

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

BIBLIOTECA

84-COMPLUTENSE.

3
E. 70. c. 10. N. 38.

114-21-

F2C

25. 1249

P. GYLLII
de
CONSTANTINO
POLEOS
Topographia
lib. iv.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana. Anno 1632.

I N
DESCRIPTIONEM
CONSTANTINOPOLEOS

P R Æ F A T I O :

Vbi situm illius & commoditates ostendit.

CONSTANTINOPOLIS sic in peninsula sita est, ut totum Isthmum occupet peninsulanum. Ex tribus enim partibus mari alluitur. Neque solum ex sese munita est, sed etiam suos suburbanos longos agros, iter duorum dierum latos, amplius viginti miliaria munitos habet peninsula; quam efficiunt Pontus, Bosporus, Propontius; olim ab Anastasio muro clausam. Ita fit, ut situs Urbis duplici peninsula munitus, arcem se declaret totius Europa, atque ad eò principatum totius orbis præ se ferat, eminens in fauces Europa, atque Asia.

A 2

Nam

P R Æ F A T I O.

Nam præter alias felicitates immensas, hanc habet summam, quòd mari portuoso ex tribus partibus cingitur; à Meridie quidem Propontide, ab Oriente Bosphori freto, ab Aquilone sinu maximè portuoso, qui non modo claudi catena potest, sed etiam sine catena hostibus infestus est, Constantinopolis & Galata muris stringentibus ejus latitudinem in stadia paulò minus quatuor, ut & machinis, & igne liquido hostium naves sæpe perierint. Adde quòd nihil munitius fieri posset, si accederet ars muniendi nostra atate usitata; sed quatuor portus, quos olim intra muros clausos habebat catenis, restituerentur: quorum duobus antiquum Byzantium ornatum, triennium Severi obsidionem sustinuit; nec nisi fame totius orbis viribus capi potuit. Nam præter commoditates, quas habet Propontidis, & Ægæi maris, sic totius Ponti Euxini imperium habet, ut uno ostio id clausum teneat, scilicet Bosphoro, quem transire nemo potest invita Constantinopoli: quò fit ut totius Ponti divitiæ sint in ejus potestate, siue importata, siue exportata. Exportatur autem tanta copia pellium cujusvis generis, mellis, cere, servorum, aliarumque rerum, ut sufficiant magnæ parti, Europa,

P R A E F A T I O.

ropa, Asia, Aphrica: importantur vna, olea, frumenta, aliaque infinita Asia, Aphrica, Europa, ut copiam sentiat Mysia, Dacia, Pannonia, Sarmatia, Maotus, Colchus, Iberia, Albania, Cappadocia, Armenia, Media, Parthia, utraque Scythia. Itaque non modò omnes barbara nationes coguntur amicitiam hujus urbis amplecti, sed etiam ora omnes maritima, & insulana, si Ponti divitiis frui velint. Adde, quòd nemo ultrò, citroque trajetiones Asia, Europaque facere potest invito Byzantio, cum sit velut pons, & porta utriusque orbis; dicerem solum, nisi Hellespontus esset. Sed is infinitis partibus inferior censetur, nimirum longè amplior, & sinum non habens Byzantinum, quo urbs peninsula fiat portuosa; ac si haberet, tamen Euxino Ponto non uteretur invitis Byzantiis: id quòd si ratione non capimus, exemplo assequi possumus. Constantinus in Sigae promontorio eminenti in fauces Hellespontis Constantinopolim adificare cœperat, sed ea relicta, in promontorio Byzantino eam adificavit. Troia quidem insignis urbs, sed cecorum, qui non praeviderint situm Byzantii; caeci omnes, qui ante Byzantium urbes adificâr-

P R A E F A T I O.

ficarunt in ora Hellesponti, aut Propontidis : quae etsi aliquandiu floruerunt, funditus tamen, aut eversa sunt, aut in vicos redacta ; ac si restituerentur, Constantinopolis, ut praestantior, eis dominaretur. Quamobrem jure dicere possumus, eam non modo Ponti, sed etiam Propontidis, & maris Aegaei clavem esse. Laudatur Cyzicus, quod duobus pontibus coniungeret Insulam Continenti, & duos sinus contrarios inter se copularet, quam Aristides scribit esse vinculum Ponti, & Aegaei, sed quis non videt, quam laxum ? Inter Cyzicum, & Europam Propontus lata intercedit : qua ut in visu Cyzicenis transitiones in utrumque mare fieri poterant, ita Cyzicenis in visu Hellespontii, & Byzantii habere utriusque maris commoditates non potuerunt. Praeterea Heracleam, Selymbriam, Chalcedonem, in Propontidis ora sitas, olim quidem nobiles hominum industria, & loci natura ; sed principibus commoditatibus privabantur portuum similium Byzantino portui, qui nullis viribus hostium obrui potest. Illarum jampridem portus obruti sunt : atque adeo carebant potestate Bospori, & Hellespontii, quibus uti non poterant sine voluntate

tate

P R Æ F A T I O.

tate Bosporanorum , & Hellepontiorum ; At Byzantini iis omnibus invitis uti poterant Tonto. Itaque ei accidere non potest , quod accidit suis vicinis , aliisque quàm plurimis maximis urbibus , quæ tot annos jacentes in ruinis , aut excitata non sunt , aut si restituta , non tamen in pristina sede : deleta sunt vicina , & nondum restituta ; deleta est Memphis , sed adhuc jacet , cùm Cairica Babylonia ex castello magna urbs evaserit in ejus vicinia sita ; utraque carens opportunitatibus Byzantii . Prætereo Assyriam Babylonem , quæ etiam cum floureret , vidit vicinam urbem edificari , sibi non cedentes de magnitudine . Cur Alexandria non readificatur , nisi quia hominum industria magis , quàm natura consisteret . Romam antiquam restituit Petri sanctitas , & Romani nominis auctoritas , potius quàm naturalis situs , mari carens portuoso . Sileo Athenas , & Lacedæmonem , quæ magis pertinaci hominum virtute , quàm situs commoditate excelluerunt . Omitto duos illos ora maritimæ oculos Corinthum , & Carthaginem , quos eadem ferme temporum effossos , primum Iulius Cæsar restituit , deinde rursus funditus

P R A E F A T I O.

eruos nemo instauravit, quamvis Carthago sita in peninsula portuosa quidem, sed duo maria non conjungens. Quamvis Corinthus bimaris, arx Peloponnesi, clavis, & compes Gracia nominata sit, tamen duo maria ne duos quidem sinus proximos, quos circuitus peninsula conjungit, unquam conjungere non modò ipsa potuit, sed ne vires quidem imperii Macedonici atque Romani, id quod artificio potuit Cyzicus, & natura Chalcis Euboica, altera Gracia clavis existimata, quarum omnium circuitus fieri brevi declinatione poterant. At Constantinopolis clavis duplicis orbis, & maris Aegaei, & Euxini, quae nulla navigatione, nulla circuitu ne totius quidem orbis jungere possis, nisi ore Byzantio. Pratermitto Venetias, quae magis clauduntur mari, quàm claudant maria, magisque laborant maria sejungere, & repellere, quàm conjungere. Silae totius orbis omnes situs, qui urbes habuerunt, habent aut habituri sunt; nullus unquam inuenietur, qui tot, & tantas commoditates habeat non modò ad imperandum, sed ne ad privatè quidem vivendum. Caritatem annonae nunquam, aut rarissimè sentit; cui continuus
campus

P R A E F A T I O.

campus Thracius frumentarius amplius
 quoque versus plus minus septem die-
 rum iter, alicubi viginti dierum, &
 eo amplius. Prater eo Asiam vicinam
 proximam, ubertate agrorum frumen-
 tiorum, & pastionibus redundan-
 tem. Sileo ex utroque mari facilem ve-
 Huram: jam vini copiam, prater
 quam quod ipsa fert, habet oram Bo-
 spori, Propontidis, Hellesponti vinetis
 consitam, & facili navigatione infinita
 genera habere potest, ceterasque delicias.
 Ut Theopompus scribat, ex eo, quod
 Byzantium esset nobile emporium, popu-
 lum omnem in foro, & portu, & cau-
 ponis versari solitum, dantem operam
 Baccho. Menander in comœdia nomi-
 nata Aulitride, ait omnes mercatores
 temulentos facere Byzantium. Totam,
 inquit, noctem biho, surgo habens qua-
 tuor capita. Exagitant comici Byzan-
 tios, quod cum urbs obsidione premo-
 retur, non alia ratione eos exercitus
 imperator in manibus continere potuit,
 quam cum prope muros cauponas collo-
 casset; quod ut fuit popularis guberna-
 tionis vitium, ita loci virtutem, &
 copiam ostendat omnium rerum. Car-
 nium quanta sit copia, norunt, qui
 viderunt; atque si venatores essent,

A 5 nus.

P R A E F A T I O.

nusquam copiosiores venationes, & aucupia. Fructibus autem omnis generis, omnis temporis fora abundant. Quod si nostrates negent, dicam considerent, quantum natio Mametana conficere possit, leniens vini desiderium pomis, pyris, reliquisque omnibus fructibus. Lignorum vero abundantiam habet tantam, ut nullis seculis abundatura non sit, cum ex Europa, tum ex Asia. Sylva enim immensa; perennes, longa, iter plusquam quadraginta dierum, continuata à Propontide ad Colchos, & longè ulterius: ut non modo sibi ac vicinis, verum etiam longinquis atque adeò ipsi Aegypto, & sinui Arabico, atque Aphrica materiam suppeditet in adium, naviumque adificationem: solaque ex maximis urbibus est, qua nunquam incidet in lignorum penuriam, non modò ad ignem faciendum, sed ne ad adificia quidem & naves; in quam nostra aetate videmus incidisse maximas Europa, Asiaeque urbes. Piscium verò redundantia excellit Massilia, Venetia, Tarentum: sed omnia superat Constantinopolis, qua velut per portam pisces duplicis maris transeunt: neque modò per Bosporum transseunt, sed ad Byzantium feruntur reli-

P R A E F A T I O.

*reliſta Chalcedone , ut uno reti viginti
 navigia impleas , atque ſine retibus ſa-
 pe manibus ex Continenti capias ; atque
 adeò cùm verno tempore in Pontum
 aſcendunt denſi greges , jaſſu lapidis ve-
 lut aves ferias ; ex fenestris quoque ur-
 bis calathis ex corda appenſis mulieres
 piſcentur ; hamisque piſcatores ſine eſca
 pelamydes capiant tot, & tantas, ut ſuf-
 ficiant toti Gracia & magna parti A-
 ſia Europaque. Et ne numerem piſcium
 genera , optimarum oſtrearum tantam
 multitudinem capiunt , ut ſufficiant,
 ut tot dierum jejuniis , quibus Graci
 piſcibus ſanguinis participibus non ve-
 ſcuntur , quotidie videas in piſcariis
 foris multa navigia oſtrearum plena.
 Quòd ſi Byzantii non tanta eſſet car-
 nis copia , ſi piſcibus delectarentur , pi-
 ſcatoresque eſſent ea induſtria , qua Ve-
 neti , & Maſſilienſes , libereque piſcari
 poſſent , non tantum mediam partem pi-
 ſcationis Regi Turcorum tribuerent :
 proſectò omnes angiportus quotidie im-
 plerentur piſcibus. Iam nova Roma cœ-
 lum quiſpiam damnabit, ut Ponticum:
 ego expertus ſum ſalubrius quàm an-
 tiqua Roma , atque ex multis annis vix
 unius , aut alterius anni hyemem per-
 frigidam , calores autem aſtivos tem-
 pera-*

P R A E F A T I O

peratos esse anniversariis septentrionibus, quibus assidue ferè tota æstate aer serenus est: hyeme tepescit austrus, quibus aer serenus sit; septentrionibus pluvius, contra quàm in Italia & Gallia fieri solet. Peste verò minùs acerbæ, minusque mortifera, nec frequentiori quàm magna urbes laborare solent: rariusque laboraret, nisi plebis multitudine, & servis sordide pasti impleretur. Et ne videar laudare rhetorum more, quæ vix Sophistarum acerbitate reprehendi potest, hoc uno malo laborat, quod barbarius frequentius, quàm excultis humanitate habitetur; non quin sit apta ad molliendos homines etiam barbarissimos; sed quod ob copiam humanarum rerum ejus habitatores remollescant ad resistendum Barbaris, quibus longè lateque circumdata est: unde fiet, ut et si ad imperandum natura sit comparata, tamen educatione, & disciplina nequaquam utantur illius incolæ, copiaque rerum negligentes fiant, & superbia loci rationem consuetudinis, & familiaritatis cum hominibus habendæ negligent: unde ob insolentiam odio hominum extrudentur, aut in dissensiones incident; quibus Christiani cives laborantes amiserunt urbem, & imperium.

Sed

P R A E F A T I O.

Sed dissentiant, quantumlibet, urbemque, ut saepe fecerunt, inflamment, & funditus evertant, tamen nunquam deerit, qui eam restituat, ob loci opportunitatem, sine qua pontus Euxinus, rursus Axinus efficeretur, ob copiam Barbarorum Pontum cingentium. Quis enim, nisi longo hujus urbis imperio castigati essent, siue mari, siue pedibus proficisceretur ad oras Ponticae latronibus plenas? quis Bosphorum, quem utrinque accolunt Barbarae gentes, penetraret? ac si quis penetraret, tamen Thracibus accolis Ponti rediens aberraret ab ostio Bospori falsa, ut olim face-
re solebant, lumina pro pharo prae-
tendentibus. Non igitur modò navigatio-
nem Ponti, Byzantium impedire potest,
sed nemo sine ejus subsidio, navigare il-
luc potest. Quare cum totius Europae
Constantinopolis sit arx contra Ponticos,
& Asia Barbaros, etiam si saepe delea-
tur, semper non deerit aliquis, qui eam
restituat, invitatus loci opportunitate.
Quis unquam hostis acerbior urbem ali-
quam evertit, quàm Severus? attamen
tunc resipuit ab iracundia contra By-
zantios, animadvertit se ab antiquis
temporibus urbem habitam communem
quandam benefactricem omnium, Ro-
mani

P R A E F A T I O.

*moni imperii magnum propugnaculum.
delevisse contra Barbaros Ponti & Asia.
Itaque restituere conatus est, nomineque
filii Antoninam appellari voluit. Cetera
igitur urbes, ut sint mortales, hac sa-
nè quandiu erunt homines, futura mihi
videtur immortalis.*

INDIS

I N D E X

C A P I T V M.

L I B R I P R I M I

C A P V T I.

D E Byzantii conditoribus, & de ejus varia fortuna. Pag. 21.	
II. De magnitudine Byzan- tii.	28
III. De Constantinopolis instauratione, ejusque magnitudine.	30
IV. De forma, ambitu, latitudine, & longitudine, qua nunc est Constanti- nopolis.	39
V. Constantinopolis generalis descriptio.	36
VI. Singularum partium situs.	46
VII. De Primo Colle, & Regis Palatio, ade Sophia, & de Hippodromo.	48
VIII. De Prima Valle.	56
IX. De Secundo Colle.	57
X. De Secunda Valle, dividendo Secun- dum Collem à Tertio.	61
XI. De tertio colle.	63
XII. De valle tertia.	68
	XIII.

I N D E X

XIII. De quarto colle.	70
XIV. De quinto colle.	74
XV. De quinta valle.	77
XVI. De sexto colle.	78
XVII. De valle, quæ dividit sexti collis promontorium à septimo colle.	80
XVIII. De septimo colle.	81
XIX. De muris urbis.	83
XX. De Constantinopolis portis, & se- ptem turribus antiqui Byzantii.	87
XXI. De muris longis.	89

LIBRI SECVNDI

C A P. I

DE adificiis & monumentis antiquis Byzantii, & Nova Roma Con- stantinopolitana.	90
I. De monumentis primi collis, & de prima regione urbis.	92
II. De templo Sophia.	102
IV. Descriptio Templi Sophia, quale hodie visitur.	105
V. De Statuis inventis in latere adis So- phiana.	117
VI. De Thoro Promontorii, & Manga- na.	118
VII. De Thermis Zeuxippi, & de ejus statuis.	119
VIII. De Xenodochiis Sampsonis & Eu- buli.	123
IX.	

C A P I T V M.

- IX. De statua Endoxia Augusta, ob
quam Chrysostomus, ejectus in exi-
lium. 124
- X. Quam Urbis partem complexa fuerit
tertia regio. 125
- XI. De Hippodromo, & de ejus obelisco
& columnis & statuis. 126
- XII. De Colosso structili. 127
- XIII. De Columnis Hippodromi. 135
- XIV. De templo Bacchi, & de aula
Hormisda, & de Iustiniani domo. 143
- XV. De Portu Iuliani, & Sophia, &
de Porticu nominata Sigma, & de
Regiis Sophianis. 146
- XVI. De quarta regione. 153
- XVII. De Foro Augusteo, & colum-
na Theodosii, & Iustiniani; & de Se-
natu. 154
- XVIII. De Regia & Basilica, & Pa-
latio Constantini, & de domo nuncu-
pata Chalca. 161
- XIX. De Basilica & regia ambulatione. 171
- XX. De Bibliotheca Basilica, & de re-
gia porticu, & de Basilica cister-
na. 174
- XXI. De Chalcopratiis. 181
- XXII. De porticibus sitis inter Pala-
tium, & forum Constantini, & de do-
mo appellata Lampterum. 183
- XXIII. De Militaria aureo, & ejus
statuis;

I N D E X

- statuis; de Fortuna Urbis, ejusque statua.* 185
- XXIV. *De templo Neptuni, & de ade Mina, & de Stadiis & scala Timasi.* 192
- XXV. *De Lauso nuncupato, & de ejus statuis; Veneris Cnidia, Junonis Samia, Minerva Lindia, Cupidinis alati, Iovis Olympii, Saturni, Monocerotum, Tigridum, Vulturum, Camelopardalium: & de Xenodochii cisterna, nuncupata Philoxeno, de Chrysotriclinio.* 193

LIBRI TERTII

CAP. I.

- D**E *locis regionis quinta, & secundi collis, de Navali, & portu nuncupato Bosporio, & de Strategio, & foro Theodosiaco.* 198
- II. *De Regione Sexta, & de reliquis adificiis antiquis secundi collis.* 207
- III. *De Columna Purpurea, & Foro Constantini, & Palladio.* 208
- IV. *De Senatu & Nymphæo, statuis Fori Constantini, Philadelphio, Museo, de Labaro & Supari, de morte Arii, & templis Telluris, Cereris, Persephone, Junonis, Plutonis.* 210
- V. *De Septima Regione.* 233
- VI. *De Tanro, & Foro Theodosii, & Co-*

C A P I T V M.

Columna Cochlidae Theodosii, & de Tetrapylo, & Pyramide ventorum, de Statuis Arcadii & Honorii, de templis Hirenae & Anastasiae, & de Scironis petris. 237

VII. *De Octava Regione, & de postera parte tertii collis.* 248

VIII. *De Nona Regione, & de templo Concordiae, & de horreis Alexandriae, & Theodosii, & Thermis Anastasianis, & de domo Crateri, & Modio, & de templo Solis & Luna.* 251

IX. *De Tertia Valle, & Decima Regione, de domo Placidiae, & regia Placidiana, de aqueductu Valentiniano, & Thermis Constantianis, & de Nymphæis.* 256

LIBRI QVARTI.

C A P. I.

DE Vndecima Regione, & de quarto & quinto collibus. 265

II. *De templo Apostolorum, & sepulchro Constantini Magni, de cisterna Arcadiaca & Modestiacae, de Palatio Placilliano, & Bove arce.* 270

III. *De sexto colle, & Decimaquarta Regione.* 290

IV. *De Hebdomo suburbio Constantino-
poleos, & triclinio Magnaura, & Cyclobio, & de statua Mauricii, ejusque*

B 2

arma

INDEX.

- armamentario, de loco nuncupato Cynegio.* 292
- V. *De Blachernis, & de Triclinio Blachernao, & Palatio, Aqueductu, & de multis locis antiquissimis.* 300
- VI. *De ponte, qui est ad divum Mamantem, & de ejus Hippodromo, & Leone aereo, de Mauriti Regis sepulchro.* 303
- VII. *De septimo colle, & Duodecima Regione, & de Columna Arcadii.* 305
- VIII. *De statuis, & antiquissimo tripode Apollinis in Xerolopho statutis.* 211
- IX. *De columnis, quae nunc extant in colle septimo.* 319
- X. *De Regione Tertia decima Urbis, Syccena appellata; & de oppido Galata, sive Pera.* 322
- XI. *Descriptio Galatae; & de templis Amphiarai, & Diana, & Veneris, & theatro Sycceno, & fero Honorianae.* 328

PETRI GYLLII

De

TOPOGRAPHIA
CONSTANTINOPLEOS,

Et

De illius Antiquitatibus.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*De Byzantii conditoribus, & de
ejus varia fortuna.*

BYZANTIVM conditum
fuisse Stephanus atque Eusta-
chius memoriæ prodiderunt
à Byzante, Ceroëssæ & Ne-
ptuni filio; vel ab eo, qui
classis Megarensium coloniam deducen-
tium dux fuit, nominatim Βυζης. Ego
hunc etiam Byzanta appellatum arbi-
tror: nam à Byze, Byzeum, potius
quàm Byzantium diceremus. Philostratus
in vita Marci Sophistæ Byzantini,

B 3

Du-

Ducem illam classis Megaricæ nominat Byzanta, cum scribit Marcum, quod referret originem sui generis ad antiquum Byzanta, profectum Megaram, charum habitum fuisse Megarensibus coloniæ Byzantinæ deductoribus: quibus Pythium Apollinem consulentibus, ubi conderent urbem, redditum oraculum est, quærent sedem Cæcorum terris adversam. Ea ambage Chalcedones monstrabantur, quod priores advecti illuc, prævisa locorum utilitate pejora legissent. Quod autem apud Iustinum scriptum est, à Pausania Spartano Byzantium conditum, ita intelligendum existimo, ut qui Sycam, quam hodie vocant Galatam à Genuensibus conditam esse affirmant, & Constantinopolim à Constantino, qui, aut reædificavit, aut amplificavit, non autem primi ædificavit: nam cum ex Herodoto intelligam Dario invadente Thraciam Byzantios, & Chalcedonios ne expectasse quidem adventum Phœnicicæ classis, relictis suis urbibus in interiora Euxini Ponti discessisse, ibique Mesembriam condidisse; Phœnices autem Byzantium, Chalcedonem combussisse; arbitror Lacedæmonios Pausania duce coloniam illuc deduxisse, & Byzantium, sive coloniam

niam prius Megarensium , sive sedem
 civium à Byzante Neptuni filio condi-
 tam restituisse. Eustathius dicit Anto-
 ninam appellatam fuisse ab Antonino
 Bassiano Severi Cæsaris filio : sed quan-
 diu pater vixit , id nomen obtinuisse ,
 deinde multis post annis nominata est
 Nova Roma , & Constantinopolis , &
 Anthusa quasi Florentia , sive Flora à
 magno Constantino , unde Priscianus
 appellat Novam Romam Constantinopo-
 litanam. Apollo fauces quidem præ-
 dixerat , qui eam incolerent ; sed utran-
 que fortunam sæpe experta est. Primò
 magnis laboribus emeruit , impedi-
 tibus Thracibus , Bithynis , & Gallo-
 græcis : in singulos enim annos octo-
 ginta talenta Gallis in Asia dominantibus
 diu pensitavit. Majoribus crevit :
 nec solum externis , sed etiam domesticis
 frequenter vexata , nunc optimatum
 gubernabatur statu , nunc populari , va-
 riasque partes secuta est : sed diu floruit
 in republica , lateque in Europa , atque
 Asia dominata , præsertim Bithynis ,
 ut Philarchus tradat in sexto libro hi-
 storiarum , Byzantios sic dominos fuisse
 Bithynorum , ut Lacedæmonii fuerunt
 εἰλωτων , quorum fortuna media erat
 inter servorum & liberorum conditio-
 nem. Hæc Respublica Ptolemæorum

24 DE TOPOGRAPHIA

Ægypti regum nomen coluit, ut Philadelpho honores divinos tribuerit, templumque illi excitavit in conspectu suæ urbis : nomen Imperii Romani fovit, primò adversus Regem Macedonum, cui ut degeneri impositum Pseudophilippi nomen. Sileo missas copias in Antiochum, Perseum, Aristonicum, & piratico bello adjutum Antonium : Mithridatis impetum ægre repulsum, & cervicibus interclusum suis sustinuit : & simul Syllæ, Lucullo, Pompeio valdè auxiliata est, quando ea loca insideret, quæ transmeantibus terra, marique ductibus, exercitibusque, simul vehendo com meatui opportuna forent. Tandem Nigri partes secuta, contra Severum, omni dignitate principatus spoliata est; & Perinthiis subiecta, & balneis, & theatris, muris, quibus validis excelsisque munita erat, lapide quadrato, & mœlari constructis, potius quàm Milesiõ, ut placet Politiano : nam neque ex illo antiquo Milesiõ, neque Miletopoli excisus fuit, cùm Miletum remotissimum, & Miletopolis posita juxta Rhyndacum fluvium nullas nobiles lapidicinas habeat, quam quidem vidi funditus everfam lacui Apolloniati propinquam adhuc nomen retinentem. Muri adeò tenui junctura fuerunt, ut Herodianus

teste-

testetur, nemini compositum opus, sed ex uno, perpetuoque lapide vitum fuisse: ruinas ipsorum, reliquiasque Herodiani temporibus, qui videbant, mirabantur eos, vel qui construxissent, vel qui delevissent. Dion, quem Zonaras citat, muros tradit munitissimos habuisse Byzantium, quorum lorica lapidibus tres pedes crassis, & qui regulis æreis comprehenderentur constructa erat: interioraque ipsorum sic erant compacta, ut unus murus crassus omnis structura esse videretur. Turres crebræ & magnæ, portas circum habentes alias aliis superpositas. Muri ex parte Continentis valdè excelsi, maritimi humiliores erant. Duos portus intra murum habebat, catenis clausos, quorum brachia sustinebant turres multum eminentes. Ipse cum Græco Codice Xenophontis carerem, arbitrabar Xenophontem de alterutro horum portuum intelligere ex Latina translatione, quæ ita habebat: Cum ex Chrysopoli Byzantium trajecissent, cumque ex Byzantio exclusi essent milites Xenophontei, repagula perfringere conabantur, portasque se effracturos minabantur, nisi eas Byzantini voluntate aperirent, atque accurrerunt ad mare, & intra oppidum desiliere muris superatis, juxta

ipsius portus latera, quæ, quòd curva-
tis utrinque molibus prominent, Che-
las, id est, acceptabula Græci vocant:
at postea incidens in Græcum Codi-
cem, vidi nullam ibi mentionem por-
tus esse, sed duntaxat *πρὸ χηλῶν τῆς*
τείχεως, hoc est, ad crepidinēs muri,
sive ad projecturas fulcientes murum:
ac si *χηλὴ τῆς λιμένος* legeretur, bra-
chium potius, aut crus vertendum fuisset.
Dionysius Byzantius tradit Bospori
primam circuitiōnem excipere tres por-
tus. Byzantii quingenta habebant na-
vigia, quorum quædam erant dictoria,
quibusdam erant gubernacula ex pro-
ra, & ex puppi, & gubernatores, &
nautæ duplices, ut sive invaderent, sive
retrocederent, necesse non esset eas con-
vertere: hostesque fallerent in accessu,
& recessu. Byzantii Nigro vivente, &
mortuo multa mirabilia ediderunt trien-
nium obsessi: neque mōdò capiebant
hostium naves præternavigantes, sed
etiam triremes ex statione hostili abstra-
hebant: anchoras enim urinatores sub
aqua natantes abscindebant, & funicu-
lis ad clavos pedum plantis affixos alli-
gatis trahebant sua sponte adnate visas.
Nec primi Byzantii hoc egerunt: nam
Tyrii assueti conchas, aliaque ejusmodi
sub aquis legere, profundo mari nantes,

ex improvise anchoras hostium præci-
 debant. Quod Alexander ubi animad-
 vertisset, ferreas catenas pro funibus al-
 ligari ad anchoras jussit. Byzantii, cum
 omnia consumpsissent, tamen resiste-
 bant lignis, quæ ex ædificiis detrahe-
 bant, & funibus ad naves utebantur,
 quos ex capillis fæminarum suarum con-
 ficiebant: interdumque statuas, & equos
 projiciebant in suos hostes. Vt verò om-
 nibus esculentis destituti sunt, pelles aqua
 mollitas edebant: pellibusque consum-
 ptis, alii in alios efferari cœperunt, hu-
 manis carnibus vescentes: denique fa-
 me oppressi, inviti urbem dederunt.
 Romani interfecerunt milites, omnes-
 que principes cives: Vrbs tota funditus
 eversa, muri diruti, quorum ostenta-
 tione gloriabantur: simulque theatris,
 thermis, omnique cultu, atque honore
 detractis in vici formam redacta, Perin-
 thiis adjudicata est. Ea capta Sæverus
 valdè lætatus est, eique libertatem ab-
 stulit, & dignitatem reipubl. tributo im-
 posito, civium bonis publicatis Perin-
 thiis Byzantium, ejusque regionem lar-
 gitus est. Severus postea Byzantium pro-
 sectus, ut vidit cives sibi obviam egressos
 cum ramis olivarum supplices, depre-
 cantes salutem, & excusationem affe-
 rentes, cur illi obstitissent, abstinuit qui-
 dem

dem à cæde , sed Perinthiis subjectos reliquit : theatrum tamen illis dedit , & *Κωνῆριον* porticus , & Hippodromum ædificandum curavit , eidemque adjunxit thermas , quas ædificavit in templo Iovis , qui appellabatur Zeuxippus : renovavit etiam Strategium. Quæ omnia Severus inchoaverat , Antoninus filius perfecit.

C A P. II.

De magnitudine Byzantii.

CONSTANTINOPOLITANI cives hujus ætatis dictitant , Byzantium comprehensum fuisse primo colle , hoc est , septo regio : sed ampliùs fuisse , liquebit ex his , quæ modò dicam . Recentiores scriptores ita describunt : Byzantium incepisse à muro arcis , & pertinuisse ad Eugenii turrim , ascendisse usque ad Strategium , & Achillis balneum , & portam Urbicion terrestrem Byzantii , inde in chalcopratia & miliarium , ubi altera porta terrestris Byzantium : hinc ad columnas Zonarii : ex his descendisse , & flexum fuisse in Acropolim per manganas , & thermas Arcadianas. Quibus ut nonnullam fidem habeam , non tantum facit eorum in aliis permultis mihi cognita fides , quàm Eustathius , scribens Athenienses usos Byzantio τῇ πολικῇ

Νία; id est, parva urbe ad servandas pecunias. Sed longè antiquior Zosimus Historicus, Byzantium ita describit: In colle, inquit, situm fuit, occupans partem Isthmi, quem efficiunt sinus nuncupatus Cornu, & Propontis. Habuit portam in fine porticum, quas Severus Imperator ædificavit, cum iratus esse desisset Byzantiis, quod Nigrum tutati fuissent hostem. Byzantii murus per collem procedebat à parte occidentali usque ad Veneris templum, & ad mare oppositum Chrysopoli; à Boreali verò parte simili modo descendens usque ad portum, quem vocant Neorium, & ulterius usque ad mare, quod è regione jacet oris Pontici, per quod ad pontum Euxinum navigatur. Hæc igitur, inquit ille, antiqua urbis magnitudo, sed Dionysius Byzantius, Zosimo multo antiquior, ut ex ejus scriptis cognoscatur ante Severi ruinam scripsisse, ait ambitum Byzantii circiter quadraginta stadia complexum fuisse, quæ longe majus spatium complectuntur, quàm illi tradiderunt. Herodianus Byzantium tempore Severi urbem maximam omnium Thraciæ fuisse dicit.

*De Constantinopolis instauratione,
ejusque magnitudine.*

Zonaras Constantinum magnum scribit cupientem urbem sui nominis condere, primò Sardicum Asiæ agrum delegisse, deinde Sigæum promontorium, post Chalcedonem & Byzantium. Georgius Cedrinus dicit Constantinum primo Thessalonicam delegisse, ibique biennium agentem loco delectatum, admirabilia templa, balnea, aquæ ductus ædificantem, peste interpellatum, locum hunc reliquisse, & profectum Chalcedonem Bithynorum, à Persis everfam restituere incipientem, admonitum fuisse, ubi Constantinopolis condenda esset, ab aquilis lapillos architectorum iterum, & sæpiùs rapientibus, & Byzantium transportantibus. Zonaras idem scribit: lapillos non vocat, sed funiculos: quod commentitium videtur, surreptum ex Dionysio Byzantio, tradente parum abfuisse, quin Byzas conderet Byzantium in loco Semystira nuncupato, sitò ad ostia Cydari, & Barbyssæ fluminum, nisi corvus rapiens ex media flamma partem victimæ, & deportans in promontorium Bos-

po-

portum Byzantem admonuisse ibi condendum esse Byzantium. At mihi tam cæcus Constantinus non videtur fuisse, quàm Chalcedonii antiqui: quorum cæcitate omnibus literarum monumentis decantata edoctus prospicere potuit Byzantium, potius quàm Chalcedonem commodius Romani imperii domicilium esse: Quantò melius sentiunt longè antiquiores, è quorum numero est Sotomenus Salaminius, & Zosimus, qui scripserunt suam historiam tempore Theodosii minoris. Hi omiſſa mentione Sardicæ & Thessalonicæ, & Chalcedonis, tradunt Constantinum cogitantem urbem condere sui nominis, æqualis conditionis, parisque honoris Romæ, deprehendisse locum inter antiquum Ilium & Hellespontum commodum ad urbem condendam; fundamentaque jecisse, & muri partem in altitudinem excitasse, quæ in hunc diem videtur in promontorio Sigæo, quod Plinius appellat Ajantium, ex eo, quòd ibi Ajacis sepulchrum esset eminens in extremas Hellesponti fauces, ubi dicunt stationem navium fuisse, & tentoria habuisse Achæos militantes contra Troiam: Pòst Constantino commodiorem sedem visam esse Byzantium, quod trecentesimo sexagesimo secundo anno ab imperio

rio Augusti Constantinus restituit, auxit, maximis muris circumdedit, nuncuparique novam Romam Constantinopolitanam lege sancivit, quæ incisa in columna lapidea, & publica in Strategio prope Constantini statuam equestrem proposita erat. Cùm autem indigenas cives existimaret non sufficere magnitudini urbis, juxta fora sparsim ædificavit domos, quas dedit habitandas Senatoribus, atque illustribus viris, quos secum duxerat ex urbe Roma, atque ex aliis gentibus. Fora constituit alia ad urbis ornamentum, alia ad usum civium, Hippodromon sacris ædibus, fontibus, porticibus instruxit, & Senatu, quem habere voluit eundem honorem, quem Senatores Romæ habere solebant. Regias ædes condidit non multo inferiores Romæ regiis ædibus. Denique in omni ornatu similem, æqualemque Romæ Italiæ efficere studens, in eam magnitudinem perduxit, ut Sozomenus tradat, hominum multitudine & divitiis majorem Constantinopolim esse, quàm Romam. Eunapius Sardianus, non ignobilis scriptor, quamvis Constantino infestus, tamen Constantinopoleos magnitudinem maximam designat, his verbis: Constantinopolis, inquit, antiquum Byzantium.

tum, temporibus quidem antiquis præ-
 buit Atheniensibus transmissionem fru-
 menti, quod illinc copiosum efferri so-
 lebat: sed temporibus nostris, neque ab
 Ægypto multitudo onerariarum na-
 vium, neque ex omni Asia, & Syria,
 & Phœnicia, & ex aliis gentibus im-
 portata, multitudo frumenti Constan-
 tinopolim implere & satiare potest po-
 pulum, quem Constantinus in urbem
 Byzantium transtulit ex aliis urbibus,
 quas hominibus spoliavit. Similiter Zo-
 simus, etsi Constantino non æquus,
 ob religionem, tamen facetur eam au-
 xisse in magnitudinem maximæ urbis;
 atque ultra Byzantii muros quindecim
 stadia urbem circumplexum esse muris
 intercipientibus Isthmum ex mari in
 mare. Quam Constantinus quamvis ma-
 ximam effecit; tamen Imperatores,
 qui post Constantinum imperarunt, ma-
 jorem effecerunt: & propter multitu-
 dinem undique confluentium in Vr-
 bem militiæ, vel mercaturæ, vel alia-
 rum rerum causa, aliis muris multo ma-
 joribus, quam Constantiniani essent,
 eam circumdederunt; & habitationes
 ita angustas esse permiserunt, ut etiam
 habitantes in foris angustè habitarent,
 ut viatores cum periculo incederent pro-
 pter hominum, animaliumque multi-

tudinem. Vnde factum fuit, ut maris non parva pars circumeuntis Urbem exsiccata fuerit, & palis in circuitu defixis, & domibus supra palos impositis urbs magna facta sit ad capiendam populi maximam multitudinem. Et hæc quidem Zosimus ait de magnitudine, qua erat temporibus vel Arcadii, vel Theodosii. Agathius scribit temporibus Iustiniani adeò continentia, & perpetua fuisse Urbis ædificia, & conjuncta inter se, ut rarissimum videret quispian locum sub dio apertum, & undique liberum, ut rectis oculis cælum suspicere posset. Quàm etiam magna fuerit urbs ante Iustiniani tempora, colligere possumus ex antiqua Urbis descriptione incerti auctoris, sed antiqui, & fidei pleni. Is dicit Urbis longitudinem fuisse à porta Aurea usque ad litus maris directa linea pedum quatuordecim millia septuaginta quinque; latitudinem autem pedum sex millia centum quinquaginta. Neque tamen Iustiniani temporibus intra Urbem Blachernas fuisse, colligere licet ex Procopio; etiam si ante Iustiniani Imperium Urbs aucta fuisset à Theodosio minore; qui, ut tradunt Zonaras atque alii, id negotii dedit Cyro urbis Præfecto. Is magno & prompto studio excitavit ter-

re

restrem murum à mari ad mare sexaginta diebus. Urbis populus hoc opere delectatus, & celeritatem admiratus, exclamavit Cyrum, & publica voce in theatro coram Imperatore Theodosio pronunciavit: Urbem Constantinus condidit, Cyrus renovavit: hinc invidia Cyro conflata, & suspicio. Itaque Theodosii jussu invitatus tonsus, deinde Smyrnæ Episcopus constitutus est. Hunc nominant Epigrammata Constantino inscripta, in portis Xyloceri & Rhegii nuncupatis, his verbis:

Εἰς τὴν πύλιν Ξυλοκέρχ
[Ξυλοκέρχ, ἢ Ξυλοκρίχ] •
ἐν Βυζαντίῳ.

Θάδ' ὅρι' τὸ δὲ τεῖχος ἀνὰξ, καὶ
ὑπαρχ' εἰώας
Κωνσταντίν' ἐτάξαν ἐν ἡμαρῇ ἐξή-
κοντα.

Εἰς τὴν πύλιν ἔ' Ρ'ηγίχ
ἐν Βυζαντίῳ.

Ἡμαρ ἐξήκοντα φιλοσκήπτρ' βα-
σιλῆϊ
Κωνσταντίνος ὑπαρχ' ἰδέμεθα τέ-
χι' τεῖχος.

Qua autem causa moverit Constantinum, ut Byzantium, novam Romam, Reginam Imperii Romani constituerit; Sozomenus atque alii tradunt, Deum noctu Constantino visum oraculum dedisse, ut ad Byzantium conderet Urbem dignam suo nomine. Alii tradunt, ut Julius Cæsar evitare volens insidias, cogitavit migrare Alexandriam, vel Ilium; translatis simul opibus Imperii, exhaustaque Italia delectibus, & procuratione amicis permissa: sic Constantinus sentiens se venisse in odium Senatus Populique Romani, exhausta Roma migravit primò Ilium, deinde Byzantium. Zosimus nomini Christiano infestus, causam affert maximè impiam. Constantinus, inquit, cum sustulisset Crispum, atque alia scelera commisisset, à sacerdotibusque expiationem eorum peteret, responsum ab eis accepit se tantam scelerum impietatem purgare non posse; sed hanc Ægyptium quendam posse, qui ex Iberia Romam profectus allocutus Constantinum affirmavit omnium scelerum ipsum purgationem adepturum, si Christianorum confirmaret opinionem, quæ hoc constitutum profiteretur, impiè, & sceleratè contaminatos. statim pœnitentes veniam assequi omnium malefactorum suorum.

Con-

Constantinus facile sermonem excipiens, reliquit religiones patrias, & particeps factus est eorum, quæ sibi communicaverat Ægyptius; impietatisque principium fecit manticam habere suspectam. Instante autem festo, in quo necesse erat in Capitolium ascendere exercitum, & ritus religionis suæ implere, metuens Constantinus interesse festo, ex visione ab Ægyptio sibi missa, improbane ascensum in Capitolium, à sancto sacrificio patrio desciscens, Senatum, Populumque Romanum excitavit in odium sui. Qui non ferens omnium execrationes, & convitia, Urbem similiter præstantem, ut Romam, quærebat, ubi Palatia regia constitueret, & sedem Imperii: cum locum inter Troadem, & antiquum Ilium invenisset aptum ad Urbis ædificationem, & Palatia regia constituenda, fundamenta jecit, & muri partem excitavit. Vbi verò hujus loci Constantinum pœnituisset, opus reliquit imperfectum, & Byzantium accessit; admiratus Urbis situm, judicavit hanc aptam maximè esse ad Regis domicilium excipiendum. Hæc quidem Zosimus, Iuliani studiosus, Constantino ob religionem infestus: à cujus sensibus, ut penitus abhorreo, ut ei non assensio de sceleribus impiis, quæ falso

impingit Constantino, quæ alienissima à mente Constantini, maximè pii, humanissimique copiose monstrare conarer, nisi hoc præsens institutum tantam digressionem non pateretur; nisi etiam satis Sozomenus & Euagrius ea redarguissent, & confutassent. Ita in describenda magnitudine incrementi Urbis ei assentire cogor, cum ex eo, quòd etiamsi Constantino infestus, tamen tantam, tam magnam, tam pulchram cogitur fateri Constantinum ædificasse: tum etiam magis ex eo ipso, quòd is vicinior multis seculis esset temporum Constantini, quàm recentes monachi, qui incertis libellis, quos ipsi inscripserunt de patria Constantinopolitana, Constantinopolim ita designant; Constantinum posuisse murum à turre Eugenii, quæ finis erat antiqui Byzantii, usque ad Divum Antonium, à topis nuncupatis, ad Sanctam Deiparam nuncupatum Rabdon, & ascendisse usque ad Exacionion, à milliario penetrasse ad portas antiquas Ioannis Præcursoris, & transisse usque ad cisternam nuncupatam ab Homine bono, inde transisse ad Ar-mation, atque usque ad Divum Antonium. Hanc descriptionem excuterem, nisi eorum autores ita mendaces in permultis expertus essem, ut prætercundos

endos putem. Hoc ferre non possum, quòd ponunt Ioannis Præcursoris templum intra muros Constantinianos fuisse, cùm etiam multis annis post Constantinum extra Urbem fuisset, atque alia sibi infrà demonstraturus.

C A P. IV.

De forma, ambitu, latitudine, & longitudine, qua nunc est Constantinopolis.

Constantinopolis ex tribus partibus alluitur mari: ex Aquilone sinu Cornu nuncupato, quem in Europam insinuat Bosporus; ab Oriente cingitur Bospori extremis faucibus; à Meridie Propontide, ab Occidente terra Thracia. Forma illius est triangula: cujus basis est pars vergens ad Occasum, vertex autem pars pertinens ad Ortum, id est, ad initium peninsulæ; sed lateribus disparibus: latus enim spectans ad Occasum, ab angulo sinus lunatam curvaturam admittit: deinde postquam longo spatio processit, ex Aquilone flectitur ad Meridiem: latus verò vergens ad Meridiem, admittit flexum ea latitudine, ut si ab angulo ad angulum linea recta tenderetur, sinum maris interciperet in medio largum plus minus duobus

40 DE TOPOGRAPHIA

stadiis : latus verò pertinens ad Septentriones , & sinum Cornu nuncupatum , si ab angulo uno ad alterum angulum linea duceretur , totum sinum Cornu , & partem urbis Galatæ interciperet : sic enim curvatur latus , ut ejus duo extrema cornua arcum efficiant , duos arcus in medio flexu habentem , sed sic introrsus recedentes , ut duo extrema cornua arcus se includentis , non impediant , quominus qui ex alterutro cornu cernens videat utrumque cornu . Magis igitur propriè Constantinopolis tricornis , quàm triangula . Nam recti anguli non prominent extra latus , neque recedunt ; cornua verò prominent & recedunt , & incurvantur . Itaque si hæc tria cornua quatenus eminent extra truncum Urbis , abscinderentur , Urbs remaneret quadrata , oblonga , aliquantò plus miliari lata , ter tanto ferè longior , quàm latior : ac si cornu , quo scinditur Bosporus , non flecteretur ad Ortum solstitialem , sed ad æquinoctialem dirigeretur , Urbs triangulari formam tenere posset : nam Urbis latus vergens ad sinum ferè esset rectum , & Proponticum latus magis dirigeretur , & pari propè anguli essent latitudine ; sed tamen anguli absoluti figuram nondum obtineret : nempe alii hebetiores , alii acu-

acutiores, & latera nondum rectis lineis dirigerentur. Nos tamen, ut omnes existimant, triquetram dicere possumus, tribus grandibus angulis constantem: quorum unum spectans Propontidem, alterum pertinens ad continentem Thraciam, eadem sunt longitudine; tertium sinui adjacens, brevius est uno circiter miliario. Ambitus urbis non attingit tredecim miliaria: quamvis Laonicus Chalcondylus in Historia, quam scripsit de Othomanis, tradit Constantinopolim circuitu completi centum & undecim stadia. Ejus longitudo discurrens per dorsum promontorii sex colles efficientis, non longior est triginta stadiis: at si Vrbs esset trianguli recti, non longè excederet novem miliaria. Sed si ejus situs collinus in planitiem explicaretur, in ampliorem dilataretur latitudinem: attamen nondum ad magnitudinem, quam vulgò Byzantini ei attribuunt, videlicet duodeviginti miliariorum: neque tamen plura ædificia contineret, quod sita in collibus, quàm si esset posita in librata planitie, propterea quòd ædificia non in solo inclinato, sed ad libellam plano ædificantur. Non enim eadem ratio domorum, & hominum: nam plures homines ambitus Constantinopoleos

continere posset in collibus sita, quam si esset plana, non item plures domos. Sedes enim hominum in clivo consistere potest, non item domorum, quarum solum explanatum esse oportet. Ejus latitudo varia: ab Oriente ad mediam ferè Urbem nusquam strictior miliario, neque latior duodecim stadiis: deinde sensim dilatatur in duo cornua; ubi tam larga est, quam tota ferè urbs longa: nec admodum dissimilis est aquilæ pandenti alias, oblique intuenti sinistrorsum: in cujus rostro positus est collis primus, ubi Regis Palatium, in oculo templum Sophiæ, in capitis vertice posteriori ferè est Hippodromus, in collo sunt duo colles, secundus & tertius: Reliqua Urbis pars alas, & cæterum corpus occupat.

CAP. V.

Constantinopolis generalis descriptio.

Constantinopolis occupat peninsulam septem colles complectentem: quorum unum efficit urbis angulus orientalis, inchoans Promontorium, quod Plinius appellat Chrysoceras, Dionysius Byzantius Bosporium. Hic collis primus est divisus à secundo colle, valle lata: reliquos sex colles efficit
idem

idem Promontorium Bosporium, ita ab exordio peninsulæ orientali ad Occidentem pergens perpetuo dorso leniterque convexo, ut sex colles ex suo latere dextro in sinum eminentis porrigat, & valles quinque emittat; sed nullas penetrantes deorsum, excepta tertia, & quinta. Sed ita, ut suis jugis paululum depressis dorsum Promontorii ferè æquum continuent; sinistro autem latere feratur perpetuo clivo, ut colles non habeat, sed tumulos, & valliculas exiguè depresso, procliviores tumulis ipsis: & ita dorsum Promontorii tendit aliquantum dispati planitie, & altitudine, ac curvatur duos flexus recipiens, primùm prodiens ex jugo primi collis. Vnde leniter assurgit usque ferè ad alterum flexum, qui fit in jugo tertii collis, ubi exiliter deprimitur, dum vallis jugum intercedentis inter tertium, & quartum collem admittit. Inde mediocri intervallo clivoso assurgit: deinde æquale fertur ad Occasum usque, ferè ad murum terrestrem, ubi paululum eminet. Promontorii hujus, quod dico efficere sex colles, planities varia: nam alia in dorso, alia in radicibus, utraque inæqualis, in primi collis jugo librata, larga ducentos circiter passus, longa septingentos. Deinde pro-

diens ex hujus collis fastigio, leviter pervenit ad jugum secundi collis, ubi larga quingentos passus, sed tota ferè leniter devexa, in jugo unde nascitur secunda vallis angusta, & exiguè prona, in tertio colle latior sexcentis passibus, sed æqualior eo loco, unde oritur tertia vallis ampla sexcentos passus. Ex qua ascenditur brevi clivo in quarti collis jugalem planitiem non ampliorem ducentis passibus: in quinto dilatatur in passus circiter septingentos: in jugo, ex quo nascitur quinta vallis, restrictior; in sexto molliter attollitur. Iam vetò ima planities inter mare & radices Promontorii procurrens, etsi totum promontorium perpetua ferè cingit, tamen varia est: nam minor est ad radices collium, dimidio latior ad valles: ita enim ab initio promontorium ambit, ut in valles tres insinuata pateat in latitudinem mille passuum, juxta colles nusquam angustior jugere; excipio tertii collis radices & quinti, ubi est angustissima, in quartam vallem longè lateque spatietur. Ad radices sexti collis contrahitur, exceptis radicibus duorum tumulorum positorum à tergo primi & secundi collis, quorum alter eminet usque ad litus, alter prope accedit. Sed Urbis ut situs facilius explicetur, per
partes

partes describam valles & colles, quorum
 jucundus prospectus est: ex eodem
 enim promontorii dorso sex colles na-
 scentes, eminentis in Sinum, ut fratres
 dicere possis, ita per ordinem locati
 sunt, ut alteri alterorum aspectum non
 auferant, ut per Sinum navigans, om-
 nes videat ita eminentes in Sinum; ex
 tribus lateribus ut singuli duo ostendant
 latera. Primus eminet in Ortum solsti-
 tialem, ad claudendum Sinum, secun-
 dus tertiusque interius recedunt, versus
 Meridiem; reliqui eminent in Septen-
 triones tam sensim, ut uno aspectu vi-
 dere eorum omnium possis duo latera:
 neque unius altitudo alterius altitudi-
 nem privat aspectu navigantium per Si-
 num. Primus est secundo humilior, se-
 cundus tertio, quartus, quintus, sex-
 tus aut paulò editiores tertio, aut pau-
 lulum cedunt; id quod Aquæductus li-
 bella deprehendere licet. Primus enim
 collis inferior tertio & quarto deprehen-
 ditur ex turre librante Aquæductum, per
 quam ampliùs quinquaginta pedes aqua
 in altum exprimitur. Atque clariùs ut res
 intelligatur, divisione utar non quidem
 in longitudinem urbis à Bospori extre-
 mis faucibus ad mœnia circuitu maris
 carentia pergentem, sed in latitudinem
 tendentem à Propontide ad Sinum Ce-

ras nuncupatum. Quod autem latitudinem in sex partes dividam, naturalis situs Promontorii me informat, qui divisionem in sex colles vallibus distinctos in Sinum eminentes informavit: verum non absolvit, non enim dorsum Promontorii transeunt. Romanos colles facile est secernere, quos Natura se crevit vallibus: at Byzantini adeo dorso inter se cohærent, & Promontorium eos procreantis pars, sita à tergo collum, non similiter ut à fronte intumescat, ut aliter eos describere non possim, quàm hos sex colles esse unius Promontorii dorsum perpetuum, promi nens inter valles alternas. Itaque non aliter definiam, quàm primò describam partem Promontorii dextram; hoc est, collem, aut vallem; postea partem sinistram, positam à tergo collum, aut vallium.

C A P. VI.

Singularum partium situs.

PRima latitudinis pars est frons peninsulani Promontorii, amplius mille passibus patens, vergens ad Orientem, adjacens extremi Bospori faucibus. Is enim ita secundum frontem Promontorii discurret, littore curvato leniter in arcum, ut ab angulo, quo Bosporus scinditur

ditur in sinum Ceras, & fretum extremarum faucium Bosporanarum, intervallo circiter quatuor stadiorum pertineat à Septentrione ad Meridiem; deinde spatio quatuor stadiorum ab Oritu solstitiali se convertat ac Oceasum brumalem, usque ad initium Propontidis, cujus cum Bosporo conjunctio finit Promontorii frontem, & flexum Urbis incurvat ad Occidentem æstivum intervallo duorum miliariorum: ipsa autem frons planitiem maritimam habet patentem in latitudinem ducentorum passuum, tam longam, quàm ipsa longa est; supra planitiem eminentes clivi omnes ferè molles, non excedentes altitudinem quadringentorum passuum: clivorum pars sinistra exposita Orienti brumali, habet in jugo Hippodromum: pars dextra respiciens ad Orientem æstivum, efficit latus primi collis, in cujus summo est Regis Palatium. Possem frontem totam, cum planicie & clivo æqualiter procurentibus continuata sit, & cohærens cum colle primo, dicere partem primi collis. Verùm ut distinctius intelligatur, tractabo separatim.

*De Primo Colle, & Regis Pala-
tio, ad Sophia, & de
Hippodromo.*

Primus collis ab Ortus solstitiali ad Occasum brumalem proferens suam longitudinem, primò patet in latitudinem triginta passuum, sed subito fit latior; deinde paulò minus in latitudinem porrigitur, quàm in longitudinem. Nasceitur ex peninsulani isthmi angulo, efficiente verticem triangulæ Urbis. Projicit velut mucronem, seu linguam moliter in planum devexam, seu rostrum, quo Bosporus in Fretum sui canalıs, & Sinum Ceras nuncupatum scinditur. Eminent ultra æteteros coiles totus ferè in Sinus ostium, aditumque projectus, & tanquam brachium immissum claudit Sinum: ut lineam ab ejus mucrone si duceres ad angulum Urbis occiduum, intra lineam totum Sinum, maritimamque Galatæ oppidi planiciem includeres: id quod magno naturæ munere, Sinum protegens, à ventis tutiorem, & portuosiores efficit. Undique proclivis prominet, excepta cervice, qua plana adnectitur reliquo dorso Promontorii similiter plano. Illius civi, spectantes ad Ortum solstitialem, & Septen-
trio-

tionem, mediocriter supini, & molles: reliqui proniores, ut alicubi gradibus ascendantur; sed omnes, ubi elatiores, nusquam quadringentos passus excedunt. Planicies maritima imos collis clivos ambiens, varia est. Eam quæ ad Orientem pertinet, latiore facit litus intumescens in curvaturam lunatam; illius verò, quæ ad Septentriones, & Solis Occasum contuetur, latitudinem auget vallis dividens primum collem, à secundo colle. Iugi planities librata est in passuum longitudinem circiter septingentorum. Collem totum non solum natura munivit, quæ ab Oriente ipsum Bosporo, à Septentrione sinu Cornu nuncupato, ab Occasu solstitiali valle circumclusit; verum etiam Regii Claustrii muris undique clausus est; quibus frequentia pinnarum, & turtium distinctis, nihilque à murorum urbanorum forma differentibus, à reliqua Vrbe separatur. Maritimam planiciem, & clivos imos occupant Regii Horti. Ex collis supercilio longè lateque maria camposque despicit Regis Palatium, in summis clivis partim situm, partim in iugi planicie; in qua duæ Palatinæ aræ undique clausæ: prima patet in passuum longitudinem circiter septingentorum; in latitudinem

D

verò

50 DE TOPOGRAPHIA

verò ducentorum : quam subsequitur altera interior , à prima muris & foribus divisa , quadrata , longitudinis ducentos passus habens , & quæ ambuitur porticu , multis & variis columnis marmoreis sustentata . In media area aliquot Platani , & Cupressi litigantium turbam adumbrant . In angulo Septentriones conspicienti Forum Iudiciale est , quod Turci *DIVANVM* appellant . In area latere vergente ad Solis Ortum æstivum collucet Regiæ Domus . In latere brumali consistunt Thermae , & Culinæ Regiæ , octo hemisphaeriis caminaris constantes . Earum enim unumquodque hemisphaerium concameratum , parvæ ædiculæ similitudinem gerens , nihil aliud est , quàm luculentus caminus in summo vertice fastigiatus in figuram laternæ . Fores primæ areae sitæ in media cervice , in qua collis jugum jungitur ad libellam plano dorso Promontorii ferreae duplices , & bivalves inter se distant viginti passus ; inter quas stant janitores . Ex utroque vestibuli latere fulgent arma suspensa . Portarum limina & parastades marmoribus nitent . Supra fores existit ædificium quadratum , regulis plumbeistectum , ut cætera omnia Palatii ædificia . Ex prima area patet aditus ad secundam
inte-

interiorem aream , per portas binas , & duplices : inter quas mediastinorum janitorum statio , & arma appensa lucent . Harum portarum pars exterior præ se vestibulum non habet , sed interior habet velut quoddam vestibulum egredientes excipiens . Decem columnis varii marmoris sustinetur : cujus lacunaria auro , & ditissimis coloribus opere Persico elaboratis elatè superbiunt . Ad tertiam portam , qua patet intimus aditus ad Aedes Regias , stant intimi janitores , & præfectus janitoribus , & Regio cubiculo . Hac nulli libere ingrediantur , nisi servi ministri Regiæ Domus : cæteri ingredi non possunt , nisi regio permisso , nisi Rege sedente intris prope fores , ut regii Satrapæ , cum Regem salutare habent necesse : aut Legati osculo Regis manum venerantur sedentis in lectica quidem humili , sed superbe strata intra ædiculam marmoream , auro , argentoque , & gemmis fulgentem , circumdatam porricu sustentata columnis egregii marmoris , spiras & capitula inaurata habentibus . Præter quas commemoravi portas , Regium Claustrum multas alias habet , soli Regi , regiisque intimis ministris patentes . Equidem memini me duodecim numerasse , ferreas omnes ; ex parte

52 DE TOPOGRAPHIA

Urbis septem, quarum duæ mari propinquiores, vehem sceni transmitterent, ex parte maritima quinque: prima ad Septentrionem, & Sinum vergit; secunda in collis mucrone sita, ampla, præ se vestibulum habens laqueatum, auro, & pictura Pertica illustratum, sustentatum columnis marmoris Ophitici: intuetur medium Bosporum venientem. Ab hac non procul tertia conspicit Chalcedonem, & Solis Ortum, ante quam naviculæ in clausa statione manent, quibus Rex ad venationes hortosque navigare solet. Quarta Solis exortum spectat hibernum, non longè à rudibus ædis Christo sacræ, cujus vestigia in muro inclusa apparentia Græci frequenti aditu venerari solent. Ultra hanc quinta videtur, apud quam tigna recta stant, ad speculandum pisces retia subeuntes. Ex hac regii piscatores prodire soliti sunt. Amoenissimum (ut id obiter interponam) prospectum cum omnes Byzantii colles habent, tum longè ameniores, Collis Primus, in quo laxissimè habitat Rex. Is sive in hortis ambulet, sive domi jaceat, à fronte prospicit Bosporum: ejusque utraque littora videntia sylvis suburbanorum prædiorum, à dextera campum Chalcedonensem suis

suis hortis confutum, Propontidem, insulas frequentes, nemorosos montes Asiæ, & longè retrò respicit Olympum Asiæ, perenni nive tectum, & propè nobilem Urbis partem, ædem Sophiæ, & Hippodromum. A sinistra intuetur fex Urbis colles, & Thraciæ campos longè lateque patentes circumspicit undique; & quoquo versus navigantes hos à Ponto, vel ab Hellesponto: alios, eosque diversos, ab omnibus Propontidis oris venientes, alios sinum Ceras sursum deorsum navigantes. Prospicit omni temporis momento infinitam multitudinem scapharum ultrò citroque trajicientium. Dèspicit sub oculos subjecta tria collis latera, vestita omni genere florum; arborum, herbarum. Neque enim modo hìc amœnissimus prospectus est Regiis Ædibus, sed etiam omnibus hortorum clivis, in quibus permultæ speculæ, ac potius collis triplex laus totum specula existit. Ac si propiùs mare contueri vult, in medio littore fastigiato in mucronem, quo Bosporum in duas partes dividi diximus, Porticus Regia fulget marmoribus & columnis, habens aspectum pulcherrimum amœnissimumque; cui omni æstatis tempore afflant molles auræ; in qua undique

virgeis cancellis minutis , & velut reticulatis clausa Regem sedentem nemo introspicere potest. Itaque ille à nemine visus , alter Gyges , videt omnes circumnavigantes adeò propè , ut qua quisque facie sit , internoscere queat : & , si fortè servorum domesticorum frequentem usum fastidit , externorum liberorum excitari potest ridicula dicacitate , non solùm remis , sed etiam contentis ad crepidines littoris firmatis contendendum superare rapiditatem Bosphori , Rhodano longè celerior , extra Regium Claustrum excellet Ædes divinæ Sophiæ , à valvis claustrum Regi distans passus circiter septuaginta , sita in primi collis cervice , atque adeò in supercilio clivi eminentis. supra hortum primæ vallis , ex qua gradibus lapideis ascenditur ad portam Claustrum Regi , in ædemque Sophiæ , quæ ab ortu Solis hyberno habet clivos adeò molles , ut sensim , & latenter definant in supernam , & infernam planiciem. Denique omnes clivi à Septo Regio ad Hippodromum leniter proni sunt : Ab æde Sophiana pergit planicies inter Meridiem & Occasum , ad finem Hippodromi patens in passuum longitudinem amplius septingentorum . Hippodromi longitudo duo stadia excedit , lati-

latitudo stadium æquat: ejus planities ad libellam æquata est, sed hominum opere potius quam natura. Ejus media pars, pertinens ad Propontidem, ex triplici latere clivis cingitur: lenibus quidem ab Oriente, ab Occidente verò pronis, & in magnam altitudinem depresso; à Propontide verò non modo proclivibus & præcipitibus, sed etiam ad perpendicularum directis, altis plus minus quinquaginta pedes. Tota enim Hippodromi frons substructis fornicibus constructa, Hippodromum planum præstat, & pulcherrimum prospectum exhibet Propontidis; ut ex Hippodromo non modo navigantes, sed etiam Delphini saltantes videantur. Ejus gradus paucis ante annis ex latere vergente ad Septentrionem, exstantes ab Abramo Bassa, dum suas ædes edificaret, sublati sunt. Inter Hippodromum & Propontidem procurrit planities in passuum latitudinem quadringentorum explicata, in qua postea describemus templum Bacchi & Sergii. Sub Hippodromo versus Meridiem est porta Leonis marmorei. extra urbem siti, in ruderibus Palatii Leonis Maccelli; cujus fenestræ antiquo opere laboratæ extant in muro inclusæ. Palatium positum erat in tumulo mare at-

56 DE TOPOGRAPHIA
tingenti, in altitudinem circiter centum
passuum edito.

C A P. VIII.

De Prima Valle.

EX prima Promontorii planitie, in qua dixi Sophiæ templum, & Hippodromum esse, molle dorsum secundi collis mille passibus leniter ascenditur usque ad Columnam Purpuream, positam in summo vertice secundi collis, quem ab Oriente claudit prima vallis, quæ primum collem dividit à secundo colle. Nascitur à planitie Sophiæ, procedens à Meridie ad Septentriones. Similitudinem gerit circini diducti in crura rigentia: alterum quidem crus ad Ortum solstitialem, alterum ad Septentriones porrigit. Per hanc mediam incedimus Claustrum Regii, à reliqua urbe segregans claustrum Turcicum. Promontorii ima planities longè lateque ita in hanc vallem insinuatur, ut à sinu ad ædem Sophianam mille passus ambules plano ferè pede: primo maritima librata patens in quingentos passus, deinde in vallem insinuata trecentos passus molliter assurgit; ut etsi leniter deversa est, tamen lubrico lapsu aquæ declivitatem sentis potius, quàm pedibus; primum

mum laxa , & paululum prona , deinde pressior , post in duas valliculas stringitur; quarum vicina Sophiæ , etsi longa est quadringentos passus , tamen molliter acclivis est , & perangusta , ut ejus imam planitiem via publica occupet.

C A P. IX.

De Secundo Colle.

Promontorii dorsum leniter intumescens , & duæ valles secundum collem efficiunt. Prima à Solis Ortum primum collem dividit à secundo ; altera ab Occasu secundum sejungit à tertio : à Septentrionibus maritima planitie clauditur ; à Meridie dorsum ad Septentriones porrigit leniter devexum in longitudinem mille passuum , in latitudinem verò quadringentorum. Totius autem collis latitudinem variam efficit , varia vallium latitudo ; valles enim , quibus intercluditur à summo , perangustæ ipsum ampliant ; ab imo latè patentes astringunt. Ejus longitudinem produciunt sui tumuli , quibus duobus prominet in Sinum. Triplici clivo deprimitur in variam altitudinem ; nam clivus spectans ad Ortum Solis hybernum , à summa valle ad summum collis verticem ,

D 5

ascen-

ascensu circiter mille passuum æquabili-
 ter & leniter prono effertur: deinde
 minuitur, ut vallis augetur, & laxa-
 tur: procliviorque fit duabus valliculis,
 (quas emitrit ipsa vallis,) pronis qui-
 dem, sed centum passus non exceden-
 tibus. Clivorum ad Sinum vergentium
 altitudo quàm varia sit, quinque viz
 demonstrant, ab imis radicibus ad sum-
 mum jugum pertinentes. Prima in pas-
 suum altitudinem quingentorum assur-
 git: quorum ducenti exorientes à pri-
 mis radicibus, valdè proni, trecenti
 supini. Secunda via sexcentos passus al-
 ta, è quibus centeni per imam valli-
 culam leniter surgunt, deinde centum
 maximè propendent, ut gradibus as-
 cendantur: post quadringenti paula-
 tim collis dorsum fastigiant, usque ad
 verticem latum sexaginta passus. A ver-
 tice dorsum prominet ad Meridiem
 centum quinquaginta passus, ad viam
 usque procedentem ab Aede Sophiar ad
 Columnam Porphyriticam. Reliqua-
 rum trium viarum existunt à radicibus
 collis centum passus exiguè proni, du-
 centi riuam proclives, ut anfractibus
 molliantur: quingenti leniter jugum
 collis ad culmen perducunt. Præterea
 ex clivorum latere, quos dixi vergere
 ad Sinum, duo riuuli eminent, unus in

in Septentrionem, alter ad Orientem: uterque in alterum inclinatus, valliculam efficit ab Oriente cinctam clivo prono, alto octoginta passus placide devertex: unde fit, ut maxima pars cliworum hujus collis contueatur Orientem; latus collis spectans ad Solis Occasum variam acclivitatem habeat. Nam ejus clivi attingentes imam vallis planitiem in longitudinem trecentorum passuum ab imo ad medium præcipites, & penè directi sunt, à medio ad summum leniter deverti: qui vero eminent in summam valem, non excedunt ducentos passus; sed variè declives: ut enim vallis assurgit, ita clivi molliuntur: Duplici acclivitate deprimuntur clivi omnes collis; una in longitudinem, altera in latitudinem: qui enim desident in Orientem & Occasum, ita desident, ut etiam desideant in Septentrionem. Denique universa ejus latera quantumlibet alta sint, tamen eorum pars valde proclivis stadium non superat, reliquæ partes molli clivo subsident, radices sensim deducuntur in planitiem: summi clivi dorsum efficiunt semiplanum, planities maritima inter sinum & collem intercedens ad radicem tumuli vergentis ad Aquilonem (ubi strictissima est) patet in latitudinem trecent-

centorum passuum, sed subito dilatatur ex utroque tumuli latere in quadringentos passus, eoque magis quò longius insinuatur in valles. Venio nunc ad Promontorii latus sinistrum. A tergo secundi, & tertii collis duo colliculi eminent in Propontidem, inter quos decurrit vallis ex tribus proclivis imbrici similis, non supino quidem (ut esse solet in tectis,) sed valdè prono, à qua media uterque colliculus intumescit; orientalis quidem in passus amplius ducentos, occidentus verò in tantundem. Vallicula inter hos colliculos depressa exiguè concava, sub se habet portum manu factum intra murum clausum, positum in maritima planitie, quæ excurrit usque ad frontem Hippodromi, patens trecentos passus in latitudinem. A sinu Cornu nuncupato ad Propontidem latitudo secans collem laxatur in duo circiter millia passuum.

C A P. X.

De Secunda Valle, dividente Secundum Collem à Tertio.

Vallis, quæ secundum Collem dividit à tertio, nascitur à dorso Promontorii, desinitque in maritimam planitiem, excipientem Piscatorium
fo-

forum, & Trajectum Sycenum: à quo ad vallis primas fauces planities in passuum latitudinem panditur quadringentorum, ita æquatam, ut aquæ delabi possint in sinum à primis faucibus: ubi laxatur in passuum latitudinem ducentorum, sensim incipit astringi usque ad mediam vallem; ubi premitur in quinquaginta passus: deinde coarctatur, ut duntaxat admittat viam: vallis est similis imbrici molliter resupino, & ita inclinato, ut solet inclinari in ædium testis. Ejus longitudo sexcentos passus excedit, quorum trecenti fermè plano pede subeuntur, reliqui proniores: sed tamen paulatim assurgentes in jugum, quo secundi collis dorsum jungitur dorso tertii collis. Per imam vallis planitiem via lata contra oppidum Galatam posita, utrinque cincta tabernis mercatoriis, testâ scandulis, sed interlucentibus, exiguas fenestellas admittentibus. Galatini mercatores ascendunt ad Forum, quod Turci vocant *Bezesten*: id partim situm est in jugo vallis, partim in clivo tertii collis, quod anno Natalis Christi millesimo quingentesimo quadragesimo sexto totum formito incendio deflagavit; exceptis duabus Basilicis concameratis lateritio opere, quæ nocte claudi solent ferreis portis,

&

& fenestris. Post incendium mihi licuit
intueri aream Fori viis distinctam rectis
& transversis : adveni sic esse planam, ut
tamen exigue deversa sit ab occasu ad
ortum, à meridie in Septentriones. Vidi
Fori circuitum combusti amplius quin-
que stadia complecti, in quo summo ad
occasum pertinente Nymphæum inspe-
xi quadraginta quinque columnis mar-
moreis ornatum, sustentibus lateri-
tiam cameram. Basilicam veteram, quam
antea non potueram perspicere ob ta-
bernarum, officinarumque frequentiam,
• circumspexi spoliatam circumvicinis ta-
bernis ; atque animadverti circa Basi-
• licam esse appendices velut alas Basili-
cæ adnexas, divisas in sexaginta for-
nices, tectos plumbeis regulis, quibus
pro tabernis & officinis utuntur, in qui-
bus intimis sunt conclavia, quæ clau-
duntur porta ferrea. His appendicibus
Basilica circumsepta constat octo pilis,
quatuor portis, quindecim hemispha-
riis concameratis lateritio opere tectis
plumbo. Nova Basilica duodecim pilis
sustinetur, lapide quadrato constru-
ctis : ad pilas singulas adnuntur qua-
tuor arcus, sustententes hemisphæria
viginti, tecta plumbo. Hanc ambiunt
appendices alariæ sexaginta fornicatæ
& concameratæ, tabernas mercatorum.

COR-

concinentes. intra Basilicam ducentæ & viginti tabernæ includuntur in hunc modum affabrefactæ: circum parietes, & pilas fornicum discurrunt suggestus latî, ubi sedentes mercatores exponunt merces, quas producunt ex loculatis armariis ligneis, quæ à tergo mercatorum sedentium disposita sunt juxta parietes perse extantia, neque muris affixa, sed exemptilia, valvulis clausa.

C A P. XL

De tertio colle.

Tertium collem duæ valles efficiunt. Vna ad Solis orum pertinens, illum dividit à Secundo colle; altera, quæ ad occasum attinet, sejungit à quarto. Dorsum illius porrigitur in longitudinem mille amplius passuum; Procedit à Promontorii jugo, ex Meridie ad Sinum in Septentriones æquali ferè altitudine, contrà quàm secundicollis dorsum, quod à summo Promontorii jugo ad imam maritimam planiciem demittitur in Septentriones. Illius dorsum extra jugum Promontorii planum, multum procedit; ejusdemque radices trecentis passibus in Septentriones amplius eminent, quàm secundicollis insumescens in dorsum Promon-

huntur à maritima planitie, hoc longius producuntur à residente in seipfos transversa declivitate, emissà à collis latere ad Solis ortum pertinente. Planities maritima, à collis radicibus, & Sinu intermissa, qua parte attingit tumulum, quem jam dixi demissum à mucrone collis, ducentos passus non excedit; qua verò alias collis radices contingit, sensim laxatur in vallium fauces. Claustum Gynæconitidum regiarum, situm in collis dorso, cùm primum venissem Byzantium, paulò minus sex millia passuum circuitu complectebatur: at nunc id coarctant Regis Soleimani Xenodochia, & Mausoleum septi muliebris plus quàm mediam partem occupantia. Iam verò latus Promontorii sinistrum, à tergo tertii collis situm, respiciens Meridiem & Propontidem, duobus tumulis turgescit: ab horum altero, qui Solis ortui propior est, latus Promontorii sensim flectitur in occasum, usque ad secundum tumulum, paulò supra Promontorii radices editum; à quo tumulo sexicollis Promontorii latus statim admittit posticam depressionem vallis tertie, incipitque vergere ad septentriones. Duplicem igitur clivum habet sinistra pars collis tertii: unum ad meridia-

dianum cardinem , editum in altitudinem sexcentorum passuum ; alterum ad occidentem brumalem , altum septingentos passus , tum ad æquinoctialem longè breviorē . Planities interposita inter posticas tertiū colli partes , meridianas , & litus Proponticum , nusquam angustior trecentis passibus , neque longior septingentis : occiduas verò radices claudit planities vallis ; quæ collem septimum separat à Promontorio sexicollis ; pertinens à planitie Propontici litoris ad murum urbis circuitu maris vacantem ferè librata , ubique patens quingentos passus , in latitudinem . Tres jam commemorati colles propriè Bosporium promontorium appellari possunt ; sic prominentes in mare , ut sive ex Ponto , seu ex Propontide naviges Byzantium , eos procul videas projectos in fauces Bospori . Vallis tertia reliquos treis colles à mare in continentem recedentes , à primis tribus collibus separate videntur : nos tamen , quia dorso & clivis conjuncti , & juxta Sinum ex ordine dispositi , sex colles in Promontorio Bosporio posuimus . Planities explicata in tertiū colli dorso leniter demittitur in planitiem , quæ eminet in tertiā vallem , imple ad longitudinem sexcentorum

hantur à maritima planitie, hoc longius producuntur à residente in seiplos transversa declivitate, emissà à collis latere ad Solis ortum pertinente. Planities maritima, à collis radicibus, & Sinu intermissa, qua parte attingit tumulum, quem jam dixi demissum à mucrone collis, ducentos passus non excedit; qua verò alias collis radices contingit, sensim laxatur in vallium fauces. Claustrum Gynæconitidum regiarum, situm in collis dorso, cùm primum venissem Byzantium, paulò minus sex millia passuum circuitu complectebatur: at nunc id coarctant Regis Soleimani Xenodochia, & Mausoleum septi muliebris plus quàm mediam partem occupantia. Iam verò latus Promontorii sinistrum, à tergo tertii collis situm, respiciens Meridiem & Propontidem, duobus tumulis turgescit: ab horum altero, qui Solis ortui propior est, latus Promontorii sensim flectitur in occasum, usque ad secundum tumulum, paulò supra Promontorii radices editum; à quo tumulo sexicollis Promontorii latus statim admittit posticam depressionem vallis tertiæ, incipitque vergere ad septentriones. Duplicem igitur clivum habet sinistra pars collis tertii: unum ad meridia-

dianum cardinem, editum in altitudinem sexcentorum passuum; alterum ad occidentem brumalem, altum septingentos passus, tum ad æquinoctialem longè brevior. Planities interposita inter posticas tertii colles partes, meridianas, & litus Proponticum, nusquam angustior trecentis passibus, neque longior septingentis: occiduas verò radices claudit planities vallis; quæ collem septimum separat à Promontorio sexicollis; pertinens à planitie Propontici littoris ad murum urbis circuitu maris vacantem ferè librata, ubique patens quingentos passus, in latitudinem. Tres jam commemorati colles propriè Bosporium promontorium appellari possunt; sic prominentes in mare, ut sive ex Ponto, seu ex Propontide naviges Byzantium, eos procul videas projectos in fauces Bospori. Vallis tertia reliquos treis colles à mare in continentem recedentes, à primis tribus collibus separate videntur: nos tamen, quia dorso & clivis conjuncti, & juxta Sinum ex ordine dispositi, sex colles in Promontorio Bosporio posuimus. Planities explicata in tertii colles dorso leniter demittitur in planitiem, quæ eminet in tertiam vallem, ampla ad longitudinem sexcentorum

68 DE TOPOGRAPHIA
& viginti passuum ; in latitudinem tantundem.

C A P. XII.

De valle tertia.

VAllis tertia inter tertium & quartum collem interjecta gemina esse videtur: nam hæc media in altum editur, ut dubium videatur num sit vallis pars, an promontorii. Iugum esse vallis particulam, ostendit altitudo fornicum procurrens ex uno vallis latere ad alterum latus. Ut verò dorsum Promontorii videatur, præ se ferunt extremæ vallis partes, valde à media valle demissæ in contraria latera; una ad dextram, altera ad sinistram. Dextra habet imam planitiem, latam in faucibus trecentos passus, deinde sensim astrictam in ducentos ad libellam fermè æquatam in longitudinem quingentorum passuum, quæ etsi in æqualem altitudinem deprimitur, tamen ejus latera non æqualiter in altum efferruntur: ubi enim ipsa maximè concava est, ejus alterum latus in magnam altitudinem attollitur, alterum ter tantò summittitur. Ex hac depressa planitie ascenditur brevi clivo in iugum media vallis, seu dorsum Promontorii, quod planum leniter depressum inter tertium &

& quartum colles, patet quoquo versus
 sexcentos passus. Excipio particulam,
 per quam vallis media penetrare videtur,
 ubi latior non est quadringentis passi-
 bus. Per hoc vallis seu Promontorii
 jugum fornices aquæductus à quarto
 colle recta via pergunt ad tertium col-
 lem, quorum fastigium æquat libella for-
 nicum; qua deprehenditur quantopere
 deprimitur Promontorii dorsum: ut
 enim fornices sint æquali fastigio, ta-
 men inæquali altitudine existunt: nam
 benè excelsi sunt in plano jugo vallis,
 at in clivis collium longè minùs alti:
 spatio enim octingentorum passuum fe-
 rè in æqualem altitudinem eriguntur: re-
 liqui fornices, quò altiùs clivi extol-
 luntur utriusque collis, eò breviores
 sunt. Ex jugo, sive id velis esse vallis,
 sive Promontorii sinistra vallis pars le-
 niter concava molliter propendet in se-
 ptingentos passus, usque ad planitiem,
 quæ sexicolle Promontorium à septimo
 colle secernit, pergens ad Propontidem.
 Urbis latitudo à sinu ad Propontidem,
 secans tertiam vallem, patet amplius de-
 cem stadia.

De quarto colle.

Quartus collis, in cujus dorso Mammeti Regis, qui Constantinopolim cepit, Mausoleum spectatur, una cum ampla Ade Mametanæ religionis, & simul cum Xenodochiis, & Thermis, circumdatur duabus vallibus, Promontorii dorso, & maritima sinus planitie. Ejus ambitus circumplectitur amplius sex mille & sexcentos passus: longitudo à summo dorso ad Sinum Aquilonemque porrigitur ultra mille passus, latitudo ab ortu Solis ad occasum explicatur in passus circiter octingentos: à iugo ad Sinum collis procedens prope quadratus desinere perspicitur, in duo cornua, sed impatia, quorum alterum vergens ad septentriones perpetuo dorsa fertur, utrinque declivi; alterum spectans ad Solis ortum, ita demittitur, ut ex hoc in alterum quasi gradus quidam jactus esse videatur: nimirum ex hujus superiori parte planities excurrit, ex qua veluti gradu patet ascensus in alterum. Ab inferiori parte, in occasum dejicitur, ut valliculam efficiat. Collis ab Oriente clauditur valle, qua ipse separatur à tertio colle, ab aquilone maritima planitie, Sinum contin-

tingente , ab Occidente partim valle,
 qua is se jungitur à quinto colle , partim
 circuitur Promontorii dorso perpetuo,
 quod adeò paulatim & placidè ex quar-
 ti collis jugo assurgit ad jugum quinti,
 ut acris oculis , porius quàm tardis
 passibus utriusque collis dorsum inæ-
 quale esse percipiamur. Ita enim conti-
 nenti jugo hi duo colles inter se con-
 juncti sunt , ut nullus sentiat clivus:
 sed perpetua planities , quæ fastigians
 quarti collis dorsum octingentis passi-
 bus longior non est , neque latior du-
 centis , deinde in quinto in septingen-
 tos dilatatur. Quartus collis etsi nulli
 ex sex collibus perpetuo dorso con-
 junctis cedit de altitudine , tamen ascensus
 tam rectos , quàm transversos mollio-
 res habet , ob longum tractum leniter
 deversum , triplici declivitate depre-
 sum. Prima declivitas per collis longi-
 tudinem à regione cœli inter Meri-
 diem & occasum media , ad Septentrio-
 nes decurrit amplius mille passus : quo-
 rum ducenti surgentes à maritima pla-
 nitie mediocriter proni ; reliqui adeò
 mollior supini , ut semiplano pede sub-
 eantur : è quibus centum ultimi atting-
 entes jugi planitiem , decliviores cæ-
 teris prominent . Declivitas transversa
 collis latitudinem intercipiens duplex
 est

est : una de jicitur ad Solis occasum : altera ad ortum depressa varia quidem existit , sed tamen tota nascitur à valle , quæ quartum collem dividit à tertio. Ab hujus quidem vallis jugo clivus ducentis passibus ascenditur. Paulò infra summam vallem ascensus est quingentorum passuum , quorum centum ab imis radicibus exurgentes clivo prono eriguntur , reliquorum leniter devexorum altitudinem ostendit libella aqueductus. Ab ima ejusdem vallis planitie clivi allevantur in altitudinem quadringentorum passuum , sed ita ut primum centum octoginta prono clivo ascendas , deinde ducentos ambules leniter devexos , & ferè planos. Post transeas lateris mediam partem eminentiorum , centum passus latam , ab imo colle ad summum in octingentos passus erectam . Ex hac descendis ducentos passus in occasum ad imam vallem , quæ quarti collis , & quinti divorcium facit : tota angusta est , sed longa plus minusve mille & quadringentos passus ; primi ducenti attingentes oram sinus plani quidem , sed dubii sunt ne vallis an planæ oræ maritimæ. Sic enim hæc vallis cingitur duobus collibus , quarto quidem habente sub se planitiem maritimam , ducentos passus pa-

ten-

tentem in latitudinem , quinto verò
 fermè attingente litus . Consequentes
 octingenti similiter plani , sed leniter
 devexi : reliqui quadringenti attingen-
 tes jugum Promontorii proclives . Ma-
 ritima planities ad libellam ferè æquata
 inter Sinum & quartum collem inter-
 cedens , variam latitudinem habet : nam
 quæ pertingit collis cõrnu , spectans ad
 ortum solstitialem , est quadringento-
 rum passuum . Illa verò , quæ attingit
 cornu , vergens ad septentriones , in
 passus ducentos panditur . In summa,
 situs quarti collis talis est , ut in Sinu
 navigantibus hic esse videatur pars ere-
 ctior tertiæ vallis . Nam hujus collis
 jugum longè recedit in Meridiem , ejus-
 demque clivi in longam summissio-
 nem abjecti , valdè supini jacent : at ju-
 gum quinti collis æquali excelitate lon-
 gè ultra quartum procedit ad septen-
 triones . A tergo tertii collis vergen-
 tes clivi ad horam primam postmeri-
 dianam placidi , lenesque usque ad pla-
 nitiam vallis , quæ sexicolle Promonto-
 rium dividit à septimo colle . Itaque
 postica collis pars intumescit in Meri-
 diem , atque ex utroque latere separa-
 tur à valle tertia , ut latus à tergo pos-
 tum ejus partem meridianam dicere pos-
 simus , quæ post tumulum eminent-

tem in latus vallis tertiæ aliquantum contrahitur sub Xenodochio Regis Mameti: at enim à tergo quinti collis sub Columna Virginea magis subducitur.

CAP. XIV.

De quinto colle.

QVinti collis, in cuius fastigio extat Selimi Regis Mausoleum, imæ radices contingentes partim Sinum, partim duas vales ipsum claudentes, altera ab ortu Solis, altera ab occasu passuum millia complectuntur circiter quatuor. Ejus dorsum ita in sinum ad septentriones prominet, & quarti collis latus ad Aquilonem summittitur; ut collis quartus videatur esse vallis quædam inter tertium collem & quintum interjecta. Non enim ut aliorum collium quinti collis jugum urget, & premit summum Promontorii dorsum, sed totum extra Promontorii fastigium æquali altitudine longè procedit, ac non minùs ferè in Septentriones promovetur, quàm radices quarti collis. Triplici latere deprimitur: uno ad Septentriones; quod quàm valde præceps, & directum sit, colligitur ex eo, quòd etsi tam akè esset ferè, quàm summum quarti col-
lin.

lis jugum, descensum habentis longum
 plus mille passus; tamen illius summus
 clivus minimè omnium collium rece-
 dens à perpendiculo ejusdem infimi cli-
 vi, non amplius trecentis passibus ascen-
 ditur per valliculam, quam efficiunt duo
 tumuli attingentes Sinus oram, quam ut
 trecentis passibus subieris, offendis gra-
 dus lapideos astructos ad substructio-
 nes aream æquantes, quibus ascendis
 ad Xenodochium Selimi. Hoc quidem
 latus, quod septentriones intuetur, qua-
 tuor tumulis turget, tres valliculas de-
 primentibus à collis jugo exorientibus,
 adeò exiguam littoris planitiem inter-
 mittentibus, ut eorum duo murum ur-
 bis situm in litore contingant; reliqui
 duo planitiem centenam passuum re-
 linquant. Nusquam enim littorea pla-
 nitie angustior est, quàm ad radices
 hujus collis: nam in longitudinem mil-
 le passuum ejus latitudo centum pas-
 sus non excedit; alibi non attingit
 quinquaginta. Ex his quatuor tumulis
 duo sunt prærupti, & præcipites, ut
 ædificia casuris similia substractioni-
 bus nitantur; ut jam videre liceat ru-
 pes præcisas fuisse ad molliendos via-
 rum anfractus: reliqui duo minus ab-
 rupti minusque præcipites dejiciuntur;
 eorumque vallicula minus etiam pro-
 cli-

clives. Collis verò latus, conspiciens Solis ortum, patet in mille & quadringentorum passuum longitudinem, in altitudinem directam ducentorum. Lateris ad occasum vergentis acclivitas in variam altitudinem abiicitur, ut vallis deprimitur; quæ ubi in planitiem libratam depressissima est, erigit latus in passuum altitudinem aliam quingentorum proclivium, aliam trecentorum placidè acclivium, ut non differant à semiplanis. Latus Promontorii contuens Meridiem, à tergo quinti collis positum, desinit in planitiem vallis sexicollæ Promontorium dividenti à septimo colle: propendet aliàs contractius, aliàs remissius extumescens, in tumulum crassum eminentem in vallem quintam, arque in vallem, quæ sexicollæ Promontorium sejungit à septimo colle. Hæc postica pars quinti collis etiam incurvatur in valliculam exorientem à Promontorii supercilio, ubi paulò ante extabat Columna Virginea, à qua Promontorii fastigium leniter eminens in summam quinti collis planitiem molliter devehit ad septentriones nusquam angustioræ sexcentis, alicubi septingentis latioræ passibus. Sed extra hujus collis dorsum longè lateque laxatur, ac continuatur cum planitie quarti collis, & reliqua

liqua Promontorii planitie usque ad murum urbis vacantem circuitu maris procedens, interjecta duntaxat brevi submissione jugi in quintam vallem eminentis, producitur duo millia passuum in longitudinem.

C A P. X V.

De quinta valle.

Vallis quinta, quæ quintum collem dividit à sexto, proficiscitur à Sinu & Septentrionibus, ad primam, aut alteram horam postmeridianam, longa quantum Promontorium latum est, nempe circiter mille & ducentos passus: quorum primi octingenti procedentes à littore Sinus, nihil expressio- nis, nihil eminentiæ habent. Primæ vallis fauces in passuum latitudinem laxantur quadringentorum, deinde sensim in ducentos astringuntur. Sed ita, ut per longitudinem sexcentorum passuum nusquam ducentis passibus minùs lata sit: post in quingentorum passuum altitudinem erigitur. Inde insequitur jugum vallis, seu dorsum Promontorii patens in planam latitudinem ducentos passus. Ex hoc dorso latus sinistrum Promontorii, seu vallis quingentos passus leniter deprimatur in vallem, quæ sexicolle
Pro-

Promontorium secernit à septimo colle. Vallis enim quinta penetrare videtur dorsum Promontorii: id quod percipitur ex inclinatione dextra & sinistra amborum laterum utriusque collis circumfurgentis. Nam ex vallis jugo ascensus exiguus patet in jugum utriusque collis.

CAP. XVI.

De sexto colle.

Sextus collis, cuius per & dorsum, & laevis vergens ad Aquilonem, muri urbis usque ad litus discurrunt, tam longus est, quam Promontorium latum, quod in hoc colle dilaturatur in passus circiter bis mille & quadringentos: cuius jugum intra urbem in clivos exprimitur. Extra plano pede continuatur cum continenti suburbano campo. Latitudo ejus, ubi maxima, octingentos passus non superat; ubi minima, quadringentos. Triplici declivitate deprimitur: una ad sinistram Promontorii partem, inter Meridiem atque Occidentem molliter prona; ad dexteram altera, versus Sinum & Aquilonem, in longitudinem mille & quingentorum passuum summittitur, quoad ex se duos exprimit tumulos vallicula intermedia disjun-

disiunctos, ubi existit aquæductus in radice tumuli propius accedentis ad urbem murum circuitu maris vacantem. Inter hunc tumulum & Sinum olim fuit ædes illa sacra, nobilitata multorum scriptis, Blachernea nuncupata, cujus fundamenta etiam tunc extrabant cum primum venissem Byzantium. Ex imo clivo tumuli eminenti supra ædem Blacherneam subterraneis cuniculis conca-meratis prodit aqua extrinsecus in urbem ducta, quæ jugi fluxu salit in la-
brum marmoreum. Collis latus Orien-
ti expositum tam longum est, quàm collis ipse longus, sed declivitate eadem non est: eam enim varior vallis varia dejectio; ubi depressa in librata planitiem effertur in sexcentos passus, ubi minùs demissa in quingentos, ubi minimè dejecta in quadringentos attolli-
tur: neque modò hoc latus inclinatur ad Solis ortum, sed etiam interea dum deicitur ad Orientem, sensim demit-
titur à parte dextra ad Septentriones, sinistra ad cæli regionem mediam inter Meridiem & Occasum. Maritima pla-
nities interveniens inter imas radices collis & Sinum, strictissima explicatur in passuum latitudinem plus minus octo-
ginta, nempe ubi fuit templum illud nobile, & triclinium Blacherneum, De-
inde

80 DE TOPOGRAPHIA
inde dilatatur in vallem quintam sensim insinuata.

C A P. XVII.

De Valle, quæ dividit sexicollæ promontorium à septimo colle.

Vallis, quæ septimus collis dividitur ab aliis sex collibus, leniter cava existit: producitur in millia passuum circiter quatuor, si planitiem maritimam simul adnumeres; sin verò ipsam excludas, & numerare incipias à flexu septimi collis, extenditur in longitudinem trium millium & trecentorum passuum. Ejus planities alicubi laxatur in latitudinem sexcentorum, alibi astringitur in amplitudinem quingentorum passuum. Nihil illa quidem ima expressum, nihil eminens habere sentitur pedibus, sed oculis acribus paulatim & sensim tam in longitudinem, quàm latitudinem pandi deprehenditur: sic enim leniter assurgit, ut nisi ab eo, qui diligenter advertit, vallis imbrici valdè supino similis assurrectio non percipiatur: in eam desinunt latera tertiæ & quintæ vallis, rum imi clivi quinti & sexti collis. In ea continentur horti & prata, ubi milites ludicras pugnas exercere solent. Per hanc mediam fluit rivulus, qui æstivo tempore exarescere solet.

C A P.

CAP. XVIII.

De septimo colle.

Collis septimus, nuncupatus Xerolophos, in cujus dorso est columna Arcadii, plus minusve duodecim millia passuum circuitu complectitur, ac plus quàm tertiam partem urbis continet: reliquas duas partes sustinet Promontorium sexicolle, quod ambitu circumplectitur ampliùs viginti millia passuum: intellige eos, quos conficere soleo in ambulando, ut intelligere oportet in omnibus antè scriptis passibus, quos in passus Romanos redigere ausus non sum, ob flexiones viarum, & varietatem passuum, qui inter se differunt in asscensu & descensu infatigato, atque integro: adde interpellatòs insolentis nationis occursum, proterviori taurorum incursum Septimus collis efficiens tertium urbis angulum, quo Constantinopolis existimatur triangula, duplici declivitate pendet utraque molliissima, una ad vallem septimum collem dividentem à Promontorio sexicolii pertinet, tam longa, quàm vallis ipsa. Cujus clivus lenis, sed altus circiter quingentos passus, altera declivitas dejicitur ad Propontidem, respiciens partim ortum brumalem, partim Meri-

F

dient

82 DE TOPOGRAPHIA

diem molli clivo, & vario primo alto quingentos passus, deinde stricto, nunc in quadringentos, nunc trecentos, nunc centum, nunc quinquaginta, quo ad pervenit ad angulum Urbis tertium, ubi planities excurrit usque ad mare, inter quod & antedictos clivos perpetua precurrit littoralis planities, sed variaz latitudinis: quæ incipiens ab angulo Urbis strictissima est, deinde dilatatur in lateris curvitatē, velut vallem planam, ubi à mari ad clivum excurrit, lata quadringentos passus, rursus stringitur in quinquaginta, postea dilatatur in centum: postrema per longitudinem mille passuum latior est quadringentis passibus: collis dorsum in longam & latam planitiem porrigitur, & ab occasu clauditur muro terrestri, in cuius jugo patet cisterna nuncupata *Mocissa*, spoliata columnis & cameris, cuius muri è lapide quadrato ædificati adhuc extant, cisternam ambientes, quorum circuitus completitur noningentos & septuaginta passus: ejus solum cultum est hortis in eo consitis. Hucusque de Topographia Constantinopoleos, quasi tanquam hypotyposi illam sub oculos subjicere conatus sum, ut in quo loco sint quatuordecim regiones urbis, faciliùs percipiat, longior quàm necesse est, censei

feri non debet, præsertim cùm nullius Urbis descriptio brevior esse possit, quàm ea, quæ informatur oculorum sensu, quo nihil acrius, nihil volucius: nam etsi Constantinopolis in altum sublata veluti specula undique circumspicitur: tamen hanc singularem Urbis partium descriptionem multò celerius perlegeris, quàm volucris oculis totam urbem perlustraveris, aut pedibus eam concursaveris.

C A P. XIX.

De muris urbi.

MOeniorum Constantinopolitanorum partes, aliæ lapidibus quadratis, aliæ cæmentitiis, nonnullæ interpositorum laterum ordinibus constructæ sunt. Muri circuitu maris vacantes duplices sunt, fossa cincti larga viginquinque passus, cùm ex utroque latere parietibus munita, tum interiori ex latere: alter paries effertur aliquanto supra fossam, pinnis crebris distinctus. Spatium intercurrentes inter duplicem murum, latum est duodeviginti pedes. Interior murus excelsus quidem, & latus plus viginti pedes, in quo ex continenti sunt plus ducentæ quinquaginta turres, in quas gradibus lapideis ascen-

ascenditur usque ad summum. Exterior murus dimidio minor, sed totidem turribus creber. Quod autem ad munitionem attinet, spatium inter fossam & murum exteriorem altius est altero fossæ latere. Item spatium inter duplices muros altius est jam dicto spatio. Regio verò exterior muris vicina, nuda à tectis, partim plana, partim collina: sed ita plana, ut campi longè pateant: ex summisque muris longè quoquoversum panditur prospectus: neque dubium est, quin munitissima Constantinopolis fieri queat. Muri maritimi humiliores sunt terrestribus; simplices quidem, sed benè crassi, & turriti: ex parte Sinus absunt a littore plus minus quinquaginta passus ambulatorios, ut antè scripsi in tractatu Bospori. Ex parte Faucium Bosporicarum & Propontidis, muri quidem non absunt à littore, sed siti sunt supra littoris crepidines, nisi ubi scalæ portuosæ sunt, ubi admittunt spatium inter scalas & murum. Zonaras tradit Theophilum Regem maritimos muros Urbis, vetustate, & fluctibus maris, aliisque casibus labefactatos renovasse, & altiores crexisse, quàm priùs fuissent. Quos hodie extantes maritimos ab hoc Theophilo renovatos fuisse, indicat

cat in multis murorum partibus nomen Theophili Regis incisum , atque inscriptum magnis literis. Nicephorus Rex gravis Byzantiis , quòd onus imposuit ex muris consenescentibus , ut exigeretur tributum appellatum Diceraton. Novos muros & antiquos tempore Iustiniani fuisse colligere possumus ex ejus novis constitutionibus, cum majorem mercedem statuit feretri bajulis , & funeri operam dantibus , qui efferunt funus extra novos urbis muros , aut trajectum Iustinianarum , sive alios trajectus : ex quo colligere possumus Iustiniani temporibus adhuc extitisse muros antiquos , quos Constantinus Magnus posuerat , & novos , quos Theodosius Minor construxerat, quales muri fuerint , cum antiqui Byzantii respublica floureret , in principio demonstravi , & ex Herodiano intelligere possumus , qui tradit Byzantium prævalido & maximo muro circumdatum fuisse , factò ex ingentibus saxis , in quadrum redactis tanta commissura , ut nemo existimasset opus compositum , sed unius lapidis totum esse. Atque ex Pausania colligere licet , qui libro quarto inquit, muros Babylonios, aut Memnonios non vidi , neque quenquam auidi , qui ipsos vidisset. Muri Byzantii,

tii, & Rhodi existimantur munitissimi, ac his munitiores, qui Messenem Peloponnesiacam claudunt. In Thracico Byzantio historię proditum est divitias servasse Athenienses, ex eo quòd urbs munitissima esset. Qui autem sint muri, quos Constantinopolis duplices tradit antiqua descriptio regionum, hi ne, qui hodie extant, an verò qui à Theodosio fuerunt conditi, relinquo considerandum: hoc duntaxat dicam, mihi interim non videri totos esse, quos describit antiqua descriptio: nam templum Apostolorum ponit in regione urbis vicina muris urbis; atque extra muros ponit decimamquartam regionem, quæ hodie intra muros, aut tota est, aut maxima pars. Adde, quòd Theodosius minor, qui ante Iustinianum fuit, ne Blachernas quidem intra muros ponit, quas extra urbem tempore Iustiniani fuisse ex Procopio assequor: nunc verò intra urbem sunt: neque septem turres, neque turribus longè interiùs situm templum, quod Stadius (aut Studius) ille illustris construxit.

De Constantinopolis portis, & septem turribus antiqui Byzantii-

MARIS circuitu vacantes muri sex portas habent, unam infra Palatium Constantini nuncupatum, alteram Adrianopolitanam, tertiam supra supercilium septimi collis: præter eas habet portam Auream, & Selymbriæ, sive Rhegii, & portam septem Turrium. Ex parte Sinus prima est porta Blacherna, quam hodie appellant Xiloportam, sitam prope tertium urbis angulum, deinde subsequitur Cynigos, sive Palatina, inde Phanaria, Agia, porta Iubalica, Farinaria, Lignaria, Seminaria, Piscaria, Neotii porta, inde Demetrii porta in muctone primi collis sita. Ex parte Propontidis sunt circiter quinque, singulæ habentes scalam projectam in mare, qua portus pateat navigiis; præter portas Septi Regii. Prima est Stercoraria, secunda Leonina, tertia Condescala; duæ sunt sub septimo colle. Apud scriptores celebrantur hæ portæ Cynegos, tum Regii, & Eugenii portæ, & Xyloceri, & Porta Aurea, Myriandros, Condescala, Carliana. In antiquo Byzantio fuit Porta Thracia. Apud Dionem scriptum

ptum est, ut septem turres à portis Thracicis nuncupatis pertinerent ad mare : Georgius Cedrinus declarat ad mare pertinuisse septentrionale, hoc est, ad sinum Cornu appellatum : Harum si quis in primam vocem immisisset, aut lapidem projecisset, ipsa similem vocem resonabat quadam machinatione, & secundæ dabat repetendam : itaque per omnes vox procedebat, neque alia aliam turbabat, sed singulæ vocem explicatam excipiebant. Plinius hoc ipsum attribuit Cyzico : Eadem, inquit, in urbe, juxta portam, quæ Thracia vocatur, turres septem acceptas voces numerosiore percussu multiplicant; nomenque huic miraculo Echo est à Græcis datum. Apud neminem, præter Plinium, legi Cyzici portas Thracias, quam fuisse Cyzici existimo ex portu Cyzici nuncupato Thracio, cujus inenit Apollonius libro primo Argonauticorum, cum ait :

Δυσάμμοι ἰερῆς ἐκπέσματα πί-
της·

Ἡΐσαν ἐς λιμένα Θρηκτον·

Fuisse etiam prope Cyzicum vicum nuncupatum Θρηκτον, liquet ex Plutarcho in vita Luculli. At Byzantii non modò recentiores, sed etiam Dion & Xenophon,

phon, hic quidem scribit Alcibiadem Byzantios intromisisse apertis portis, quæ Thraciæ appellantur.

CAP. XXI.

De Muris Longis.

SVburbana prædia Constantinopoleos muris longis claudebantur iter duorum dierum, quos à Ponto Euxino ad Selymbriam, sitam in littore Propontidis, distantes ab urbe quadraginta milia passuum, latos viginti pedes Romanos, Anastasius Imperator condidit contra impetum Bulgarorum & Scytharum. Eos muros à Barbaris sæpe captos, & multis locis everfos Iustinianus restituit, & ut facilius milites præsidarii muros tueri possent, exitus turrium patentes in alias turres obstruxit, singulisque ascensum à solo reliquit patentem unicum, quem solum singularum turrium milites contra hostes etiam intra muros versantes tueri possent. Evagrius Sacræ Historiæ conscriptor Murum Longum nuncupatum tradit excitasse Anastasium, qui distaret à Constantinopoli ducenta & octoginta stadia, utrumque mare attingens, longus quadringenta & viginti stadia, velut fretum quoddam efficiens, & Constantinopolim parvam Insulam pro peninsula reddens, volentes

90 DE TOPOGRAPHIA.
transire ex Ponto in Propontidem tutos
præstans, & prohibens excurrentes Bar-
baros ex Euxino Ponto, & Colchis, &
Mæotide, & Caucaſo effuſos in Euro-
pam.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

*De ædificiis & monumentis antiqui By-
zantii, & Nova Roma Conſtan-
tinopolitana.*

Forma Urbis expreſſa, & ma-
gnitudine explicata, naturali-
que ſitu ſeptem collium pate-
facto, relinquitur, unde clarem
quæ ædificia, quæve alia monumenta
olim habuerit, & nunc habeat Con-
ſtantinopolis, & in quot regiones, cum
appellaretur Nova Roma, divideretur:
in totidem enim quot antiqua Roma
dividebatur. Equidem cum in hujus di-
viſionem regionum ante mille annos à
nobili magis, quàm noto Authore ſcri-
ptam incidiffem: ſperabam me facilè af-
ſecuturum antiquam urbem, ſed barbari
homines antiqua illa, & planè heroïca
Urbis ornamenta, quibus viles caſas
exornarent, ſic labefactarunt, & barba-
ricis oppreſſere ædificiis, ut veterum fun-
damentum.

damentorum paucis in locis restent vestigia : adde incendia , & ruinas , quas cum alii barbari , tum postremam Turci ediderunt , qui jam centum annos non cessant funditus antiquæ Urbis vestigia delere . Ita enim ab imis fundamentis ædificia prisca demoliuntur , atque in aliam formam immutant , ut ne illi quidem , qui ea viderint , agnoscere queant . Adde Græcorum inertem inscitiam , qui videntur totum oblivionis flumen ebibisse . Illorum enim nemo jam reperitur , qui ubinam essent vestigia antiquorum monumentorum sciat , aut scire curret , ut ne sacerdotes quidem ulli recognoscant loca , ubi paucis ante annis ædes sacræ deletæ sunt , & valdè mirentur siquis talia inquirat . Ipse tamen , ne otio conficeret , dum à Rege constitutos nummos in veterum Codicum conquisitionem expectabam , quibus potui indicis , deprehendere conatus sum per multa antiquitatis monumenta , quod ille cognoscet , qui similia invenire nitetur . In describendis monumentis eo ordine partium utar collum , quo usus sum in eorum situ explicando , partim regionum , quibus quatuordecim olim dividebatur .

De monumentis primi colli, & de prima regione urbis.

PRimum collem, quem Plinius appellat modò Chrysoceras, modò Auricoru, (sed haud rectè, ut declaravi in libris, quos scripsi de Bosporo Thracio) Dionysius Byzantius nominat Promontorium Bosporium: De Promontorio, inquit, quòd Bosporium nominamus, duplex vulgatur sermo: alii dicunt Bovem cestro stimulatam, ad ipsum illatam transisse meatum medium: alii fabulosius commemorant, Io Inachi filiam illic in Asiam trajecisse. Idem cùm loquitur de Semystra, loco ita nuncupato, ait Semystram locum parum abfuisse, quin Byzantium ibi conderetur à coloniæ deductoribus, nisi corvus rapuisset ex media flamma partem victimæ, eamque in Promontorium Bosporium tulisset, quod signum illi secuti, Byzantium condiderunt in Promontorio Bosporio. Idem alio loco loquens de Promontorio Metopo nuncupato, opposito primo colli Constantinopoleos, excipit Oltreodem locum appellatum Metopum: hoc enim, inquit, jacet contra Urbis faciem: spectat enim ipsum Promontorium Bosporium. Deinde idem, Dionysius addit

dit paulò suprà Promontorium Bosporium fuisse aram Minervæ Ecbaſiæ, id est, Egrefſoriæ appellatæ, ex eo, quòd illinc egreſſi colonię ductores ſtatim tanquam pro patria terra pugnaſſent, quam hic appellat Ecbaſiam; poſſemus etiam Ecbaſteriam appellare, ut Dianam in Siphno appellatam fuiſſe, & cultam tradit Heſychius. Deinde adiungit Dionyſius ſupra Promontorium Bosporium fuiſſe templum Neptuni antiquum, atque ſub templo Neptuni fuiſſe ſtadia, gymnaſia, curricula juvenum in planitie. Poſt mucronem Promontorii Bosporii ſinum Ceras appellatum immiſiſſe tres portus turribus, & molibus munitos, in quo fuit etiam Acropolis Byzanti, cujus Xenophon meminit, cum ſcribit Byzantium vi ingreſſis militibus, quorum dux ipſe erat, cives, quaſi capta urbe extrema omnia meruentes alios in Promontorium proximum, alios ad mare confuſiſſe, ac piſcatorio navigio nonnullos circumvectos in arcem aſcendiſſe, atque inde ex Chalcedone auxilarios accerſiſſe. Neque modo antiquorum Byzantium Acropolis fuit in primo colle, ſed etiam regum Conſtantinopolitanorum, quos ſcriptores tradunt ad hoſtes ab ingreſſu portus arcendos catenam ab Acropoli ad caſtellum Galaticum obtendiſſe:

atque

atque etiam hac ætate reges Turcorum in hoc Promontorio arcem habent circumdatam magnis muris, longos latosque Regis hortos cludentibus. In veteri Byzantio fuit campus Thracius appellatus, ad aciem instruendam totius urbis maximè idoneus, ut qui planus, & domibus vacuus esset, in quo exercitum Græcorum Xenophon redegit in ordinem militarem. Hunc locum fuisse prope Portam Thraciam, ex Xenophonte percipitur, cum ait lib. 1. Hellinicorum, ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ἐπὶ τὸ Θράκιον καλεῖσθαι. Idem lib. 7. de expeditione Cyri, loquens de loco intra Byzantium sito, ubi milites redegit in aciem: Τὸ ἥχαιον οἶον καλεῖσθαι ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ Θράκιον καλεῖσθαι, ἑρημῇ οἰκίῳ, καὶ πόδιον. Antea diximus apud Dionem scriptum esse ut Byzantii septem turres à Portis Thraciis pertinerent ad mare, Georgius Cedrinus declarat ad mare pertinuisse septentrionale, hoc est, ad Sinum nuncupatum Cornu. Aram Dianæ Orthosæ, & templum Bacchi fuisse in antiquo Byzantio, Herodotus scribit: Darius, inquit, ubi contemplatus fuit Pontum, ad pontem redit, & super Bosphorum duos Cippos erexit è candido lapide, in uno quidem incidens literas Assyrias, in altero Græcas:

cas : Byzantii postea in Urbem suam transtulerunt , ad aram Dianæ Orthosiæ quibus usi sunt , excepto uno lapide , qui juxta Bacchi delubrum Byzantii relictus est literis Assyriis plenus. Orthosiam Laurentius vertit Erectam : rectius vertisset Erectoriam , vel Erectricem dictam, *παρὰ τὴν ἰσορροπὴν τὰς ἀκρίους μετατρέψαν δὲ ἡ θεὸς*, ab erigendo, & sublevando , quod non modò patientibus opem fert , sed etiam profugis. Id quod cùm ex aliis, tum ex Plutarcho de fluminibus assequor. Teuthras , inquit , Rex Mysorum persequiebatur aprum cum suis stipatoribus hastatis : caper ut supplex fugit in templum Dianæ Orthosiæ ; Vi irrumpentibus omnibus in templum, aper humanam vocem exaudibilem vociferatus est : Parce Rex alumno deæ, Elatus Teuthras interfecit animal : Diana ægtè ferens factum , aprum in vitam restituit ; Regem , qui eum occiderat impetigine , & insania affecit. Is non ferens morbum in montibus versabatur. Lysippa ejus mater cùm factum rescivisset, ad sylvam accurrit, comite vate Polyïdo : à quo omnem veritatem edocta, sacrificiis boum deam placavit ; & cùm filium ad sanam mentem rediisse vidisset , aram excitavit Dianæ Orthosiæ ; atque aprum fabricata est aureum, habentem

tem humanum caput. Hæc quidem, antequam Byzantium Severus evertisset, erant in primo colle & valle prima: postquam Constantinus reædificavit, & Novam Romam Constantinopolitanam vocavit, divisaque est in quatuordecim regiones, primus collis obtinuit primam regionem, continentem Placidiaæ domum Augustaæ, domum nobilissimæ Marinaæ, thermas Arcadianas. Antiqua quidem divisio tradit hæc, sed non docet à qua Urbis parte incipiat prima regio; neque nunc ex vestigiis ædificiorum in ea comprehensis, quæ nulla restant, cognosci potest: sed ex Procopio colligere possumus, tradente, navigantibus ex Propontide ad partem Urbis vergentem ad Solis ortum, thermas esse publicas, quæ Arcadianæ nominarentur, ubi ait Iustinianum aulam construxisse Urbi prætensam, marique quieto circumfusam, ut in hac inambulantes cum navigantibus colloqui possent ob maris propinquitatem: Aulam aspectum pulcherrimum habuisse, aincenissimumque, cui afflarent molles auræ, ornamentoque essent columnæ, & marmora elegantissima, quibus omne solum aulae tegeretur, quorum splendor candidissimus æque, ut Sol fulgeret. Præterea eam ornasse permultis statuis æneis, atque marmoreis

moreis politè elaboratis , spectaculum
præbentibus plenum maximæ dignitatis.
Existimasses esse opus Phidias Athenien-
sis , aut Lysippi Sicyonii , aut Praxitel-
lis. Ibidem etiam Theodoram Reginam
in columna excelsa & purpurea fuisse po-
sitam ab Vrbe , ut pro beneficio aulæ
gratiam illi referret. Formosam quidem
columnam , sed formosiorē Reginam
cujus venustatem oratione declarare, aut
immagine exprimere in nullius mortalis
facultate positum fuisse. Ex quibus Pro-
copii verbis , cum assequor columnam,
quæ etiam nunc extat in clivo regii septi
vergente ad ortum æstivum , non esse il-
lam, qua Theodora excitabatur, ut qui-
dam putant : nam hæc neque purpurea,
& ab aula remotior est , um ex antedi-
ctis Procopii intellige , primam regio-
nem Urbis complexam fuisse mucronem
primi collis , quem mare circumfluit ex
tribus partibus . Apud plerosque non
modò Historicos, sed etiam apud Gram-
maticum Suidam , invenio Arcadiæ se-
cundæ uxoris Zenonis statuam fuisse in
thermis Arcadianis prope loca nomina-
ta Bathra à gradibus : item Verinæ uxo-
ris Magni Leonis duas statuas , unam in
Vibis parte maximè boreali ad Divum
Agathonicum post ascensum graduum
thermis Arcadianis vicinorum ; alte-
ram

CAP. III.

De Templo Sophia.

Recentes scriptores Græcorum Templum divæ Sophiæ primò conditum ab Imperatore Constantio filio Constantini Magni tradunt, non quidem lateritio opere, sed ligneo conca-meratum: tempore Magni Theodosii, cùm secunda synodus haberetur, ab Arrianis exustum ad seditionem excitatis, quod Magnus Theodosius postea texit cameris cylindricis. Deinde iidem scriptores addunt iterum conflagraſſe tempore Iustiniani. At Sozomenus, certus, & antiquus scriptor, tradit tempore Theodosii minoris, cùm orta eſſet ſeditio in Magno Templo, de expellendo Chryſoſtomo, repente templum undique deſlagraſſe, igne injeſto ab iis, qui Chryſoſtomi fautores in Templo incluſos comburere unà cum Templo cupiebant. Procopius tradit etiam deſlagraſſe cùm Iuſtinianus imperaret; qui in eam formam, quam nunc videmus, ipſum reædificavit: ſed eo ne loco ſit, in quo erat ante Iuſtinianum, non explicat Procopius. Itaque dubium videtur, ex incerto ſcriptore, commemorante nomina eorum, à quibus

bus domos emerit Iustinianus ad solum
ejus constituendum. Antiqua Urbis de-
scriptio, ante Iustiniani Imperium facta
alio loco ponere videtur: nam Eccle-
siam Magnam, & Ecclesiam Antiquam
ponit in secunda regione; in quarta Au-
gustum forum; quod infra monstrabo
fuisse juxta ædem Sophiæ. Zonaras tra-
dit Iustinianum multo majorem à fun-
damentis innovasse. Sed Iustinianum
suspiciari possumus domos proximās e-
misisse ad augendum Templum: quod
autem in diversis regionibus ponantur
Magnum Templum, & Forum Augu-
stum, id non impedire quin vicina esse
potuerint. Cùm igitur Iustinianus ædem
Sophiæ pristina magnitudine præstan-
tiorē effecisset, & formæ decore, &
metallorum varietate ornasset, parietes-
que & cameras cocto latere, & calce
construxisset, atque pterisque in locis
ferro colligasset, nullaque tigna interpo-
sisset, ne in posterum incendiis pare-
ret. Tamen ut in hunc diem evaserit
incolumis ab igne, sæpe experta est va-
rietatem casuum, idque statim à prin-
cipio: cum arcus ad Orientem spectans
nondum esset perfectus, sua magnitudi-
ne onerabat pilas, quæ non sustinentes
arcus magnitudinem, subitas ruinas
egerunt, & quàm mox casuræ videban-
tur,

CAP. III.

De Templo Sophia.

Recentes scriptores Græcorum Templum diuæ Sophiæ primò conditum ab Imperatore Constantio filio Constantini Magni tradunt, non quidem lateritio opere, sed ligneo concameratum: tempore Magni Theodosii, cum secunda synodus haberetur, ab Arrianis exustum ad seditionem excitationis, quod Magnus Theodosius postea texit cameris cylindricis. Deinde iidem scriptores addunt iterum conflagrasse tempore Iustiniani. At Sozomenus, certus, & antiquus scriptor, tradit tempore Theodosii minoris, cum orta esset seditio in Magno Templo, de expellendo Chrysostomo, repente templum undique deflagrasse, igne injecto ab iis, qui Chrysostomi fautores in Templo inclusos comburere unà cum Templo cupiebant. Procopius tradit etiam deflagrasse cum Iustinianus imperaret; qui in eam formam, quam nunc videmus, ipsum reedificavit: sed eo ne loco sit, in quo erat ante Iustinianum, non explicat Procopius. Itaque dubium videtur, ex incerto scriptore, commemorante nomina eorum, à quibus

bus domos emerit Iustinianus ad solum
ejus constituendum. Antiqua Urbis de-
scriptio , ante Iustiniani Imperium facta
alio loco ponere videtur : nam Eccle-
siam Magnam , & Ecclesiam Antiquam
ponit in secunda regione ; in quarta Au-
gustæum forum ; quod infra monstrabo
fuisse juxta ædem Sophiæ. Zonaras tra-
dit Iustinianum multo majorem à fun-
damentis innovasse. Sed Iustinianum
suspiciari possumus domos proximas e-
misse ad augendum Templum : quod
autem in diversis regionibus ponantur
Magnum Templum , & Forum Augu-
stæum , id non impedire quin vicina esse
potuerint. Cum igitur Iustinianus ædem
Sophiæ pristina magnitudine præstan-
torem effecisset , & formæ decore , &
metallorum varietate ornasset , parietes-
que & cameras cotto latere , & calce
construxisset , atque perisque in locis
ferro colligasset , nullaque tigna interpo-
sisset , ne in posterum incendiis pare-
ret . Tamen ut in hunc diem evaserit
incolumis ab igne , sæpe experta est va-
rietatem casuum , idque statim à prin-
cipio : cum arcus ad Orientem spectans
nondum esset perfectus , sua magnitudi-
ne onerabat pilas , quæ non sustinentes
arcus magnitudinem , subitas ruinas
egerunt , & quàm mox casuræ videban-

tur, nisi architecti accelerassent absolvere arcum; qui in suam curvaturam perfectam incumbens, minus gravis pilis fuit, seipsum sustentibus. Arcus vero duo, quorum alter ad Meridiem, alter ad Boream spectat, pilas suas, & structuram inferiorem sic premebant, ut columnæ structuram contingentem imam arcuum curvaturam, lapillos quosdam exiguos veluti ramenta quædam jacularentur; & ruinas edituræ viderentur, nisi architectorum ingenio summæ partes mole laborantes, quæ attingebant arcus pro tempore demoliri studuissent, & paulò post restituissent, cum structuræ humor exiccatus esset. Denique templum hoc Iustinianus cum ingenti sumptu, & labore perfecisset, aliquotque annos incolume permanisset, terræmotu concussum est etiam tunc vivente Iustiniano. Quo quidem terræmotu scribit Agathius labefactatam partem tecti mediam eminentem supra omne fastigium; rursus Regem instaurasse, firmioremque effecisse, & in majorem altitudinem erexisse; quanquam Anthemius, qui ædem Sophiæ architectatus erat jampridem, mortuus esset: tamen Isodorum juvenem, aliosque architectos, ubi considerassent priorem formam, ubi vitium depre-

deprehendissent, orientalem quidem,
 & occidentalem arcum in suo loco
 consistere sive: Septentrionalis verò,
 & occidentalis arcus structuram, quæ
 efficeret arcus curvaturam ad interiora
 subduxisse, sensimque ita amplificasse,
 ut reliquo ædificio plurimum congrue-
 ret: ut faterentur spectatores æquabi-
 lem habere dimensionem latera in he-
 misphærium definentia, vacuique va-
 stitatem illam architectos in angustum
 contraxisse, pusillamque oblongi por-
 tionem subduxisse eatenus, quoad un-
 dique congrueret forma. Supra arcus
 sic dispositos rursus collocârunt in me-
 dio supereminentem circulum, sive
 hemisphærium, undique congruens,
 sed angustius, & in acutum porrectius,
 & tutius contra omnes impetus. Zo-
 naras, Magna, inquit, ædes sacra per-
 fecta, & dedicata, evenit ut terræmotu
 caderet magna sphaera pertinens ad O-
 rientem, frangeretque sacram mensam,
 & pulpitum, quam Iustinianus viginti-
 quinque pedibus excelsiorem, quàm
 prius esset, excitavit. Georgius Cedri-
 nus tradit Iustiniani tempore, laboran-
 te hemisphærio Magni Templi, & ri-
 mas agente, ex crebris terræmotibus
 cecidisse partem orientalem, & contri-
 xisse cibarium & sacram mensam, &

pulpitum. Iustinianus excitavit alias pilas, quæ exciperent hemisphaerium sublimius viginti pedibus quàm antea fuisset, extraque Templum contra pilas quatuor interiores erexit cochleas, seu muros velut alas, per quas anfractibus multis graduum ascenditur in supernam partem templi, quæ ab imo solo surgentes usque ad hemisphaerium fulciunt arcus & pilas. Alii authores, sed obscuriores, tradunt superiori terræmotu cecidisse hemisphaerium Sophiæ, quatuor arcus non cecidisse, sed incolumes permanisse, hemisphaerium Regem restituisse, sed humilius, quàm prius fuisset vigintiquinque pedibus. Quos ferrem, si aliis terræ motibus traderent rursus concussum fuisse, & ita humilior restitutum fuisse. Nam cum Euagrius tradat Iustinianum in tantam altitudinem excitasse, ut internè ex solo suspicientes assequi vix possent summum hemisphaerii tholum, & ex ejus culmine nemo auderet despicerè, solum verisimile videtur in pristinam altitudinem restituisse. Basilus Rex, ejusdem Sophiæ arcum magnum vergentem ad occasum, ex terræmotu multas ruinas agentem, & casum minitantem, peritia architectorum constringens, firmum & stabilem reddidit, teste Georgio Cedreno.

no. Nicephorus in Reginam Annam, quæ tempore tyranni Catacosmi thesauros Sophiæ expilabat, acerbè invenitur; atque exclamat propter tyrannides & varias religionis sectas, ædem Sophiæ ruinam edidisse sine ullo terræmotu. Nam, ut ipse adjungit, cum ad vesperam cælum serenum esset, circiter mediam noctem unum ex quatuor arcubus ad ortum Solis spectantem cecidisse, secumque traxisse hemisphærium, quod sustineret, & contrivisse tribunal templi, & imaginum ornatum, & sacras columnas, & medias aulas. Post hæc Nicephorus adjungit à multis tum dictum fuisse, quòd nisi crepidines, & fulcrimenta ad Orientem pertinentia diligenter prius constructa extitissent ab Andronico Rege, multo major fuisset casus, & quidem unus ex insanabilibus. Euagrius scribit ædis Sophianæ longitudinem hanc esse: nempe à concha, ubi incruentum sacrificium litatur, ad portam conchæ adversam, esse centum nonaginta pedes; latitudinem verò à borea ad notum centum & quindecim: altitudinem à pavimento ad centrum hemisphærii, pedum centum octoginta: longitudinem verò ab Oriente ad Occasum eam ipse metiri ausus non sum, sed metien-

dam curavi per hominem Turcum ; qui mihi retulit , latitudinem templi esse ducentorum & tredecim pedum ; longitudinem verò ducentorum & quadraginta pedum ; altitudinem à summa curvatura arcuum usque ad pavementum centum quadraginta duorum pedum. Hemisphaerium non mensus est. Qui si rectè mensus est altitudinem , parum discreparet ab altitudine , quam tradit Evagrius. Qualis olim fuerit Ædes Sophia , vide Procopium , Agathium , Paulum Florum , Evagrium : qualis autem hodie sit , adjungam huc , quatenus cognoscere mihi licuit.

CAP. IV.

Descriptio Templi Sophia quale hodie visitur.

Eius parietes , & camerae coctis lateribus constructi sunt. Parietum interior pars crustis marmoreis vestita excellentibus , & variis fulgurat , & permiscet cum summas naturæ vires , tum mentes spectantium. Camerae calculis , & tessellis vitreis inauratis fulgent etiam ad oculos Barbarorum , summa arte elaboratis. Concameratio octo pilis sustinetur. Quarum quatuor majores , & excelsiores in ordinem quadrup

dum dispositæ, sustinent ingentes quatuor arcus, fulcientes hemisphærium: quorum quidem duo, Septentrionalis & Meridianus, curvaturam suam imam substructam habent tenui pariete fenestellis virreis pleno sustentato, columnarum duplici ordine, inferiore & superiore. Inferior habet octo columnas ad solum nitentes; superior sex, sustinentes parietem subtilem, & subiectam imæ arcus curvaturæ. Reliqui duo arcus, Orientalis & Occidentalis, intra curvaturam suam nihil substructum habent, sed apertum & vacuum à parietibus & columnis, ut horum vacuitate Templum efficiatur capacius. Nam ad eorum imam curvaturam committuntur extremæ partes ultra pilas projectæ in sphaeræ quartam partem recedentes, quæ nituntur quatuor arcubus, qui sustentantur duabus pilis minoribus, & duabus maioribus. Quatuor enim pilæ majores non solum sustinent quatuor arcus majores, sed etiam earum singulæ duos arcus minores, unum pergentem in longitudinem, alterum in latitudinem, quibus Templum longè porrigitur, & latè dilatur: sic enim ab Oriente & Occidente quarta pars sphaeræ applicatur hemisphaerio, ut inus una, & eadem concame-

cameratio esse videatur, foris verò separata, apparet ornatus efficiens hemisphaerium altè eminens supra duas quartas sphaeræ partes. Latitudo verò dilatatur ultra pilas arcibus & columnis, & parietibus ex utroque latere, Septentrionali scilicet, & Meridionali, sex velut aulas capiens, tres inferiores, & totidem superiores, vario marmore vestitas, concameratas calculis inauratis, & figuratis ornatas: ita enim ex singulis pilis duplices arcus nascuntur in Templi latitudinem porrecti, ut eorum alterum cornu conquiescat in muro extrinsecus obnitente majoribus pilis: à quibus quatuor arcus in utrumque parietis latus emittuntur; duo quidem inferiorum trium aularum concamerationem sustinentes; reliqui duo superiorum totidem aularum testudines, quarum latera singularum partim adnuntur ad arcus, partim ad parietes, partim ad columnas. Vnde fit, ut pars Ædis interior, & media illa ingens vacua, si sola consideretur, comprehensa intra pilas & columnas, sit forma ovata; si verò totam intra, quàm extra pilas perspiciatur, sit quadrata. Ita enim ex utroque latere velut alæ appensæ sunt tres aulae inferiores, & totidem superiores, ut ab
imo

imo pavimento procedat quadrata us-
 que ad curvaturam superiorem aula-
 rum, deinde intra octo pilas in ova-
 tam formam contrahatur usque ad cur-
 vaturam quatuor arcuum sustentium
 hemisphaerium. Forma aularum, seu
 cellarum, quibus dixi cingere utrumque
 latus, talis est. Ex tribus lateribus au-
 larum quadratae sunt: ex quarto latere,
 quod intuetur interiorem Aedis par-
 tem, figuram Templi sequitur, quam
 obrotundam efficit pilatum, & co-
 lumnarum dispositio. Sustinetur arcu-
 bus & columnis concameratio aula-
 rum; quarum describam duntaxat tres:
 quibus cognitis caeterae omnes simili for-
 ma esse cognoscentur. Incipiam à tri-
 bus superioribus, sitis in latere Tem-
 pli Septentrionali; quarum prima est in
 angulo intuenti Septentrionem & Orien-
 tem: ejus duo latera exteriora surgunt à
 muro, & desinunt in arcum: in late-
 rum medio columnae tres sunt quadra-
 tae, loco parietis, nempe fenestrarum
 paraestades, quarum scapus habet perime-
 trum quinque pedum, & unius do-
 drantis. Supra easdem eminent aliae
 tres quadratae. Hae omnes sunt mar-
 moris albi, in colorem glaucum ver-
 gentis. Latus pertinens ad interiorem
 Aedis partem, habet sex columnas vi-
 rides,

rides, subjectas arcui sustinenti quam
tam partem sphaerae Orientalis, quam
imus scapus ambitum habet septem pe-
dum, & octo digitorum. Earum in-
tercolumnia, diastyli dispositione di-
stineta, lata septem pedes & undecim
digitos, pluteis muniuntur marmoreis,
altis quatuor pedes, quibus incumben-
tes vident interiorum Aedis partem tam
infernam, quam supernam. Latus in-
terjectum inter primam aulam & se-
cundam à pariete exteriori vergente ad
Septentrionem, usque ad pilam magnam,
sustinentem arcum hemisphaerii, lar-
gum est quadraginta quatuor pedes; quo-
rum partem possident pilae, partem
arcus surgens à tergo pilae, sustinens he-
misphaerium, quo roto patente lato
juxta pavementum viginti pedes transi-
tur à prima aula ad secundam aulam.
Reliquam lateris inter primam & se-
cundam aulam intermediam partem, la-
tam viginti quatuor pedes, occupant
pilae arcus, & murus surgens velut ala
usque ad concamerationem hemisphae-
rii. Secundae aulae concameratio ex-
trema sustinetur arcubus & parietibus:
media verò nititur quatuor columnis
albis, ad glaucum colorem accedenti-
bus: quarum scapus in ambitu circum-
plectitur septem pedes. Secunda sive
me-

media aula, quadrata est: cujus duo la-
 tæra sustinentur partim muris, partim
 arcubus, quorum alterum cornu nasci-
 tur à tergo duarum magnarum pila-
 rum sustinentium magnum hemisphæ-
 rium; alterum sustinetur pilis orienti-
 bus ex interiori parte murorum alario-
 rum fulcientium pilas majores. Hujus
 secundæ sive mediæ aulæ latus exterius
 loco parietis habet octo columnas qua-
 dratas, quarum perimetet est sex pe-
 dum. In earum medio est magna pi-
 la. Inter columnas eas parastadum vi-
 cem præstantes sunt fenestræ. Præ-
 terea supra easdem columnas existunt
 pilæ parastadum vicem præbentes su-
 perioribus fenestris, quæ tam superio-
 res, quàm inferiores numero sexde-
 cim aulam hanc mediam illustrant; cu-
 jus latus vergens in templum interius,
 sex viridibus columnis ornatur. Harum
 intercolumnia habent pluteos similes
 pluteis primæ aulæ. Camera media su-
 stinetur columnis colorem medium in-
 ter album & glaucum præ se ferentibus,
 in quadratum ordinem dispositis: qua-
 rum duæ stant non longè à latere ex-
 teriori; reliquæ duæ parum absunt ab
 interiori latere ornato sex columnis.
 Ex hac media aula exitus patet in ter-
 tiam, per arcum tam latè patentem,
 quàm

quàm alterum, per quem aditus est à prima aula in secundam. Tertia aula similis est primæ aulæ, longitudine, fenestris, parastadibus, columnis; quibus quatuor sustinetur ejus camera, & latus interius sex viridibus. Iam verò inter pilas duas, quibus sustinetur quarta pars sphaeræ occidentalis, extant quatuor columnæ virides, eademque binæ inter se conjunctæ: inter has intercedunt sex columellæ virides, Ionicæ. Templi verò valvæ occidentales loco vestibuli duas porticus habent: inferiorem, quæ aditur Templum plano pede; superiorem, quæ Gynæconitides Aulæ adeuntur; ambas tam longas, quàm templum latum, largas viginti octo pedes. Porticus superior supra porticum inferiorem sita est inter pilas sustinentes quartam partem sphaeræ occidentalem, & fenestras. Nam à parte interiori octo pilis, ab exteriori totidem sustinetur, inter quas fenestræ tam inferiores, quàm superiores illucet, cinctæ columnis quadratis. Inter hanc porticum & Aulas fœminarum, nihil interest, nisi pilæ sustinentes porticus cameram interiorem: pavimentum enim porticus æquale est Aularum pavimento. Porticus inferior est duplex: interior clauditur utrinque muris

ris marmorum jucundissima varietate vestitis: tegitur cameris figuratis ornameto tessellato calculorum inauratorum. Ex hujus porticus latere orientali novem portis patet aditus in Templum, ex latere occidentali quinque portis æneis, duplicibus patet exitus ex interiori porticu in exteriorem porticum, ex qua proditur in aream ubi perennes saliant aquæ, ad quas ex area descenditur multis gradibus. Per capita harum porticum, aditus patet unus à Septentrione, alter à Meridie sex valvis, olim æneis omnibus, jam duntaxat tribus æneis, egregio opere elaboratis. Ædes Sophiana ex parte Orientis habet duas portas, easque duplices: in lateribus sunt aliquot clausæ, quæ nunc non aperiuntur. Ædis interiora fulgent clarissima luce, ob multitudinem luminum. Summus murus, qui in orbem fertur inter quatuor summos arcus & hemisphærium, quadraginta fenestris lucem intromittit: muruli arcubus subiecti illuminantur viginti sex fenestris: aulæ intermediæ triginta duabus in singulis extremis aulis orientalibus lucent plus viginti. Præterea duas occidentales, & quatuor inferiores aulas, tum duas quartas partes sphæræ, tum sacram Ædis partem solis sacerdotibus

H. olim

olim patentem : fileo superiorem porticum , etiam in medium templum clarum lumen emittentem : quorum omnium lumina ob multitudinem numerare omisi . Maximus Sophiani templi aditus est ab occasu, plano pede : non enim , ut Pantheon Romanum gradibus , ut olim ascenditur , aut ut nunc descenditur , nisi ab ortu, unde quinque gradibus descensus patet in ædem , sed in superam Ædis partem ascensus existit quatuor cochleis , quas antè dixi oppositas ad fulciendas quatuor majores pilas . Georgius Cedrinus cochleas appellat, sed non satis propriè, cùm magis in anfractuum normalium , quàm cochlearum modum gradus surgant : quinque enim anfractibus ab imo ascenditur , non exasperatis in gradus , sed in mollem clivum substructis ex amplis mensis marmoreis ; Horum quinque anfractuum singuli alti undeviginti pedes & sesquipedem , lati quinque pedes . His anfractibus succedunt alii anfractus, usque ad Templi rectum , non clivis molliti , sed in gradus fracti , quibus addeuntur aulæ , & porticus superiores , & summæ Templi partes . Si quis ea , quæ antè dixi de Templo Sophiæ, conferat cùm descriptione Procopii & Agathii , cognoscet , de illo , quod Iustinia-

Justinianus condidit non tantam diminutionem factam esse, quantam cives Constantinopolitani prædicant, jactantes longè majus extitisse, multaque illius membra à Barbaris diruta esse, decimamque partem vix hodie extare: quorum opinionem ferendam putarem, si intelligant domos regum, sacerdotum, senatorum circum ædes constructas à Barbaris, & incendiis deletas esse. Sim membra ædis Sophianæ à Justiniano conditæ, longè errant, omniaque ejus ferè constare video tradita à Procopio, præter porticum alteram. Nam cum, teste Procopio, utrinque porticus haberet, nunc duntaxat ex una parte, eaque occidentali habet; orientalis non extat, sed cecidisse aliquo terræmotu verisimile est, ipsiusque in locum excitatam fuisse molem illam, quæ hodie extat lapide quadrato constructa velut crepidochivosa, objecta ad fulciendam partem ædis orientalem. Verùm jam tam excessam, ob terræmotus, non arbitror, quàm primò fuit; sed tamen tanta altitudine nunc attollitur, quanta ferè traditur ab Evagrio: atque adeò post terræmotus, ad fulciendas pilas laborantes, vel terræmotu, vel pondere hemisphærii, aucta est quatuor mutis longis plus viginti pedes, latis plus octo

in altitudinem majorum pilarum affurgentibus, quos alares appellare possumus à similitudine alarum architectonicarum, vel potius *ἐρείσμαλα*, id est, obnitentia firmamenta, quibus latus ædis pertinens ad Septentrionem & latus austrinum præfulciuntur, atque præmununtur. Extant Templi extremitates ultra octo pilas projectæ in sphaeræ quartam partem recedentes ex supera parte quiddam Lunæ curuatæ in cornua simile præ se gerentes: extant cellæ, siue aulæ inferiores quidem Andronitides: superiores Gynæconitides extant, infinita varietate marmorum præstantissimorum vestiti parietes & pilæ, & tota concameratio tecta tessellis inauratis, & non modò Moseaci operis ratione jam pervulgata, sed antiqua illa recondita amissi dimensis egregiè in hunc diem eminentibus, nisi quæ offensiones intercedunt, quas intulerunt imaginum oppugnatores. Denique ut corpus & membra Sophiæ Ædis ferè omnia extant, sic nihil exemptile, nisi exiguum quiddam ex infinitate metallorum. Extat Templi pars pura olim, & facta, solis sacerdotibus attributa, sed nihil gemmarum hodie appàret, omnium nationum bellica direptione spoliata, non modò mensa illa,

la, quam nemo imitari poterat, à Iustiniano reſecta, ex auro, argento, omnique genere lignorum, gemmarum, quæ producit mare & cunctus orbis, ſed etiam donis aliis infinitis denudata, quibus reges Conſtantinopolitani & pontifices & principes eam ornabant: atque etiam mulieres cùm aliæ permultæ, tum Pulcheriam Atcadii filiam, Theodoſii minoris ſororem. Scribit Sozomenus ex auro & lapidibus pretioſis pulcherrimum & mirabile quoddam ſpectaculum menſam dediffe ſacræ Ædi Conſtantinopoleos. Neque dum vectigalibus, quibus erat immenſis locupletata, privantur Maumetani ſacerdotes, neque mille & centum tabernis, ſive officiis, quas vectigales, & liberas poſſident, ſitas in pulcherrimis foris Conſtantinopoleos.

C A P. V.

*De ſtatuis inventis in latere adis
Sophiana.*

EX latere Templi Sophiæ Suidas (quem ſcito velut receptum in primam claſſem Grammaticorum) reſert, ſtatuas reſpectas fuiſſe deorum Græcorum pluſquàm ſeptuaginta, & duodecim ſignorum Zodiaci, & regum Chriſtianorum

octoginta : quas Iustinianus urbi cum distribuisset , magnum Templum ædificavit . Possem huc adjungere nomina harum statuarum ex incerto scriptoribus , qui scripsit de patria Constantinopolitana , nisi in aliis permultis mendacemprehendissem .

CAP. VI.

De Pharo Promontorii , & Mangana .

Ammianus Marcellinus scribit Promontorium Ceras prælucentem navibus vehere constructam celsius turrim , quæ Pharus appellaretur . Hæc alibi rectius esse non potuit , quàm propè Templum Sophiæ . Vnde nam commodius , & latius illucescere potuisset navigantibus ex Bosporo & Propontide , Promontorium Ceras Dionysius Bosporium appellat , & dicit ex eo Inachi filiam Io , irâ Junonis stimulatam trajecisse in Asiam . Mangana locus ita appellatus , ubi machinæ bellicæ servabantur , erat in claustro regio , aut prope claustrum , juxta Bospori fauces extremæ . Rex Constantinus Monomachus splendidum , & amplum à fundamentis monasterium condidit in nomen magni martyris Georgii , quod Mangana appellant . Alexius Comnenus cum podagra laboraret , in Mangnum

gum Palatium, quod ad Solis ortum est, gestabatur; ac cū Palatii hujus aër medicis non satis commodus videretur, in Palatium Manganorum transferbatur.

C A P. VII

De Thermis Zeuxippi, & de ejus statu.

THermae, Zeuxippi [Balneum] nuncupatas, à Iove Zeuxippo, ait Cedrinus in ejus Templo ædificatas. Quod Eusebius confirmare videtur: Ex Zeuxis, inquit, pictoris imaginibus, quas plurimas fecit, lavacrum Byzantiorum quidam appellatum arbitrantur fuisse, vicinum Sophiæ Ædi: assequor non modo ex antiqua descriptione, quæ ponit in eadem regione Templum Sophiæ & Thermas Zeuxippi, sed etiam ex incendio facto tempore Iustiniani, quo deflagasse Templum Sophiæ, & vicina ædificia, ut Balneum Zeuxippum appellatum, & regiæ vestibulum, quod Chalca appellatur, testatur Procopius, & Zonaras: qui Severum Imperatorem scribit id Hippodromo conjunxisse, & ædificasse in templo Iovis. Leontius, antiquior & gravior testis, non conjungit Hippodromo, sed vicinum

120 DE TOPOGRAPHIA
num facit suis versibus, inscriptis in do-
mum sitam inter Zeuxippum & Hip-
podromum:

Λεονίς εἰς οἶκον κείμενον μέσον
τῷ Ζεύσιππῳ, καὶ τῷ Ἰππικῷ.

Εἰ μὲν τῇ, Ζεύσιππον ἔχω πέλας
ἢ δὲ Λοιπρόν.

Εκ τῆς ἐπέρης, ἵππων χώροι ἀεθλο-
φόρων.

Τὴς ῥᾶ θεοτάμῳ, καὶ τῷ δὲ ἱε-
ρεῶναι λοίεσας,

Δεῦρο καὶ ἄμπνύσων δαίτη παρ
ἡμετέρῃ.

Καί κε πάλιν σταδίῃς ποτὶ δέειλον ἄ-
ελθῶναι.

Εἰ γύθει ἐγγὺς ἰὼν γένοιτο ἔκ θε-
νάτῃ.

Cedrinus, inquit, variam in hoc bal-
neo contemplationem, & splendorem
fuisse artium, enarmonum, calculo-
rum, statuarum ex ære factarum, ho-
minum antiquorum, quibus nihil de-
erat præter animas, ad verè represen-
tandum eos, quos imitantur: inter
quos erat Homerus, mentem contra-
hens & contendens, & manus sub
imū pectus conjugens: barba ejus
simpli-

simpliciter demissa erat, capillus similis
 ex utraque parte calvaria rarus: facies
 tetrica, ob senectutem & commenta-
 tionem: nasus per omnia mediocris:
 oculi conciliati palpebris, velut de ipso
 fama est, cæcum præ se ferunt: supra
 tunicam gestabat pallium: lorum quod-
 dam æreum pedibus subiciebatur. E-
 rant præterea statua ex ære facta om-
 nium sapientum sublimium, & Poë-
 tarum, & Rhetorum, & Heroum for-
 titudine celebrium, tum ex marmore
 permulta, adeò antiquo opere elabo-
 rata, ut spirare viderentur, quas om-
 nis consumpsit incendium: inter quas
 fuerunt statua Deiphobi, Æschinis, De-
 mosthenis, Aristotelis, Euripidis, He-
 siodi, Theocriti, Simonidis, Anaxime-
 nis, Calchantis, Pythi, Amynones,
 Sapphus, Apollinis, Veneris, Chrysa,
 Iulii Cæsaris, Platonis, Hermaphrodi-
 ti, Herinnæ, Terpandri, Periclis, Py-
 thagoræ, Stesichori, Democriti, Hercu-
 lis, Auroræ, Æneæ, Creusæ, Heleni, An-
 dromachi, Menelai, Helenæ, Vlyssis,
 Hecubæ, Cassandræ, Polyxenæ, Ajacis,
 Paridis, Oenoe, Milonis, Daretis, En-
 telli, Charidemi, Melampi, Panthoi,
 Demogerontis, Isocratis, Amphiarai,
 Sarpedonis, Achillis, Mercurii Apuleii,
 Dianæ, Pherecydis, Heracliti, Cratini,
 H 5 Menan-

Menandri, Amphitryonis, Thucydidis, Herodoti, Pindari, Xenophontis, Alcæononis, Pompeii, Virgilii : aliaque plures statua versibus descriptæ à Chriſtodoro Poëta Thebæo, sive, ut alii tradunt, nato ex urbe Copto Ægyptiaca; cujus versus explicarem, nisi id longum esset, & satis sit digitos intendere ad fontes. Fuit prope Thermas Zeuxippi balneum parvum celebratum versibus Leontii:

*Μὴ νυμίσου Ζεύξιππαι παρ' ἀντί-
λων ἢ λοισθηῶ.*

*Καὶ μεγάλλω παρ' ἄρμαξαν ἐρωτό-
λα ἢ δὲ φαείνῃ.*

Nunc nulla Zeuxippi vestigia restant, neque aliorum permultorum balneorum, etsi de illis scripta Epigrammata extant; ut illud celebratum ab Agathio, in quo Venus erat; item alterum Didymum, in quo mulieres, & viri lavabantur, decantatum versibus Pauli Silentiarum, & aliud illustratum Epigrammate Leontii Scholastici; atque illud nuncupatum Cupido, descriptum à Mariano Scholastico: quæ vel perierunt, vel à Mametanis ita immutata sunt, ut non agnoscantur.

De Xenodochiis Sampsonis & Eubuli.

ERAT quoddam, ut Procopius inquit, Xenodochium hominibus attributum inopibus & ægrotantibus. Hoc quidam vir pius, nomine Sampson, superioribus temporibus ædificaverat. Sed non mansit intactum ab incendio, quod excitavit seditiosa plebs, quo illud unà cum Templo deflagavit. Hoc reædificavit Iulianus, pulchritudine quidem structuræ dignius, & multitudine domuncularum amplius reddidit, vestigatque annuorum nummorum magno dotavit, ut pluribus subveniret affectibus: ac nondum hac erga Deum observantia satiatus, duo præterea Xenodochia è regione illius adjunxit, ea excitans in domibus, quæ Isodori & Arcadii nominantur, adjutus à regina Theodora. Hæc quidem Procopius. Ex quo colligitur, Xenodochium Sampsonis, quod perierit eodem incendio quo magnum Templum, non longè à Sophia fuisse: hoc historia incerti authoris docet fuisse è regione Ædis Sophianæ; cui ut credam, me adducit Zonaras, similiter tradens à seditiosa plebe immissum fuisse incendium, quo magnum Templum, & Sancta Hîrene, & Eubuli Xenodochia.

nodochium, & Châlca, & Severi Balneum, appellatum Zeuxippus, aliaque permulta deflagrârunt. Cui consentit Georgius Cedrinus, loquens de eodem incendio: Magna, inquit, pars urbis, magnumque Templum, & Sancta Hirene, & Xenodochia Sampsonis, & Eubuli, unâ cum ægrotis exusta sunt, atque etiam vestibulum Basilicæ Augusteum, Chalca, duæ porticus usque ad Forum & Octogonum, & balneum appellatum Zeuxippus. Postquam superiora ex Procopio edito scripsissem, incidi in Procopii manuscriptum Codicem declarantem Xenodochium Sampsonis fuisse medium inter ædes Sophiæ & Hirenæ.

CAP. IX.

De Statua Eudoxiæ Augustæ, ob quam Chrysostomus ejectus in exilium.

Socrates & Sozomenus Sacræ Historiæ scriptores tradunt Eudoxiæ Augustæ statuam argenteam supra columnam purpuream secundum latus meridiano Edis Sophianæ, via duntaxat lata intercedente, excitatam fuisse, ante domum magnæ Curiæ, cui à populo plausus dari, & ludi publici saltatorum, & mimorum edi solebant de more,

more , qui jamdudum invaluerat colendi regias imagines : quod Ioannes Chrysostomus contra religionem Christianam fieri existimans , pro concione reprehendit eos , qui tale quippiam facerent . Quibus Eudoxia se perstrictam putans , in exilium projecit Chrysostomum . Huc adderem Miliarium , & Basilicam , ut vicina Templo Sophiae , nisi nunc malletm regionum ordinem sequi , quàm ædificiorum vicinitatem .

C A P. X.

*Quam Urbis partem complexa fuerit
tertia regio.*

Vbi Hippodromus est , & domus Abrami Bassæ , & porta Leonis , & portus , quem vulgò Byzantii appellant *Catærga limena* , quasi triremium portum , dorsumque secundi collis , usque ad Forum Constantini , olim tertia regio fuisse deprehenditur , non modò ex ordine suo , sed etiam ex sua descriptione , quæ declarat hanc planam in superiori parte in ea Circi spatio longius explicato , sed ab ejus extrema parte nimis prono chivo ad mare usque descendere , complectentem tribunal fori Constantini , Circum maximum , domum Pulcheriæ Augustæ ; Portum novum,

126 DE TOPOGRAPHIA;
vum, Porticum semicircularem, quæ ex
similitudine fabricæ Sigma Græco vo-
cabulo nuncupatur.

C A P. XL

*De Hippodromo, & de ejus obelisco &
columnis & statu.*

SEverum reconciliatum Byzantiis, re-
centes Historici, ut Zonaras & alii
plerique, tradunt Hippodromum ædi-
ficasse: Zosimus antiquus Historicus
scribit Constantinum Magnum, Hip-
podromum elaborasse; omnique cultu
pulcherrimo adornasse, partemque ejus
fecisse templum Castoris, & Pollucis,
quorum simulacra usque in suam æta-
tem, hoc est, Theodosii minoris, in
Hippodromi porticibus extantes videre
liceret. In medio circo, quem Græci
Hippodromum appellant, obeliscus ex
Thebaico lapide factus extat, ejus cum
non meminerit antiqua Regionum de-
scriptio, & meminerit obelisci Thebæi
quadrati, quem ponit in quinta regione,
arbitraret hunc terræmotu eversum tran-
slatum fuisse in Hippodromum à Theo-
dosio post editam descriptionem regio-
num, nisi hæc Theodosiacorum mul-
torum meminisset operum, nisi præteri-
ret nonnulla in commemoratione Re-
gio-

gionum, quorum postea meminit in generali descriptione Urbis. Habere igitur plures obeliscos Constantinopolis potuit, ex quibus non superest ille Thebaeus, quem in quinta regione ponit antiqua regionum descriptio. Duos adhuc extantes vidi cum primum venissem Byzantium: unum in Circo Maximo, alterum intra Claustum Regiam, in latere primi collis, vergente ad Septentriones, quadratum, ex lapide Thebaico factum, erectum juxta domum vitreariorum officinarum regiarum: sed paulo post eversum, & extra Claustum elatum vidi jacentem, longum triginta quinque pedes: cujus singula latera (si bene memini) senos pedes lata, perimetrum illius efficiebant viginti quatuor pedum. Hunc Antonius Priolus, nobilis Venetus emit, Venetias exportaturus, in Foro divi Stephani locaturus. Alter vero in medio Hippodromo, pro meta in hunc diem extat, supra quatuor tesseras aeneas latas quoque versus sesquipedem altas, tantundem sustentatas basi & stylobate. A solo duos gradus habet stylobates: quorum inferior a terra altus est pedem unum, cujus latitudo pedalis, superior gradus altus duos pedes, projectus extra stylobatem quatuor pedes, & totidem digitos: gradus sub-
 jecti

jecti non sunt stylobatæ, sed adjecti, & adstructi velut suggestus, ut appâret ex commissura, supra quos latus quoquo versus duodecim pedes stylobates eminet in altitudinem quatuor pedum, & octo digitorum, & extra basim projicitur sesquipedem. Præter hos quatuor pedes, & sex digitos, stylobates pedalem altitudinem excedit non extra basim eminentem: nam ex summo stylobatæ eminet striatura alta pedem & tredecim digitos, quadrilatera; nempe ex perpetuo uno eodemque lapide constans, quo stylobates. Nam stylobates emittit suam supremam partem, non solum sesquipede strictiorem, quàm infimam, sed etiam angulis mutilatam, locoque quatuor angulorum diminutorum existunt quatuor lapides quadrati marmoris Thebæi rubentis, singuli alti sesquipedem, nempe quantum striatura stylobatæ, his quatuor angularibus lapidibus interclusa, qui cum intermedia parte suprema stylobatæ sustinent basim altam pedes septem, & tredecim digitos projectam extra imum scapum obelisci sesquipedem, quoquo versus patentem novem pedes, totidemque digitos, quæ tota insculpta est, ut stylobates, qui statuis emittentibus omnia latera incisa habet: ex Septentrionali quidem latere expres-

sa

sæ sunt statux, duobus ordinibus scalptæ,
 quorum inferior continet duodeviginti
 statuas & duas ergatas, earum singu-
 las quaterni homines versant vectibus,
 quibus funes ductarii circum ergatas
 voluuntur, obeliscum jacentem tra-
 hentes. Tum in eodem ordine sculptus
 est obeliscus rectus, ut nunc est, tum
 statux tres, quarum Constantinopoli-
 tani prædicant unam esse magistri, al-
 teram discipuli, quem magister, nisi in-
 terposita tertia persona retentus fuisset
 castigare conatur, quòd se absente obe-
 liscum erexisset, in superiori ordine bi-
 na ergatæ connituntur cum ergatis in-
 ferioribus obeliscum jacentem trahere,
 versatæ singulæ à quaternis hominibus
 circumvoluentibus validos funes benè
 eminentibus toris expressos. Quòd si
 stylobatæ amplitudo capere rationem
 potuisset, qua erectus est, non dubito,
 quin talem sculpsisset, qualem describit
 Marcellinus. Sola, inquit, restabat obe-
 lisci erectio, quæ vix, aut ne vix quidem
 sperabatur posse compleri, id est, usque
 ad periculum altis trabibus, ut machi-
 narum cerneret nemo: innectuntur
 vasti funes, & longi ad speciem multi-
 plicium liciorum cælum densitate ni-
 mia subtegentes: quibus colligatus obe-
 liscus paulatimque per arduum inane

protentus, diuque pensilis millibus multis tanquam molendinarias metas rotantibus cavea locatus in media. Hunc obeliscum posse etiam Byzantios machinatores in alium locum transferre incolumem, adverti ex columna sita in dorso quinti collis Constantinopolitani, quæ parum cedebat obelisco. Hanc à suis sedibus dejici in terram vidi in hunc ferè modum, circum columnam (aliquo tamen interposito spatio) trabes ingentes crebras in quadrum dispositas in solo defixas columna ipsa excelsiores erexerunt paribus intervallis inter se distantes: supra trabes imposuerunt transversa tigna, omnia in se firmissimè revincta, ex quibus trochleas creberrimas appenderunt, per quas trajecerunt validos funes, ab imo columnæ scapo ad summum surgentes ad columnam strictissimè alligatos densis funibus, ut se contingerent, & transversis rectos velut tramis stamina secantibus formam textilis operis repræsentantibus, extra quadraturam trabium similitudinem turris quadratæ gerentium. Ergatæ utrinque multæ in terram defixæ erant, versatæ à multitudine robustissimorum juvenum, funes illos validos (quibus columna cingebatur) trahentes tamdiu, quoad columnam à sedibus sub-

traxe-

traxerunt : deinde sensim detrahentes in terram dejecerunt, & curribus impositam firmissimis, quos rotæ crassissimis ferreis cinctæ sustinebant, traxerunt incolumem in collem tertium, ad Soleimani Regis Ædem ornandam. Iam verò in latere stylobatæ occidentali Obelisci incisum est hoc Epigramma:

Κίονα τετραπύλον αἰὲς χροῖνι καί-
ρῳρον ἔχθ

Μῦν αἰνασῆσαι Θεοδοσίῳ βα-
σιλεύς

Ταλμῆσαι, Πρόκλῳ ἐπικέκλειθ' καὶ
τέσῃ

Κίων ἡελίοις ἐν τελευτῇ δὺο

In latere orientali inscriptum est hoc Epigramma, incisione literarum Latinarum, sed paululum exesa; sed ut legere potui, sic habet,

*Difficili quondam dominis parere se-
renis*

*Iussus, & extinctis palmam portare
tyrannis,*

*Omnia Theodosio cedunt: subolique
perenni:*

*Terdenis sic vietus, duobusque diebus
Iudice sub Proclo sublime elatus ad
ΑΝΤΑΙ.*

In meridiano latere duplex ordo statuarum exprimitur : inferior quatuor currus partim bijuges , partim quadrijuges habet , quorum unumquemque unus regit auriga. Superior ordo continet duos equites , tres pedites , togatos tres , obeliscos duos , quatuor columnas in quadrum dispositas epistylia sustinentes. Iam verò ex boreali basis latere sculpti sunt quatuor ordines , continentes triginta quinque statuas togatas. Ex latere occidentali eminent duo ordines , quorum inferior habet novem statuas supplices , offerentes munera Regi , qui stat in superiori ordine cum statuis decem & sex. Latus meridianum duobus ordinibus distinguitur , inferiore decem statuas togatas exprimente , superiore viginti , togatas omnes , exceptis quatuor clipeatis. Latus orientale habet in parte inferiori tres ordines : infimus continet decem & sex personas , alias viriles , alias muliebres , saltantes , alias organa pulsantes ; supra quas eminent duo ordines capite tenus : putato spectatores . Superior ordo reddit viginti statuas , harum sex ab aliis distinguuntur columnis , media coronam tenet manu , supra basim extant quatuor tesserae aeneae ; quibus in quadrum dispositis totus Obeliscus sustentur,

CONSTANT. LIB. II. 133
netur , cuius quidem quadrati singula
latera ima lata sunt circiter sex pedes,
ab imo ad summum scalptra notis Æ-
gyptiacis.

C A P. XII.

De Colosso structili.

IN medio Hippodromo etiamnum ex-
stat structilis Colossus ex lapidibus qua-
dratis factus , olim (ut quidam imperi-
tus in lucem prodidit) marmoreis cru-
stis ; ut verò Epigramma in ejus basi in-
cisum testatur , æreis tabulis vestitus,
ferro colligatis , ut apparet ex foramini-
bus non modò in scapo , sed etiam in
basi remanentibus , in quæ quidem fo-
ramina regulæ ferreæ insitæ erant , plum-
bo confirmatæ : nunc spoliatus restat
structuram interiorem lapideam pro-
dens , barbarorum avaritiam expertus ,
qualem prius peticlitatus est Rhodius ,
quem regnante Constante nepote He-
raclii Agareni distraxerunt post mille &
trecentos annos ex eo tempore , quo
erectus fuerat . Quem Iudæus quidam
Emesenus emit , & ejus æs distractum
noningentis camelis exportavit. In il-
lius Constantinopolitani basi incisi sunt
versus subsequentes :

Τὸ τετράπλευρον θαῦμα τῶν με-
τεροίων

Χρόνῳ φθαρὲν νῦν ΚωνσταντῖνⓈ Δι-
απότης,

Ὁ Ρ' ὠμὸν καὶ πᾶς, δόξα τ' σκεπηχίας
Κρεῖττον νεκρῷ τ' παλαιᾷ θαλάσσης.

Ὁ γ' ΚόλοσⓈ θαμβῶⓈ ἰὼν ἐν τῇ
Ρ' ὁδῷ,

Καὶ χαλκῶς ἕτος θαμβῶς ἔστιν ἐν-
θαδὲ;

Tres gradus imæ huius basi adjuncti sunt. Primus à terra altus est duos pedes, secundus pedem & duos digitos, tertius tantundem: Basis est maior quadratum, altum septem pedes & tres digitos; cujus latera singula lata decem pedes & dodrantem. Hic Colossus excelsior est obelisco. In cujus cacumen festo quodam die (qui celebrabatur ob circumcisionem Principis Bol-daniæ) ascendere vidi circulatorem quen-dam bonè peritum, & descendere inco-lumem: quem subsequutus alter imperi-tior ascendit quidem similiter in cacu-men, sed excelsitas ita præstrinxit ejus oculos, ut desperans descensum se quan-tum contendere potuit longè à Colos-so projecit, ne decideret in Colossi cre-pidines. Itaque rectus cadens, pedi-bus

CONSTANT. LIB. II. 135
bus altè defixis in terram, statim mortuus spectatus est.

C A P. XIII.

De Columnis Hippodromi.

IN ordine obeliscorum directo in mediam longitudinem Hippodromi septem columnæ extant, quarum una ex marmore Arabico facta, perimetrum habet decem & septem pedum, & octo digitorum, in qua Abramus bassa Herculem ex ære factum de Vngaricis manubiis statuerat; sed illo extincto, Hercules, qui non modò vivus in domandis monstribus orbem peragraverat, sed etiam mortuus huc illuc gestatus fuerat, tot clades evaserat, tandem eversus, & distractus est à Turcis (acerrimis hostibus statuarum, & totius artis Vitruvianæ) Hercule præstantioribus: qui tertio decimo proposito certamine Herculem vicerunt, fortiùs quàm qui primi vicerunt, longis antè temporibus; ex eo, quòd Herculem ligneum summa arte factum combussissent; ut Diagoras impius in publicum diversorium profectus cum lignis egeret ad lentem coquendam, invenissetque Herculem ligneum pulcherrimè & summa arte fabricatum, cum in frustra dissectum in

ignem

14

ignem congeffit, addens hæc verba: O Hercule, qui duodecim certamina subiisti, age & tertiumdecimum certamen subeas: & lentem nunc coquas. Extat etiam in eodem ordine altera columna ænea, striata non quidem canaliculis, rugas matronarum stolarum referentibus, sed spiris trium serpentum, inter se circumplicatarum, non sursum versus directis, sed tortis in modum tororum, (quos valde eminentes exprimunt magni funes) & desinentibus in caput triceps trium serpentum, quarum capita in triquetram formam disposita longè eminent supra columnæ torosum scapum. Quamobrem fuerit hæc columna posita, Constantinopolitani multa fingunt, sed nugatoria omnia, ignorantes majorum suorum historias. Inter quos Zosimus scribit Constantinum Magnum in Hippodromo statuisse Apollinis Delphici tripodem, in seipso habentem ipsius Apollinis statuam. Sozomenus Salaminus adjungit, Constantinum non modo tripodes Delphicos in Hippodromo posuisse, sed etiam celebratissimum tripodem, quem Pausanias Lacedæmonius, atque urbes Græcæ post bellum Medicum Apollini Delphico consecraverunt. Eusebius clariùs tradit Constantinum in quadam Constantinopolis parte

parte Sminthium Apollinem statuiffe,
 in Hippodromo autem constituisse Py-
 thium tripodem, circa quem serpens in
 spiras volueretur, ex quibus verifimile
 videtur, tripodem illum statutum fuisse
 supra hanc columnam æream tricipi-
 tem, ut erat apud Delphos; ex Herodo-
 to, qui tradit ex decimis manubiarum
 Perficarum tripodem aureum factum
 in Delphis collocatum fuisse supra ser-
 pentem tricipitem æream: atque idem
 affert, Persis ad Plateas victis tripodem
 aureum ibi repertum, redditum fuisse
 deo Delphico, insistentem supra tripli-
 cem ex ære colubrum proximè aram.
 Similiter errant, qui putant hanc co-
 lumnā nunc æream olim inauratam,
 spoliātam auro fuisse à Turcis: cū
 multis seculis ante Turcos aurum de-
 tractum fuerit, ut liquet ex Pausania.
 Commune (inquit) fuit Græcorum de
 Plateensi prælio donum, aureus tripous,
 sustentatus æneo dracone æsque Pau-
 sania ætate mansit ex eo donario inte-
 grum; auri quod fuit, duces Phocen-
 sium amoverunt. Deinceps quinque co-
 lumnæ insequuntur, tenentes eundem
 ordinem, quem tenent Obeliscus, Co-
 lossus, & ænea columna, procedentem
 rectā viā per mediam Hippodromi lon-
 gitudinem. In fronte Hippodromi, spe-

stante ad Propontidem , decem & septem columnæ marmoris albi etiam tum exstabant , cùm veni Byzantium , cum spiris , & capitulis , & epistylis , digestæ in ordinem ambientem Hippodromi partem sitam inter Meridiem & Occasum , quarum stylobati alti duos pedes , & decem digitos sustentati substructionibus fornicatis , æquatisque ex interiori parte cum Hippodromi planitie , ex parte exteriori plus minus altis quinquaginta pedes , positi singuli sunt supra murulum projicientem duos gradus , vel plinthos quadratos , inferiorem quidem non ex uno lapide factum , altum pedem & digitum , superiorem verò altum pedem & digitos sex , projectum extra stylobatem octo digitos , quorum singula latera lata pedes octo , & dodrantem . Stylobati lati quinque pedes & septem digitos , quoquo versus : eorum eminentiæ imæ positæ pro toris , reliquisque modulis , sunt alti sex digitos & semidigitum : superiores eminentiæ positæ pro coronidibus tantundem : spiræ plinthus crassus undecim digitos , torus inferior septem digitos & dimidium digitum , scotia quatuor digitos , torus superior sex digitos : calcaneum scapi altum quinque digitos : diameter scaporum est trium pedum,

dum , & quinque digitorum. Eorum altitudo viginti octo pedum. Nunc scapi prostrati jacent, cum capitulis & basibus nuper everſi , ad ædificandum Xenodochium Regis Soleimani. Dolui eorum casum , non tam ex eo , quòd projecti humi jacerent, quàm quòd eorum nonnulli secarentur in tabulas solum conſtraturas balneorum , quodque capitula ex antiqua artis ratione commutarentur in barbaricos modulos , aut in pilas excavarentur pistrinarias ; epistyliaque & spiræ exscinderentur in murorum ædificationem . Intercolumnia inter scapos lata erant undecim pedes , diastyli compositione lubrica ; ex qua adverti propter intervallum magnum epistylia fracta esse. Capitula omneis modulos habebant operis Corinthii , & tra-beatio egregiè expressa , præter echinos, qui sculpti non erant. Annuli ferrei ex epistyliis pendebant : unde vela suspendebantur. Supra harum ordinem columnarum extabat alter ordo columnarum , etiam aliquantò post , quàm Othomani ceperunt urbem. Antequàm Galli & Veneti cepissent Constantino-polim , extabant in Hippodromo cùm alii permulti equi lapidei & ærei , tum quatuor inaurati , mira arte elaborati, quales hodie extant supra vestibulum
ædis

xdis Marcianæ Veneticæ ; quos depor-
 tatos ajunt ex Constantinopoli. Præter-
 eo non modò permultorum regum, &
 principum statuas in Circo statutas, in-
 ter quas Iustiniani Regis statua celebra-
 tur pervulgatis versibus, sed etiam eunu-
 chorum maximè valere solitorum apud
 Imperatores Constantinopolitanos. In-
 ter quos fuit statua Platonis eunuchi,
 cubicularii regii, qui imperante Basili-
 sco exustus est. In cujus quidem sta-
 tuæ pectore etsi inscriptum Suidas re-
 statuit fuisse, qui hanc statuam in alium
 locum transtulerit, laqueo suffocetur,
 tamen ex templo Procopii, in quo prius
 erat, cùm id reficeretur, traducta est
 in Hippodromum. Iam verò quid com-
 memorem infinitas statuas pugilum, lu-
 ctatorum, aurigarum, in Hippodro-
 mo sitas, quæ etsi dudum perierunt,
 tamen recessus eorum memoria non pe-
 sit, retenta plusquàm trecentis versibus
 etiamnum extantibus, quibus nonnul-
 li aurigæ decantantur; sed permultorum
 memoria extincta est, ut Thomæ auri-
 gæ præstantissimi; quæ ne funditus
 pereat me admonet lapidis fragmentum,
 quod vidi Byzantii cum hac inscriptio-
 ne, Θωμαῖ τοιοῦτος. qui fortasse ille
 est, de quo ad Faustum Romæ præ-
 positum Theodoricus Rex scribit, de-
 dum

dum Thomati aurigæ ex Orientis parti-
 bus advenienti annonas rationabiles
 consideratio nostra largita est, donec
 ejus artem probaremus, & animum.
 Sed quoniam in hoc agone primum
 dicitur obtinere, ejusque voluntas, pa-
 triâ derelictâ, nostri sedes fovere dele-
 git Imperii, menstrua cum duximus lar-
 gitate solidandum, ne adhuc reddere-
 mus, quem Italiæ dominatum elegisse
 cognovimus: is enim frequenter victor
 per diversorum ora volitavit, plus ve-
 tus favore, quàm curribus, suscepit
 partem populi protinus inclinam, &
 quos ipse fecerat tristes, laboravit ite-
 rum facere lætiores, modò agitadores
 arte superans, modò equorum veloci-
 tatem transcendens. Frequentia palma-
 rum cum dici faciebat maleficum, inter
 quos magnum præconium videtur esse
 ad talia crimina pervenire. Necesse est
 enim ad perversitatem magicam refer-
 re, quorum meritis non potest applicari,
 spectaculum expellens gravissimos mo-
 res, invitans levissimas contentiones,
 evacuatio honestatis, fons irriguus ju-
 riorum, quod vetustas habuit sacrum,
 sed contentiosa posteritas fecit esse lu-
 bricum. Ex quibus Theodorici verbis
 assequi possumus hunc Thomatem, qui
 forte Byzantium reliquerat, ob factio-

nes partium, periclitatum fuisse Romæ ob partes diversis coloribus in diversa studia distractas, quæ non modò Romam, sed etiam Constantinopolim gravissimè afflixerunt, quibus non modò cives, sed etiam Imperatores magni in gravissimum discrimen Imperii inciderunt. Nunc verò Circus Constantinopolitanus friget, omnibus ornamentis spoliatus, nuperque exædificari cœptus est: quod me spectantem dolore affecit: quem augebat Belisarii primum de Rege Vandalorum in Hippodromo triumphantis, deinde ob virtutem summam maximè periclitantis, recordatio, quam mihi dabat numisma, quod tum fortè habebam in manibus, in cuius uno latere sculptus erat Iustinianus, Belisarium excipiens triumphantem; in altero Belisarii imago cum hoc elogio: Gloria Romanorum Belisarius. Procopius scribit in Hippodromo fuisse Portam appellatam Cochliam, ob descensum in orbem procedentem. Itemque aditum fuisse quendam qui appellaretur mortuus, Idem etiam dicit in Hippodromo fuisse Porticum appellatam Veneticam à Veneta parte ibi sedere solita: ex qua colligere licet fuisse etiam Porticum Prasinam, aliasque Porticus aliorum colorum: Partes

usque non promiscuè , sed porticibus distinctas spectavisse.

C A P. XVI.

De templo Bacchi , & de aula Hormisdæ , & de Iustiniani domo.

Regis aulam , & domum Iustiniani , antequam imperaret , fuisse inter Hippodromum , & Propontidem , percipitur ex Templo Bacchi , & Sergii , quod etiam nunc extat in planitie inter Propontidem & Hippodromum explicata : de quo Procopius hæc scribit : Petro & Paulo Iustinianus ædificavit Templum juxta Regis aulam , quæ Hormisdæ olim nominabatur. Hanc enim domum suam propriam effecerat ; ut Palatium structuræ decore sumptuosum videretur. Post verò quàm Imperator factus est , eam aliis regiis adjunxit : ubi sanè etiam Templum aliud construxit illustribus divis Sergio & Baccho . Horum templorum neutrum alteri cedit de pulchritudine , neque de magnitudine , neque ulla alia de re ; simpliciter utrumque splendore lapidum fulgorem Solis superat ; similiter auri copia undique satiatur , & donis ornatur : unâ duntaxat differunt : nam uni longitudo in rectum procedit , alteri columnarum

lumnæ in semicirculum ex maxima parte dispositæ stant. Ita enim ambo admirabilia videntur, cum ut toti Vrbi, tum maxime Regiis ædibus præclara sint ornamenta. Procopius paulò infrà adjungit Iustinianum domum appellatam Hormisdæ, quæ sita erat proximè Regias, in illustriorem formam commutasse, Palatioque adjunxisse. Hormisdam hunc, quem vocat regalem, arbitror Persarum Regis filium, quem Marcellinus scribit Constanti filio Constantini, per giganteos contextus, cum Romam venisset circumferenti mentem, omni spe talia conficiendi ablata, Trajani equum solum, locatum in foro Trajani imitari se velle proficenti, respondiisse, stabulum prius tale condas, oportet. Georgius Cedrinus explicatiùs ostendit, quàm propè templum Bacchi fuerit domus Iustiniani. Ædem, inquit, Sergii, & Bacchi vicinam palatio ex parte maris, & propinquum huic Templum ædificavit Iustinianus, quod ante fuerat propria domus Iustiniani; omnemque suam priorem facultatem his duobus Templis largitus est, & Monasterium addidit, quod illustribus viris implevit. Templum Petri & Pauli non exiat, sed Sergii & Bacchi adhuc superest: cujus nomen

dun-

duntaxat Græci etiam, nunc retinent, usum verò & fructum Turci habent. Ejus figura rotunda, hemisphærio lateri-
 rijs tecta, octo pilis nitens. Inter pi-
 las columnæ Ionicæ dispositæ sunt, du-
 plici ordine: inferior ordo decem & sex
 columnas habet, pavimenti solo su-
 stentatas; quarum sex virides, decem
 albæ, maculis rubris distinctæ: supe-
 rior duodeviginti complectitur, qua-
 rum octo virides; decem albæ, ma-
 culis rubris variz. Capitula inferiora
 echinos habent circumdantes imam
 partem: reliqua pars est tota vestita
 foliis: superiorum volutz ex quatuor
 angulis capitulorum eminent, echini
 verò ex latere prominent. Reliqua pars
 folia egregiè expressa continet. Supra
 inferiorum capitula existunt epistylia as-
 fabrè scalpta. Et Zoophorus grandibus
 literis versuum Græcorum scalptus am-
 bientium totius ædis circulum. Pilarum
 summæ partes adumbrantur foliis vi-
 tium, interpositis racemis, designanti-
 bus ædem Baccho sacram esse.

*De Porta Iuliani, & Sophia, & de
Porticu nominata Sigma, & de
Regiis Sophianis.*

PORTUM Iuliani fuisse prope Aedem Bacchi, incendium declarat excitatum regnante magno Leone, quod Euagrius in latere urbis vergente ad Aquilonem scribit grassatum esse à porta nuncupato Bosporio usque ad antiquum Apollinis templum; in latere autem meridiano à Porta Iuliani, usque ad domos vicinas templo Concordiæ. Zonaras explicat Portum Iuliani fuisse prope templum Sergii & Bacchi, describens idem incendium, quod tradit ex Aquilone extitisse à Bosporio usque ad ædem Divi Ioannis Calybitæ, ex Austro ab æde Divi Thomæ, usque ad ædem magnorum martyrum Sergii & Bacchi. Templum Thomæ fuit prope templum Concordiæ. Zonaras latus incendii australe incipit narrare ab Occidente ad Orientem; contra Euagrius ab Ortu ad Occasum. Cedrinus dicit idem incendium à mari pertinente ad septentriones ad templum Sergii & Bacchi vicinum mari Austrino urbem cinxisse. Portum Iuliani Anastasius Rex munitionem & molè lapidum tutiorem esse.

effecit. Hunc postea appellatum Sophiz, demonstrat Georgius Cedrinus. In Iuliani, inquit, Portu Iustinus Iustiniani nepos ædificavit Palatium, Portumque purgavit: in quo medio duas statuas excitavit, suam, & uxoris suæ, Sophiz nominatæ; & commutato nomine appellavit Portum Sophiz. Epigramma in statuam Iustini positam in portu,

Τῷ τ' παρ' αἰγαλοῖσιν ἐκὼς Θεόδω-
ρῳ ὑπαρχῳ

Στήσας φασιδὲν ἄγαλμα Ἰὺστίνῳ βα-
σιλῆϊ,

Ὅφρα καὶ εὖ λιμένεσσιν ἐὼν πειθεσὶς
γαλήνῃ.

Procopius tradit Theclæ martyris ædem fuisse apud Urbis Portum, nominatum Iuliani. Quidam recentes scriptores tradunt, ex hoc Portu Belisarium solvisse ad bellum Vandalicum: quod nescio unde assequantur, nisi fortasse ex verbis Procopii, scribentis Iustinianum navem prætoriam ad litus juxta ædes Imperatoris deduci jussisse: tum Epiphanium Urbis Episcopum classi de more bene precatum fuisse; sicque Belisarium tum uxore Antonina solvisse. Fuerunt quidem Ædes Regiæ

vicinæ huic portui, sed & aliæ Regiæ fuerunt juxta Sinum portuosum, à quo longè non fuit domus Belisarii. Suidas dicit Anastasium Regem Juliani Portui molem apposuisse; eumque muni-
visse. Zonaras huc adjungit, Iustinum Regias contruxisse, Sophianasque nomi-
nasse, à nomine uxoris Sophiæ, quam vehementer amabat. Plerique putant has Regias fuisse juxta portum Sophiæ: quibus ne assentiar non modò ratio dissuadet, sed etiam eruditorum hominum auctoritas; inter quos Zonaras, tradens illum Regias contra Urbem ædificasse Sophianas: eoque longè antiquior Agathius Scholasticus, qui vixit ea ætate, qua regiæ Sophianæ conditæ sunt, in hisque inscripsit Epigramma: quo percipitur illas non fuisse secundum Propontidem (juxta quam erat Portus Sophiæ,) sed contra Urbem, apud Bosporum: ubi terra dividitur in duas partes:

Ἀγαθὸς χολαστικῶς, εἰς Πρε-
λάπα Σοφιανῶν.

Ὅπποῦτι περὶ μένης χροὸς αὐδῆας
πρίνθ' αὐοίγῃ
Πλαγρὸς ἀλικλύσει περὶ μὲς ἐπ'
ἡϊόναν,

Σκυ-

Χρυσία συλλέκτῃ ταῦτ' ἀνάκτορος
 ἦκεν ἀνάσσει

Τῇ πολυκύνεσσι θεῶς ἀνάξ Σοφίῃ.
 Ἀΐσιον ὦ Π' ὅμη μεγαλοκροτῆς ἀντίο
 σίῃ

Καὶ λαοὶ ἀπ' Εὐρώπης Νεκρῆται εἰς
 Ἀσίην.

Codex Zonarz habet Νεκρῆται. Ex his
 versibus Palatium Sophianum intelli-
 gitur non modò juxta Bosporum, sed
 etiam extra urbem fuisse: quod histo-
 riz confirmant non modò Cedrini,
 sed aliorum, describentium acerrimam
 frigoris vim sub Leone (Constantino)
 Copronymo factam, qua congelavi-
 tam vehementer Bosporus, ut quicum-
 que vellet à Regiis Sophianis ad Ur-
 bem, & à Chrysopoli ad Divum Ma-
 rianum, & Galatam in Bosporo, tan-
 quam in sicco ambularet sine ulla of-
 fensa. Cum ex his tum ex aliis colligo
 Sophianas Regias fuisse trans Bospo-
 rum, contra Urbem. Iam verò Portus
 Sophiæ, priusquam appellaretur Iulia-
 ni, videtur esse ille, quem Novum Por-
 tum antiqua regionum descriptio po-
 nit in regione Hippodromi: sed sive
 ille Novus, sive Iuliani, sive postremo
 Sophiæ appellaretur, hodie exaggera-

tus est, seu sit ille, quem ædes Bacchi
 habet ab Occidente, jam magna ex
 parte obrutum intra muros clausum,
 cujus pars duntaxat restat, velut lacus,
 quo mulieres pannos lauare solent. Di-
 cuntur videri ætremes in illum demer-
 se: Byzantii hujus ætatis vulgò appel-
 lant *Catergalimena*, quasi Portum tri-
 remium, sive fuerit ab Oriente Bac-
 chianæ ædis, juxta portam urbis, quam
 vocant Leonis, vel à Leone lapideo:
 qui etiam nunc propè extat, vel à Leo-
 ne Imperatore, quem habuisse ibi Pa-
 latium ajunt Constantinopolitani. Ni-
 cephorus, recens Historicus, ait Regem
 Constantinopolitanum obsessum à La-
 tinis congregasse multitudinem fabro-
 rum in Morion, quod erat circum Hip-
 podromum. Vbi fuerit Constantino-
 poleos locus appellatus Pyrtacia, non-
 dum intellexi. Hoc tamen addam ex
 Cedrino, atque aliis recentibus histo-
 ricis tradentibus, in loco, quem vocant
 Pyrtacia columnam fuisse sustentem
 Leonis statuam Regis, Verinæ mariti,
 quam quidam scribunt ejus sororem
 Euphemiam excitasse prope domum
 suam, quò Leo omnibus hebdomadi-
 bus proficiscebatur, ad sororem sapien-
 tem & castam: omnes injuriâ affecti
 illuc in gradibus columnæ suæ suppli-
 cato-

catoria Pyctacia ponebant, quæ appa-
ritores custodiebant, regique illuc pro-
fecto dabant: qui statim responsum sin-
gulis dabat. Budzus Pyctacia, sive ut ip-
se ait, Pyttacia dicit esse Brevia, à Gallis
Borderoles vulgò appellatos, sed etiam
supplices libellos appellare possumus.
Nam Pyctium liber, Pyctacion libel-
lus, Pyctacium. Hodie vulgò Græci epi-
stolas appellant *Pyctacia*. Historia igno-
ti authoris ait Eudoxiam suam statuam
totam argenteam posuisse supra excel-
sam columnam in loco appellato Pycta-
cio: qui si rectè scribit, fuit hæc statua
prope templum Sophiæ, juxta quod fuisse
Eudoxiæ statuam, antè monstravimus.
Eadem Divæ Euphemix tradit libellus de
patria Constantinopolitana, Constanti-
num Magnum excitasse apud Hippodro-
mum, eamque postea Constantinum
Copronymum Iconomachum fecisse ar-
mamentarium; reliquiasque divæ Eu-
phemix in profundum mare projecisse.
Suidas scribit Euphemix (quæ uxor Iu-
stini Thracis erat) statuam fuisse statu-
tam in æde Divæ Euphemix ab ipsa con-
dita. Scriptores recentes patriæ Constan-
tinopolitanæ, tradunt tempore Basilii
Imperatoris, terræmotum magnum fuisse,
& oppressit omnes, qui intus essent; ex

eoque tempore appellatum fuisse Sigma. Ego potius ita appellatum fuisse existimarem à porticu, quam ante hunc terræmotum multis seculis Sigma à similitudine literæ appellatam antiqua descriptio ponit in regione Hippòdromi Georgius Cedrinus meminit loci, quem appellat Sigma. Michaëlem, inquit, Imperatorem monachi vestitu indutum ex monasterio appellato Studio correptum per forum pedibus traxerunt, & supra monasterium Periblepton nuncupatum ipsum ducentes in loco appellato Sigma excæcarunt. Idem Cedrinus ait, Basilium Macedonium ædem Virginis Mariæ restituisse à fundamentis, nominatam Sigma. Eunuchus Chrysaphidis Zomas excavit statuam Theodosii minoris in loco nominato Sigma. Ædem Divi Stephani positam prope locum nuncupatum Sigma, Constantinum Magnum excrasse scribunt nonnulli. Itaque hoc Sigma alio loco fuisse in Vrbe, quàm illud, quod dixi in tertia regione fuisse, & scribendum esse per *ε* literam, *Σεγμα*, ex eo quod dicunt idè sic appellatum fuisse, quod ædes Polycleti in situ terræmotu concussa oppresserit omnes, qui in eo essent.

CAP. XVI.

De quarta regione.

EX antiqua regionum descriptione, quæ declarat quartam regionem urbis à Miliario aureo, collibus læva, dextraque surgentibus, ad planitiem usque valle ducente perductam fuisse, facile ipsa perciperetur fuisse in valle prima, & dorsi jugo eminente supra vallem, si Miliarium aureum maneret, aut ejus memoriam Constantinopolitani retinerent. Ex quibus edoceri possemus, ubi fuisset, aut si ulla extarent vestigia Augustæ, Basilicæ, Nymphæi, & reliquorum edificiorum, quæ traduntur fuisse in hac regione. Sed cum nulla hodie appareat, primum dubitabam, an vallis, quam continet quarta regio, esset illa prima à me antè descripta: non quin hæc collibus læva dextraque surgentibus ad planitiem usque ducatur, sed quod & aliis vallibus hæc conveniant: deinde postquam ex aliorum scriptis percepissem, loca ubi fuerunt monumenta, quæ traduntur fuisse in hac regione, facile cognovi regionem quartam fuisse in prima valle, ejusque lateribus, & jugo vicino ædi Sophiae, ut cognosces legens, quæ subjiciam.

*De Foro Augustæ , & columna
Theodosii , & Iustiniani;
& de Senatu.*

PROCOPIUS Forum , quod Constanti-
nopolitani Augustæum nominant ,
declarat ante Regias situm fuisse , co-
lumnis circumdatum . Nunc nomen
non modò amisit , sed ne Forum qui-
dem extat , totum fere exedificatum .
Regiæ dudum deletæ sunt . Fuisse tamen
Augustæum , ubi nunc cernitur aqua
saliens non longè à Sophiæ angulo ad
Occasum vergente , assequor ex stylo-
bata parlò ante extante columnæ Iu-
stiniani à Turcis sublata , quam Proco-
pius tradit Iustinianum in Augustæo
foro , Zonaras in aula ante Ædem So-
phiæ excitasse . Suidas addit Iustinia-
num , cùm Sophiæ templum condidif-
set , purgasse aulam , & marmore stra-
visse , appellatam priùs Augustæum Fo-
rum : ibique columnam suam statuisse .
Procopius tradit Forum quoddam ante
Senatum fuisse , à Byzantiis appellatum
Augustæum , ubi commissi lapides non
minùs quàm septem in quadrangulum
dispositi in basi siti omnes , quorum
quisque eousque contrahitur , & sub-
duct-

ducitur extra inferiorem, ut lapidum unusquisque projectus, vel contractus efficiatur gradus, & sedes hominibus. Hanc Procopii descriptionem stylobatæ eò libentius adjunxi, quòd ea in editis codicibus non habetur. Deinde addit Procopius, supra septem jam dictorum lapidum supremam partem extare ingentem columnam, non ex uno lapide, sed ex lapidibus permultis ingentibus compositam, quos undique æneæ tabulæ & coronæ circumvestiebant, ipsosque firmitate colligabant, & ornati contegebant: ejus quidem æris color debilior auro puro, sed æstimatione non multum cedebat argento. In summa columna extabat ingens equus æneus, Orientemque intuens, dignum spectaculum præbent: similis enim erat gradienti, & ultra procedere cupienti. Pedum anteriorum sinistram erigebat, ut terram ante jacentem calcaturus alterum ad lapidem adnitebatur, ut iter ingressurus: posteriores ita contrahebat, ut prompti essent ad gressum. Equo insistebat ænea Regis statua Colosso similis, vestita more Achillis, calceata arbylis, thorace heroico induta. Galea illius caput tegebat, fulgore coruscans. Spectabat Orientem; iter arbitror) contra Persas suscipiens. Ferebat manu sinistra

fra globum: quo designabat fictor, an-
 versum orbem illi obedire. Ensem non
 habebat, neque hastam; sex crux ex
 vertice ejus eminebat, qua impetium
 adeptus est, & bellorum secundas po-
 gnas. Prætendebat manum dextram
 ad Orientem; digitisque porrectis ju-
 bebatur Orientis Barbaros domi se con-
 tinere, & non ultra progredi. Qualis
 autem fuerit Iustiniani galea, declarat
 Tzetzes in Varia Historia. Tiara, in-
 qua, apud Persas tegmen capitis fuit,
 postea ex victoriis coronam adepto-
 rum capitibus Romæ imposuerunt tia-
 ras, sive tiphas, cujusmodi fert eque-
 stris statua Iustiniani supra columnam
 statuta. Procopio addit Cedrinus ar-
 gentea manu globum continuisse Iu-
 stinianum. Zonaras decimoseptimo an-
 no sui imperii eam columnam excitaf-
 se, eo loco, ubi antea stabat altera
 columna Theodosii Magni, gestans sta-
 tuam ex argento factam ab ejus filio
 Arcadio, ponderans septies mille &
 quadringentas libras, quam simul cum
 columna Iustinianus, ubi demolitus ef-
 set, argentumque detraxisset, columnam
 suam cum sua statua erexit. Præterea
 maximo plumbi pondere, quod ex illa
 detraxit, aquam in Urbem induxit.
 Vinam ut injuciam, quam intulit Iu-
 stinia-

Iustinianus Theodotio, Barbari ulci sunt; ita humaniter eruditi libris Iuliseon-
sultorum, quos mutilavit, reperitis, e-
verterent indigesta Commentaria ma-
lè digestarum legum. Barbari enim om-
ni æreo vestitu, & equo, & statua
columnam Iustiniani spoliarunt; ali-
quotque annos nuda remansit. Tan-
dem ante triginta annos everfa est to-
ta, usque ad stylobatem; quem anno
superiore funditus vidi excindi, ex cujus
crepidinibus aqua saliebat fistulis in ma-
gnum labrum. Nunc stylobatæ loco,
castellum aquæ latius constructum est,
& fistulæ auctæ, equestrem Iustiniani
statuam, quam modò dixi supra hanc
columnam fuisse collocatam, serva-
tam diu in Claustro regii Palatii depo-
nari nuper vidi in caminos, quibus me-
talla funduntur in machinas bellicas:
inter quæ erat Iustiniani crus, proceri-
tate meam staturam superans, & nasus
dodrante longior. Crura equi ad ter-
ram projecta metiri non potui. Pedis
ungulam mensus sum occultè; & de-
prehendi dodrantalis esse altitudinis.
Augustæ forum appellatum fuisse re-
centes Historici, arque etiam Gram-
maticus Suidas, docent ex eo, quòd de-
cimoquinto die Octobris Regionum
curatores, & Sebastophori in Augusto
velut

velut in foro rerum venalium saltarent in honorem Augusti. Vel ex eo, quod in fornice cameræ hujus fori, statuar magni Constantini, & Helenæ matris, statuar essent. Zosimus, antiquior Procopio, tradit Constantinum in loco, ad quem erat quondam Byzantii porta terrestris, Forum condidisse rotundum, idque porticibus duplicibus, nempe unis supra alias impositis, circumplexum arcus duos marmoris Proconnesii inter se contrarios fabricatum fuisse, per quos licet ingredi in Severi porticus, & ex antiqua urbe exire. Incertus scriptor designat id esse Augustæum, cum ait Constantinum construxisse forum ad Oceani similitudinem circulare. Idem Zosimus alio loco dicit, cum esset Byzantii, Forum maximum quatuor porticibus circumdatum, ad quarum unius, in quam sursum ducunt non pauci gradus, extremas partes duas statuas Constantinum collocavisse: in altera quidem parte unam Matris Deorum Rheæ, quam cum Iasone navigantes collocarunt in monte Dindymo, eminenti supra urbem Cyzicum. Ajunt autem, ut hæc ob negligentiam circa cultum divinum mutilata fuit, sublatis utrinque leonibus, & forma manuum immutata fuerit. Nam olim leones

nes continere visa, nunc in formam
precantis translata est, Urbem intuens
& ornans. In altera Porticus parte For-
tunam Romæ collocavit Constantinus.
Suidas dicit Fortunam Urbis fuisse in
fornice Miliarii. Quæ si verè à Con-
stantino posita fuit, utrumque Forum
à Zosimo descriptum, unum & idem
est: sed mihi diversum videtur, ex eo,
quòd primum Zosimus dicit Constanti-
num condidisse duabus porticibus cir-
cumpositis, alterum post paulò infra
dicit fuisse quatuor porticum; nisi for-
tasse ibi adnumeret porticus Severi &
Constantini, ex quatum utrisque licebat
exire in alteras. Ad Augustæi plagam
orientalem Procopius Iustinianum ait
condidisse Curiam, in quam conve-
niens Romæorum Senatus anniversa-
rium ineuntis anni festum celebrabat.
Ante curiam stant columnæ sex, qua-
rum duæ murum Curie, qui ad occa-
sum Solis vergit, in medio sustinent;
quatuor viri paulò exteriùs pertinent.
Omnes hæ columnæ albæ sunt. Magni-
tudine eas primas puto totius orbis.
Porticum autem faciunt hæ columnæ;
quæ quidem porticus tectum in Tholo
circumvolvunt. Partes Porticus superio-
ris omnis venustate marmorum colum-
nis æqualium ornatae sunt, statuarum-
que

que multitudine. Ego arbitror Iustinianum non hanc Curiam condidisse, sed refecisse antiquum Senatum, qui deflagavit incendio, quo Sophia, & Thermae Zeuxippi deflagarunt. Nam Sozomenus tradit Consilium, quod Senatum vocant, Constantinum Magnum aedificasse, quem eundem honorem & ordinem, & festum Calendarum habere voluit, quos antiquae Romae Senatus habere solebat. Idem declarat, ubi fuerit illa Curia, cum ait statuam argentaeam Eudoxiae Augustae in columna purpurea statutam fuisse ad Meridiem Templi Sophiani, supra excelsum suggestum ante domum Magnae Curiae. Socrates addit, neque prope, neque longè à Sophia statutam fuisse, sed ultra latam viam intermediam, inter utramque, cuius Suidas meminit. In Tribunali, inquit, Palatii columna fuit Eudoxiae uxoris Theodosii. Antiqua regionum descriptio in eadem regione ponit Senatum & Tribunal purpureis gradibus instructum, & Basilicam. Praeterea Sozomenus clariùs declarat, in qua parte Senatus fuerit, inquiens: Cum seditio orta esset de expellendo Ioanne Chrysostomo, ignem repente injectum undique Templum Magnum combussisse, & omnem ambulationem, & huic adjacentem.

Jacentem ex parte Meridiei maximam domum Senatus. Adhuc extant muri Senatus, ab angulo Sophiae intuenti Meridiem; sed interposita via, quæ pergit à porta Claustri Regii ad Forum Constantini.

C A P. XVIII.

*De Regia & Basilica, & Palatio
Constantini, & de domo nun-
cupata Chalca.*

Non longè ab Augusto Foro Pro-
copius scribit Regiam domum ef-
se; cujus vim ita, ut ajunt, ex unguibus
leonem cognoscimus, percipient hæc
lecturi. Hoc vestibulum, inquit, quod
vocant Chalcam, tale est: Quatuor di-
recti muri in ordinem quadrangulum
dispositi in sublime feruntur. Circum
horum angulum cujusque projicitur præ-
tenditurque excitatio quædam lapidum
exactè elaboratorum, quæ simul cum
muro assurgit à solo ad summum, non
intersecans loci pulchritudinem, sed ad-
dens quiddam harmoniæ. Supra hos
efferuntur octo arcus, sustinentes rectum
medium in globatam excelsitatem in-
curvatam, præclarè laqueatum: totum
enim lacunæ non picturis cera compa-
ctis, sed tenuibus calculis omni genere
L colo-

colorum ornatis fulget, cum aliorum,
 tum hominum effigies exprimentibus.
 Quæ depicta essent declarat Procopius,
 bellum, & pugnas, urbes permultas
 captas Italix, Africæ: vincit Iustinia-
 nus Rex, Duce Belisario: redit Dux ad
 Regem, habens exercitum alacrem, qui
 Regi tribuit spolia, reges & regna, &
 cætera, quæ sunt mortalibus pretiosa.
 In medio stant Rex, & Regina Theo-
 dora, ambo similes lætis: festum agunt
 victoriæ de Rege Vandalorum, & Got-
 thorum, & de captivis ad se perduc-
 tis. Circumstat ipsos Senatus cunctus,
 festum agens. Hoc enim calculi de-
 monstrant, qui exprimunt facies, ex
 quibus hilaritas, atque læticia efflore-
 scit. Omnes igitur cum Rege glorian-
 tur, & rident, divinis honoribus fruen-
 tes. Vtenim Papinius in Sylvis Basilicam
 Pauli appellat Regiam Pauli, sic
 domum, quam Procopius appellat Βασι-
 λικὴν, etiam appellatam fuisse Basilicam,
 & Palatium, colligo ex Cedrino,
 describente incendium excitatum tem-
 poribus Iustiniani, quo combustum di-
 cit vestibulum Basilicæ, & Augustæum,
 & tectum æreum Palatii Constantini
 Magni, quod ex eo tempore usque in
 hunc diem Chalca appellatur, quòd tectum
 esset tegulis æreis inauratis. Quam
 Cedri-

Cedrinus vocat Basilicam, Procopius de ædificiis Iustiniani appellat τὰ βασιλειᾶ, cū eodem incendio scribens ait combusta fuisse vestibula τῶν βασιλειῶν, & appellatam Chalcam. Idem de bello Persico tunc templum Sophiam, & balneum Zeuxippum, καὶ τὴν βασιλείαν αὐλῆς, τὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων, usque ad domum Martis. Idem paulò infra, Iussit Rex, inquit, Belisarium ad nuncupatam Chalcam, & ad vestibula illic sua ire. Ex quibus videtur Procopius distinguere Regiarum vestibulum à Chalca, cū tamen prius appellaverit Chalcam vestibulum Regiæ. Equidem arbitror primò Regis domum appellatam fuisse Basilicam: postea cū etiam magnæ domus, ubi negotiatores versabantur, Basilicæ vocarentur, Βασιλειῶν appellatam fuisse Regis domum, deinde Palatium. Quòd si Basilica distinguebatur à regia domo, tamen illa, aut pars fuit Regiarum, aut vicina Regiis, ut percipitur ex antiqua descriptione, quæ in eadem regione Augustæum, & Basilicam ponit. Hæc cū in commemoratione locorum huius Regionis non meminit neque Palatii, neque Regiarum, sed duntaxat Basilicæ, declarare videtur Basilicam fuisse Palatium ipsum. Sed siue Basili-

nea in Palatio, five extra Palatium fuit, vicinam fuisse Palatio, incendia ostenderunt, cum ambo ob vicinitatem deflagtarent: & propinquam esse debuisse Foro, cui vicinas dixi Regias, ratio docet architectonica, præcipiens Basilicarum loca adjuncta Foris, quam calidissimis partibus oportere constitui, ut per hyemem sine molestia tempestivum se conferre in eas negotiatores possint. A quâ non dissentit Iulius Pollux, prope Theatrum tradens Hippodromum, Stadia, Curiam, Forum, Regiam aulam, Regiam porticum, regium Tribunal, debere esse. Georgius Cedrinus tradit Chalceæ splendidam domum ædificasse Ætherium architectum, consilio sapientis Anastasii; cui consentit Epigramma olim in ea inscriptum, quod Græcum addam, ut clariùs intelligatur;

Εἰς οἶκον τὸν Ἡπλεγόμηνον
χαλκῇ, ἐν τῇ παλαιᾷ.

Οἶκος Ἀναστασίου τρυφηφόρου βα-
σιλῆος,
Μῦθος ὑπερέλασεν πυρκαϊόροχον ἄσ-
σι γαίης,

Θαῦμα

Θῶμα φέρον πάντως ἐκείνησιν
 ἔργων

ΥΨΘ ὁμῶς, μήκωστί, καὶ ἄλλοι αὖ-
 ρΘ ἰδόντες,

Αἰσιπὸς ἐφράσασθαι πάλαιον ἔργον
 ἱᾶσαι. (τίχης

Ἀλλὰ πολυμήθοιο λαχὼν περιστάσας
 Αἰθέρα πολυῖδρις ἐμὴν τιχύνει

μορφῶν.
 Ἀχρεῖαν βασιλῆι φέρον αἰσάχθας

μόχθων.
 Ἔνθεν ἀπρέζιον μέγαν περὶ παντὶ

πλάϊνον
 Ἀνσινίαν νίκησαι βοῶντα γαῖαν

γαίης,
 Εἵξον δρόφιροις χάρις Καπίτωλίδος

αὐλῆς.
 Εἰ ἔχαλκείαν ὀρόφον μαρμαρυγμῶν

πέμπης,
 Κρύψοι ἀμειψήτων μιγάρων σφινδ-

μον αὐλαῖς
 Πέρζαμε, Φαιδρὸν ἀγαλμαῖόν γ' α-

φίνιον ἄλζω,
 Μηδὲ τεινυπλάροισιν ἀρηρότα Κύζι-

κε πέτραις,

Ἀδριανῷ βασιλεῖ ἀμειψία τῆς
αἵσης.

Οὐ μοι Πυθαρίδων ἐπέλη κρείς, ἔδῃ
Κολοσσ,

Οὐδὲ Φάρκ· μεγαλύτερον μένος δ᾽
ἐπιδραμον αἴγλῳ,

Αὐτὸς ἐμὸς σκηπτεῦχος ἰσαεροφῶν
μέτ᾽ ἰκλῳ,

Χρυσοφαῖς μ᾽ ἐτέλειον ἐδύθλιον ἡρι-
γροεῖης,

Πάντ᾽ τετραπόρων ἀνέμων πιπιλα-
σμένον αὔραις.

Historici quidam, sed recentes, tradunt
Constantinum Magnum primum ædi-
ficasse Palatium Chalce. Quibus non
credetem, nisi moveret verisimilitudi-
ne illa, qua existimo Constantinum ad
ornandam suam Novam Romam co-
natum fuisse æmulari tegulas illas æreas
inauratas Capitolas antiquæ Romæ,
habentis etiam Forum tectum ære.
Quis verò, nisi incendio perierint, il-
las Palatii Byzantini tegulas abstulerit,
nondum legi. Capitolii Romani, scri-
bit Procopius, tegularum æreatum,
auratarumque partem dimidiam Gen-
sericum diripuisse: ut Constantinus ter-
tius Heraclii nepos, laminas argenteas,
quibus

quibus Pantheon tegebatur, sustulit. Prope latus ædis Sophiæ vergens ad regionem cœli mediam inter Meridiem & Occidentem, exiguo intervallo distans à fistulis aquæductus prodeun-
 ti ex castello posito in loco, ubi antea fuisse columnam Iustiniani in Foro Augustæo diximus, adhuc extant septem columnæ Corinthiæ, in quarum unius scapo nomen incisum est Constantini Magni, & ejus signum visum in cœlo cum inscriptione, *ΕΥ ΤΥΤΩΝ ΝΙΚΑ*. Earum basis, & imus scapus terrâ ob-
 turti sunt in altitudinem sex pedum: quod deprehendit, cum fortuito incidis-
 sem in fundamenta parietum, quæ tum ponebantur inter has columnas. Basis plin-
 thum videre non potui terra ob-
 ruitum, sed tamen vidi torum-inferio-
 rem, octo digitos crassum, septem al-
 tum. Basis præter plin-
 thum alta est duos pedes, & dodrantem. Imi scapi
 calcaneum latum dodrantem. Vnaquæ-
 que columna est alta triginta pedes, &
 sex digitos. Denique tota columna cum
 spica & capitulo, alta circiter quadra-
 ginta sex pedes & semipedem. Imi
 scapi, quem mensus sum supra calca-
 neum, perimeter est undeviginti pe-
 dum. Intercolumnia lata viginti pedes
 & decem digitos. Constantinopolitani

ajunt has columnas fuisse intra Palatium Constantini: alii dicunt sustinuisse pontem, quo ex Palatio iretur ad eandem Sophiam; quod utrumque falsum est, cum ex antedictis liqueat fuisse in Foro Augusto. Itaque mihi potius videntur sustinuisse fornices porticum, in quibus statuae Constantini Magni, & ejus matris Helenae, aliorumque statuae fuerunt statuae. Cum ex antedictis Aedium Regiarum, excellentiam cognoscere possumus, tum ex Zosimo, qui tradit Constantinum Regias aedes Byzantii condidisse, non multo inferiores Romanis Palatiis; tum ex Eusebio, qui eum testatur, non modo ceteris ornamentis illustrasse Novam Romam & Palatium: sed etiam in Aedium Regiarum locis excellentibus, & in medio lacunarium inauratorum symbolum curcis ex variis & pretiosis compositum lapidibus, & multo auro ornatum inferendum curasse Constantinum, id existimantem sui regni tutelam esse. Tum etiam ex Divo Hieronymo cognoscere possumus quantopere ornaret Novam Romam Palatiis, Omnes illum, inquit, penè urbes nudasse, ut suam Novam Romam exornaret. Addit Eusebius, Constantinum Musas Heliconides posuisse in Palatio. Sozom-

sus

aus scribit Constantini jussu omnia antiquorum templa & statuas, quæ essent sub imperio suo ablatas esse, ligneas quidem crematas fuisse, æreas egregiè elaboratas, undique Constantinopolim transtulisse ad Urbis ornamentum: quas sua ætate etiam extitisse dicit in viis, in Hippodromo, in Palatio. Neque solus Magnus Constantinus, sed plerique reges Constantinopolitani orbem spoliârunt, ad Novam Romam ornandam: ex quibus unus fuit Constantinus tertius Heraclii nepos, qui ex antiqua Roma omnes statuas ex ære & marmore factas, omniaque templorum ornamenta præstantiora sustulit, navibusque ad id præparatis imposita asportavit: plusque septem dierum spatio unus Urbis detraxit, quàm Barbari ducentorum quinquaginta annorum spatio: tot enim anni fuerunt à prima inclinatione Imperii ad faciendam illam deprædationem. Iornandes, non omnino malus author historiæ Geticæ, tradit Theodoricum Byzantium Præfectum, adoptatum, Consulemque factum fuisse ab Imperatore Zenone, atque equestri stama ornatum ante Palatium collocata. Tzetzes Variæ Historiæ conscriptor tradit etiamnum sua ætate caput Apollinis, quem similem Soli Phidias fecit, in ipso Palatio extitisse.

tisse. Suidas scribit Pulcheriæ Arcadiæ
 statuam positam esse in Chalcæ,
 prope ambulationem Ariadnæ primæ
 uxoris Zenonis; simulque ipsius Zeno-
 nis statuas positas fuisse in regia porta
 Chalcæ, itemque duas pedestres in bre-
 vicolumna extitisse cum elegiis Secun-
 di Philosophi. Historia ignobilis, sed
 nota Constantinopolitanis, addit in si-
 nistra parte Chalcæ Justinianum co-
 gnatorum suorum statuas septem lo-
 casse, alias ex ære, alias ex marmore,
 duos equos excitasse in fornice ante
 Chalcam, & capita inaurata mulierum
 Gorgonæ speciem gerentium: aliasque
 addit, quas prætereo propter historiæ
 ignobilitatem. Suidas tradit in Tribu-
 nali Palatii statuas fuisse Eudoxiæ, &
 Theodosii mariti, & Marciani, & Con-
 stantini, ubi saltationes duarum par-
 tium exerceri solebant, usque ad tem-
 pora Heraclii.

CAP. XIX.

De Basilica & regia ambulatione.

Basilicam, quam antè dixi vicinam
 fuisse Foro Augustæo, quatuor arcus
 habuisse Epigrammata designant in eis
 olim inscripta:

Eis

Εἰς πλεῖν ἀψιδᾶν τῇ Βασι-
λικῇ ἐν Βυζαντίᾳ.

Τετραπόροις ἀψῖσι πόλιν Θεόδωρος
ἐγείρας

Ἀξίος ἐστὶ πόλιν καὶ πέτεσθαι ἡνιο-
χάειν.

Εἰς ἕτερον μέρος τῆς
αὐτῆς ἀψίδος.

Ἐπειπὶ σοι Θεόδωρε τύχης δίκλινος
νηδὺν

Ἐργα κατμῆσαι θαύματα ποσα-
πύου.

Δωρεῖται κυδῆναι πορτὶν χρυσαπιδε
Ρώμῃ,

Ἡ ὑπαὶν τεύξιν, καὶ τρισίπαρ-
χον ὀρεῖ.

Calliades Byzantini exercitus Impera-
tor statuas Byzantis, & Phidalix in Ba-
silica posuit, cum hac inscriptione:

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα καὶ ἡμέτερον Φι-
δαλίαν

Εἰν ἐν κατμῆσαι ἀντιθε Καλλι-
άδης.

Εἰς

Εἰς Φιδάλειαν.

Ἰμέτη Φιδάλαια, δάμαρ Βύζαντος
ἐτύχθη.

Εἰμὶ δὲ Βυπαλαίως δῶρον ἀεθλοσεύας.

Plinius inter artifices imaginum commemorat Anthermum Chium, ejusque filios Biopalum, & Anthermum. Dionysius Byzantius scribit Byzantem, à quo Byzantium nomen habet, fuisse maritum Phidaliae, à qua Portus Bospori appellatur Phidaliae, de quo plenius scripsi in tractatione Bospori. Recentiores scriptores, & Suidas Grammaticus dicunt in Basilica à tergo Miliarii aurei fuisse statuam inauratam viro similem, ubi etiam fuit exammon Heraclii Regii & Gonyclines Iustini tyranni; illuc Terbelis concionatus est: in his etiam elephante stabat maximus à Severo factus, ob hanc causam, quod ibi cum maneret elephante cum multis custodibus, atque propè argentarius artem facitaret staterarum: cujus domus cum esset direpta, mortem argentarius minitabatur custodi elephantis, nisi elephantum contineret: quem minas suas contempnente, interfecit, proque pabulo ipsum elephantem objecit: quo facinore elephantis exacerbatus,

tus, interfecit argentarium. Severus id factum intelligens, elephanto sacrificavit, ibique elephantum, ejusque rectorem ex ære factos locavit, ubi etiam Suidas tradit fuisse Herculis statuam, quæ colebatur, eique multa sacrificia fiebant; eamque postea in Hippodromum traductam Iuliano Consule, ab antiqua Roma Byzantium unâ cum decem statuis deportatam partim vehiculo, partim navi: qui si ille est, quem ex Vngaria Abramus Bassa Byzantium vexerat, & collocaverat in Hippodromo, non minùs mortuus, quàm vivus orbem peragravit. Suidas item tradit in Peripato regia equestres statuas fuisse positas Trajani, Theodosii, Valentiniani, Gibbi, Firmilianî ridiculi. Præterea alias permultas non modò regum, sed etiam eunuchorum, inter quos excellèbat statua Eutropii, qui Arcadii cubiculo præfectus fuit. Cujus potentia ex statuis aureis ubique illi positis, & domibus totius urbis splendidioribus ab eodem constructis illustrata incitavit eunuchorum nationem, eoque, ut quidam etiam prima lanugine vestiti ultro eunuchi fierent, sperantes se fore similes Eutropio. Ad eam vicina Basilica fuit Miliario & Augusto, ut Horologium quod Iustinus fecit,

174 DE TOPOGRAPHIA
 sit, Georgius Cedrinus ponat in Milia-
 rio, alii in Foro Augusteo, alii in Ba-
 siliica, id quod declarat Epigramma:

Εἰς τὴν Βάσιν ἔωρολογίᾳ ἔ-
 εις τὴν ἀψίδα τὴν εἰς
 βασιλικὴν.

Δῶρον Ἰουστινίου τετρακισχίλιον βασι-
 λῆος,

καὶ Σοφίης ἀλόχου, φέγγος ἐλδου-
 γείης,

Ὡραίαν σκοπίαζε σφδρὴν σημαίνουσα
 χαλκήν,

Αὐτῆς ἐκ μονάδος μίχρη δυνάμει-
 κείδος.

Ὅντινα συληθῆναι δίκης ἤρουν ἐνιο-
 χόων

Εὖρεν ἰβλικὸς χερσὶν ἀδωροδόχου.

C A P. XX.

De Bibliotheca Basilica, & de regia
 porticu, & de Basilica cisterna.

Domus regia, inquit Zonaras, fuit
 in nuncupata Basilica prope ara-
 rias officinas. In qua libri externæ sa-
 pientiæ, & generosioris doctrinæ divi-
 niorisque multi servabantur. Fucrat au-
 tem

nam hæc domus superioribus temporibus, disciplinis præstantis præceptoris, quem Oeconomicum vocabant domicilium. Is duodecim secum habebat [discipulos, aut hypodidasalos] habitantes, ratiocinationis eruditione summa præditos, quibus victus ex publico præbebatur. Hos adibant studiosi ratiocinatricis sapientiæ, atque etiam reges in rebus agendis consiliarios adhibebant. Regnante Basilisco Constantinopolim incendium maximum afflixit, ex officinis ærariis incipiens, quod devoravit officinas ipsas, earumque vicinitatem, in cineremque redegit platearum ædificia cum alia, tum Basilicam nuncupatam, in qua erat Bibliotheca sexies centena millia voluminum continens: inter illa erat draconis intestinum, longum centum & viginti pedes, habens inscripta literis aureis Homeri poemata, Iliadem & Odysseam. Malchus Byzantius Sophista scripsit historiam ab imperio Constantini usque ad Anastasium, in qua incendium Bibliothecæ publicæ, & statuarum Augustæ fori vehementer, & tragicè deplorat. De eadem Bibliotheca Georgius Cedrinus: Ad nuncupatam, inquit, Basilicam cisternam, Palatium dignitatis plenum fuit, in quo ex instituto antiquo Oeconomicus præceptor

ceptor habitabat, habens duodecim discipulos, sermone, & vita graves, omnibus ratiocinatricis disciplinæ scientes, cum celeritate & magnitudine naturæ præditos, tum maximè participes divinæ Philosophiæ: quorum sine sententiâ quidquam agere nefas videbatur etiam Regibus ipsis. Incendium accidit Constantinopoli imperante Basilisco, quod florentissimam urbis partem consumpsit, ex mediis ætatis officinis prodians, ambas ipsas Porticus consumpsit, & omnem viciniam appellatam Basilicam, in qua erat Bibliotheca habens voluminum sexies centena millia, inter quæ erat intestinum draconis pedum centum & viginti, in quo erant scripta Homeri poemata, Ilias & Odyssea literis aureis. Inerant etiam in hac Bibliotheca historiæ heroarum res gestas continentes, multis post seculis quàm deflagavit hæc Bibliotheca sub Basilisco, cum Leo Cónon Rex Basilicæ eruditos in sententiam suæ hæresis trahere non potuit, combussit illos unum cum Basilicæ Palatio, & Bibliotheca, quæ pulchris libris post incendium iterum ornata fuerat.

Basilicæ Romæ iudiciis, consiliis, negotiationibus attributæ erant; Constantinopoli etiam Bibliothecis, & literarum

tum Gymnasiis : id quod cum ex antedictis , tum ex Epigrammate insequenti liquet :

Εἰς τὴ βασιλικὴν τὴ παιδα-
γυρίαν ἐν Βυζαντίῳ , ἀδ' ἀποδοῖν.

Χῶρος ἐγὼ θεσμοῖσιν ἀνείλημος ἐνθά-
δε πηγὴ

Ἀφ' ὅπου Λύσειον ἐκέχυσται νο-
μίμων

Ἡ' πᾶσι τέταται μὲν ἀέναος ἡγήσεισ' ἥ
Ε' ἰθάδ' ἀγειρομένοισι πάντεσσι δέ-
δωσι νόον.

Qualis fuerit locus ubi Bibliotheca con-
tinebatur , scriptores recentes tradunt
Octogonum fuisse , ubi essent portic-
us concameratae , & locus , ubi Oeco-
nomicus praeceptor cum suis assessorib-
us versaretur. Georgius Cedrinus , in-
cendio , quod editum est tempore Iu-
stiniani , affirmat aedem magnam , &
Xenodochium Sampsonis , vestibulum
Basilicae , Augustaeum , Chalcam , por-
ticus utrasque , usque ad forum Con-
stantini , & Octogonum , & Thermas
Zeuxippi deflagasse : ex quo colligo
oportuisse esse duo Octogona inter se
propinqua. Si enim Octogonum , quod
tradit Cedrinus , fuisset illud continens

M

Biblio-

Bibliothecam, non præterisset Bibliothecam illam etiam deflagasse tempore Iustiniani. Ego potius existimo locum illum, ubi Bibliotheca fuit, tetragonum fuisse, aulamque illam esse, quam columnis in quadrum dispositis circumdatam esse tradit Procopius. Quænam fuerit Basilica continens Bibliothecam, Zonaras non explicat, sed duntaxat proximam dicit esse Chalco-
pratiis, hoc est, officinis ærariis. Cedrinus Basilicam vocat Cisternam, quam à magno Constantino conditam quosdam falso tradere arbitror ex Procopio scribente ad regiam porticum, ubi oratores, & qui actiones informare solent, aulam esse maximam longitudine, & latitudine amplam, columnis in quadrum dispositis circumdatam, non in terreno solo, sed saxeo ædificatam, eamque Iustinianum Regem in magnam altitudinem effodisse ad conservandas aquas in æstatis tempus, quæ tubulis subterraneis ex aquæductibus hyeme impleta copiam aquarum indigentibus suppeditaret. Menander cognomine protector ait, primum sibi non placuisse subire certamen iudiciorum, neque in regia porticu versari, orationisque vehementia conciliare hominum mentes. Uranium natione Syrum Agathius ri-

det,

det, artem medicam profitentem, sed Aristotelicæ disciplinæ prorsus ignarum, vociferantem tamen, & insolentem permulta se callere jactantem cum in aliis plerisque locis, tum maximè in Porticu Regia. Idem Agathius semetipsum proficitur in Porticibus Regiis libellos multos forensium causarum, & negotiorum plenos à matutino tempore ad occasum Solis contemplari. Ex quibus intelligere possumus Regiam Porticum, & Basilicam cisternam in eodem loco fuisse. Porticus regia non extat; cisterna incolumis permanet: quæ cum negligentia civium ignoraretur, à me peregrino diligenter quæsitâ venit in cognitionem multorum. Cisternæ ignorationem auxerant superædificatæ domus, quarum nonnullos incolas deprehendi ignorare cisternam infra ædes suas positam, cum tamen quotidie aquam hujus haustam puteis potarent intra ædes suas sitis in cisternam penetrantibus. Denique incidi in domum, qua in hanc descensus patebat, scalam conscendi, quam agens dominus domus funalibus accensis huc illuc per medios ordines, velut per sylvam columnarum maxima ex parte demersarum aqua, ubi omnia perlustravi; ille ad capiendos pisces (quibus cisterna abundat) se con-

vertit, nonnullosque tridente cepit ad lucem funalium: lux enim exigua apparet intromissa per ora puteorum, velut per spiracula, quo pisces etiam congregantur. Cisternæ longitudo est trecentorum & triginta sex pedum, latitudo centum octoginta duorum pedum, ejus ambitus ducentorum & viginti quatuor passuum Romanorum: camerae & fornice latericio opere, similiter parietes, constant, tectorio signino nihil vetustate offenso benè vestiti. Concameratio sustinetur trecentis triginta sex columnis marmoreis, inter se distantibus duodecim pedes, singulis altitudinem quadraginta dodrantem superantibus, in longitudinem dispositis per duodecim ordines; in latitudinem verò per viginti octo ordines. Capitula earum partim opere Corinthio laborata, partim illaborata. Supra singulorum capitulorum abacum lapis magnus, velut major alter abacus positus est, ad quem adnuntantur quatuor arcus. Multi in eam penetrant putei, per quos ex cisterna hauritur aqua. Hyberno tempore impletur aquæductu. Vidi cum media hyeme impleretur, rivum ex magno tubo salire in cisternam magno murmure, non cessantem eatenus, dum columnas omnes & media capitula obruisset. Hæc à templo

CONSTANT. LIB. II. 181
plo Sophiæ versus occidentem æstivum distat circiter octoginta passus Romanos.

C A P. XXI.

De Chalcopratiis.

Chalcopatria, quæ Latinè ventere possumus *Loca ubi araria opera exercentur*, fuisse prope Basilicam, ex antedictis manifestum est. Georgius quidem Cedrinus ait, Theodosium parvum ædificasse templum Chalcopratorum, & dedicasse Virgini Mariæ: alii adjungunt, Iudæos (qui à tempore Constantini Magni habuerant domicilium in Chalcopratiis) illinc expulisse parvum Theodosium, templumque Deiparæ Virgini ibi ædificasse: terræmotuque postea labefactum Iustinum Curopalaton reædificasse, à quo dissentire videtur Zonaras: Theodosio, inquit, Magno peregrè profecto in Occidentis regiones, Iudæos Honoratum Constantinopoli præfectum, sibi conciliasse: sibi que ab eo potestatem permissam construendi synagogam sumptuosam in Chalcopratiis: eoque facto Urbis populum indignatum, synagogam combussisse. Theodosium hujus incendii certiores factum, mulctam irrogasse his, qui talia patrassent;

facultatemque Iudæis dedisse reedificandi synagogam: Ambrosium episcopum Mediolani id intelligentem, Theodosio demonstrasse, iniquum esse Iudæos in media Vrbe regina urbium synagogam excitasse: Theodosium Ambrosii admonitu Byzantii remisisse mulctam; synagogamque Iudæos intra reginam urbium habere interdixisse. Nunc ærariz officinæ illæ non sunt, translatae in aliam Urbis partem, quas nonnulli mthi dixerunt aliquot ante annis fuisse prope ea loca, in qua diximus fuisse olim Chalcooprata. Ignotus scriptor, informans veteris Byzantii circumscriptionem, designat non procul à Milario fuisse Chalcooprata: Muri, inquit, Byzantii ascendeant in Chalcooprata usque ad Miliarium. Alii scribunt prope Sophiam illa fuisse. Ex antedictis vidimus Hippodromum, Curiam, Aulam, Regiam, Porticum Regiam, Basilicam fuisse vicina; eaque, ut antè dixi ratione architectonica Strabo Regiæ Alexandrinæ partem, inquit, fuisse Musæum, quod porticum haberet, & Exedram, & maximam domum, in qua domicilium esset hominum in disciplinis versantium.

De porticibus situ inter Palatium, & forum Constantini, & de domo appellata Lampterum.

PRÆTER Regiam Porticum, prope quam fuit Bibliotheca alias Porticus fuisse parum remotas à Porticu Regia, pertinentes à Palatio usque ad Forū Constantini, incendia declarant. Primum, factum tempore Iustiniani. Procopius scribit Palatium ædem Sophiam combussisse, & utrasque Porticus Magnas, usque ad forum Constantini. Cedrinus idem incendium tradit consumpsisse Chalcam, Sophiam, Augustæum, & Porticus duas, usque ad Forum Constantini. Deinde Basilisco imperante incendium exortum à Chalcopratiis consumpsisse ambas porticus, & omnia ædificia vicina, & Basilicam, in qua erat Bibliotheca, & utrasque porticus medias inter Palatia: tum Lausi pulcherrima ornamenta. Hæ Porticus sæpè combustæ, sæpè restitutæ sunt, primum à Iustiniano, deinde ab aliis; postremò resectas puto à Domnino, recenti Historico tradente, cum Vrbs capta esset à Gallis & Venetis, Domnini Porticus resectas, viam utrinque cingentes à Miliario ad Forum Constantini pertinentes, deflagasse.

Quidam tradunt tempore Constantini Magni Eubulum quatuor Porticus duplices singulas condidisse à Palatio ad murum urbis terrestrem pertinentes rectitudinatas: unas quidem perrexisse usque ad ædem Divi Antonii sitam in fine urbis; alteras verò à Daphne, & portu Sophiæ, usque ad templum nominatum Rabdon; alias duas à Chalca, & Miliario usque ad Forum Constantini, & Taurum, & Bovem æreum; stratas omnes marmoreis mensis, ornatas infinitis statuis. Hæc etsi ab ignotis scriptoribus traduntur (quos in permultis rebus aliis mendaces deprehendi,) tamen verisimilia videntur, cum ex gravibus scriptoribus constet omnes urbes spoliassè Constantinum, ut suam Novam Romam ornaret, cum ex antiqua regionum urbis descriptione manifestum sit, Constantinopolim habuisse publicas Porticus quinquaginta duas, quarum quinque ponit in Regione quarta, in qua diximus fuisse Basilicam, & Porticum regiam, & nuncupatam Fannionis: præterea Porticus magnas quatuor in Regione sexta, Porticum magnam unam à parte dextera Constantini usque ad Forum Theodosii. Adde Regionem septimam continuis exensam porticibus: Octavam verò Porticum

et sinistram habuisse Taurum usque; præter hanc habuisse Porticus majores quinque : Nonam Porticus majores duas : Decimam Porticus majores sex. Undecimam Porticus majores quatuor. Ex quibus verisimile est à Palatio Chalce ad murum terrestrem Porticus frequentes fuisse : ac continuas asserere nequeo , nisi Taurum usque.

C A P. XXIII.

De Miliario aureo , & ejus Statui ; de Fortuna Urbis , ejusque statua.

Miliarium aureum fuit columna aurea , ex qua principium itineris ad omnes portas erat. Plinius in capite Romani Fori statutam fuisse ait : an verò miliarium Constantinopolitanum simile fuerit miliario Romano , nullus Græcorum scriptorum non modò non declarat ; sed ne nomen quidem novit , nisi mutilatum Million , in cujus testudine statuarum positarum nonnulli meminerunt : verisimile tamen mihi videtur Romano (simile ,) in similique loco situm fuisse novæ Romæ , quæ , quantum potuit , Romam antiquam æmulabatur ; & autoritate probare possumus in Foro fuisse , aut prope Forum. Antiqua enim regionum descriptio id ponit .

M s in

in regione Fori Augustæ, & Basilicæ, quibus vicinum fuisse colligitur ex incendio, quod regnante Iustiniano excitasse seditiosam plebem Zonaras tradit apud Miliarium, quo incendio Procopius ostendit Sophiæ ædem, & balneum Zenippum, & regię ædis vestibulum, & porticus magnas usque ad Forum Constantini (fuisse tactas absumentesve.) Qui scribunt res gestas ab Alexio Comneno, ajunt ex magno Palatio, illucescente jam die, Alexii milites duce Sabatio profectos ingressos fuisse templum Ioannis Theologi, atque cùm ascendissent in partem superam templi, effudisse voces contumeliæ plenas; prælium circa tertiam horam inchoatum fuisse, populumque in Foro frequentem læsisse, qui pugnabant ex fornice Miliarii, & ex æde divi Ioannis Theologi, quam Constantinopolitani dicunt eam esse, ubi jam leones Regis stabulantur, vicinam Hippodromò, & Foro Cupedinis, sitò prope Sophiam, olim Augustæo appellato. Ex quibus apparet Miliarium proxime Forum (fuisse.) Sed quid remotiora repeto? cùm propius Suidas explicet: In Basilica, inquit, à tergo Miliarii statuam viri similitudinem gerentem auro illitam, elephantique, & ejus curatoris statuas fuisse statuas. Alii clariùs

rius dicunt has statuas positas à tergo Basilicæ, prope Miliarium. Tum Suidas addit, in Miliario statuam Theodosii fuisse; quam cum erigeret Theodosius, multa frumenta largitus est. In statuam Theodosii equestrem, nunc non extantem, hi versus extant:

Ε'κθορις ἀνελήθη φαισφόρῳ ἥλιος
 ἄλλος
 Θεοδόρει θνητοῖσι πόλις μείσσει, ἐπὶ
 θυμῷ
 Ω' κτανὸν ἐλπίσιν ἔχων μετ' ἀ-
 πείρονα γαῖαν,
 Πάνθεν αἰγλήεις κεκρυμμένος, ἀ-
 γλαδὸν ἵππον
 Ρ' ἡϊδῶς μεγάρθυμῳ, καὶ ἰσχυρῶν κε-
 τέρυκον.

Tum Suidas adjungit in Miliario fuisse statuas Sophiæ uxoris Iustini Thracis, & Arabiæ filiz hujus, & Helenæ neptis ejusdem, tum Arcadii, & Theodosii ejus filii equestres statuas prope Theodosii majoris statuam positas. Cedrinus scribit supra fornicem Miliarii stetitisse duas statuas, unam Magni Constantini, alteram Helenæ matris, habentes Crucem intermediam: ponè ipsas fuisse Trajanum equestrem, eique pro-

propinquum Ælium Adrianum similiter equestrem Suidas dicit in fornice similiter statuas Constantini & Helenæ, & Crucem inter eas mediam fuisse, hanc inscriptionem habentem: *Vna sancta, & duo celeres cursores*. Idem ponit in fornice Fori Augusti easdem statuas Constantini, & Helenæ, & crucem, eandem inscriptionem gerentes: ex quo intelligitur adeo vicina fuisse Forum, & Miliarium, & Basilicam, ut non modo à diversis eadem ponantur in diversis locis, sed etiam ab uno eodemque. Item in Miliario Suidas ponit currum quatuor equis fulvis ductum ab antiquis temporibus, duabus stelis sustentatum in eo loco, ubi faustis exercitus acclamationibus exceptus est Constantinus, postquam vicit Azotium: quoniam etiam ibidem laudatus fuerat Byzas fundator Byzantii. Deportatum autem currum à Sole vectum in Hippodromum, ferentem statuam parvam à Constantino confectam. Hæc erat Fortuna Urbis, quæ maximis festis, & in Natali die Urbis ponebatur in Senatu, quoniam in capite suo Crucem gereret, quam Constantinus scalpendam curaverat. Iulianus Christianæ religionis defensor ipsam fossa obruit in eo loco, ubi periit Arius, non longe à Senatu. Vbi etiam pius Theo-

Theodosius Arii, Macedonii, Sabellii, Eunomii statuas marmoreas scalpendas curavit humi desidentes, ad notandam eorum perfidiam, ut à prætereuntibus stercore, & lotio, execratione contaminarentur. Alii tradunt Urbis Fortunæ statuam ex Roma à Magno Constantino vectam, & statutam fuisse in fornice Palatii. Zosimus tradit Constantinum Fortunam Romæ constituisse in parte unius porticus ex quatuor porticibus circumdantibus maximum Forum. Verisimile videtur Constantinopolitanos eam celebrasse festo die, ut in antiqua Roma celebrabatur, tam ab indigenis, quàm externis in eodem die, & templo, in quibus olim Parilia nuncupata celebrari solebāt. Socrates narrat, ut Iulianus cùm sacrificaret publicè Fortunæ Constantinopoleos in Basilica, ubi Fortunæ collocata erat statua, Mares Chalcedonis episcopus manu eò ductus (nam ob senectutem oculis laborabat) multis contumeliis Regem affecit, eum impium religionis Christianæ desertorem appellans. Iulianus contumelias verbis ulciscabatur, cæcum ipsum appellans. Dicebat, Num Galilæus Deus tuus te curabit? Galilæum solebat Christum appellare. At Mares liberiùs Iuliano respondit, Deo, inquit qui me excæcavit, gratias ago, ne videam

deam faciem tuam prolapsam in tantam impietatem. Ad hæc nihil respondit Iulianus. Zonaras, eoque antiquiores, historiis suis mandârunt, temporibus Anastasii Regis statuam Fortunæ, quæ ex ære facta, muliebri specie alterum pedem intra navem similiter ex ære factam ante se stantem haberet, statutam fuisse in aliqua parte Urbis : cum autem hujus navis æreæ simulacrum temporis vetustate laborasset, vel insidiis membra quædam fracta, sublataque essent, accidisse, ut naves onerariæ Byzantium non appellerentur, sed ubi prope Urbem accessissent, ventorum violentia ingredi portum prohiberentur, ac si naves longæ multis remis actæ onera illarum in Urbem adveherent, tamen citò ob penuriam consumebantur. Hoc cum aliquandiu viguisset, curâtoribus reipublicæ maximæ curæ fuit inquirere causam. Denique cum venisset in suspicionem causa hujus facinoris, & nunciata esset iis, qui curam Urbis gererent, tum hi fragmenta illius æreæ navis diligenter inquisita invenerunt, illique restituerunt & accommodarunt, navigatioque aperta fuit & libera, & mare plenum navium in Urbem adnavigantium : atque ut exactè noscerent, an causa fuisset navis Fortunæ fragmentum, cur naves non applicarentur,

tur,

tur, sustulerunt rursus partes illas navis
 æræ, tum quæcunque naves in urbem
 adnavigarent, ventorum vi iterum re-
 trocesserunt. Inde pro re firma habue-
 runt, ex eo, quòd navis hæc ærea fracta
 esset, naves onerarias prohibitas fuisse
 adnavigare in Urbem. Itaque navem il-
 lam curæ habuisse, eamque renovasse.
 Eunapius Sardianus in volumine, quod
 scripsit de Vitis Philosophorum & So-
 phistarum, tradit populum Byzanti-
 num imperante Constantino aliter in-
 terpretatum fuisse difficultatem navi-
 gandi Byzantium. Contigit, inquit, si-
 tui Byzantii adnavigationem in urbem
 Byzantium incommodam esse, nisi
 ventus notis solidus spiret. Hoc cum
 sæpè accidisset, populus fame pressus
 convenit in Theatrum incitatus in Con-
 stantinum. Præfecti aulæ regiæ inviden-
 tes Sopatro Philosopho detulerunt Con-
 stantino. Sopatrus, quem in honore
 habes, ventos alligavit excessu So-
 phiæ, quam etiam ipse laudas, & in re-
 gis æthonis sedere facis. His auditis Con-
 stantinus persuasus, Sopatrum securi fe-
 riri iussit.

*De templo Neptuni, & de æde Minæ,
& de Stadio & scala
Timasi.*

COgnitio templi Minæ, ideò mihi videtur prætereunda non esse, quoniam ostendit in qua parte Urbis regio quarta fuerit, continens Basilicam; Augustæum, ædem divi Minæ. Historia incerti authoris tradit in Acropoli olim templum Neptuni prope mare Byzantem excitasse, ubi ait suo tempore fuisse templum Minæ martyris: alio loco idem inconstanter dicit templum Minæ fuisse olim Iovis, ex eoque habuisse marmoreos fornices sustentatos duabus magnis columnis. Itaque ex hujus inconstantia nihil aliud assequi possum, nisi mihi verisimilius videtur templum Minæ in his partibus Acropoleos, in quibus olim fuit templum Neptuni, cum ex Dionysio Byzantio antiquissimo scriptore tradente paulò supra promontorium Bosporium fuisse egressoriæ Minervæ aram, & templum Neptuni; & sub templo Neptuni, intra muros fuisse Stadium & Gymnasia, ut planius demonstravi in Bosphoro; tum assequor ex hominum memoria viventium; asserentium intra claustra regia, olim Acropolim appellata, fuisse nobile

tem.

templum divi Minæ ; Antiqua descriptio regionum Urbis in regione Minæ prodit fuisse scalam Timasii & stadia. Procopius, Ad locum, inquit, mari vicinum Stadium nuncupatum, ex eo, quod ibi olim certamina quædam exercerentur, Iustinianus Rex & Theodora Regina hospitia maxima ædificaverunt.

C A P. XXV.

De Lauso nuncupato, & de ejus statuis; Veneris Cnidia, Junonis Samia, Minerva Lindia, Cupidinis alati, Jovis Olympii, Saturni, Monocerotum, Tigris, Vulturum, Camelopardalium: & de Xenodochi cisterna, nuncupata Philoxeno, de Chrysetriclinid.

Lausus celebris est locus Urbis scriptis permultorum: quorum aliqui scribunt domum fuisse Patricii Lausi appellari, qui multos magistratus gessit regnante Arcadio filio Theodosii Magni, domumque insignibus monumentis ornasse. Heraclidæ episcopi Cappadociæ ad Lausum præpositum liber extat, inscriptus Lausaicus. In quâ autem parte urbis Lausus fuerit, non hi declarant: sed fuisse inter Palatium & Constantini Forum assequi possumus ex in-

N

cen-

cendio, quo Zonaras & Cedrinus dicunt temporibus Leonis Imperatoris deflagrasse ædificia ex latere Urbis vergente ad Septentrionem, à Bosporio portu usque ad templum divi Ioannis Calybitæ, ex latere meridiano à templo divi Thomæ Apostoli ad ædem Sergii & Bacchi. In medio verò Urbis, à Lauso usque ad Taurum, Euagrius describens idem incendium, eo loco, quo alii dicunt in media Urbe illud incendium extitisse à Lauso usque ad Taurum, ipse dicit à Foro Constantini ad Taurum: quo percipitur Lausus vicinus fuisse Foro Constantini. Sed versus Orientem, & inter Palatium, & Forum Constantini, pater ex incendio, quo Cedrinus regnante Basilisco testatur deflagrasse florentissimam partem Urbis Chalcooprata, utrasque Porticus, & continentia omnia ædificia, & nuncupatam Basilicam, in qua Bibliothecam illam insignem antè dixi, & pulcherrima Lausi ornamenta usque ad Forum Constantini: multæ enim statuar in Lauso erant, inter quas Cedrinus excelluisse tradit statuam Lindiæ Minervæ, longam quatuor cubitos, ex lapide smaragdo factam, opus Scyllidis, & Dipœni statuariorum, quam olim Sesostris Ægypti Rex dono misit sapienti Cleo-

Cleobulo Lindio tyranno, à qua fortasse Laousus locus appellatus est. Nam nomen Minervæ Laossos. Theophrastus tradit Ægyptiorum Commentariis reperiri, Regi eorum à Rege Babylo-
nio missum smaragdum munere quatuor cubitorum longitudine, & trium latitudine. Si Sesostris Rex & Dipœnus & Scyllis eodem tempore fuissent, existimarem legendum in Codice Pliniano smaragdum Minervæ: at Dipœnus, & Scyllis in marmore sculpendo primi omnium claruerunt, geniti in Creta Insula, etiamnum Medis imperantibus priusquam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter quinquagesima. Simulachra perfecerunt Apollinis, Dianæ, Herculis, Minervæ, quod ex cœlo postea tactum est. Dipœni quidem Ambratiam, Argon, Cleonem, operibus refectas fuisse tradit Plinius, ac non meminit Minervæ Lindiæ. Præterea adjungit Cedrinus in Laouiso statuatam fuisse Venerem Cnidiam, omnium mortalium scriptis celebratam, ex marmore albo factam, nudam, manu regentem solam corporis verecundam illam partem, Praxitelis opus; & Samiam Iunonem opus Lysippi, & Bupalii Chii, & Cupidinem alatum, sagittas habentem ex Myndo allatum, &

Phidiaz elephantinum Iovem, quem Pericles posuit in templo Olympio; & Saturni existimatam statuam capitis posticam partem calvam habentem, anticam verò comatam, opus Lysippi; & Monocerotes, & Tygrides, & Camelopardales, & Taurelephantos, & Vultures. In Codice Cedrini legitur Taurelephas; rectiùs legeretur Taurelaphos, id quod colligo ex Cosma Indopleute antiquo & nobili scriptore, qui ponit Taurelaphos, id est, tauros cervinos. Historia patria nuncupata incerti authoris ait etiam in Lauso fuisse suo tempore Aquilas lapideas; cui eatenus credo, quæ dicit sua etiam ætate fuisse: sed quæ aquilas, dubitare potiùs possim, sint ne illæ Aquilæ, quos Vultures appellat Cedrinus, quàm pleraque ab eo tradita longè minùs convenientia. Cedrinus scribit in partibus Lausi fuisse ædificia varia, & Xenodochia quædam, ubi esset illa celebrata Philoxenos, quæ hospitaliter suppeditabat aquam: quidam declarant Philoxenon cisternam fuisse conditam à Philoxeno: eam ipse existimo, quam Heraclium terra obruisse, positam inter Triclinium & Lausiæcum, scribit Menander nominatus Protector, tradens Macedonium Regem plerasque cisternas purgasse, quas terra

obruer-

obruerat Heraclius Rex: quod si etiam purgavit illam positam inter Lausiacum & Triclinium, illa esse videtur, quæ in Abrami domus parte subterranea vergente ad Septentrionem visitur, cujus concameratio quadringentis & viginti quatuor columnis marmoreis sustinetur duplicatis, nempe ducentis & duodecim, supra se ducentas & duodecim columnas habentibus, quarum unam mensus sum, cui reliquas similes puto, & deprehendi perimetrum sex pedum & dodrantis esse. Altera cisterna est juxta latus ejusdem domus vergens ad Occasum, cujus fornices sustinentur triginta duabus columnis Corinthiis, in quatuor ordines dispositis, singulos constantes octo columnis, quarum scapi in ambitu continent duodecim dodrantes. Iam verò Triclinium, inter quod & Laousum diximus sitam esse Philoxenon cisternam: arbitror esse, quod Zonaras scribit Iustinianum tertium ædificasse in regis ædibus, idque à suo nomine Iustinianam appellasse. Tiberium Regem Cedrinus addit Chrysotriclinium à Iustiniano tertio conditum ornatus reddidisse. Chrysotriclinii porta occidentalis illa fuit, cujus meminit Leo quintus, cum prædixit Andronico tyrannidem meditati per portam Chry-

198 DE TOPOGRAPHIA
fottriclirii occidentalem Andronici ca-
put in Hippodromo abscindendum ad
se allatum iri. Chrysottriclirii crebra est
mentio etiam apud scriptores, qui scri-
pserunt paulò ante, quàm Constanti-
nopolis caperetur, tumque omnes cives
Chrysottriclirii noverant nomen & lo-
cum, nunc nemo est, qui sciat, aut scire
curet: ac potius negligat, & conte-
mnat, ut cætera omnia, quæ pertinent
ad disciplinas.

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

*De locis regionis quinta, & secundi col-
lis, de Navali, & portu nuncupato
Bosporio, & de Strategia, & foro
Theodosiaco.*

Regionem quintam fuisse in
collis secundi lateri vergente
ad septentriones, & in plani-
tie attingente ejus radices, à
dorso Promontorii, pariter, & conjun-
ctè cum quarta regione descendente
ad suum Cornu nuncupatum, non
percepissem ex antiqua Regionum Vr-
bis descriptione, quamvis tradente non
modicam partem suam in obliquiori-
bus

bus positam locis planitie excipiente
productam fuisse. Nam ea descriptio
aliis etiam Regionibus Urbis convenit,
neque ex ejus ædificiis cognovissem,
quæ traduntur in ipsa contenta fuisse,
quorum nulla neque vestigia extant,
neque hominum memoria. Sed ex pòr-
tu Phosphorio, siye Bosporio nuncu-
pato, atquè ex scala Chalcedonensi
mihi aliquando affulsit, quæ nomen
non habet, pro eo, quòd sita sit in ea
Urbis parte, quæ vergit ad Chalcedo-
nem & ortum Solis: non enim eò ver-
git, sed ad septentriones. Sic Bosporius
portus non à Bosporo freto, sed à con-
suetudine depravata Byzantium ipsum
Bosporium vocantium immutatione li-
teræ, cùm debuissent eum appellare
Phosphorium, Stephani & Eustachii
testimonio, qui tradunt Phosphorium
fuisse portum Byzantii, ex eo nomen
adeptum, quod Philippo Macedone
Byzantium obsidente, occultum ingres-
sum cùm milites effodissent, unde oc-
cultè ingressi erant in urbem, Hecate
Phosphoros præsens lumen nocte ci-
vibus attulerit, insidiasque detexerit. Ita-
que obsidione liberati Phosphorium lo-
cum illum nominarunt; sed ut lucem
asserunt, cur Bosporius & Phosphorius
idem portus vocetur, ita non declarant:

fitus ne hic esset in parte Urbis vergente ad Meridiem, an ad Septentriones, an ad Orientem: sed ex scala Chalcedonensi, quam Regionum descriptio ponit in regione Bosporiani portus, existimare possumus fuisse in Septentrionalibus Urbis, non Orientalibus portibus, quamvis sitis contra Chalcedonem. Nam fluxus rapidus Bospori Freti navigationem à Chalcedone ad partem Constantinopoleos Orientales & Meridianas difficilē præbet, ad Septentrionales verò perfacilem, ut planè intelligunt, qui rapiditatem Bospori noverunt, & viderunt eos, qui exercent navigationem inter Chalcedonem & Byzantium, applicare naves ad septentrionales Urbis partes, vel ab illis solvere. Adde huc antiquam Regionum descriptionem, quæ contra Chalcedonem nullam scalam ponit, ac si poneret, ejus mentionem faceret in prima, aut secunda Regionibus adversis Chalcedoni & Orienti, aut in tertia Regione exposita Meridiei, in qua Portum Novum positum antè diximus. Sed quid longa ratiocinatione opus est, cum nominatim, & breviter testimonia ex scriptorum monumentis proferre possumus, ex quibus planè perspicitur portum Bosporium, & scalam Chalcedonensem esse non modo in parte Urbis

bis septentrionali, sed etiam in quo septentrionis loco: è quibus primum profero Dionysium Byzantium, qui statim extra murum Byzantii antiqui ponit templum Telluris supra Sinum Bospori, & paulò supra ipsum templa paria Cereris & Proserpinæ, quam^{et} si Phosphorion non nominat, sed duntaxat *ῥέπλη*, id est, virginem (sic enim Proserpina interdum nominatur) tamen illam intelligere possumus ex loci situ Hecaten fuisse, cujus tripodem Cedrinus ponit in Strategio, ubi verisimile videtur ex Dionysii Byzantii descriptione templum fuisse Proserpinæ, aut non longè ab Strategio. Sed clariùs scribit Evagrius, cum ait regnante Leone in parte Urbis vergente ad boream, in qua essent Neoria urbis, incendium extitisse, quod à Bosporio portu grassatum est usque ad antiquum Apollinis templum; in parte verò meridiana à portu Iuliani ad templum Omonox, id est, Concordiæ; in parte Urbis media à Foro Constantini usque ad Taurum. Zonaras hoc incendium ait à mare septentrionali ad mare meridianum Urbem intercepisse, in longitudinem quidem à Bosporio ad templum divi Ioannis Calybitæ; ex Meridie à templo divi Thomæ Apostoli, ad templum Sergii & Bacchi, in

N 5

media

media Vrbe à Lauso ad Taurum. Georgius Cedrinus tradit id incendium ortum à Neorio, hoc est, à Navali, perrexisse usque ad ædē Ioannis Calybitæ : ex quibus cognosco Neorium & Bosporium vicina fuisse, quanquam ab antiqua Regionum descriptione Bosporius portus in quinta Regione, & Neorium in sexta ponantur. Nam cum hæc utraque Rēgio simul conjuncta à collis dorso ad mare descendat, nihil impedit, quin vicinus fuerit portus Bosporius Neorio; quod in qua Byzantii parte fuerit, aperte designat Zosimus jam Historicus antiquus, describens antiquum Byzantium, quod dicit fuisse in colle situm, occupans partem Isthmi, quem efficit Propontis, & sinus Ceras nuncupatus; Byzantiique murum addit per collem demissum fuisse à parte occidentali usque ad templum Veneris, & maris positi contra Chrysopolim; à parte boreali pari modo descendisse usque ad portum, quem vocant Neorion, quod prope portam, quam Græci appellant Oreiam, corruptè quasi Neorii portam, aut non longè ab eā fuisse existimo. Hodie inter mare & portam Oriam, quam Turci appellant Siphont, (Tîphout,) id est, Iudæorum eam accolentium, spatium la-

latum velut Forum maritimum, cui adjunctam videre licet Scalam Chalcedonensem, sive Scutaricam, qua quotidie trajectus fit in Scutarieum, aut Scutaricum, olim Chrysopolim nuncupatum Emporium, & portum Chalcedonensium. Scalæ Chalcedonensi vicinus est trajectus in Galatam, olim Syceus appellatus, quem antiqua descriptio vicinorum ponit Neorio & Bosporio, quorum situs paululum immutatus est, ut horreorum ibi olim sitorum, nunc in alium locum traductorum, sive ob Regis claustrum longius promotum, sive quia primum Neorium manufactum esset: deinde terra obrutum fuerit. Non enim eo tempore cum Philippus cuniculos egit verisimile est portum fuisse, quem postea Byzantii Phosphorion appellarunt: nam impeditus fuisset scaturigine aquarum, sed deinde locum appellatum Phosphorium portum manufactum fuisse, ut quidam tradunt de Neorio, quod dicunt clausum à Constante, in eoque fuisse forum rerum maritimarum, deinde regnante Iustino translatum fuisse in portum Iuliani: alii scribunt Leonium Imperatorem, qui regnavit post Iustinum, purgasse portum Neorium: alii addunt in lacu Neorii Boyem æreum

reum statutum fuisse ingentem , Bovi
 aereo in undecima Regione sito simi-
 lem , quem recentes scriptores tradunt
 semel in anno mugire , tumque Vrbi
 accidere detrimenta : quod commentiti-
 um puto & subreptum ex Callimacho
 & Pindaro , scribentibus Rhodium mon-
 tem esse nomine Atabyrium , habentem
 aereos boves qui mugitum emit-
 tere solebant impendente Rhodo ca-
 lamitate . Ex quibus liquet Neorium
 fuisse manufactum ; quod nunc non
 extat . Iam igitur Bosporiano Portu,
 & Scala Chalcedonenſi cognitis , co-
 gnoscimus quintam Regionem fuisse in
 collis ſecundi latere , atque in ſubjecta
 ſub ipſum planitie ibidemque fuisse ther-
 mas Honorianas , Prytaneum , thermas
 Eudoxianas , horrea Valentiniana , hor-
 rea Conſtantiaca , Thebzum Obeliſ-
 cum , portum Bosporianum , ſcalam
 Chalcedonenſem , cisternam Theodo-
 ſiacam , Strategium , in quo fuit Forum
 Theodoſiacum . Qui deſcribunt anti-
 qui Byzantii ambitum , dicunt ejus mu-
 ros incepſiſſe ab Acropoli , & petrexiſſe
 ad Eugenii turrinam , inde aſcendiſſe uſ-
 que ad Strategium , & Achillis balneum ,
 cujus meminit Juſtinianus in ſuis con-
 ſtitutionibus de aquaductibus , cum in-
 quit : Plumbeas fiſtulas ducentes aquam
 ad

ad thermas , quæ Achilleæ nominantur , quas providentiæ tuæ magnificentia factas fuisse cognovimus , eandem formam servare censemus , quam Theodosius & Valentinianus constituerunt , item memoratas , fistulas thermis tantum , & Nymphæis , quibus eminentia tua deputaverit , volumus intervenire facultate præbenda tuæ sublimitatis apparitoribus circumcundi sine formidine domos , & suburbana balnea , ad inquirendum ne qua deceptio , vel suppressio sit contra publicam utilitatem. Initio dixi ex Socratis historia , Constantinum Magnum Constantinopolim secundam Romam habendam esse lege sanxisse , quæ in columna incisa publica est , quam in nuncupato Strategio statuit prope suam statuam equestrem . Ex antiqua Regionum descriptione Urbis triplex Forum à Theodosio nominatum reperio : primum in Quinta Regione Theodosiacum nominatum , quod fuisse in Strategio dixi ; alterum in Sexta Regione , quod Theodosii appellat ; tertium in Duodecima , quod Theodosiacum nominat. Duo hæc postrema rerum venalium fuisse infra monstrabo , primum Prætorium Forum conjicere possumus ex ipsa Regionum descriptione , tradente
id

id fuisse in Strategio, quod Latini Prætorium appellant, quod postea etiam à Græcis appellatum est Prætorium, ob diversa Fora. Mihi verisimilius videtur, quàm necpo sciam, an hoc Theodosiacum Forum sit illud magnum Prætorium, quod pulchrius effectum à Iustino Rege & Domnini operâ intelligitur ex versibus Pauli Silentiarii, quos subjungam, ut clariùs liqueat Prætorium Græcis usitatum fuisse, ut alia pleraque Latina:

Παύλος Σιλεντάρης εἰς τὸ μέγα
πραιτώριον καλοπιδείν.

Κόσμος Ἰστῖνθ βασιλὺς ῥυπάνισα
καοθήρας,

Καὶ τὰ μέγιστε Δίκης ἤγλαῖσεν
τηρόν.

Σοῖς ᾗ πόνοις Δομῖνι κατηφία νύκτα
διώκεις

Ἐκ Θίμιδθ μεγαῖρων, εἰ βιοτῆς
μερόπων.

De Regione Sexta, & de reliquis adificiis antiquis secundi collis.

Regionem Sextam fuisse in parte Urbis septentrionali, potius quam meridiana, non novissimè ex columna Constantini in hunc diem extante, neque ex Constantini Foro, neque ex antiqua descriptione, quamvis tradente Columnam Purpuream Constantini, quamvis describente Regionem Sextam brevi peractam planitie, reliquam in devexo constituisse: nisi addidisset à Foro Constantini Scalam usque, sive Trajectum usque Sycenum porrectam fuisse. Sycenus Trajectus appellatus fuit à Syca olim nominata, quæ nunc Galara, sive Pera appellatur, ut plenius declarabo in Regione Decimatertia. Sextam Regionem conjunctam fuisse cum Quinta paulò ante significavi ex vicinitate Neorii, Scalæque Chalcedonenfis, & trajectus Syceni, & Bosporiani portus. Cognita igitur Syca, assequor juxta planitiem maritimam subjectam sub secundi collis radices fuisse Neorium, trajectumque Sycenum situm fuisse, ubi hodie trajectus est Galatinus, columnamque purpuream nunc extantem esse illam, quam antiqua descriptio
in

in Sexta regione tradit fuisse : sed quàm prope columnam, & Forum Constantini Senatus fuerit, ex Sextæ Regionis descriptione, quamvis Senatum continente, intelligere non possum. Verùm paulò infra ex aliis scriptoribus Senatum ostendam fuisse in Fori Constantiniani parte vergente ad boream. Denique Regionem hanc partim fuisse in secundi. collis dorso, in quo Columna Purpurea hodie visitur, & Forum Gallinarium, quod nunc Turci appellant [*Taubasar, Taouck basar*] officinæque telas tingentium, & domus Ænobarbi præfecti Classi Turcicæ, & templum Alibassæ, partim in secunda valle, ejusque latere dextro, partim in planitie littorali subjecta sub hanc vallem, & radices secundi collis, quæ à frequentissimis habitatur Judæis.

CAP. III.

De Columna Purpurea, & Foro Constantini, & Palladio.

QVI à Magno Constantino res gestas conscripserunt, tradunt illum Columnam Porphyriticam cycloterem, hoc est, teretem, & circulis laureatis cinctam (quam Regionum Urbis descriptio appellat Purpuream) ab Urbe

be Roma, ut fama est, advectam, stauisse in Foro nuncupato Placoto, ex eo, quod planis & latis lapidibus, quos Græci placas appellant, constratum esset, & simul supra hanc Columnam collocasse statuam ex ære factam admirabilem, siue propter artem, siue ob prægrandem magnitudinem. Antiquo enim opere, summoque artificio perfecta erat, ut spirare videretur, quam dicunt olim, Apollinis Iliaci fuisse imaginem, eamque divinum Imperatorem suo nomini dedicasse, ejusque capiti nonnullos clavos eorum imposuisse, qui corpus Domini affixissent salutari Cruci, atqui in hac statua scalpenda cõpasse hæc verba

Σὺ Κύριε, κόσμον κτίσαντες καὶ δε-
σπότης,

Σοὶ νῦν προσήξα τὴν δὲ στυγερὰν
πόλιν,

Καὶ σκήπτρα τὰ δὲ, καὶ τὸ τ' Ῥώ-
μης κράτος.

Φύλαττε ταύτην, σῶζετε ἐκ πά-
σης βλάβης.

Cedrinus adjungit sub Columnam duodecim cophinos illos literis sacris illustres subjecisse. Hæc Columna Porphyretica non gradibus petvia est, sed soli-

tem humanum caput. Hæc quæquam Byzantium Severus erant in primo colle & valle præquam Constantinus reædificavit Romam Constantinopolitæcavit, divisaque est in quatuor regiones, primus collis obtinuit regionem, continentem Placium Augustæ, domum nomine Marinæ, thermas Arcadianas. quidem divisio tradit hæc, secunda qua Urbis parte incipiat regio; neque nunc ex vestigiis ædificiorum in ea comprehensis, quæ nulli cognosci potest: sed ex Procopio cognoscere possumus, tradente, navem ex Propontide ad partem Urbis ire ad Solis ortum, thermas publicas, quæ Arcadianæ nomine ubi ait Iustinianum aulam coram Urbi prætenfam, marique quæcumque confluentem, ut in hac inambulantes navigantibus colloqui possent, et propinquitatem: Aulam aspectu cherrimum habuisse, amœnissimam, cui afflarent molles auræ, ornataque essent columnæ, & marmoreæ gigantissima, quibus omne solum ægeretur, quorum splendor candidior æque, ut Sol fulgeret. Præterea constat fuisse permultis statuis æneis, atque

solida. Itaque falso tradit Fulvius antiquarius cochlidem esse. Zonaras scribit etiamnum in suam ætatem statuam Constantini extitisse supra columnam, regnantēque Alexio Comneno verno tempore, cum alia per multa cecidisset vento vehementissimo perflante, tum Constantini Magni statuam supra Columnam Porphyreticam collocatam detractam, & pessundatam, diffractamque in multa frustra multos obvios interemisse. Scriptor rerum gestarum ab Alexio Comneno addit fulmine non modo statuam dirutam, sed etiam tres zonas columnæ dejectas fuisse. quarum hæ zone fuerint, intelligitur ex his, quæ mox adjungam. Hæc quidem Columna etiam nunc extat in culmine secundi collis, aliquantum quidem diminuta, non tam vetustate, quæ vetustissima est, quam incendiis & terræmotibus ventorum turbinibus: non enim jam habet ullam statuam; imo etiam tribus zonis, sive spondylis supremis, sive circulis (ob quos Historici cycloterem columnam hanc dicunt quasi circulis distinctam,) privata fuit turbine ventorum temporibus Alexii Comneni; locoque spondylorum aucta fuit accessione structuræ superædificatæ æretis, ejusdem crassitudinis, & æqualis

list quo scapo, cujus supra excelsum
stylobatem marmoreum quadratū quo-
quo versus latum undecim pedes & do-
drantem, altum duodeviginti pedes
statuta est spira Dorica marmoris por-
phyretici constans plinthis, toro infe-
riore & superiore, & intermedia sco-
nia: supra spiram scapus Columnæ,
perimetrum habens pedum circiter tri-
ginta trium structilis: non enim ex uno
lapide scapus constat, sed ex octo lapi-
dibus velut spondylis, quorum singuli
una corona, seu zona, seu toro, seu
nodo laureato cinguntur juxta com-
missuram lapidum, quæ nulla appare-
bat cum integra erat, tecta nodis emi-
nentibus: ita enim modi intertexti lau-
rinis foliis & baccis singuli sculpti in
summa parte singulorum lapidum, seu
spondylorum eminenter expressi sunt,
ut commissura videri nequiret: ac si
nulla ex parte læsa esset, uno ex lapide
facta videretur non modò vulgo, sed
etiam quibusdam Historicis, qui falso
prodiderunt eam Columnam ex uno
lapide factam esse, atque adeò irridunt
eos, qui non credunt esse unius lapidis,
ut idiotas deceptos zonis æreis, quibus
tum cingebatur & spondylis ornatus
causa, ut ipsi ajunt, additis. Nunc zo-
nas æreas non habet, sed aliquot fer-

teos circulos astringentes Columnam
 partim incendiis corruptam. Loco zo-
 narum dejectarum turbine ventorum
 superædificatus est spondylus ex mul-
 tis lapidibus, in quo summo est Græca
 inscriptio nomen Regis illius conti-
 nens, qui post casum statuae Constan-
 tinianæ supremum spondylum structi-
 lem superimposuit. Hujus Columnæ si-
 militudinem gerebant columnæ, quas
 describit Athenæus in hanc sententiam:
 In Ægypto excitatas fuisse columnas te-
 retes, & rotundas, variis spondylis
 constantes, aliis nigris, aliis albis, al-
 ternatim sitis, earumque capitula si-
 militer rotunda extitisse, quæ ambitu
 sculptura universa similis rosis paulu-
 lum apertis: calathum nuncupatum
 non elices (quemadmodum in Græca-
 nicis operibus) neque folia aspera cir-
 cumdant, sed lotorum, & palmarum
 recenter natarum fructus, atque inter-
 dum plurimorum florum genera scal-
 pta sunt: hoc verò sub radice cibo-
 rium, quod eminet supra spondylum
 ad commissuram capituli floribus &
 foliis distinctum similem dispositionem
 habet. Ita Ægyptii columnas confi-
 ciunt, parietesque albis, & nigris late-
 ribus alternatim sitis construunt. Hanc
 Athenæi rationem adhuc Ægyptios
 Sytos,

Syros, Persas servare vidi, parietes alternis ordinibus colorum construentes, divites quidem, lapidibus, aut laterculis naturaliter variis; mediocres arte & pictura variatis. Has zonas dicunt quidam sculptas fuisse ad præsignificandam bonam præsignificationem annorum Constantini, seu victoriarum multitudinem. Equidem ipse potius arbitror esse designatrices coronarum laurearum, quibus Apollo delectatur; hancque columnam antiquam Colossæi Apollinis sustinuisse statuam, quam Constantinus, Apollinisque statuam sibi attribuit, sive semper victori, sive quòd Apolline delectaretur, ut cum cæterorum statuas deorum everteret, Delphici Apollinis statuam, & tripodem in Hippodromo statuerit: id quod significat Rhetor ille Belga, qui dixit Panegyricum Constantino, cùm inquit, ubi Constantine deflexisses ad Apollinis templum toto orbe pulcherrimum, vidisti credo, Apollinem tuum coronas tibi offerentem, quæ tricenum singulæ ferunt omena annorum: hic est humanarum numerus ætatum, quæ tibi utique debent ultra Pyliam senectutem, & imò, quod credo, vidisti, teque in illius specie recognovisti, cui totius mundi regnum deberi vatum carmina

na

na cecinerunt. Quod ego nunc demum
 arbitror contigisse, cum tu sis, ut ille
 juvenis & lætus, & salutifer, & pul-
 cherrimus Imperator. Si Turcus, quem
 apposeram, ut consensa basi metire-
 tur, quæ ipse designaveram, & præsens
 dissimulanter respiciebam rectè perti-
 cam tenuit, qua metiebatur, spondy-
 lum imum deprehendi ex nota perticæ,
 quam ille inciderat spondylum altum
 esse novem pedes & quatuor digitos,
 tori verò latitudinem sesquipedalem,
 ejusque expressionem extra spondylum
 projectam esse sex digitos: torum voco
 ejus calcaneum. Itaque singuli lapides,
 quos spondylos nominavi, alti decem
 pedes & dodrantem. Est igitur altitudo
 octo spondylorum circiter octoginta
 sex pedum & dodrantis: adde super-
 structum spondylum cum Abaco; ad-
 de spiram, & stylobatem, & gradus
 quatuor sub stylobatem subjectos mar-
 moreos, quorum imus altus à terra pe-
 dem & sex digitos, secundus tantun-
 dem, tertius sesquipedem, quartus tan-
 tundem. Hujus Columnæ, seu potius
 Colossi, cum sustineret ingentem illam
 statuam Constantini, locus, quo no-
 mine appellaretur olim, ex antè scri-
 ptis nondum planè cognosci potest:
 nam Placorum Forum, in quo Zonaras
 &

& alii recentes Historici docent sitam illam fuisse, cum non meminerit Procopius, neque quisquam illorum temporum, dubitabam primum num esset Forum Constantini, etsi mihi verisimile videbatur Constantinam suam Columnam statuisse in suo Foro, ut Trajanus suam Cochlidem statuerat in Foro sui nominis. Sed quam mox Socrates diffusionum Christianarum historicus me admonuit Forum Placotum esse Forum Constantini, tradens Arium cum prope Forum Constantini, in quo Columna purpurea locata esset, accessisset, vehementi alvi dejectione petiisse: sed clarius liquet Placotam fuisse, quod olim appellaretur Forum Constantini, ex Palladio Minervæ, quod Zonaras tradit à Troja Constantinum transtulisse in Forum Lacotum (Placotum;) Procopius in Forum Constantini: Maleventi, inquit, ferunt Diomedem convenisse Æneam ex Ilio venientem, eique ex divino responso dedisse simulacrum Minervæ, quod ipse quondam Vlyssæ auxiliante ab Troja abstulisset, cum ambo ad explorandum eò profecti fuissent, quam à Græcis Ilium caperetur. Præterea huc adjungunt, Diomedem ægrotanti, & sciscitanti de ægritudinis eventu, prædictum fuisse ex oraculo,

non prius illum à morbo liberatum iri, quàm viro Trojano id simulacrum tradidisset. Vbi tamen illud esset, Romani se scire negant, imaginem duntaxat ex lapide sculptam monstrant, quæ in hoc tempus in templo Fortunæ ante Minervæ statuam collocata est, in ea quidem templi parte, quæ spectat ad Orientem. Illa quidem imago, quam dixi ex lapide sculptam, gerit præliantis similitudinem, vibrantisque velut in acie hastam, habens vestem oblongam, cujus facies non similis est simulacro Minervæ, quale insculpitur à Græcis, sed ab Aegyptiis. Byzantini asserunt Constantinum in Foro sui nominis hanc statuam posuisse sub terra defossam: ex quibus Zonaræ & Procopii verbis patet Forum Placotum & Constantinianum Forum idem esse. Cujus quidem cognitio non negligenda, sine qua Urbis Regionēs quatuor, Urbisque incendia perspicuè cognosci non possunt: nam Tertia continet Tribunal Fori Constantini: Sexta à Foro Constantini usque ad Scalam Sycenam porrigitur, continens Columnam Constantini: Septima à parte dextra Columnæ Constantini usque ad Forum Theodosii continuis extenditur porticibus: Octava, continet partem Fori Constantini. Incendia ex-

citata

icata sub Iustiniāno & Basilisco, usque
 ad Forum Constantini grafsata sunt;
 sub Leone à Foro Constantini usque
 ad Taurum incendio ædificia conflag-
 rarunt. Iam verò memor quorun-
 dam curiosorum, quibus à me ali-
 quando percontantibus, unde Con-
 stantinus Palladium illud adeptus fuif-
 set, respondi mihi dubium videri. Nam
 quòd Zonaras tradit à Troja, quo-
 modo potuit tot ante seculis deleto
 Illo, ut etiam Strabo ipse sedem mul-
 tis cartis investigare conetur? Quid
 quòd sublatum à Diomede & Vlyssè?
 nam ab antiqua Roma tollere quì po-
 tuit toties incensa? præsertim Roma-
 nis ipsis ignorantibus, ut ait Proco-
 pius, ubi illud esset. Scriptores tamen
 Latini tradunt à Diomede datum Æ-
 neæ, servatum fuisse Lavinii, postea
 translatum Romam asservatum fuisse
 in æde Vestæ. At Græci aliter tradunt,
 inter quos Pausanias tempore Adria-
 ni scribit in arce Minervæ illud fuisse
 Athenis omnium sanctissimum, quod
 jam inde ab initio de communi omnium
 curiarum consilio dedicatum esset in
 Acropoli delapsum de cœlo. Quale au-
 tem id fuerit, ligneum ne, an æneum,
 signum an scutum, controversum est.
 Quidam scribunt fuisse scutum, ut Ro-
 mæ

ma ancilia: aliter sentiunt Dion & Diodorus, qui scribunt fuisse signum ligneum & tricubitale, cœlo lapsum in Pessinunte urbe Phrygiæ, dextra tenens hastam, læva column & fusum: verisimilius est fuisse simulacrum ex nomine Palladis, cujus statua ubicunque fuerit, appellatur Palladium. Procopius testatur statuam Minervæ, quam Romani demonstrant in æde Minervæ, non esse qualem Græci scalpunt: illam enim dicit lapidem esse gerentem imaginem præliantis, & hastam vibrantis sed & etiam Græci dicunt ejus statuam hastam tenere, ob robur similiter & clypeum; ex eo, quòd sapientia omnes insidias repellit: galeatam esse, propterea quòd sapientiæ fastigium est invisibile: oleam gerere, quæ est materia lucis: & Gorgonem in pectore habere, ob mentis celeritatem. Minerva in sua Ægide habuit ad pectus pictam Nocturnam, & Gorgonem: Nocturnam quidem profunditatem indicans consiliorum: omne enim tenebrosum prudentia intelligit, & absconditum. Sed plura de Palladio quam necesse sit præsentì instituto dixi, idque fortasse ut Palladii notas velut tesseram darem, admoneremque eos, qui post me inter Barbaros peregrinari volent, primum accedant Constanti-

nopo-

nopolim , Palladiumque à Constantino sub terra defossum effodiant , ut eo armati insidias , ærurnas , incredibilia discrimina repellere queant. Quod ipse oblitus effodere , mecumque ferte , incidi in omnia pericula : quo si munitus fuisset , ut cæteras insidias evitasset , ita admissus fuisset in arcem Minervæ , à qua me Turci rejecerunt , cùm diu versatus essem Athenis , cupiens propius spectare templum Minervæ , etiam nunc extans Dorico opere confectum , peristyllo circumdatum quadraginta octo columnarum. Sed extra jocum , Minervâ illâ divinitus de cœlo delapsâ , quæ existimatur Sapientia patris , prorsus non carui , quæ me non modò in sua æde Sophia nuncupata semel periclitantem , sed sæpissimè procul apud barbaras gentes abjectum , funditus perditum excitavit , erexit , recreavit.

C A P. I V.

De Senatu & Nymphæo , statu Fori Constantini , Philadelphæ , Musæo , de Labaro & Sæparis , de morte Arii , & de templis Telluris , Cereris , Persephonnæ , Junonis , Plutonis.

Antiqua descriptio in eadem Regione ponit Columnam purpuream ,
Sena-

Senatum, atque in Quinta Nympharum. Quàm autem hæc ipsa propinqua inter se sita essent, non explicat; sed proxima inter se illa fuisse non aliunde cognoscere potui, quàm ex incendio excitato regnante Leone Verinæ marito, quo deflagasse Zonaras & Cedrius narrant, in Fori Constantiniani parte ad boream vergente domum maximam nuncupatam Senatum, æneis statuis, & lapidibus porphyreticis ornatam, in qua fuit porta Dianæ Ephesiæ, Trajani donum, de manubiis Scytharum continens Gigantum pugnas, Iovis fulmina, Neptunum cum tridente, Apollinem cum sagittis, in parte portæ infera Gigantes in dracones impetum facientes, manibus glebas jactantes, oculis truculentis suspicientes. In hanc domum Senatus, principesque cives convenientes consilia capiebant, dabantque; atque eandem Rex ipse adibat, cum vestem consularem capiebat. Opus præclarum & persplendidum. Tum eodem incendio iidem illi testantur consumptam fuisse alteram domum sitam è regione Senatus, appellatam Nympharum, ex eo, quòd in ea domo nuptias hi celebrarent, qui domos non haberent capaces multitudinis. Iidem dicunt etiam in hujus Fori parte occiden-

dentali statuam fuisse Minervæ Lindiæ, quæ gerebat galeam, habebatque Gorgonium monstrum, & collum circumplicarum serpentibus: sic enim Minervæ simulacrum antiqui consignant. Fuisse etiam in parte Fori orientali Cedrinus tradit Amphitriten, unam ex Sirenibus, habentem forcipes cancri in capitis temporibus. Ignotus scriptor asserit in eadem parte Fori Sirenas fuisse, quas quidam appellarent equos marinos: earum treis etiam sua ætate extitisse ad divi Mamantis locum suburbanum. In Fori Constantiniani parte vergente ad boream fuisse Crucem illam pergrandem à Constantino excitatam supra columnam excelsam, quam viderat in cœlo, cum omnes testantur, cum Eusebius, etsi nominatim non dicit in Foro, tamen in media Vrbe regia cum illum excitasse testatur [in] Roma antiqua, par est eum eam etiam in media nova Roma eandem constituisse, cum idem testetur in omnibus regis ædibus, atque aliis insignibus locis Constantino-
poleos ipsam statuisse, qualem viderat in cœlo: in cuius symbolum Sozomenus Salaminus scribit Constantinum transmutasse nuncupatum à Romanis Labarum insigne bellicum omnium honoratissimum, quod Regem antecedere,
8c

222 DE TOPOGRAPHIA

& à militibus adorandum esse lege sancitum erat : quod Romani imperii signum nobilissimum Constantinum arbitror præcipuè in Christi signum commutasse, ut consueto aspectu & cultu desuescerent à ritibus patriis subditi, de quo Prudentius :

Christus purpureum, gemmanti textus in auro,

Signabat Labarum, clypeorum insignia Christus

Scripserat : ardebat summis Crux addita cristu.

Quod Eusebius æqualis temporum Constantini testatur se suis oculis vidisse in hanc formam confectum : { Psocera, inquit, hasta cornu habebat transversum in crucis formam facta, in cuius suprema parte corona ex lapidibus pretiosis, auroque affabrè facta erat, in qua salutaris nominis nota Christi nomen duabus primis literis designabat, quas coronæ circulus complectebatur, in quo medio P, litera designabat figuram illam, quæ Chiasmus Græcè appellatur : ex cornu transverso quod secabat hastam, velum appensum erat. Ex qua quidem Eusebii descriptione quid sit Labarum intelligere licet : quid Symparum (quod Labari pagem esse, quam Eusebius dicit velum appensum ex cor-

du Crucis transverso) ex Tertulliano colligere licet, qui longè ante Eusebium & Constantinum Labarum expressit Crucis similitudinem gerere in hanc sententiam: Qui Crucis nos religiosos putat, consacraneus noster erit, cum lignum aliquod propitiatur, viderit habitus, cum materiæ qualitas sit eadem, viderit forma, dum ipsum Dei corpus sit, & tamen quantò distinguitur à Crucis stipite Pallas Attica, & Ceres farrea, quæ sine effigie rudi palo, & informi ligno præstat. Pars Crucis est omne robur, quod erecta statione defigitur. Nos sic fortè integrum, & totum Deo colimus. Sed & Victorias adoratis, cum in trophæis Crucis intestina sint trophæorum. Religio Romanorum tota castrensis, signa veneratur, signa jurat, omnibus præponit: omnes illi imaginum suggestus insignes, monilia crucium sunt: Sypara illa vexillorum, & Labarum, stolæ Crucium sunt. Laudo diligentiam, noluitis nudas & incultas Cruces consecrare. Arnobius siue Minutius Felix eadem tradit: Cruces, inquit, nec colimus, nec optamus: vos planè, qui ligheos deos consecratis, Cruces ligneas, ut deorum vestrorum partes forsitan adoratis: nam & signa ipsa & Labara vexilla castrorum, quid aliud,

aliud, quàm inauratæ Cruces sunt, & ornatæ ? Trophæa vestra victricia non tantum simplicis Crucis faciem, verum & affixi hominis imitantur. Ex quibus patet Sypara esse vela, quæ appensa erant ex Labaris, hoc est, ex insignibus militaribus & trophæis, quæ insculpta Romæ in fornicibus Imperatorum etiam Labara appellare possumus, & vexilla insculpta cum alibi, tum in Cœchlide Trajani quadrata, ut navium vela, Sypara appellare possumus. Denique omnia insignia Romanæ militiæ, omniaque trophæa, quæ sculpta Romæ videntur, Crucis similitudinem gerunt. Seneca significat Sypara, sive Supara esse velum insigne navium Alexandrinarum, quibus solis licebat Suparum intendere, quod in alto non omnes naves habent. Lucanus Supara velorum dixit, aliàs Suparum, sive Syparum vestimentum puellarum est lineum, de quo Afranius :

Puella non sum, si Suparo inducta non sum.

Præterea quòd ad hoc institutum non
pertinet Festum & Donarum scriben-
tes Syparium scenicum esse velum, quo
Mimi Scenicique artifices utebantur ad
scenam velandam, quod populo obfi-
stebar, & hæc Syparia pro auleis aras
poste-

posterior usurpavit , de quo intellexit
Satyricus Poëta :

*Consumptis opibus , vocem Damasippi
pe locasti*

Sypario.

Apuleius ait , Auleo subducto , & complicitis Sypariis scena disponitur . Seneca nuncupat verba , & cothurno , & Sypariis fortiora , quæ grandia sunt , & supra sublimitatem tragicam extoluntur . Vnde nos etiam appellare possumus Sypara crucium & velorum ob eorum excelsam sublimitatem . Iure quispiam me jam dicet egredi paulò longius extra institutum ; fateor . Sed quid faciam , nisi paululum respirem , coactus in tantas angustias ruinarum novæ Romæ ? Ex qua etiam cùm floretet , cives liberi cælum suspicere non poterant ob illius angustias . Ego verò peregrinus quid videre possum , ubi nemo indigena quicquam mihi monstrare potuit . Itaque vel argumenti exilitate augenda , vel respirandi causa respondēdo his , qui Crucem in cœlo visam à Constantino , putant à monachis introductam . Nullum miraculum extare mihi videtur in monumentis literarum pluribus testimoniis probatum oculatis , quod Eusebius illorum temporum æqualis tradit non modò vi-

sum

sum à Constantino , sed etiam à toto exercitu in ipsa die media ; quod non modò Christiani homines illius ætatis, sed etiam dubii (quamvis Crucem de-testarentur) professi sunt. Tanta fuit hujus rei fama , ut Romani testentur in arcu triumphali (quem Constantino dedicârunt) instinctu divinitatis vicisse Maxentium , etsi modò Maxentiani, & parum religioni Christianæ conciliati, adeò ut in arcu Constantini non immutârint in eam Crucis figuram , in quam immutaverat Constantinus : sed talia insculpenda curârunt, qualia Trajanus, Severus , reliquique Imperatores gestasse videntur ex antiquis monumentis etiamnum Romæ extantibus. Nazarium Christianum fuisse , ex ejus filia Euphemia, virgine Christiana, suspicor magis , quàm ex Panegyrico perspicio , quem dixit Constantino, ubi ait In ore omnium Galliarum visos esse, qui se divinitus missos præ se ferrent , & quamvis cœlestia sub oculis hominum venire non soleant , quod crassam & caligantem aciem simplex , & inconcreta substantia naturæ tenuis eludat illi tamen , inquit, auxiliares tui, aspici, viderique patientes , ubi meritum tuum testificati sunt , mortalis visus contagium refugerunt. Sed quæ nam illa

illa fuisse dicitur species? qui vigor corporis, quæ amplitudo membrorum? quæ alacritas voluntatum? flagrabant verendum nescio quid, umbone corusci, & cœlestium armorum lux terribilis ardebat: tales enim venerant, ut tui crederentur. Hæc ipsorum sermocinatio, hoc inter audientes ferebant: Constantinum petimus, Constantino imus auxilio. Habent profectò & divina jactantiam, & cœlestia quoque tangit ambitio: illi cœlo lapsi, illi divinitus missi, gloriabantur, quod tibi militabant. Omitto cætera pleraque. Quidam scribunt locum, in quo erexit hanc grandem Crucem supra columnam auratam fuisse in Philadelphio, collegio eorum, qui Musis studerent, quod fuisse prope Columnam purpuream, ostendit Epigramma id inscriptum:

Εν τῷ πορφύρῳ Κίονι εἰς
τὸ Φιλαδέλφιον.

Εὐνὴς μὲν βασιλεῖ Μεσσήλει, ἔργα
βῶσι

Δημόσια· διναρὶὺν πρᾶγμα πίν-
ειν ἔχῃ.

Μυσεῖον Πάμῃ δὲ ἰχθεύσας, κῆ βα-
σιλῆϊ

Εἰκόνα θεοσιώλῳ ἐντὸς ἔγραψεν
δοῦναι.

Et Aliud :

Τιμὴν μεταπόλοις πόλιος χάριν ἰλ-
πίδα κυρῶν.

Ὅσα τῇ τῆς ἀφελῆς, χεῖμα
τοῖς ἀγαθοῖς.

Et Aliud :

Ταῦτα λόγοις ἀνέθηκεν ἐπὶ Μυσ-
λίου ἔργα.

Πιστῶν κατὰ ὡς θεός ἐστι λό-
γος.

Julianus præfectus Urbis ante Musarum domum Anastasii statuam auream posuit, nobilitatam versibus geminis, quibus etsi ingeniosis, & cultis, tamen in quâ parte Urbis illa domus fuerit, non intelligitur. Cum Manueli Regi denuntiatum esset in Fori Constantiniani parte occidentali supra fornicem, jam inde ab antiquis temporibus stare mulieres statuas ex ære factas, unam Romanam, alteram Vngaram, æ Romanam à sua base excedentem propendere: Vngaram stare rectam in sua sede, Regem ea denuntiatione permotum, misisse fabros, qui erigerent Romanam, & demolirentur Vngaram: existiman-

stimantem statuarum mutatione Romanas res mutari, extollique. In eodem foro cū aliorum insignium virorum statuæ erant, tum Longini Præfecti urbis, in quem Arabius Scholasticus inscripsit hos versus :

Νεῖλ⊙, Περσις, Ἰῶνη, Σόλυμοι, Δύ-
 ρις, Ἀρμενίς, Ἰνδοί,

Καὶ Κόλχοι, σκοπίλων ἐγγύθι Καυ-
 κασίων,

Καὶ περὶ αὐτῶν ζέοντα πολυαγρίων Ἀγα-
 ρώνων

Λοβίνων τεχνῶν, μέγιστοι εἰσὶ πύ-
 νων.

Ὡς δὲ παχὺς βασιλεὺς ἀφ' ἑκτοῦ ἦεν
 ὁδοῶν

Καὶ παχὺς ἐρλώλω ὅπασε καὶ θο-
 μώλω.

Prætereo Themistium Philosophum (quæ Constantinopoli præfecerat Valentinianus & Valens suis scriptis nobiliorē, quā statua ulla, Urbisque præfectura) prope forum Constantini. Socrates narrat Arium illum Arianæ sectæ principem petiisse. Arius, inquit, cū esset Constantinum Magnum allocutus, ex aula regia egressus, stipatus Eusebii sa-

tellitibus, per mediam urbem circumspexitur incedebat: postquam prope Forum Constantini venisset, ubi purpurea Columna extat, metu quodam conscientiae animi sui sic perterrefactus est, ut valde alvi defectione commoveretur: ac cum percunctatus esset, ubinam prope secessus esset, didicissetque ponè Forum Constantini secessum, eo accessit: animi defectio hominem urget, ac simul cum vehementi alvi defectione intestinum excidit, & sanguinis copia sequitur, & simul cum sanguine tenuia intestina, & jecur, & lien: ibique subita morte perit. Socrates adjungit hunc secessum sua ætate monstrari ponè Forum Constantini, & macelli in porticul: jam verò eorum, quæ traduntur fuisse in Foro Constantini, excepta porphyretica Columna nihil extat: ne Forum quidem, nempe totum exædificatum, adeò ut Columnæ porphyreticæ adstructum sit Xenodochium, & prope ædes religionis Mametanæ ab Alibassâ ædificata. Cujus vestibulum benè amplum marmoreum sex columnis luculentis ornatum est, quatuor quidem marmoris albi, duabus verò Thebaici, quarum imus scapus habet perimetrum septem pedum & quatuor digitorum: quæ effi benè proceræ sunt, tamen habent binas bases,

bases , inferiorem marmoream , superiorem æream , ut habere solent pleræque Turcorum , qui hoc didicerunt (ut pleræque) à Græcis solitis columnas augere spiris æreis. Prope hanc ædem viaduntaxat intermedia Schola est profitentium Mametanam theologiam , ubi est atrium quadratum circumdatum porticu sustentata duodeviginti columnis , partim viridibus , partim albis. Paulò infra Alibassæ ædem est akera ædes religionis Turcicæ , posita in supercilio vallis secundæ , quæ vestibulum marmoreum habet sex columnis nitens , quarum duo sunt marmoris pyropœcili , duæ albi , undis glaucis varii , duæ marmoris misti obscurè virentis , & maculis albis distincti. Ex his , quæ antè scripsi fuisse in secundo colle , explorata est pars Regionis Tertiæ , in qua Tribunal Fori Constantini consistebat , & tota ferè Regio Quinta & Sexta. Præterea in secundi collis partim clivis , partim in planitie littorali sub ipsum subjecta , Dionysius Byzantius ponit ædes Telluris , Cereris , Proserpinæ , Junonis , Plutonis , Telluris quidem supra sinum extra mœnia antiqui Byzantii templum non tectum (designans antiquæ Telluris vim liberam) clausum parietibus lapide expolito constructis.

Supra Telluris templum ait fuisse Ceteris, & Proserpinæ templa paria, in eis-
 que picturas copiosas, prioris seculi insignes reliquias, statuasque exactæ ævis non inferiores, summa arte elaboratas: ad exitum sive abscëssum maris fuisse duo templa Iunonis, & Plutonis; eorumque nihil superfuisse sua ætate, nisi nomina, Iunonis quidem Persas combussisse in expeditione Darii contra Scythas ulciscens ea, quæ Byzantini accusabantur in Regem moliti esse; Philippum verò Macedonem cum Byzantium obsideret, materiaque egeret, Plutonis templum evertisse: sed hominum memoriam cognomina illorum retinuisse. Hoc enim Plutonis Acram, illud Heræam Acram, id est, Iunoniam appellatam esse; ibique juvenes quotannis hostias mactasse anno desinente & incipiente. Has Acras fuisse in clivis secundi collis potius, quàm in planitie littorali sub ipsum subjecta, verisimilius videtur ei, qui vidit hanc maritimam planitiem, in qua nulla Acta est, itaque cum Dionysius ait Plutónis & Iunopis Acras esse *ἡγὰρ ἀπὸ βασινὶ τῇ θαλάττης*, has Acras fuisse in parte collis attingente mare, cum fortè tum portus clausi, & navalia manufacta in planitie maritima

ma attingerent collis radices, portusque cornua efficerent Acras. Aut si aliter res habet, Acræ interpretandæ sunt oræ maritimæ, Sed de his copiosius in translatione Bospori.

C A P. V.

De Septima Regione.

ANtequam venissem in rem præsentem, facile existimabam me percepturum situm Septimæ Regionis ex antiqua Regionum descriptione, quæ dicit eam in comparatione superioris planiorem, quamvis & ipsam circa lateris sui extremitatem abire in mare declivior. Quis ex his eam agnosceret, cum aliæ Regionis Urbis abeant in mare decliviores circa sui lateris extremitatem? Nam quod addit hanc à parte dextra Columnæ Constantini usque ad Forum Theodosii continuis extensam porticibus, & de latere alio quoque paratione porrectis usque ad mare velut seipsam inclinare, & ita deduci, habere autem Ecclesias tres: Hirenem, Anastasiam, & sancti Pauli, Columnam Theodosii intrinsecus usque ad summitatem gradibus perviam, partemque ejusdem fori: quod cum neque extet, neque ejus memoriam retineant nostræ ætatis,

homines , in quo loco fuerit , neque ulla , quæ traduntur fuisse in hac Regione , supersint ; mihi primùm videbatur dubium , quæ pars Columnæ esset dextra : à quo quidem dubio non me liberabat Titus Livius , scribens Romulum regiones ab Oriente ad Occasum determinasse dextras ; ad Meridiem , partesque ad Septentriones , lazas : nam eo modo vergeret hæc regio ad Meridiem , cùm tamen postea sim demonstraturus vergere ad Septentrionem . Neque Geographi me expediebant , qui septentrionalem plagam respicientes , ubi altitudinem poli quærunt , orientalem partem habent dextram . Varro Astrologorum Horizontem distinguendum rationem secutus nonnihil lucis mihi afferebat , cùm definit partes cœli quatuor : sinistram ab Oriente , dextram ab Occasu ; anticam ad Meridiem , posticam ad Septentrionem . Hac Varronis divisione judicabam Septimam Regionem esse ad occasum Columnæ , sed certus non eram , an Romuli cœli divisionem , an Astrologorum sequeretur antiqua descriptio . Itaque adhuc hæsitabam , quoad tandem magna inquisitione deprehendi ubi fuisset Theodosii columna , & vestigia quædam templorum Anastasiæ & Hirenæ : ex quibus cognovi Septimam Regionem ver-

gere .

gere à summo dorso promontorii ad Sinum ; clariusque antiquam descriptionem potuisse loqui , si ita descripsisset ab Oriente ad Occasum pergenti à parte dextera , Septimam Regionem à Columna Constantini usque ad Forum Theodosii continuis extensam esse porticibus. Hæc Regio continebat loca ubi hodie maximum totius urbis Forum, quod Turci *Bezesten* appellant, ubi omnia pretiosa à mercatoribus vendi solita asservantur , ut temporibus regum Christianorum in domo Lampterum. Hanc alibi , quàm ubi hodie est Forum Turcorum , conjicio ex incendio incitato ex Miliario aureo sub Rege Iustiniiano , quo Cedrinus tradit conflâgrasse magnam partem urbis , & magnam sacram ædem , ejusque Carthophylacium, & duas porticus usque ad Forum Constantini , atque Octogonon , & Severi balneum appellatum Zeuxippum , simulque insignem domum appellatam Lampterum , à luminibus vespertino tempore lucere solitis , tectum ligneum habentem , in qua mercatorum facultates asservabantur , ut serica , & auro contexta , aliaque pretiosa : denique omnia pulchra urbis ornamenta eo incendio exarserunt , quæ reliqua superfluerant ex priore illo magno incendio. Potuissem

red-

reddere Lampteras, Latine Lucernas, nisi nomina propria traduci non debere existimarem, nisi Titus Livius Lamptera usurpasset. In sinu, inquit, maris intimo posita Vrbs Phocæa est, oblonga forma duum millium & quingentorum passuum spatium, murus amplectitur totidem ex utraque parte in arctiorem velut cuneum, Lamptera ipsi appellant mille & ducentos passus ibi latitudo patet; inde in altum lingua mille passuum excurrens medium ferè sinum velut nota distinguit: Vrbs cohæret faucibus angustis, duos in utramque regionem versos portus autissimos habet, qui in Meridiem vergit Naustathmos ab re appellatus, quia ingentem vim navium capit, alter prope ipsum Lamptera est. Vnde verò mihi proximum videtur Massilienses Phocensium colonos appellasse Lamptera stagnum in ora Provinciæ Narbonensis situm, quod Laternam vocat Plinianus Codex in lacem editus.

C A P. V.

De Tauro, & Foro Theodosii, & Columna Cochlide Theodosii, & de Tetrappulo, & Pyramide ventorum, de statu Arcadii & Honorii, de templis Hirena & Anastasia, & de Scironii petris.

Cum existimarem me non planè assequi posse Septimam Regionem, neque Taurum, (qui ut cognosci non potest, nisi cognita Theodosii Cochlide Columna, ita sine Tauro non cognoscitur Octava Regio;) magno studio investigavi illorum vestigia: cumque diu ubi Columna fuisset Theodosii, intrinsecus usque ad summitatem pervia investigassem, tandem à paucis accepi, iisque senibus, sitam fuisse in supercilio dorsu continentis planitiem jugalem tertii collis, vergente ad occasum hybernum, prope balneum novum, quod ædificavit Paiazitus Rex; qui eam Columnam, ut commodiùs Balneum construeret, antè quadraginta annos, quàm ego Byzantium venissem, everterat. Supra id Balneum, versus boream, est via lata, habens tabernas librarías, & cisternam antiquam; à borea autem claustrum regiarum Gynæconitidum: quæ quidem via lata dilatatur in aream
ma-

magnam versus Orientem, in qua extrema orientali est sepulchrum Regis Paiaziti, cum templo & Xenodochio. Hanc Theodosii Columnam Cedrinus inquit, ex omnibus partibus fuisse similem illi, quam Arcadius erexit, in hunc diem in Xerolopho colle extantem: eam nos suo loco describemus. Zonaras ait Columnam Tauri à Magno Theodosio excitatam, trophæa & pugnas Theodosii habentem, bene pugnatas contra Scythas & Barbaros, tum viam intus sarsum ferentem, tum Theodosii statuam in summo fastigio statutam, quæ cecidit terræmotu eo anno, quo Roma antiqua capta est. Anastasius Rex multa opera ex ære facta, inter quæ erat Magni Constantini statua, fudit, effecitque sui nominis, ac tituli statuam æneam equestrem ibi auratam, eamque supra columnam Tauri, in qua prius fuerat Theodosii Magni statua, collocavit. Ex his cognoscimus Taurum fuisse, ubi Columna Theodosii fuit. Quibus cognitis, cognoscimus in tertii collis dorso, & clivis ejusdem Septimam Regionem fuisse, habentem porticus continuas à Columna Constantini ad Forum Theodosii, quod etsi Septima Regio continet, (etsi non addit, quàm prope Columnam

lumnam Theodosii id fuerit,) tamen
 proximè fuisse colligere licet, non mo-
 dò ex æmulatione Fori Trajani Hispani,
 qui Romæ in medio Foro sui nomi-
 nis habuit similem columnam ei, quam
 Theodosius Hispanus in nova Roma
 postea erexit: sed etiam ex Evagrio as-
 sequimur, tradente incendium sub Leo-
 ne ædificia combussisse à Foro Con-
 stantini usque ad Forum Tauri. Con-
 stantinopolitanus senex mihi narrabat
 etiam sua ætate Forum Tauri extitisse
 ubi Columnam Theodosii dixi, non
 minùs Hippodromo plenum innatis
 arboribus: & quoniam ibi lætrociniæ
 fierent, Mametem Regem, qui Urbem
 cepit, ex ædificandum dedisse volenti-
 bus, ædificare. Iam verò partem Fori
 Theodosii occupasse Forum Pistorium,
 aut vicinum illi fuisse, conjicio, ex Zo-
 nara, tradente Nicephorum Phocam
 Regem ex Palatio ad Fontem Aureum,
 & prope Portam Auream sito redeun-
 tem à populo convitiis exceptum fuisse
 apud Forum τὸ δῆτοπολίον, usque ad
 Columnam Constantini. Ignotus scri-
 ptor tradit Taurum fuisse in columna
 prope Forum δῆτοπολίον, in aula la-
 pidibus strata, atque illuc etiam fuisse
 portas quatuor in structura quadrila-
 tera, & quatuor porticus in circuitu,
 quod

quod appellat Tetrapylum, idque dicit prius Quatrivium nominatum. Georgius Cedrinus ponit Tetrapylum non procul à Tauri Foro, cùm inquit incendium regnante Leone exussisse in Tauro duas sacras ædes maximas, omni genere lapidum ornatas; unam quidem non longè à Tetrapylo, alteram incumbentem Foro Tauri. Idem loquens de incendio altero, excitato sub Leone, id dicit obvia quæque consumpsisse ab æreo Tetrapylo usque ad templum quod non nominat. Antiqua Regionum descriptio Urbis, tradit Constantinopolim habuisse unum Tetrapylum aureum, sed non scribit in qua Regione fuerit. nescio an urbs duo Tetrapyla habuerit, unum aureum, alterum æreum, an duntaxat unum, quod fuerit primò aureum, deinde auro sublato æreum remanserit. Ioannes Rhetor (sicut citatur ab Evagrio) narrat temporibus Zenonis Regis Mamianum insignem senatorem Constantinopoli fecisse regias porticus structura decoras, illustrique splendore ornatas, atque inter duas porticus tanquam quoddam confinium excitasse Tetrapylum, columnisque & ærea materia ornassee: ac sua quidem ætate porticus regium nomen obtinuisse prioris ornamenti reliquias marmorum

Pro.

Proconneffiorum humi stratorum ge-
 stantes , sed structuram insignem non
 retinentes : at Tetrapyli ne tenue qui-
 dem vestigium remansisse. Ignotus au-
 thor dicit in Tetrapylo fuisse cubicu-
 lum supra columnas , ubi defuncti Re-
 gis consanguinei , & Regina exodion
 exciperent , & flerent mortuum , in-
 tro Abditi velis , usque ad sextam diei
 horam : tum defunctum prættereuntem
 exciperent , & comitarentur usque ad
 templum Apostolorum , ubi mos erat
 sepelire reges. Tetrapylum mihi vide-
 tur fuisse templum olim quadrifron-
 tis Iani non longè à Capitolio Con-
 stantinopolitano , ut olim fuit Romæ
 quatuor portis ornatum , quatuor an-
 ni tempora designans. Ianus enim ap-
 pellatur ab eundo ; ideoque transiti-
 ones præviæ Iano sacræ , & fores æ-
 dium Ianuæ nominantur. Quidam scri-
 bunt in Foro Pistorio fuisse Tetrasce-
 les pyramidatum. Georgius Cedrinus ait
 Tetrasceles esse machinam quadricu-
 rem , quam dicit ventorum *δνειν* ,
 hoc est , pugnam appellatam Magnum
 Theodosium excitasse pyramidis figu-
 ram gerentem , animalibus sculptis or-
 natam , & plantis , & fructibus , &
 corymbis aureis punicorum malorum
 similitudinem gerentibus , & nudis Cu-

Q

pidi-

pidibus, quorum alii inter se amidebant, & superiores inferioribus illudebant, alii saltabant, juvenes tubis æneis ventos inspirabant: in summa pyramide simulacrum æreum volucre situm, flatus ventorum indicabat. Statuæ Arcadii & Honorii erant prope Columnam Theodosii patris, Arcadii quidem in fornice orientali, Honorii verò in fornice occidentali. Socrates populi Christiani Historiæ concionalis scriptor, tradit ex aquæductu, quem Valens in Urbem induxerat, & construxerat ex ruinis Chalcedonis, Clearchum Vrbi præfectum *ὁδοῦ* maximum construxisse in Foro, sua ætate appellato Theodosii, quod vulgari sermone dictum est *Aqua liberalis*, & *abundans*, propter quam populus hilarem festum egit: quod Socrates appellat *ὁδοῦ*, hoc est, Cisternam, si-ve Lacum, Zonaras & Cedrinus appellant Nymphæum, quod similiter dicunt præfectum urbis ex aquæductu Valentis construxisse in Tauro, festumque maximum celebrasse; omnemque populum convivio exceperisse. Ex quibus assequimur, quod Socrates Forum Theodosii appellat, Zonaram & Cedrinum appellare Taurum; idemque esse Forum Tauri, & Forum Theodosii: Nymphæumque Tauri aliud esse, & diversum à Nym-

Nymphæo , quod prope Forum Constantini situm è regione Senatus , antè vidimus domum magnam fuisse , ex eo sic appellatam , quòd in ea nuptias hi celebrarent , qui domos non haberent capaces multitudinis . At illud Tauri Nymphæum fuisse , sive latum , sive piscinam , sive cisternam , quam fuisse intra claustrum Gynæconitidum regiarum , occupans partem Fori Theodosii , verisimile est : in quas penetrat aquaductus Valentis , ex quo multa castella aquæ sita , cùm in lateribus tertii collis , tum maxima in claustro mulierum regiarum . Thermas Carosianas à Carosa filia Valentis Regis nominatas fuisse in tertio colle liquet ex antiqua Regionum Urbis descriptione , sed in qua parte , non explicatur , neque ipse definire possum an funditus perierint , an in earum fundamentis sint ædificatæ thermæ , quas maximas à Turcis ædificatas videmus partim in dorso tertii collis , partim in lateribus . Antiqua descriptio Regionum ponit in hac Septima Regione ædes Hirenæ , & Anastasiæ , sed in qua parte fuerint , non declarat , neque nunc ex vestigiis cognosci potest : sed ex història deprehendi potest ædes Hirenæ in qua parte collis tertii fuerit ; quæ tradit cùm Urbs caperetur à Francis

cis & Venetis , incendium exortum
fuisse à Synagogo Saracenorum in par-
te inclinata ad mare , & vergente ad bo-
ream , proxima templo divæ Hirenæ
Id fuisse intra septum regiarum mulie-
rum primò intellexi à senibus nescio
quibus , deinde adverti turrin excel-
sam extra claustrum mulierum , sitam
in latere tertii collis vergente ad or-
tum æstivum , quadratam , Hirenem
etiamnum vulgo appellatam , nescio
an ab æde divæ Hirenæ , an à Regina
Hirene. Tria Hirenæ templa Constan-
tinopoli fuisse reperio ex literarum mo-
numentis : primum antiquæ Hirenæ
nuncupatum , quod Socrates tradit Ma-
gnum Constantinum ædificasse ; id pro-
pe Sophiam fuisse , antè demonstravi-
mus : secundum , quod jam dico po-
situm in tertio colle , quod antiqua Vr-
bis Regionum descriptio tradit fuisse
in Septima Regione : tertium ponit
Procopius , tradens Iustinianum ædifi-
casse ad ostium sinus Cornu nuncupati
templum Hirenæ martyris. Iam verò
templum Anastasiæ dicunt alii fuisse eo
loco , ubi est Bezestannum novum , hoc
est , Basilica nova : alii ubi visitur hodie
cisterna multis columnis marmoreis su-
stentata , sita inter Fori Basilicas , &
sepulcrum , & Xenodochium Pajaziti
Regis.

Regis. Sozomenus ait Gregorium cum ex Nazianzo migrasset Constantinopolim, conciones habuisse in ædícula à studiosis suarum concionum structa, quam postea reges perillustrem structuræ & amplitudine maximam effecerunt, Anastasiamque nominarunt: siquæ ex eo, quòd illa ipsa, quæ in concilio Nycæno constituta fuissent, & jamdudum Constantinopoli intermortua jacerent, in hac æde iterum emergerint, & revixerint, Gregorii Nazianzeni concionibus; siquæ, inquit, cum esset in hanc ædem multitudo populi congregata, mulierque gravida ex superiori porticu cecidisset, eoque casu interiisset, communi facta omnium prece revixit, ex eoque ædes appellata est Anastasia. Ex his Sozomeni verbis patet errare recentes hanc ædem divæ Anastasiæ Romanæ attribuentes. Descriptio Regionum Urbis duntaxat appellat ecclesiam Anastasiam (quam ego arbitror esse) unam fuisse ex his duabus, quas maximas & ornatas omni genere lapidum Cedrinus scribit incendio excitato regnante Leone conflagrasse, unam non procul à Tetrapylo, alteram incumbentem Foro Tauri. Cum de Bosporo Thracio scripsi, demonstravi, ut in clivis infimis tertii collis vergentibus ad Septen-

trionem sitæ essent Petræ Scironides, & Megarenibus & Corinthiis deductoribus coloniae Byzantinae ita nominatae, ob similitudinem difficilis loci, quam habent cum Petris Scironiis sitis inter Isthmum Corinthiacum, & Megaram. Iam vero quid tertius collis præcipuum contineat, dicam. Est in ejus dorso sepulchrum Pajaziti Regis, cum Xenodochio, & ampla æde Mametana ab eo excitata ad similitudinem Sophiæ ædificata, quæ concamerata opere lateritio & tecta plumbo vestibulum habet amplum, stratum marmore albo, circumdatum quatuor porticibus, quas sustinent insignes columnæ exquisitissimi marmoris: in quo medio exilit aqua in sublime, deinde decidit in magnum craterem emittentem aquam salientem multis siphunculis. Ædes cum vestibulo circumdata ex tribus partibus magna area, clausa partim muris, partim Xenodochio, ex quarta parte contiguo orto, in quo medio est sepulchrum Pajaziti Regis, ædícula Cylin dri medii similitudinem gerenti circumdatum. Præterea in tertii collis dorso sunt Palatia Gynæconitidum regiarum, clausa excelso muro, qui cum venissem Byzantium ambibat plusquam duo miliaria. Nuper Soltanus Soleimanus occup-

cupavit mediam partem ingentibus substructionibus sui futuri sepulchri & Xenodochii, quæ nunc excitantur luculentis marmoribus conquisitis ex multis regionibus imperii Turcici, ut videas humi jacentia infinita genera marmorum, non quidem nuper excisa ex lapidicina, sed infinitis antè seculis vagantia per diversa regnantium ædificia non modò Byzantii, sed totius Græciæ, atque adeò Ægypti. In Regione Septima, tres vidi cisternas antiquas, quarum non meminjt antiqua Virbis descriptio: unam in Foro Tauri, alteram inter Regis Pajaziti sepulchrum, & Forum Bezeftannum; utrasque columnis marmoreis sustentatas: tertiam in in tertii collis clivo vergente ad Septentrionem, ad quam adhuc extant sex columnæ Corinthiæ marmoris Arabici affabrefactæ, benè proceræ & crassæ. Sub columnarum stylobatis est tubus aquæ testaceus, ex quo aqua defluebat in cisternam lateritiam, cujus concamerationem similiter lateritiam sustinent viginti pilæ lateritiæ. Supra cisternam olim erat area ædis religionis Christianæ, quam reges Turcorum demoliti sunt, ejusque redivivis lapidibus ædificia sua adornarunt. In latere ejusdem collis pertinente ad occasum, templum

plum Mametanum extat, quod habet vestibulum sustentatum duodecim columnis, quarum sex Arabici marmoris. Paulò suprà hoc templum est aliud templum, olim dicatum divo Theodoro, ornatum columnis. Id non illud quidem est, quod Procopius tradit Iustinianum ædificasse ante mœnia Urbis in loco nuncupato Rheffio. Alia ædes olim Christiana, nunc Mametana, extat inter Septum Mulierum & sepulchrum, quod excitavit Rex Soleimanus filio suo Mametho, vestita crustis varii marmoris.

CAP. VII.

De Octava Regione, & de postera parte tertii collis.

Octavam Regionem fuisse à tergo tertii collis vergente ad Meridiem, non assequor ex antiqua Regionum Urbis descriptione, quæ tradit Octavam Regionem ex parte Tauri nulla maris vicinitate conterminam, angustiorē quàm latiorē, spatia sua in latitudinem compensare: (ex hac enim descriptione nescio vergat ne ad Meridiem, an ad Septentrionem:) sed ex eo octavam Regionem agnosco, quòd tradit eam continuisse partem Fori Constantini,

tini, & porticum sinistram Taurum usque, jam edoctus Septimam Regionem continuisse Porticum dextram à Columna purpurea ad Forum Theodosii. Ex quibus intelligo partem Promontorii, à mari pertinentem ad mare, sitam inter Columnam Porphyreticam, & Taurum, in dorso dividi in septentrionale latus, & meridionale porticibus dextris, & sinistris perpetuis à Columna purpurea ad Taurum usque porrectis, dividendis Septimam Regionem ab octava; illam continere porticus dextras, hanc sinistras. Harum porticum nulla hodie vestigia extant, sed duntaxat via lata, quæ per medium Promontorii dorsum à Sophia ad muros terrestres discurrit. Hæc regio continebat etiam Capitolium, & Basilicam Theodosianam, quæ ambo verisimile est fuisse prope Theodosii Forum, ejusque Columnam: atque etiam ex Zonara & Georgio Cedreno colligere possumus, tradentibus incendium illud imperante Leone excitatum consumpsisse in Tauro domum maximam, & maxime illustrem accommodatam consiliariis, & regi: illis quidem ad simul conveniendum, & consultandum de rebus agendis; huic verò cum esset Consul ad præsidendum consilio: quam iidem

Q 5

ad-

addunt habuisse duodecim columnas
 varias ex marmore Troico factas, altas
 viginti quinque pedes, cujus tectum
 sustineretur quatuor arcubus: hujusque
 domus longitudinem adjungunt fuisse
 plus minus ducentorum & quadraginta,
 latitudinem verò centum quadraginta
 pedum. Hanc domum fuisse Basilicam
 Theodosianam, aut Capitolium, ex his
 quæ jam antè dixi existimare licet. Quæ
 quidem ipsa post incendium, quoquo
 modo fuerint resecta, nomen amisisse
 colligo ex recentioribus scriptoribus,
 tradentibus in Tauro fuisse Palatium &
 Xenodochium: à quibus non dissen-
 tiunt quidam senes Constantinopolita-
 ni, qui testantur etiam sua memoria cir-
 ca domum, ubi hodie cuditur moneta,
 vicinam Foro Theodosii fuisse Palatium
 magnum, quod aliqui dicunt Mame-
 them Regem, qui cepit Constantino-
 polim, prius incoluisse, quàm constru-
 xisset ingens illud Clausum Palatii sui
 in primo colle; ex illiusque ruinis reges
 Turcorum sua ædificia ornasse. Xeno-
 dochium, seu potius templum, quod
 erat ad occasum æstivum Tauri, vidi
 dirui; ipsiusque columnas transferri in
 ædificationem Xenodochii, quod Rex
 Soleimanus in monumentum chari filii
 construxit. Videant sacerdotes Græci,

an hoc templum fuerit divi Pauli, quod Septima Regio continebat : ipse nunquam eorum quenquam invenire potui, à quo id intelligere potuerim.

C A P. VIII.

De Nona Regione & de templo Concordia, & de horreis Alexandria, & Theodosii, & Thermis Anastasianis, & de domo Crateri, & Modio, & de templo Solis & Luna.

Regionem Nonam fuisse à tergo tertii collis, partim in clivis subjectis sub dorsum, in quo Taurum dixi, partim subditis jugo, in quo videmus partem aquæductus orientalem, & templum, quod filio dedicasse Regem Soleimanum antè dixi, partim in planitie littoris Propontici extensi usque ad Blanchæ hortos, ubi olim Portus Theodosiacus, cùm ex aliis scriptoribus colligo, tum maximè non modò ex antiqua descriptione, quæ tradit Regionem Nonam pronam omnem, & in Notum deflexam, extensi maris littoribus terminari : sed etiam ex Octava Regione, quæ cùm ex parte Tauri nulla maris vicinitate terminetur, assequor Octavam Regionem occupasse planitiem dorsi, in qua dixi Taurum fuisse, non
autem

autem sub hanc planitiem subjectos cli-
vos, Nonamque Regionem sub Octava
partim subjectam fuisse ex ea parte, quæ
tendit à Tauro ad Notum, & litus
Proponticum, partim positam fuisse in
clivis duplici inclinatione de vexis, una
à Tauro ad occasum hybernum, altera
ab ædibus Genisarorum ad Meridiem.
Tum etiam ex æde Concordiæ percipi-
tur, ubi Nona Regio fuerit: sed in qua
parte hujus Regionis templum Concor-
diæ, Morreaque Alexandrina, & Theo-
dosiana fuerint, Nona regio, quæ illa
continet, non declarat: sed vel ratio-
ne, vel aliorum scriptorum testimonio
consequi possumus. Euagrius ubi tem-
plum Concordiæ fuerit (quam Regio-
num descriptio. *ἡμυροίαν* vocat) desi-
gnat, describens incendium Imperante
Leone excitatum in parte Urbis ad bo-
ream vergenti sævisse à Bosporio portu
usque ad Apollipis templum antiquum;
in parte verò Urbis meridiana à portu
Iuliani usque ad domos non longè sitas
ab ædè Concordiæ. In media autem
Urbe à Foro Constantini usque ad Tau-
rum: idque incendium per longitudi-
nem urbis extensum fuisse in quinque
stadia. Ex quibus percipiemus id fuisse
in ea parte Regionis nonæ supposita
lineæ porrectæ à foro Tauri ad litus

Pro-

Proponticum : id quod clariùs lique-
ret, si quis à Foro Constantini ad Fo-
rum Tauri quinque stadia ambularer,
ibique signum figeret : deinde ex Portu
Iuliani per maritimam planitiem quin-
que stadia versus Occidentem pergeret,
ibique alterum signum poneret, & cum
altero ad Taurum fixo conferret; non
longè aberraret à vestigiis ædis Concor-
diæ; quæ hodie non extat, neque tem-
plum Thomæ Apostoli, quod fuisse
prope ædem Concordiæ noscitur ex iis,
quæ antea scripsi de Portu Iuliani. Hor-
reum Theodosianum non longè à Portu
Theodosiaco posito olim in hortis, qui
nunc Blanchæ appellantur, verisimile vi-
detur non modò ratione architectoni-
ca, quæ præcipit horrea esse facienda
juxta portus, qui nulli sunt, neque in
Octava, neque Nona Regionibus, sed
in Duodecima Regione vicina Nonæ
Regioni ex ea parte, ubi fuit Portus
Theodosiacus. Sed etiam vero prox-
imum appâret, Theodosium adornasse
Portum Theodosiacum Horreo & Foro
à suo nomine appellatis. Sed de Portu
Theodosiaco plenius loquemur infra.
Supra [locum] horreorum Blanchæ nun-
cupatorum, olim Portum Theodosia-
cùm continentium extremam partem
ad ortum Solis pertinentem clivus à Se-
pten-

ptentione eminet, in quo est templum vulgò nominatum Myreleos, habens intra se cisternam, cujus camera lateritia sustinetur columnis marmoreis circiter sexaginta, ubi Horreum olim fuit, quod depravatè Suidas appellat Horreum: Statua, inquit, Maimi, qui duxit exercitum contra Scythas, stabat in nuncupato Horeio, ante domum Crateri, quæ nunc est Myrelei, & prope manus æreas, propeque Modium æreum. Modium autem fuisse justam mensuram, quo pleno frumentum emeretur & venderetur, Valentinianum Regem lege sanxisse, ut numismate duodecim modii venderentur, nemine contradicente, quendam nautam hoc non facientem dextra manu multatum fuisse. Hinc Manus æreas ibi statutas esse, Modium æreum positum fuisse in fornice Amastriani inter duas Manus æreas à Valentiniano: alii tradunt ex eo, quòd Valentinianus sanxisset, ut modius non ad regulam, sed ad cumulum venderetur, cuidam contrafacienti manus præcisas fuisse. Georgius Cedrinus loca Amastriani fuisse, inquit, appellata à quodam vili homine, cujus patria esset Amastrum, ob paupertatem Constantinopolim profecto, sive ab infamia, quòd omnes malefici & homicidæ ibi persolverent pœnas,

nas , nomen turpissimum adeptum fuisse execrandorum causa Paphlagonum. Idemque scribit ibidem templum fuisse maximum Solis & Lunæ , Solis quidem in curru albo , Lunæ verò ut sponsæ ductæ in quadriga mariti , Phidalix opus : infra autem juxta fundamenta sedisse in throno sceptrigerum populis præcipientem regnantibus obediendum esse : ibidemque juxta solum fuisse Iovi statuam ex marmore albo , similem jacenti in lecto , opus Phidix. Quòd si Crateri ante nominata domus fuit Crateri Sophistæ , in ea fuit ejus suggestus versibus Iuliani Ægyptii celebratus. Præterea Nona Regio continebat Thermas Anastasianas , quas Marcellinus ait appellatas ab Anastasia sorore Constantini . Sozomenus narrat Marcianum Grammaticum docuisse filias Regis Valentis , Anastasiam & Carolam , ab earumque nominibus appellata balnea , usque ad suam ætatem Constantinopoli fuisse.

CAP. IX.

*De Tertia Valle, & Decima Regione,
de domo Placidia, & regia Placi-
diana, de aquaductu Valentiniano,
& Thermis Constantianis, & de
Nymphæo.*

Decimam Regionem vergere ad Se-
ptentrionem, & sitam fuisse in Val-
le Tertia, ejusque latere orientali, & in
Promontorii supra Tertiam Vallem e-
minentiori dorso, per quod ab Occidente
ad Ortum aquaductus, tam fornicati
supra terram, quàm concamerati sub-
terranei feruntur, ex Regionum Urbis
descriptione liquet, tradente Nonam
Regionem, Nonam omnem, & in No-
tum deflexam, extensi maris littoribus
terminari: decimamque in aliud civi-
tatis latus à Nona Regione platea ma-
gna velut fluvio interveniente dividi,
esseque tractu planiorem, nec usquam
præter maritima loca, inæqualem lon-
gitudini ejus, latitudine non cedente
contineri templa Sancti Acacii, Ther-
mas Constantianas, domum Augu-
stæ Placidie, Nymphæum majus, alia-
que plura, quorum nulla nunc extant,
neque quantumlibet diu & diligenter
vestigârim, à nemine viventium intel-
ligere

ligere potui , in qua parte Regionis Decimæ fuerint , duntaxat nonnulla excerpti ex mortuorum scriptis. Ex quibus deprehendi erratum esse in libello antiquæ descriptionis Regionum tradente Decimam continere Thermas Constantinianas, quas nullas fuisse Constantinopoli invenio, sed duntaxat Constantianas , quarum meminit Sozomenus Salaminius loquens de his, qui quod Ioanni Chrysostomo favissent ex Constantinopoli effugiebant : Sentientes, inquit , populi impetum , postridie Templum Magnum reliquerunt , & Pascha celebrârunt in publico Balneo multæ multitudinis valde capaci , nominatõ à Constantii Regis nomine. Suidas dicit Elladium Alexandrinum tempore Theodosii Parvi scripsisse Ecphrasin Thermarum Constantianarum. Socrates tradit Valentem Regem muros Chalcedonis iussisse everti , & lapides ad Constantinopolis publicum Balneum ædificandum transportari , cui nomen esset Constantianæ. Additque in uno lapide , ex his qui transportati essent , incisum fuisse oraculum ; quod jam inde ab antiquis temporibus in occulto fuerat , tunc manifestum factum esse , significans cum in Vrbe foret abundans aqua , tunc quidem murum Balneo fore usui. Sed infi-

R

nitas

nitas gentes barbarorum in terram Romanorum excursuras, multa mala patraturas, tandemque & ipsas perituras esse. Socrates addit oraculum quale fuerit:

Ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι δροσιζὴν κ' αὖ
χορεύω.

Τετράμηναι γήσονται εὐσεφίας καὶ
ἀγνῆς,

Καὶ τεῖχος λευκοῖο πολύστοι ἔ-
σι) ἄλκαρ,

Δὲ τότε μέλαι φῦλα πολυασηῖν
ἀνθρώπων,

Ἄγρια, μαρμαίροντα, κακὴν ἐπιέ-
μνη ἄλκην,

Ἰὺς καλλιρόοιο πόρον ἀφιδάνα συν
ἀγχιμῇ,

Καὶ Σκυδικὴν ὀλίγη χάρις καὶ Μυ-
σίδα γαῖαν,

Θρηίκης δ' ἐπιδάνα συν ἐλπίδι
μαυνομήδῃ,

Αὐτῷ κεν βιότοιο τέλει, καὶ πέτρῃ
ἐπίσσοι.

Zonaras & Cedrinus similiter hoc vaticinium ponunt: sed eo loco, quo Socrates dicit *δροσιζὴν*, scribunt *ἰσρὴν*,
alias-

aliasque voces ponunt differentes, nempe pro *λετρώϊο*, *λετρώϊσι*; pro *ἀγρία*. *μαρμαίρειναι*, *ἀγρία μαρμαίρονται*: pro *καλλιρόοιο*, *κιμμερόοιο*. Socrates sic interpretatur oraculi versus: Hoc vaticinium, inquit, contigit postea, cum Valens aquæ ductum construxisset, aquamque copiosam urbi præbuisset, tum Barbaræ gentes invaserunt agros Romanorum. Hoc vaticinium alio modo potest interpretari. Postea enim quàm Valens Aquæductum in Urbem induxisset, Clearchus Urbis præfectus ex Aquæductu derivatum maximum *ὕδρειον* construxit in Foro nunc nuncupato Theodosii, quod voce populari decantatum est aqua abundans, in quo festum hilarem Urbs egit. Hocque esse prædictum à vaticinio, *τὸ χορεῖον τερπόμεναι σήσονται* *δύσεφείας καὶ ἀγυαίς*. At quædam secundum vaticinium paulò post facta sunt, cum murus Chalcedonis everteretur Byzantii, & Nicomedenses, & Nicenses, & Bithynenses obsecrabant Valentem Regem, ut desisteret evertere muros. Rex iratus vix suscepit eorum preces: itaque ut se à juramento exsolveret quo se obstrinxerat demoliturum, muros Chalcedonis simul demoliri jubebat, & simul implere demolita alteris lapidibus longis: & nunc

licet videre in quibusdam muri partibus, ut maximis & admirabilibus saxis structura vilis superædificata fuerit à Valente. Similiter Zonaras & Cedrinus dicunt Valentem multantem Chalcedonios, quòd tutati fuissent Procopium suum hostem, ex ruinis murorum Chalcedoniæ saxa traduxisse ad structuram Aquæductus, quem Zonaras appellat Valentem, Cedrinus modò Valentem, modò Valentinianum : quo copiosam aquam in urbem induxit, tum ad usum alium, tum ad balnea : ex quo Urbis præfectus effecit in Tauro Nymphæum Urbis magnitudine dignum, solennique festo indicto omnem populum convivio excepit : ac multo post (ut prædictum fuerat) barbaræ gentes in Thraciam incursârunt, quæ postea deletæ sunt. Aquæductus Valentinianus adhuc extat excelsis fornicibus, à clivis quarticollis ad clivos tertii collis, pergens per Decimam Regionem : cuius non meminisse antiquam Urbis Regionum descriptionem mirarer, cùm meminerit Horreorum Valentinianorum, nisi etiam permultorum sua ætate extantium monumentorum non meminisse scirem. Regnante Constantino Leonis filio Iconomacho anno à Christi humano Natali die septingentesimo quinquagesimo

nono

nono tanta fuit siccitas, ut ne ros quidem de cœlo caderet, exaruerintque Constantinopoli cisternæ & balnea, & fontes, qui prius juges fluebant: quod intruens Constantinus Imperator, aggressus est renovare aquæductum Valentinianum quem, cum usque ad Heraclium incolumis is permanisset, ab Avaribus dirutum, restituit accersitis fabris ex diversis locis: ab Asia quidem, & Ponto mille ædificatores, & ducentos albatores; à Græcia quingentos figulos laterculorum; ex Thracia quinque millia operariorum, & bajulûm, & ducentos fabros regularum: quibus omnibus præfecit principes, executoresque operum, ac patricium unum. Itaque opere perfecto, aqua introivit in urbem, discurrens per confinia Nonæ Regionis, & Decimæ. Multi enim Aquæductus per dorsum sex collium discurrent subterranei, & unus supra terram Valentinianus, quem qui scripserunt de rebus gestis Andronici tradunt per magnum Forum euntem, & ferentem aquam dulcem, & puram Andronicum Regem renovavisse, & auxisse; addidisseque ei fluvium, quem nominant Hydralen: ad cujus fontem turrin & Palatium construxit, quo æstate recrearetur: ex eodemque fluvio aquam duxit in Urbis

locum , quem vocant Blachernam : sed turrim Andronici odio Isacius successor evertit . Procopius dicit Iustinianum Acacii ædem exolefcentem restituisse , & columnis undique albis illam circumdedit , similibusque marmoribus ædis solum contraxisse , ædemque lapidam candore vestiisse , ut omne templum nivibus tectum videretur . Porticus autem ædi adjectæ sunt duæ , quarum altera vergens ad Forum columnis circumdata est . Iam antedicta verba Procopii desunt Codici edito , itaque eo studiosius addidi . Acacii templum Georgius Cedrinus ait fuisse in loco appellato Heptascalo : alii scriptores dicunt divi Acacii ædem appellatam in Scala , quam jam nulli ubi fuerit , cognoscunt : sed qui diligentius inquirere volet , dabo ei hanc notulam . Investiget domum maximam , quam Caryam historiarum appellant , ex eo , quod nux esset in area illius : unde ajunt Acacium martyrem suspensum interiisse , & delubrum inde ei consecratum fuisse , quod aliqui putant in Neorio situm fuisse , ex eo , quod legerint apud plerosque scriptores Acacii imaginem ex calculis vitreis inauratis factam , positam in templo ad Neorium sito fuisse . Sed hic Acacius alius est , quem non modò Historici,

rici, sed etiam Grammaticus Suidas tradunt, Episcopum Constantinopoleos fuisse regnante Leone Macello adeo ambitiosum, ut multi Acacii imagines ponerent in templis etiamnum viventis. Inde existimatum Doxomanem. Iam verò Placidiae domum vidimus in Prima Regione: itaque vide an rectè legatur in hac Decima Regione *Domus Placidia*; an potius legendum sit *Placilla*, an *Placida*: nam Agathius meminit regium Placidæ, sive Placidæ his versibus, quos cum inscriptione mox addam:

Ἀγάθης χολασιγῶ, εἰς εἰκόνα
 αἰναθεῖσαι ἐν τοῖς Πλακίδαις,
 ὑπὸ τῷ θείῳ σκεραίνῃ.

Ὁ μαῖν παμβαλῆος ἀμεμφία κη-
 δεμοῖναι,

Ἄθροισ οἱ τὸ ἱεὸν τάγμα μετ' ἐ-
 χάρμοι,

Θεωσιότης ἀγχαται σκυαρίδος, ὅφρα
 καὶ αὐτῇ

Εἰκόνι χώροι ἔχη γείθονα χειραινίης.

Αὐτὸς γὰρ ζαθέοιο θρόνου ὕψωσι με-
 λάθρη, (βίης.

Πλῆτον αἰξήσας, ἀλλὰ μὲν ὄντι

R 4

Εὐγνω-

Εὐγνώμηι τὸ ποίημα· πὶ γὰρ χάφισ
οἶδεν ὀπάζουσαι,

Εἰ μὴ τοῖς ἀγαθοῖς μνηστὶν ὀφθαλμοῖς ;

Post Scironides petras (quas antè dixi fuisse in latere septentrionali collis tertii) Dionysius Byzantius in planitiè maritima tertiæ vallis, & quartæ collis, dicit esse litus longum, non deterius ullo optimorū ad capturam piscium: nam maximè profundum est etiam juxta oram maris & quietum, ubi olim locus Cyclo nominatus, ex eo, quòd Græci barbaros ibi interclusissent: ubi etiam est ara Minervæ dissipatoris, designans dissipationem barbarorum interclusorum. Cyclo locum sequitur Melias sinus piscationi aptus siquis alter, elatis promontorii lingulis, atque utrinque saxis occultis conclusus. Nunc in hac valle sinus non est, vetustate oblitus, & exædificatus, quod non modò ex sinu Melia, sed etiam ex Strabone conjicere liceat, cū ait Sinum Ceras idèò appellari, quòd multis recessibus velut cornu cervinum ramosus sit: nunc recessus illi non sunt, nisi perpauci. Zosimus, qui scripsit historiam temporibus Arcadii & Honorii, testatur sua ætate tantam fuisse Constantinopoli multi-

multitudinem incolarum, ut non modò imperatores muros Urbis longiùs Constantinianis muris promoverint, sed etiam non parvam partem maris ambientis urbem obruerint palis circumfixis, & ædificiis supra palos impositis: Quid ex tempore Arcadii & Honorii, & quantum obrui potuit, ex tot & tantis ruinis Urbis projectis in mare? Mellam finum, inquit Dionysius, excipit locus appellatus *μηχανή*, à terra inter paucas apta ad hortensem culturam. Post Hortum sequitur locus *Αψαλ* appellatus, ex ea re quam diximus in Bosporo.

LIBER QVARTVS.

CAPV. I.

De Vndecima Regione, & de quarto & quinto collibus.

Vndecimam Regionem vix agnovissem ex Urbis Regionum descriptione, quæ eam dicit spatio diffusam liberiore, nulla parte mari sociatam esse: Verum ejus extensionem tam planam, quàm etiam collibus inæqualem: nisi addidisset illam continere in se martyrium Apostolorum. Quod etsi hodie

R 5

non

non extat, tamen ex memoria senum Constantinopolitanorū investigavi fuisse in dorso quarti collis devexo in jugum tertiæ vallis prope officinas Ehippiorum, & sepulchrum Mamethi Regis: quo cognito, assequor Regionem Vndecimam in quarti collis fuisse dorso, ejusque lateribus tam vergentibus ad boream, quàm sitis in ejus tergo: hancque Regionem attigisse Urbis muros terrestres Vndecimam Regionem dividentes à Decimaquarta Regione, quæ spatio interjecto divisa erat ab Urbe, mure proprio vallata, quam in sexto colle extra Constantiniana moenia infra ostendam, inclusamque postea fuisse à Minore Theodosio. Constantiniani muri traduntur ab Eugenii turri perrexisse usque ad templum divi Antonii, & ædis Mariæ, quæ nuncupabatur Rabdos, inde assurrexisse usque ad Exacionion, terrestrem murum, quod dicunt appellatum fuisse ex eo, quòd extra muros terrestres esset columna sustinens Constantini Magni statuam. Recentes scriptores tradunt Constantinum excitasse ædem divinæ Trinitatis in loco nuncupato Exacionio, nunc nominatum ædem divorum Apostolorum: quin, si rectè existimo, Constantini muros fuisse constructos in confinio

Hio quarti collis & quinti, prope Exa-
cionion. Georgius Cedrinus ait terræ-
 motu horribili cecidisse partes Urbis ad
 Exacionion sitas, ut muros Urbis; ut
 templa decora, ut splendidas domos.
 Idem authores recentes, non sibi con-
 stantes alio loco dicunt, porticus à mi-
 liario pertinuisse ad Taurum usque &
 Bovem æueum, & portas Ioannis Hip-
 podromi, quæ distant à templo Apo-
 stolorum plus mille passibus Romanis,
 tantundemque ferè à muris à Constan-
 tino positis: id quod conjici fortasse po-
 test ex Sozomeno. Theodosius, inquit,
 contra Eugenium educens exercitum,
 egressus unum miliare extra Constanti-
 nopolim in æde divi Ioannis Baptistæ,
 quam ipse construxerat in Hebdomo
 suburbio, adeò precatus est, ut sibi exerci-
 tuique feliciter exitus belli eveniret: ita
 enim Græcus habet Codex Sozomeni,
 Θεοδοῦς τὸ Κωνσταντινοπόλεως ἐν
 δημῶν πρὸς τὴν Ἑβδόμην μελίαν ἡνὸς
 μὲν τοσοῦτάδε τὴν θεῶν ἐν τῇ ἐν-
 γράφῃ ἐκκλησίᾳ ἡνὲν ἐπὶ πρὸς Ἰωάννην
 τὸν Βαπτιστὴν ἰδέσμεθα αἰτῆσαι τε αἰ-
 σίαν αὐτῇ καὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ ῥαμμά-
 οῖς ἡνὸς αὐτῇ τὴν ἑκδοκὴν τὸν πόλεμον.
 Qui nesciunt Hebdomum esse suburba-
 num

num Constantinopolitanum, interpretarentur septimum miliare Theodosium extra Urbem egressum: at Hebdomum suburbium esse ex eodem Sozomeno liquet, cum alibi dicit Theodosium caput Ioannis Baptistæ ex vico Collao nuncupato, qui Pantichio Chalcedonis vicinus erat, transtulisse, & posuisse ante Constantinopolim in loco Hebdomo nuncupato, quem nos suburbium olim fuisse, nunc verò intra muros Urbis esse in sexto colle declarabo: infra quod si columna, à qua dicunt appellatum locum Exacionion fuit, illa, quæ in dorso quinti collis bene excelsa undique procul longè eminere supra omnes domos paulò ante videbatur, facile intelligeremus muros, quos posuit Constantinus non processisse ultra hanc columnam distantem à templo Apostolorum circiter quatuor stadia. Hanc columnam transferri vidi in ædificationem ædis, quam Rex Solimanus construere aggressus est. Cujus scapus est marmoris Pyrrhopæcili, altus circiter sexaginta pedes: ejus perimenter est trèdecim pedum & dodrantis: capitulum Corinthium quidem, sed marmoris albi. Ejus stereoma & stylobates, & basis sunt etiam marmoris albi: stereoma altum, ut id scalis ascen-

- **CONSTANT. LIB. IV. 269**
ascendere habuerim necesse: stylobates
altus quatuor pedes & novem digitos;
plinthus pedem & sex digitos. Græci
& Turci utrique sua lingua hanc appel-
labant columnam Virginis, quam puto
fuisse illam celebratam recentiorum scri-
ptis supra collem positam, sustinentem
Veneris statuam lapideam, quæ virgines
suspectas de stupro discernebat ab inte-
gris: nam si integræ & puræ ad eam
propè accessissent, incolumes discede-
bant; sin corruptæ, invitæ, & nolen-
tes se denudantes sua pudenda ostende-
bant. Cùm Regionum Urbis descriptio
ait Undecimam Regionem nulla parte
mari sociatam fuisse, existimare oportet
planitiem sitam inter Sinum Cera-
tinum, & radices collis quarti extra
Urbem fuisse, cùm etiam eadem descri-
ptio Regionum dicat Urbis latitudinem
continuisse pedum sex millia centum
quingenta, hoc est, unum miliare,
& ducentos triginta passus: latitudo
autem Isthmi pergens per collem quartum
& septimum, per quos antiquus
murus pergebat, excedit præscriptam
latitudinem. At Zosimus antiquus hi-
storicus tradit Constantinum Magnum
muris urbem cinxisse, qui omnem Isth-
mum à mari ad mare interciperent. Ita-
que oportet in Decima Regione ponere
plani-

270 DE TOPOGRAPHIA
planitiem sitam inter Sinum & radices
quarti collis.

C A P. II.

*De templo Apostolorum, & sepulchro
Constantini Magni, de cisterna Ar-
cadiaca & Modestiana, de Palatio
Placiliano, & Bove arce.*

EVsebius scribit Constantinum Ma-
gnum templum Apostolorum ædifi-
casse in altitudinem immensam, id-
que vestivisse omni genere marmorum
variorum, & fulgentium ab imo solo
ad tectum, quod totum tenuibus lacu-
naribus auratis ornavit, regulisque æ-
reistexit multo auro perlitis, splendo-
rem ejaculantibus etiam in eos, qui vel
procul illas intuerentur. Structura tem-
pli superior ex ære & auro eminenti
expressione elaborata cancellos & fene-
stras habens, templum circumdabat.
Circa templum aula illustris erat in æ-
rem purum & apertum patens, cujus
porticus dispositæ in quadrum circum-
dabant aream sub dio expositam. Iux-
ta porticus distendebantur regie ædes,
& balnea, & ἀνακαμπτήρεια, aliaque
permulta domicilia æditimorum, alio-
rumque ministrorum templi commo-
dè ædificata. Hæc omnia pius Rex in-
memo-

memoriam Apostolorum Servatoris nostri posteritati tradidit, duodecimque ibi loculos velut stellas sacrae memoriae Apostolorum consecravit, atque arcam, in quam ipse post mortem includeretur, in medio Apostolorum posuit, utrinque stipatam sex Apostolis. Socrates adjungit: Corpus Constantini aureae arcae impositum, in Urbem Constantinopolim tulerunt ejus necessarii, & deposuerunt in templo Apostolorum. Zonaras Eusebium videtur non legisse, cum ait id sepultum in aede Apostolorum in porticu, quam ad sepeliendum patrem Constantius condidisse traditur. Secundum viam latam, quae tendit per dorsum Promontorii ab aede Sophiae ad portam Adrianopolitanam, prope locum, ubi fuisse templum Apostolorum antè dixi, hodie monstratur solium ex Porphyretico marmore factum, sed vacuum, & carens operculo, longum decem pedes, altum quinque pedes & semissem, quod Graeci & Turci dicunt esse Magni Constantini: sed quàm verè, ipsi viderint. Mihi verò dubium videtur ex Eusebio & Socrate, tradentibus in arca aurea situm fuisse, nisi fortasse arcam auream in solium illud Porphyreticum incluserint. Zonaras dicit Theodoram uxorem Justiniani aedem nuncupa-

cupatam Apostolorum construxisse. Fuerat, inquit, ibi ante Apostolorum templum à Constantino ædificatum, non quale nunc est, sed minùs pulchrum, & multò inferius. Procopius jam inde ab antiquis temporibus ait fuisse Constantinopoli templum omnibus Apostolis factum, vetustate jam dirutum, ac casui obnoxium: quod Iustinianus totum demolitus non modò renovare, sed & pulchrius, & majus efficere studuit in figuram crucis: cujus pars recta ad Orientem & Occidentem Solem existit; transversa verò altera ad urfam & ventum austrum: muris quidem utraque extrinsecus septa, intrinsecus verò circumornata columnis supra, infraque stantibus. Euagrius videtur ignorare à Magno Constantino id constructum fuisse, cum ait id à Iustiniano conditum fuisse; qui profecto, ut pleraque alia non primus condidit, sicut asserit Procopius, adulans rhetorum more: sed renovavit vetera, aut collapsa restituit, aut incensa reedificavit. Hujus ædis nulla restant vestigia, jam ne fundamentorum quidem: nisi fundamenta quædam Cisternæ, quæ aquam suppeditabant ædi Apostolicæ: in cujus quidem Cisternæ solo sunt officinæ, & tabernæ Ephippiorum circiter ducen-

ducentur, ubi sunt, & venduntur non
 modò Ehippia, cæteraque equorum
 ornamenta Turcica: sed etiam vasa
 ex corio ad hauriendam aquam scitè
 facta, tum pharetræ, arcæ corio testæ.
 Supra hanc Cisternam ædes Mametana
 cum Xenodochio sita est in planitie,
 quam Mamethes, qui Urbem cœpit ex
 ruinis cum aliarum ædium Christianis-
 mo sacratum, tum ædis Apostolorum
 vicinæ ædificavit ad similitudinem ædis
 Sophianæ, ex lapide quadrato: testu-
 dineque semicircula texit lateritio opere
 facta, plumbo testæ, ut sunt omnia
 Turcica ædificia publica: vestibuloque
 ornatissimo eam illustravit quadrato,
 tam lato, quam ædes ipsa, marmoreis
 pavimentis nitenti, & porticibus in qua-
 drum dispositis: quarum arcus sustinen-
 tes concamerationem earundem colu-
 mnae ingentes exquisitissimi marmoris
 sustinent. In medio vestibulo, seu atrio
 est Enneacrunos, desiliens in magnum
 craterem marmoreum. Circa ædem,
 ingens area partim parietibus, partim
 longis ædificiis cincta, quorum partem
 possident sacerdotes, & literarum do-
 ctiores, partem orientalem hortus mu-
 ris clausus, in quo medio est sepulchrum
 Mametgi Regis, quod constructum est
 in figuram cylindri, velut delubrum
 S hemil-

- hemisphaericum ex marmore candidissimo, tectum plumbo, fenestris cancel-
laris, & porta cum vestibulo ornatum.
In hujus medio solo est solium Mamethi
holoserico tectum: solum stratum stra-
gulis Attalicis, in quibus desident per-
petui flamines sodales, illud noctes &
dies servantes. Extra aream, via dux-
taxat intermedia, Xenodochia ingentia
sunt, lapide quadrato similiter ædifica-
ta, areas in medio habentia, & por-
ticus columnis marmoreis circumdatas.
Xenodochiis adnexi horti magni, muris
● clausi. Denique ædes hæc cum circum-
vicinis ædificiis claudentibus aream, &
cum Xenodochiis, continet in ambitu
circiter sex stadia. Sub horum ædifi-
ciorum claustro idem Mamethes Ther-
mas construxit totius Urbis maximas
in solo Cisternæ antiquæ, quam arbi-
tror aut Arcadiacam, aut Modestia-
cam, quas Regionum Urbis descriptio
ponit in Undecima regione. Hæ Ther-
mæ duplices & geminæ sunt, nempe
viriles & fœmineæ, inter se quidem
conjunctæ, sed portis divisæ contra-
riis, quibus ingressus non patet ex
Thermis alteris in alteras Thermas. De-
scribam duntaxat viriles, cui similes
sunt fœmineæ. In primo aditu habent
Apodyteriam, ex quo patet introitus
in

in Tepidarium , ex Tepidario in Caldarium , quibus tribus membris thermæ constant inter se aditu conjunctis , sed recto & pariete divisis in rectum ordinem dispositis. Apodyterium est ædificium quadratum lapide quadrato constructum usque ad concamerationem rotundam opere lateritio factam , cujus ambitus interior continens ducentos & quadraginta pedes , & octo digitos , circumdatur suggestu lapideo lato plus sex pedes , alto tres pedes. Paries Apodyterii à pavimento ad imas radices concamerationis altus triginta septem pedes. In medio Apodyterii solo marmoribus strato Crater magnus marmoreus in ambitu continens triginta septem pedes , altus tres pedes , plenus aquis salientibus. Ex Apodyterio duabus portis pater aditus in Tepidarium , ædificium in ambitu interiori continens centum pedes , constans quatuor arcubus sustentibus rectum hemisphæricum efficientibus octo cellas ; quarum una dimidio cæteris minor , habens à tergo latrinas , in quas totius balnei aquæ confluunt ad eas purgandas. In hujus pariete fistula aquæ defluit , qua Turci , ut solent , ab excrementis redditis lavantur. Ex his octo cellis sunt sex , singulæ habentes labrum , sed ita dispo-

sitæ , ut ex duobus arcubus singuli in
 medio habeant unam cellam , ex qua
 ad dextram & sinistram ingressus patet
 in aliam cellam. Alii duo arcus sic cel-
 las habent , ut is , qui est versus portas,
 ex quibus dixi aditum Apodyterio in
 Tepidarium , habeat cellam tam ma-
 gnâ , quàm ipse amplius est , in quo
 labra sunt ubi in pavimento marmoreo
 pannos Turci lavant. Quartus arcus
 substructo muro dividit Tepidarium à
 Caldario. In medio Tepidarii est Cra-
 ter cum Siphonibus salientibus. A Te-
 pidario una porta aditum præstat in
 Caldarium. Tertium membrum , quod
 constat octo arcubus sustentibus he-
 misphærium , efficientibus octo cellas
 extra magnum hemisphærium receden-
 tes circumdantibus Caldarium in am-
 bitu continens circiter nonaginta pe-
 des , habens solum marmore stratum,
 quod medium efficit velut suggestum
 octogonum in circuitu continentem
 quinquaginta septem pedes & dodran-
 tem altum duos pedes & quatuor digi-
 tos , quem circumdat alveus discurrens
 inter octogonum & pavementum , quo
 aditur in cellas , tam altum , quàm octo-
 gonum. Cellæ quatuor interiores , po-
 sitæ in quatuor angulis , quoquo ver-
 sus sunt latæ undecim pedes & tres di-
 gitos,

gitos , usum præstantes Laconicorum, quorum sicco calore sudor elicitur. Eadem est mensura duarum cellarum extra duos arcus recedentium. Aliæ sex cellæ semicirculæ , quas efficiunt sex arcus , sitæ sunt in ambitu hemisphærici Tepidarii, largæ inter imas pilas arcuum undecim pedes , latæ quinque & dodrantem. Singulæ cellæ habent labrum marmoreum : præterea in una est solium marmoreum magnum. In parietibus Caldarii & Tepidarii , & cellarum, nullæ fenestræ sunt , sed duntaxat in tectis hemisphæricis , quæ tota ferè plena sunt foraminibus , quæ clauduntur vitreis supra tectum eminentibus , lampadis inversæ similitudinem gerentibus. Extra Thermas est hypocausti præfurnium , largum duos pedes & semissem, totidem altum , perenni igne miliarium æreum inversum calefacientis , & flammæ vaporem ejaculantis in cuniculos rectos , & transversos subterraneos calefacientes pavimentum Thermarum superimpositum. Rivus ductus ab agro suburbano non longè à præfurnio , canalem efficit largum sex pedes . Ex hoc derivantur cuniculi sive tubuli discurrentes per medios parietes circum Thermas : quorum unus transiens supra patinam miliariam , calidam

aquam intromittit salientem in labra epistomiis clausa: alter supra concamerationem primi canalis transiens, frigidam in eadem labra ministrat altioribus fistulis, quas epistomiis clausas referant, quoties lavantes calidam temperare volunt. Sed de usu lavandi Turcorum, & de ratione ædificandi balnea separato loco tractandum est. Nunc redeo ad institutam Regionem Vndecimam, quæ Palatium Placillianum continebat, cuius Procopius meminit: Cùm, inquit, Regem Iustinianum Theodora Regina consolabatur his verbis: Habemus regias alias, quæ Helenæ appellantur, & Placillianæ à Placilla uxore magni Theodosii, quem ut Iustinus Sophiam conjugem illustravit regiis Sophianis nuncupatis, ita verisimile videtur Placillam nobilitasse Palatio Placillano, quam vehementer amasse Theodosium toti orbi patefecit Theodosii ira, qua ille exarsit in Antiochenos, quos in Laodensium tradidit potestatem, quod Placillæ statuas in foro suo positas evertissent ob novum vectigal impostum. Non addam jam cur Chrysostomus Andriantes scripserit. Potest etiam legi Palatium Flacillianum, à Flacilla, de qua Claudianus,

Sola novæ Latii vectigal Hiberia rebus

Cen-

*Contulit, Augustos. Fruges, araria,
miles*

*Vndique conveniunt, totoque ex orbe
leguntur:*

• *Hac generat, qui cuncta regant. Nec
laude virorum*

*Censeri contenta fuit, nisi matribus
aque*

*Vinceret, & gemino certatim splendi-
da sexu*

*Flaccillam Marianamque daret, pul-
chramque Serenam.*

Bos æreus in Vndecima Regione fuit:
sed in qua parte, conijcere possemus ex
magna Cisterna, quam recentes Histo-
rici tradunt conditam fuisse prope Bo-
vem æreum à Niceta Eunuchō tempo-
ribus Theophili Regis, si hæc extaret;
aut si extat, ejus nomen retineretur:
aut si Forum extaret; quod nonnulli
scriptores appellant Bovis Forum. Ioan-
nes Tzerzes in sua historia idem esse di-
cit Forum Bovis & Bovem locum ex
æreo Bove sic appellatum. Is qualis
fuerit, intelligitur ex Zonara: Phocæ
inquit, tyranni corpus infelix combu-
stum fuisse ad locum nuncupatum Bo-
vem, ubi caminus fuit ex ære factus, fi-
guram Bovis maximi gerens, ex Perga-
mo advectus. Cedrinus scribit in hunc
Bovem inclusum martyrem Antipam

exustum fuisse. Quanta autem crudelitate laborarint aliquot tyranni Constantinopolitani, qui maleficos hoc tormento excruciant, ex Tauro Aggentinorum ostenditur, quem Phalaridis tyranno Perillus à Plinio vocatus, ab aliis rectius Perilaus, Atticus faber ærarius, mugitus hominis pollicitus igne subiecto, primus illum expertus cruciatum justiore sævitia artificis: cujus opus, ut Plinius ait, nemo laudat; & diu olim servatum est, ut quisquis illud viderit, odio persequeretur artificis manus. Quæ causa artificem incitavit potuerit, ut caminum effingeret in formam Bovis, non aliam veriore reperio, quàm usum linguæ Græcæ, quæ Caminos appellare solet Boves bonis lateribus, & robore præstantes. Ut enim Camini habent præfurnium in latere velut portam, ita Perilaus portam in latere Tauri effecit. Bovem hunc æreum traductum Constantinopolim fuisse ex Sicilia, aut Italia, potius quàm ex Pergamo, conjicio ex direptionibus regum Constantinopolitanorum, qui totum orbem spoliarunt ut suam novam Romam ornarent. Iam verò ubi hic Bos æreus fuerit, à permultis civibus percunctatus sum, sed à nemine intelligere potui: quamvis non ignorent Bovem

vrem

vem quendam fuisse Constantinopoli
 æreum; quamvis à majoribus suis, qua-
 si per manus oraculum de hoc Bove
 æreo traditum jactitare soleant: quam-
 vis ejus interpretationem suis tempori-
 bus attribuere rectius, quam Ioannes
 Tzetzes vir quidem eruditus, qui in
 sua varia historia ante trecentos & se-
 pentaginta annos scripta ita id interpre-
 tatur. Oraculum, inquit, Constantino-
 poli jactabatur ejusmodi, βῆς βοῆσσι τε,
 καὶ ταῦτ' ἔϋφλησθαι: *Bos mugiet,*
tamen lægebit. Et hoc Constantinopo-
 litani imaginati sunt fore calamitates,
 & merus, ut innumerabiles exercitus
 Alemannorum, atque aliarum gentium,
 contra Constantinopolim venturi es-
 sent; omnesque, quod expectarent Vr-
 bis eversionem, direptionemque obstu-
 pefacti erant, atque insomniis pertur-
 babantur. Tum uxor Megaletæarchi
 perterrefacta prænuntiatione exercituum
 illorum innumerabilium, & pervulga-
 tis versibus fabulose compositis, effin-
 gente animo ea, quæ movebantur, exi-
 stimavit se videre per insomnium illa,
 quæ in sermonem hominum venerant:
 Constantinopolim primò quidem habe-
 re murum lateritium; circa verò Bovis
 Forum, sive ad Bovem locum visa est
 videre exercitum, atque copias arma-

tas; circa Taurum hominem mortuum percussu manuum & lugubri voce dolorem testantem. Hoc insomnium mulier conspiciat præsignificare extremam calamitatem impendere Vrbi arbitrata, indicavit Tzetze, qui interpretatus est murum lateritium prædicere frugis abundantiam, atque annonæ copiam Constantinopoli. Scitis, inquit, qui adestis, ubertatem annonæ, quæ tum fuit illud verò exercitum, & multas copias armatas circa Bovem esse, atque mortuum hominem ad Taurum sedere, dixit finem esse oraculi pervulgati; illius dico, quod prænuntiat Bovem clamarum, & Taurum ejulaturum: sed non ut imaginati sunt ii, qui metus cogitant, sed finem esse ad utilitatem omnibus nobis civibus. Itaque audi Augusta, & doce etiam alios, & dic, Tzetzes ita me docet: Bovem nos Græci feminam Bovem nuncupamus, quanquam interdum Taurum, & Vitulum Bovem appellamus; Taurum autem propriè Bovem marem nominamus, Taurum autem hunc Italum vocant Latini. Bos igitur nostra, nempe Vrbs Constantini ex Tauris Italis Romanis condita omni genere armorum plena, & com meatibus, & exercitibus classicum canet contra hostes: Taurus verò Italus exercitus Latini

nonum

norum expallesceat multo metu, & lugebit, si Rex non seducatur potentis sermonibus. Arguta quidem hæc Tzetis interpretatio, ut hominis adularis Reginae, & sibi facile persuadentis, quæ cupiebat: ut est ingeniosa hominum imbecillitas ad se circumscribendum. Sed longè verior erat illa, quam redarguere Tzetzes conatur, per vulgata oraculi interpretatio, quæ tum per animos Constantinopolitanorum pervaserat, exercitum Latinorum expugnaturum esse Constantinopolim, ut revera paulò post expugnavit, diripuit, incendit, Urbisque tyrannos alios ex Tauri summa columna Theodosii præcipitavit, alios ad Bovem æreum combussit. Similiter idem Tzetzes argutulus videri cupit conjector alterius oraculi, quod ipse narrat & interpretatur, sed frigide & ridiculè: ut postea docuit exiguus, καὶ σοὶ ὡς ἰπτάλοφς, ὅτι ἔχλιας: id est, Væ tibi Constantinopoli, septem colles incolenti, mille annos non ages. Id oraculum fuit alterum Constantinopolitanis, ut illud quod antè dixi, *Bos clamabit, & Taurus*; ulabit. Postquam, inquit, illud ipsum pulchrè & commodè dissolvissèm, meæ interpretationi alterum objectum est: scilicet, O Constantinopolis, quæ septem colles incolis, non

mille

mille annos ages. Sic interpretatus sum, non esse intelligendum, ut vulgò intelligunt *ἡ αὖ* adverbium luctuosum non esse unam partem, sed duas partes orationis, nempe *ἡ* negationem, ac *αὖ* significare five: & ita aptandas esse. Sive ô Constantinopolis mille annos non ages: sed intra mille annos etsi evertaris, tamen non vix, & luctus tibi, sed gaudium erit, ut major extruaris, ut amplius splendeas. Dissolveris enim ad bonum eorum, qui te dissolvent. Occultè adalatur principibus civibus factionum de imperio contendentium: nam si de hostibus externis intelligeret urbem dissoluturam, delira esset illius interpretatio. Sed quoquo modo intelligat, delirat. Nam sive à civibus, sive ab externis dissoluta est, non gaudium fuit Constantinopoli, neque modò divinis oraculorum pænuntiationibus prædictum est Constantinopolim mille annos non duraturam, sed etiam Astronomorum præscientia. Quidam (sicut ait Suidas) historiarum monumentis prodiderunt Constantinum Magnum postquam Urbem absolvisset, vocasse Astronomum muncupatum Valentem, illius temporis hominum qui Astronomiæ darent operam præstantissimum; eique præcepisse, ut Urbis sy-

dus

dus natalitium & horoscopum obser-
 varet, ut nosceret quot annos esset
 permanfura. Valens in sexcentos &
 nonaginta annos ipsam duraturam esse
 varicinatus est: at hi jam multò antè
 præterierunt. Itaque, Inquit Zonaras,
 oportet Valentis prædictionem menda-
 cem esse; attemque Astronomiæ aber-
 rare ab horoscopo, aut illos annos Va-
 lentiè m-dicere convenit, in quibus po-
 litici mores observabantur, & tranquil-
 litas, & Senatus honorabatur, & Con-
 stantinopolitani cives florebant, & le-
 gitima erat regii principatus admini-
 stratio, non tyrannis dominantium,
 communia existimantium propria sua
 bona, hisque ad suas libidines explen-
 das abutentium. Iam verò ut absolvam
 oracula, quæ à magnis viris tradita
 sunt de hac Vrbe, venio ad Zosimum
 antiquum authorem, si cum Ioanne
 Tzetza & Zonara conferas. Ille enim,
 inquit, Constantinopolim in tantam
 magnitudinem crevisse, ut nulla Vrbe
 alia esset cum ipsa conferenda, neque
 magnitudine, neque fœlicitate: sed ta-
 men ait, cum diu multumque confide-
 rassent nullam ex deis prædictionem
 majoribus nostris datam esse de Con-
 stantinopolis incremento in meliorem
 fortunam, multos Historicos, multa-
 que

que oracula perlegi, ac cum in his dubitationibus longum tempus consumsissem, incidi tandem in oraculum Sibyllæ nuncupatæ Heritreae, sive Phaëlis, sive Phaënnæ Epirotidis: nam & hac divino afflatu percita oracula edidisse dicitur, cui obtemperantem Nicomedem filium Prusiæ, & ad ea accommodantem, quæ sibi utilia viderentur bellum suscepisse contra patrem Prusiam Attalo obtemperantem. Oraculum autem Sibyllæ habet sic,

ὦ βασιλεῦ Θρηκῶν, λείψεις πάλιν ἐὼ
 ἀρεθ' αἰθερίν,

Αὐξήσεις δ' ἰλέοντα μέγαν γαμψώνυχον
 δελφόν,

Ὅς ποτὲ κινήσῃ παλίστας κρημνίσας
 χώρας,

Γαῖαν δ' αἰρήσῃ μόχθων ἄτερ· ὑδὸς
 σὲ φημι

Ἐκηπλήγεις περὶ αἰθ' ἀπὸ παλαιᾶς ἀντι-
 λαθρόν,

Ἐκ δ' ἰπρόνων πιστέει οἷοι κνώες ἀμφὶς
 ἔχουσιν.

Κινήσεις δ' ἰσθμίου λύκον γαμψώνυχον
 δελφόν.

Οὐδ'

Οὐδ' ἰθέλοι' γάρ σι' ὑπὸ ζυγὸν αὐχέ-
να θῆσθ.

Τότε Βιθυνίαν γαῖαν λύκῃ οἰκήσας
Ζεύς ἐπιφροσύναι' ταχὺ δ' ἐπ-
βήσε' ἄρχῃ

Ἄνδρά' σι οἱ Βύζαντι' ἔδ' κταί-
ναι εἰς

Τροισμάκῃ ἐφείμαϊς ἡ λύκῃ αἰ-
νόλυκῃ πηξῇ κρητῆρῃ

Υ' π' ἀνάγκῃ οἴμε' γ' εἶσα' ἡμῶν
ναίοντες ἰθέλον

Οὐκ ἔπ' γῆς οἱ πατρὸς νόον ἀλλὰ ἀ-
ναδείξω

Ἀθαιάτων λογίῃ θητοῖς ἀδαιμόνιαι
οἶδ' ἔν

Θρηῖσσι κύβητά πῃμα. τίς δ' οἱ
εὖκ' ἐπ' τηλῇ

Πείρα' παῖδα κταὶνὸν καὶ τῇδε φέρ-
σιν

Τρηχὺ παρ' ἡπείρῃ πλοῦτος ἐπ' ἀναι-
σῆται ἔλκ' :

Καὶ μέγαν οἶδ' ἔν ταχὺ ὃ βαλὲν αἰ-
μωρόσθ.

Hoc oraculum , inquit Zosimus , ut ita
dicam , revera ostendit , & ænigmatice
dicit omnia futura Bithynis mala ob tri-
buto-

butorum postea ex ipsis exactorum gravitatem: & præsignificat, ut principatus celeriter perveniet ad viros, qui Byzantis sedem incolunt: ac si longo post tempore hæc prænuntiata non acciderint, ne quisquam putet excessisse: omne enim tempus breve Deo semper consistenti, & futuro. Et hæc quidem, inquit, ex oraculi verbis, & rerum eventu conjectavi: si alia sententia oraculi cuiquam videatur, eam sequatur. Deinde ut confirmet suam opinionem de hoc oraculo, scribit ut Constantinus Magnus ejusque filii summis tributis Bithyniam, & totum orbem oppresserint, ut urbes desertæ manserint. Ioannes Tzetzes nobilis Grammaticus, & Historicus, multis seculis post Zosimum oraculum aliter interpretatur, edoctus tempore rerum inventore. Quidam, inquit, hoc oraculum dicunt esse Sibyllæ, alii verò Epirotidis Phaënnus. Epirotis, inquit, Phaënno tot antè seculis prædixit facta paulò ante nostram ætatem, quomodo Regem Romanum vincent Persæ, supraque collum ejus calcabunt velut servituti addicti, & suus populus & Proceres quomodo hunc ab imperio deiciant; & quomodo Persæ obtinebunt omnem Bithyniam, & Scythæ quomodo bellum conflabunt, & suscipient con-

era genus Romanorum: καὶ ἐπὶ λέ-
γεται πάντῃ περὶ διερμύνῃ supra-
dictum oraculum, quod de Turcis pra-
cinnatur. Ceteros ejus, inquit, versus pra-
tereo, dicam paucos.

Δὴ τότε Βιθυνῶν γαῖαν λύγῃ οἰκή-
συσσι

Ζεῦος ἐπιφροσύνησι, κακὸν δ' ἐπι-
θήσεται ἄνδρας.

Ἄνδρας οἱ Βύζαντι ἐδὲ καὶ θάλασσαν
πέσσει.

Oraculum hoc etsi antiquissimum, ta-
men in tot Urbis ruinis nunquam adeo
liquidè patuit, quàm nunc sub imperio
Turcorum. In supercilio quarti collis
vergentis ad Solis ortum visitur tem-
plum Pantocratoris illustre memoria
recentium scriptorum, cujus parietes
interiores vestiti crustis marmoris va-
rii, quod duplices porticus habet, &
plura tecta hemisphaerica, tecta plum-
bo, quorum maximum sustentatur qua-
tuor columnis Pyrrhopœcilis, qua-
rum perimeter habet septem pedes: al-
terum Hemisphaerium sustentatur qua-
tuor arcibus, quos fulciunt quatuor
columnæ marmoris Thebaici. Est item
in quarti collis latere meridionali, co-
lumna par, & similis ei, quam dixi in

290 DE TOPOGRAPHIA

Exocionio paulò ante stantem , nuper traductam in Basilicam Regis Soleimani. Habet in basi circulum illum laureatum , radiatum , similitudinem crucis labaricæ gerentem , qualis in Xerolphi columna cochlide Arcadii videtur. Ad radices quinti collis est duplex murus intra se claudens vicum domorum , quem nunc vulgò appellant Phanarium , ex eo , quòd una nocte ad lucernam constructus fuerit instante obsidione. Vbi ex Dionysio arbitror fuisse locum , qui Mellacopsas appellabatur: cur ita appellaretur ostendi in Bosporo. In dorso quinti collis est ædes Regis Selimi cum Xenodochio , ejusque sepulchro: ibi etiam prope est Cisterna ingens , in pratum conversa , spoliata columnis & cameris.

C A P. III.

De sexto colle , & Decimaquarta Regione.

VRbis descriptio Regionum , tradit Decimamquartam Regionem licet in Vrbls parte numeretur , tamen quia spatio interjecto divisa esset , muro proprio vallatam , alterius quodam modo speciem civitatis ostendere. Esse verò progreffis à porta modicum suam planam;

nam ; dextro autem latere in clivum
furgente usque ad murum ferè plateæ
spatium nimis pronam. Continere in
se Ecclesiam , Palatium , Nymphæum ,
Thermas , Theatrum , Pontem publi-
cium , sive ligneum. Quispiam fortasse,
qui Constantinopolim non vidit , ex
hac descriptione faciliè putaverit sciri
posse , in qua parte sit decimaquarta re-
gio , præsertim jam undecim cognitis,
& tertiadecima , & duodecima , quam
mox cognoscendis : at cum nulla ex-
tent , quæ traduntur in ea fuisse , ne
pons quidem publicus , neque aqua,
quæ hoc ponte trajiceretur faciliè co-
gnoscat , disceptatio relinquitur in-
quirendi in quo loco fuerit : nam ne-
scio , quæ illa porta fuerit , à qua dicit
progressis modicum planam. Quod verò
ait dextro latere in clivum surgente , fa-
ciliè intelligeretur , si scirem quid appel-
let dextrum latus. Iam verò in quinto
colle fuisse hæc non videtur , ex eo , quòd
dicit interjecto spatio divisam , quo exi-
guo divisa fuisset , inconsultumque fuis-
set , iam muro proprio distinguere à pro-
pinquis Urbis muris. Huc accedit , quòd
nullus pons fingi potest fuisse in quinto
colle , neque in sexto aut septimo colli-
bus Urbis , neque extra Urbem ullus
pons extat , neque vallis intercedens in-

tra quintum & tertium collem ponam
 nullum habet, neque aquam, nisi cogi-
 temus sinum aliquem, qui nunc obrutus
 sit habuisse, qui ponte transiretur. Iam
 si existimamus ultra sextum collem, ubi
 vicus hodie Aivasarius nuncupatus, faci-
 lius quidem constabit illic pontem fuisse,
 quo trajiceretur sinus Ceratinus. Vbi
 prope fundamenta pilarum pontis viden-
 tur, at verisimilius videtur collem sex-
 tum vicinum habitatum fuisse propter
 commoditatem viarum à Thracia, prius-
 que vicinum, quàm longinquum cen-
 sendum inter Regiones Urbis: præse-
 tim cum plerique scripserint sextum col-
 lem habitatum fuisse suburbio Hebdo-
 mo appellato, quod aliaque suburba-
 na ædificia, ut intra urbem includeret,
 propinquitas loci invitavit Theodo-
 sium minorē ad promovenda urbis
 moenia.

C A P. I V.

*De Hebdomo suburbio Constantinopolis,
 & triclinio Magnaura, & Cyclobis,
 & de statua Mauritijs ejusque arma-
 mentario, de loco nuncupato Cyn-
 gio.*

Suburbium Hebdomum appellatum in
 sexto colle fuisse, qui nunc est intra
 ur-

urbem, ostendit ædes divi Ioannis Baptistæ, quam etiam nunc Græci vulgò vocant Prodomi. Ea in latere ad Solis ortum pertinente sita est, à Turcis maxima ex parte diruta, ubi aliquot columnæ marmoreæ extremam rapinam metuentes supersunt, sed paucæ ex multis ablatis. Quàm autem illa sumptuosa fuisset, cum alia vestigia indicant, tum Cisterna Boni nuncupata (ex eo, quòd eam Patritius appellatus Bonus còndiderit) paulò supra eam ipsam sita, longa trecentos passus, columnis & concameratione spoliata, in qua nunc hortì virent. Sozomenus ait Regem Theodosium majorem caput Ioannis Baptistæ ex vico nuncupato Coslao, qui vicinus erat Pantichio loco Chalcedonis, traduxisse & posuisse ante Urbem Constantini in Hebdomo nominato, maximumque & pulcherrimum Deo ibidem excitasse templum. Idem tradit Theodosium cum educeret exercitum contra Eugenium, ex Vrbe Constantini egressum, ut sibi exercituique bene & feliciter exitus belli eveniret, à Deo precatum fuisse in æde, quam in honorem Ioannis Baptistæ in Hebdomo ædificaverat. Procopius nimium rhetoricè adulatur Iustiano, quem instauratorem hujus ædis tradit ædificasse eam in suburbio appella-

lato Hebdomo. Zonaras ait regnante Constantino Pogonato Agarenos gravi classe Urbem obsidisse, quæ stationem habebat à promontorio Hebdomo sita ad Occasum usque ad Cyclobion. Similiter historiæ aliz tradunt à promontorio nuncupato Hebdomo ad Occasum pertinente, sive à dōmo Magnaura usque ad Palatium Cyclobion spectans ad Orientem stetisse classem Agarenorum. Ex quibus obiter colligimus Magnauram fuisse in Hebdomo. Cedrinus Magnauræ solarium rotundum scribis condidisse Philippicum Regem, illicque in atrio suam statuam armamentariumque collocasse. Alii scribunt Mauritium Imperatorem Magnauræ triclinium ædificasse, in ejusque atrio posuisse suam statuam, armamentariumque ibidem constituisse. In triclinium Magnauræ hi versus extant incerti Poëtæ:

Εἰς τὸ Τεῖκλινον τῆς

Μαγνῶρας.

Ὁτραλίως πολὺ πλάζαν τῶνδε δόμων βασιλῆες,

Αἰχμὴν ὀλοδοῦντεσαν ἀπὸ σπουδαίου λαχόντες,

Αὐτὸς αὐτὰξ Ἡρακλῆς σὺν Κωνσταντίνῳ ψῆν.

Cister-

Cisternam Magnauræ, quæ erat in Palatio, Heraclius obruit, quam, ut ait Cedrinus, Macedonius Rex purgavit, in pristinumque statum restituit. Quidam si minus vere, tamen apertè tradunt Triclinium Magnauræ nominatum ex eo, quòd Anastasius Rex cùm ibidem ob horrendam tempestatem ventorum & tonitruum, & fulminum exingueretur, clara voce dixerit: *Magna perimus æra*. Pulcheria Theodosii minoris soror ab administratione Imperii remota secessit, & apud se vixit in Hebdomo. Nicephorum Phocam, Zonaras inquit, appropinquantem Vrbì à populi factione Prasina appellata exceptum magno applausu, eumque in Hebdomo coronatum à Patriarcha Constantinopolitano. Cur verò id suburbium nominetur Hebdomum, existimo à septenario numero suburbiorum, quæ nomina retinuerunt etiam inclusa in Urbem. Procopius tradit Iustinianum in Regione urbis, quæ appellaretur Secunda, ædem divæ Annæ ædificasse. Ignotus scriptor patriæ Constantinopolitanæ rationem affert, cur appelleretur secunda: In loco, inquit, appellato Secundo, stabat Iustiniani Rhinocerotis statua: hanc demolitus est Bardas Cæsar Michaëlavus Theophili, & confregit. Appellatus est Secundus lo-

cus ex eo, quòd Iustinianus in exilium
 projectus in Chersonem à patritio Leo-
 ne rerum potiente, ubi cùm decem an-
 nos exul mansisset, profectus est ad Tar-
 belum Regem Bulgarorum, cuius fi-
 liam nomine Theodoram duxit: ei-
 que exercitus datus est, quem duxit contra
 Constantinopolim ad repetendum suum
 principatum. Quem cives cùm noluis-
 sent recipere, ingressus est per cuniculos
 Aquæductus in Urbem, ad locum ubi
 restabant fundamenta columnæ suæ,
 quam adversarius everterat: & secundo
 regnum adeptus. Secundam columnam
 ibidem restituit, ædemque ibidem divæ
 Annæ edificavit: ex eoque locus appel-
 latus Secundus: At, ut jam dixi, Pro-
 copius tradit, magnum Iustinianum eam
 condidisse in Regione Secunda, quam
 ante Theodosium minorem (qui muros
 Urbis promovit) existimo suburbium
 fuisse septimi colliis, hoc est, Duodeci-
 mæ Regionis ex Cedrino, & aliis. Fue-
 runt, inquiunt, terræmotus horribiles,
 qui murum Urbis in Exacionio even-
 runt, & templa magnifica, & domos
 splendidas in Porta Urbis Aurea Victo-
 riæ signum prostraverunt, & in Secun-
 da Regione ad divam Annam loca tre-
 muerunt. Hæc pluribus dixi, ne quis
δὲ τῆς χείρας putet esse in numero
 Regio-

Regionum, quas antiqua descriptio tradit quatuordecim fuisse Urbis. Procopium miror in tot ædificiis Urbis describendis nunquam earum meminisse, cum Iustinianus in suis constitutionibus meminerit. Inter Palatium Constantini, & Portam Urbis Adrianopolitanam, extat ædes in septimo colle, quæ etsi jam tot secula sit intra Urbem, tamen etiamnum *Χεῖρὸς Χάριτος* appellatur, ex eo, quod olim esset extra Urbem ex tribus partibus, ut mos est Græcarum ædium sacrarum: porticu cingitur, parietes ejus intrinsecus vestiti crustis marmoris varii quadratis, ita inter se conjunctis, ut distinguantur ab imo sursum versus modulis astragalorum, aliorum baccatorum, aliorum teretium sine baccis. Supra quadratas crustas discunt tres fasciæ, & tres velut astragali, quorum duo teretes supremus quadratus velut regula, supra fasciam denticuli, supra denticulos folia Corinthia, denique marmor sic mensulis distinguitur, ut in commissuris eluceat labor Corinthius: sed is plenior apparet in æde Sophiæ. Iam verò ex his, quæ post addam, cognoscetur Hebdomum suburbium fuisse in Decimaquarta Regionum Urbis continente in se Palatium. Nunc ex tot antiquis Palatiis nullius

nomen extat, nisi Palatii in septimo colle sita, quod etiamnum appellant Constantini, ex cuius ædificiis restat unum cum aliquot columnis & cisterna, in qua elephanti stabulantur. In planitie littorali posita ad radices sexti collis vergentis ad ortum solstitii æstivi, est porta Palatina, sive Cynegion appellata, ubi Platani extra portam. Præpe portam extant intra murum tres arcus magni, nunc substructi, olim patentes, per quos ingrediebantur cæcæmes in Portum Manufactum intra muros clausum, ad commoditatem propinqui Palatii, nunc obrutum, & conversum in hori culturam. Cynegion celebre est scriptis recentium, ut etiam Suidas non alienum putârit in suum Lexicon hanc historiam inserere. In Cynegio, inquit, appellato projiciebantur mortis condemnati. Erant quædam illic statuae. Theodorus Anagnostes eo profectus cum Imerio Chartophylace, vidit illuc statuam parvam quidem longitudine, sed crassitudine magnam. Me autem contemplante inquit Imerius, Contemperate, quis condidit Cynegion. Cui respondi, Maximinus condidit, Aristides dimensus est; statim cecidisse columnam, & afflixisse Imerium, ut evestigio moreretur. Ego metu perculsus

fus ad templum fugi, & quod acciderat denuntiavi. Id autem hominibus minimè credentibus, jurejurando asserui. Domestici defuncti, & quidam Regis ministri, ad locum mecum profecti sunt. Qui cum admirarentur casum viri, & columnæ, Ioannes quidam Philosophus dixit, se invenisse ab animalculo præclarum virum interiturum, à quo persuasus Philippus Rex, hoc animalculum in eodem loco terra obrui iussit. Iustinus tertius Tiberium & Leontium, qui triennium imperaverant è vinculis eductos per Forum & Theatrum simul junctos rapi ab equis, atque ad ejus pedes detractos, cum eorum cervices calcaffet, in Cynegio spectante populo interfici iussit. Id Theatrum, per quod dicit simul junctos raptos; existimo fuisse Theatrum Venatorium: nam, ut Romæ fuit *Ἰατρὸν ἀμυνζατικὸν*, ita fuit Byzantii, ex Procopio, qui tradit Iustiniani avaritia Theatra, Hippodromos, Cynegesia maxima ex parte omissa fuisse.

CAP. V.

De Blachernis, & de Triclinio Blachernarum, & Palatio; Aquæductu, & de multis locis antiquissimis.

ANtiqua Regionum descriptio dicit quidem Decimanquartam ædem sanctam continere, sed non nominat, neque meminit Blachernarum, quamvis ita nominarentur antequam Severus Byzantium everisset, ut post declarabo, quæ extra Urbem essent non modò eo tempore, quo scripta est illa Regionum descriptio, sed etiam vivente Iustiniano: quem Procopius scribit ædificasse templum Virginis Mariæ ante moenia Urbis, in loco appellato Blachernis. Miretur hoc templum, inquit; ingressus, ingentem quidem molem citrà ullum periculum constitutam, cernens ipsam magnificentiam ab omni insolentia alienam. Puto Iustinianum hoc templum refecisse: nam Zonaras tradit, Pulcheriam Marciani uxorem templum in Blachernis ædificasse, & Mariæ Virgini dedicasse. Pomponius Lætus hoc à Theodosio conditum tradit. Cedrinus testatur Iustinum nepotem Iustiniani templo Blachernarum duos arcus addidisse. Cùm ex antedictis Procopii constat

Stat Blachernas extra Urbem esse, tum ex Agathio. Instantibus, inquit, Barbaris permissu Justiniani omnia templa extra Urbem sita, quæ à Blachernis initium sumunt, usque ad Pontum Euxinum, spoliabantur armamentis, & intra Urbem servanda traducebantur. Hodie prope Xylo portam & angulum Urbis occidentalem, inter radices sexti colliis, & sinum ædis sacre intra Urbem sitæ, quam Virgini Mariæ sacram dicunt fuisse, eique fontem sacrum adhuc scaturientem ostendunt Græci, Blachernamque locum nominant, vestigia exarabant, cum venissem Byzantium, quæ funditus nunc ferè effossa sunt, & deleta. Ex imo clivo sexti colliis eminenti supra templum Blachernarum prodiit Aquæductus duabus fistulis, ejus aqua salit, quarum altera clauditur epistomio, altera perennis fluit, hunc ex Hydralæ fluvio antè dixi Andronicum Regem conduxisse in regionem Blachernam, ubi antea aqua fluviatilis nulla erat. Anastasius Rex magnum Triclinium ædificavit in Blachernis, quod etiamnum ætate Suidæ dicebatur Anastasiacum. Tiberium Regem construxisse publicum Blachernarum Balneum, Zonaras, & alii scribunt. In Blachernis regium Palatium fuisse etiam nunc tra-

302 DE TOPOGRAPHIA
 te Zonaræ , atque multò infrà , usque
 ad Manuelem Regem ex historia liquet
 recentiorum. Vnde verò locus Blacher-
 nas appelletur , in suo Anapio Bospo-
 rico docet Dionysius Byzantius , à quo
 loca descripta à quinti collis radicibus,
 ad extremum angulum Urbis , & collis
 sexti , paucis repetam. Post locum , in-
 quit, qui nominatur Mellacopsas (hunc
 antè dixi fuisse sub radicibus quinti col-
 lis) duo loca sunt omni tempore anni
 piscationem , ad depressiones extremas,
 quas efficiunt lingulæ collium , & ad fi-
 nus profundos quietos à ventis , lar-
 gientia : quorum alter Ingenidas dicitur
 ab heroë Indigena, alter Piræicus , à Pi-
 ræo Atheniensi, vel ut alii dicunt, ab an-
 tiquo quodam incola : in quorum Me-
 dio locus est nominatus Cittos à copia
 hederæ ibi facile provenientis. Piræico
 loco continuus est Camara locus procli-
 vis , & ventis obnoxium littus , itaque
 multum à mari percutitur. Inde supra
 Thalassa , finis totius sinus Ceratini,
 ubi est initium influentium in sinum flu-
 minium : nominata enim sive ob illo-
 rum vicinitatem corrumpentium natu-
 ralem maris aquam , sive quòd immo-
 bilis , & minus affecta ventis , ac po-
 tiùs ab influxu fluminum, assiduâ. mol-
 lemque materiam afferentium efficiente
 mare

mare cœtiosum , ubi tamen est cōpia piscium. Hujus maris marcidi primus locus appellatur Pōlyrrhetus , à viro Pōlyrrheto. Post hunc Vareiascopia , à mari profundo : tertius Blachernas , nomen barbaricum , à quodam ibi regnante adeptus : ultimus Paludes.

C A P. VI.

De ponte , qui est ad divum Mamantem , & de ejus Hippodromo , & Leone arce , de Mauriti Regis sepulchro.

NON Historici modò , sed etiam Græmaticus Suidas , tradunt ad divum Mamantem pontem fuisse duodecim fornicibus constantem : Multæ enim aquæ eò defluebant. Vbi etiam Draco æreus statutus erat , propterea quòd illuc serpens aliquando habitasse existimaretur , ubi multæ virgines prægnantes fiebant. Basiliscus enim quidam , qui amavit hunc locum , quique ex cohorte Numeriani Cæsaris fuit , illuc habitavit , & templum excitavit , quod postea Zeno evertit. Constantinus Iconomachus Andream Calybitem memorabilem virum apud Blachernas in Hippodromo divi Mamantis flagris interfecit. Zonaras narrat Maurium Regem sepultum fuisse

fuisse in templo divi Mamantis prope murum, quem ædificavit Pharasmanes eunuchus, Iustiniani cubicularius. Cedrinus dicit templum Mamantis esse prope portam nuncupatam Xylocercon. Alii tradunt Crunnam Bulgarorum Regem Constantinopolim circuissse à Blachernis ad Auream portam. Quam cum capere se posse diffidisset, cucurrit ad divum Mamantem: Palatium illuc situm incendit, & Leonem æreum positum in Hippodromo simul & Vrsum, & Draconem, & electa marmora, cum reverteretur, exportasse. Sozomenus loquens de his, qui expulsi sunt propter Chrysostomum, ex Vrbe egressos scribit convenisse in locum situm ante Urbem, quem Constantinus Rex in Hippodromi spectaculum purgaverat, & muris ligneis circumdederat, quem arbitror postea appellatum Hippodromum divi Mamantis. Zonaras addit Leonem Regem metu incendii, quo Vrbs conflagrabat exivisse ex Vrbe, & plurimum mansisse ad divum Mamantem. Cedrinus Theophilum Regem dicit certamina equestria exercuisse ad templum martyris Mamantis, in Secundo situm. Ex antè acervatim collectis patet divum Mamantem fuisse ad Blachernam, pontemque illic fuisse, id quod confir-

confirmat Ioannes Tzetzes in sua Varia Historia, cum ait ex Abydi angustiis usque ad pontem Blachernarum Hellespontum appellari. Ex quo liquet pontem illum fuisse ubi pilæ cernuntur lapideæ antiqui pontis, sed non extra aquam eminentes, nisi aliquando æstate, sitæ inter angulum urbis Blacherneum, & suburbium, quod Turci appellant Aibasarium. Hunc illum jam pronuntiare possumus esse, quem antiqua descriptio Regionum Vrbis appellat ligneum, & ponit in Decimaquarta Regione, in qua diximus fuisse suburbium Hebdomum. Hoc unum adverte ex Suida, Pontem divi Mamantis habuisse duodecim fornice, itaque lapideum tum fuisse, aut Suidam loqui de alio templo Mamantis alibi sito.

C A P. VII.

De septimo colle, & Duodecima Regione, & de Columna Arcadii.

EX columna Arcadii, quæ etiamnum extat in septimo colle, nuncupato Xerolopho, diviso à sex collibus valle lata, colligo fuisse Duodecimam Regionem, quæ Portam Auream à civitate perentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mol-

V

liori-

lioribus clivis deducta maris confinio
 finiebatur. Continebat in se Portam
 Auream, Porticus Troadeas, forum
 Theodosiacum, Portum Theodosiacum,
 & Columnam intra se gradibus per-
 viam, quam Arcadius imperator exci-
 tavit in Xerolopho, etiam nunc in no-
 stram ætatem nomen retinente, & su-
 pra ipsam collocavit statuam suam, quæ
 cecidit regnante Leone Conone terræ-
 motu, quo vehemēter concussum est By-
 zantium, & quo multa templa, & domus
 ceciderunt multitudoque hominum op-
 pressa est. Cedrinus declarat hanc Col-
 umnā Arcadii ex omnibus partibus simi-
 lem Columnæ Theodosii in Tauro pos-
 itæ. Habet stylobatem, basim, & capitulum.
 Ejus scapus cum spiræ & capitulo
 constat lapidibus viginti & uno. Præ-
 terea supra capitulum duo lapides ex-
 stant. Stylobates constat quinque lapi-
 dibus, omnibus adeò conjunctè inter
 se commissis, ut si vel terræmotu, vel
 vetustate nunquam concussa fuisset, ex
 uno, eodemque lapide tota Columna
 constare videretur. Hi lapides alii su-
 pra alios impositi, & conjuncti tan-
 quam spondyli juncus excavati, totum
 Columnæ ambitum unum, & perpetuum
 præstant, fenestellis illustrem, & gradus
 efficiunt. Vnus enim quisque lapis per-
 tem

sem graduum efficit. Et ambitum scapi velut murum, incœpi numerare, à lapide supremo fastigian- te Columnam usque ad imum gradum. Supremus igitur lapis continens portam, qua scanditur supra capituli abacum, altus circiter tredecim pedes, & dodrantem, concameratus, & convexus tegit totam Columnam. Porta alta sex pedes & duos digitos, larga pedes tres & dodrantem. Secundus lapis, sex pedes altus, continet supremum gradum possum supra abacum capituli. Tertius, altus quinque pedes & quatuor digitos, continet abacum, & totum capitulum. Quartus, altus quinque pedes, exceptis duobus digitis. Quintus altitudinem habet quinque pedum minus duobus digitis. Sextus quatuor pedum & dodrantis. Septimus quinque pedum & digitorum duorum. Octavus quatuor pedum, & quatuor digitorum. Nonus sex pedum. Decimus quinque pedum. Undecimus quatuor pedum, & quatuordecim digitorum. Duodecimus quatuor pedum, & dodrantis. Decimustertius quinque pedum. Decimusquartus quinque pedum, & digitorum duorum. Decimusquintus quinque pedum & semipedis. Decimussextus quinque pedum & semissis. Decimusseptimus

quinque pedum, & decem digitorum.
 Decimus octavus sex pedum & semissis.
 Decimus nonus quinque pedum, & digitorum quatuor. Vigessimus sex pedum & semipedis. Vigessimus primus, qui initium scapi facit, sex pedum, & digitorum quatuor. Infra scapum lapides continentes spiram stylobatem, sunt sex: quorum summus altus quaternos pedes & dodrantem, secundus totidem, tertius quatuor pedes, quartus pedes quatuor, & semissem, quintus totidem, sextus & infimus quatuor pedes. Singuli supradicti lapides ex se gradus faciunt, & ambitum velut murum distinctum fenestris quinquaginta sex. Gradus autem circiter ducenti triginta tres sunt, duorum generum: alii enim per anfractus, alii cochleæ in modum: Stylobates ascenditur quinque anfractibus normatim affurgentibus: unusquisque anfractus areolam unam habet, qua ascenditur ex uno anfractu in alterum. Primus anfractus habet gradus sex, secundus totidem, tertius octo, quartus novem, quintus totidem, omnium infimus vicinus limini infero januæ, altus digitos decem, largus pedem unum, longus pedes duos, & novem digitos. Similes sunt totius quinti anfractus, cujus area quadrata quoque

ver-

versus lata duos pedes & novem digi-
 tos. Post quinque anfractus est initium
 scapi, cuius gradus primi alti decem di-
 gitos, largi juxta murulum scapi pe-
 dem, in medio pedem & dodrantem,
 longi pedes duos & novem digitos: ul-
 timi alti novem digitos. Scapus Colum-
 næ interior habet ambitum viginti
 octo pedum. Crassitudo muri, quo vel-
 ut thorace gradus clauduntur, est duo-
 rum pedum & trium digitorum, in ima
 columna, at in summa pedis & do-
 drantis. Iam si quis me curiosum di-
 cet, quod singulos lapides mensus sim;
 curiosiorem dicet illum, quem Thucy-
 dides probat, quod muri hostilis lateres
 numerasset, ut altitudinem deprehenderet.
 Ipse exteriorem ambitum me-
 tiri non sum ausus, ne demissum per-
 pendiculum Barbari deprehenderent.
 Altitudinem necesse habui intrus latens
 dimetiri [metiendo] interiores singu-
 los lapides, ex quibus in numerum sub-
 ductis deprehenditur Columnæ Cochli-
 dis altitudo. Id quod videtur primum
 extare supra terram, sunt duo gradus
 compositi ex multis lapidibus. Deinde
 sequitur tertius gradus: is est lapis altus
 tres pedes & quatuor digitos, latus quo-
 quoversum triginta tres pedes & semi-
 pedem. Supra lapidem, qui efficit ter-

tium gradum, Stylobates consistit, constans quinque lapidibus: quorum [primus] incipiens à limine portæ, est altus quinque pedes & semissem: in quo quidem lapide est plinthus planus, altus tres pedes, quinque digitos, totulus quinque digitos, apóphygis cum regula dodrantem, altera regula superior duos digitos, corona scalpta alta dodrantem: Sophorus egregie scalptus trophæis ex triplici latere: nam latus ad septentriones pertinens, continens portam, non est insculptum. Coronis stylobatica inclinatur velut testum, in qua ima est primum regula, deinde astragalus baccatus, tertio loco echinus, quarto astragalus intortus ut funis. Reliqua pars, usque ad summam curvaturam, folia ligata in modum manipulorum, recta quidem, & in se curvata voluta. Stylobates emittit velut abacum, in quo fasces coronario opere laureati bini in singulis lateribus, quorum major incurvatur usque ad imam partem abaci. Item in lateribus ejusdem coronati abaci summi existunt septem pueri nudi, tenentes fascem laureum. Ex unoquoque abaci angulo eminet aquila. Supra Stylobatis abacum coronarium existit plinthus columnæ minus projectus foliis adumbratis, supra plinthus

torus laureatus, alligatus vittis flexuosis. Toro superest apophygis. Deinde incipit scapus Columnæ, sculptus pugnis variis. Sculptura procedit in modum Columnæ, quæ Romæ Trajano sacra est, inter elices binas cochleæ more surgentes. Summus scapus nempe Trachelium, est striis rectis distinctus; capituli ima pars apophygis, deinde echinus, tertio loco abacus projectus extra scapum duos pedes, & digitos quatuordecim. Abacus quoque versus patet in latitudinem decem & septem pedum, & dodrantis. Supra abacum existit porta, & velut conus Columnæ altus, portam continens, altior decem pedibus. Hanc Tuscanam columnam dicere possumus, cum basis & capitulum sint elaborata opere Tuscanico.

C A P. VIII.

De statuis, & antiquissimo tripode Apollinis in Xerolopho statutis.

Svidas scribit, Xerolophon primò quosdam Thema appellasse, ex eo, quòd in eo essent quindecim Cochleæ, & Dianæ statua, & Severi conditoris, & Themation, tripus ubi hostias immolabat Severus, ubi multa oracula aliquando edebantur, & puella virgo

immolabatur. Priscianus, quem mihi in memoriam revocavit Benedictus Aegius, antiquitatis acer investigator, tradit Azoles solitos fuisse interponere F digamma, quod ostendunt Epigrammata, quæ egomet legi in tripode vetustissimo Apollinis, qui extat in Xerolopho Byzantii, sic scripta, *Δημῖς Φά-
Fων, λαFονάFων*. Item alio loco Aoles solent inter duas vocales ejusdem dictionis digamma ponere, quos nos in multis sequimur, *ὄFης*, ovis: *δαFῶ*, dævos: *ὠFὸν*, ovum: & quòd hoc verum est, ostendunt Epigrammata vetustissima, quæ literis antiquissimis scripta in multis tripodibus legi, & maxime in tripode Apollinis, qui est Constantinopoli, in loco quem *Ξηρόλοφος* vocant: sunt autem scripta sic, *Δημῖ-
Fων*, pro *Δημῖς Φάων*: *ΛαFονάFων*, pro *Λαοκόνων*. Addunt alii, fuisse etiam in Xerolopho juxta basim Columnæ Arcadii Columnam Theodosii minoris, & Valentiniiani, & Marciani, quæ terræmotu ceciderunt. Zonaras dicit Symeonem Bulgarorum principem crudellem, & nunquam quietum contra nationem Chrobatorum exercitum duxisse; à quibus cùm victus esset, exercitumque amisisset locorum difficultate, inter ea quidam Regi Constantinopolitano signi-

signi-

significavit statuam supra fornicem in Xerolopho collocatam, spectantem ad Solis occasum, designare Symeonem Bulgarum; ac si quis Columnæ caput abscinderet, secuturum Symeonis interitum. Itaque Regis jussu caput Columnæ abscissum est, & interitus Symeonis ex violento stomachi dolore cognitus est Regi Constantinopolitano diligenter observanti illius tempus interitus. Iam verò portus Theodosiacus fuit in Hortis, quos hodie appellant Blancham, muro undique clausis, & sitis in maritima Propontidis planitie, subjecta sub radices septimi collis, cujus ostium vergebat ad Solis ortum æstivum, à quo moles extendebatur ad occasum æstivum: supra quam nunc muri adstructi existunt. Urbis moles adhuc extat larga duodecim pedes, longa sexcentos passus meos, quos conficere soleo in ambulando. Portus obrutus est, latissimos hortos habens oleribus confitos, & paucis arboribus: ex quibus, ut Fabius ait, non pendent vela, sed poma. Horti irrigui sunt ex lacubus, quos habent intra se perennes, vestigia nimirum antiqui Portus. Cujus circuitum excessisse milliarium, ex mole & situ loci deprehendo. In faucibus Portus adhuc navium capacibus extra murum Urbis et-

iamnum videtur turris undique mæd
 circumdata & saxa, reliquæ ruinarum.
 Scriptor ignotus Patriæ Constantino-
 politanæ tradit, primò nuncupatum
 Thema, ubi Cochleas quindecim dixi-
 mus fuisse, deinde Forum Theodosia-
 tum appellatum: mihi potiùs videtur
 fuisse Arcadiacum, à proxima Arcadii
 Columna: nam Forum Theodosiacum
 vero propius videtur fuisse prope Por-
 tum Theodosiacum, cùm ex archie-
 ctonica ratione, quæ præcipit Forum
 faciendum esse juxta Portum: tum ex
 nomine conditoris Theodosii, qui Fo-
 rum suum commodiùs efficere non po-
 tuit, quàm juxta sui nominis Portum:
 quem arbitror etiam Portum Eleuthe-
 rii priùs appellatum fuisse, si vera tra-
 dunt, qui dicunt Constantinum Ma-
 gnum saxa fluctibus objecisse à macro-
 ne primi collis usque ad Portum So-
 phiæ, & Portum Eleutherii, conditum
 à Magno Constantino, præsidente o-
 peris Eleutherio Parricio, statuanque
 Eleutherii statutam fuisse marmoream
 in eo Portu, marmoreum calathum fo-
 rentem humeris, & palàm etiam mar-
 moream tenentem manu, Palatium-
 que Eleutherii ædificasse Hirenæ, ejus-
 que filium Constantinum, atque ab
 hoc Palatio usque ad Amastrianum Hip-
 podro-

podromum fuisse à Magno Theodosio conditum , quem everit Hirena. Zonaras scribit Hirenam , cum ab administratione Imperii remota fuisset à filio Constantino , in domo sua , quam ædificaverat in Eleutherii partibus , vixisse. Porticus , quas Regionum Urbis descriptio appellat Troadeas , alii vocant Troadesias , qui dicunt Constantinum Magnum muros promovisse usque ad Porticus Troadesias , & Portam Auream , quam continebat Duodecima Regio. Troadeas appellatas arbitror , quòd containerent quippiam ejusmodi quale Plutarchus tradit continuisse Porticum Variam nuncupatum. Ajunt , inquit , in Porticu olim appellata Plesiaëtia , nunc verò Pœcila , Polygnotum pictorem Troadem pingentem Laodiceæ faciem in imagine Elpinicæ fecisse. Nunc ex nomine , quod mutatum est , non agnovissem ; nisi ex fonte Portæ vicino collegissem , quem etiamnum appellant *Χερσονήσιον* , à Porta Aurea nomen retinentem. Is adhuc perennis scaturit , & religiosè bibitur à Græcis , qui omnes fontes juxta templa sitos sacros habent , & nominant. Iam templum non extat , quod Procopius describit : Duo templa , inquit , Deiparæ Justinianus construxit ante muros Urbis :

bis : unum in regione appellata Blachernis , alterum in loco nominato Πηγάς , ubi est sylva magna cupressorum , & pratum floridum , hortusque tempelivos & formosos fructus producens , & fons sine strepitu emittens aquam quietam & potabilem. Hæc quidem templa ante muros Urbis fecit : illud quidem ad litus maris , alterum prope Portas Aureas nuncupatas. Quæ quidem templa addit Procopius circa finem murorum esse ut ambo sint inexpugnabilia Urbis præsidia. Ex quibus conjicio tempore Iustiniani angulum Urbis , quem vocant Septem turrium , non fuisse intra Urbem : sed murum terrestrem à Porta Aurea , angulum fecisse Urbis longè interiorem , ut ex Studio monasterio colligere licet suburbano olim , quod nunc intra Urbem est , penitiùs quàm angulus Septem turrium. Idem Procopius ait , Iustinianum ingredienti Portam Auream à dextra parte templum divæ Iæ vetustate collapsum ingenti sumptu restituisse. Iam non modò ex antedictis Portam Auream assequor vicinam fuisse septimo colli nuncupato Xerolopho , verùm etiam ex Zonara , qui tradit regnante Leone multa templa , multasque domos terræmotu cecidisse , Arcadiique statuam in Columna

Statua Xerolophi positam, & in Porta Aurea Theodosii majoris statuam, & muros Urbis pertinentes ad continenter campestem. Cedrinus ait eodem terræmotu ad Portam Auream cecidisse Victoriæ statuam? alii addunt eodem terræmotu quinto Kalendas Novembris factò ædificia sacra profanaque per multa cecidisse; populumque multum extinctum fuisse, & simulacrum, quod stabat supra Attali Portam Magni Constantini unâ cum ipso Attalo. Longè igitur errant, qui putant portam Auream esse, quàm nunc Oriam vocant, sitam in parte Urbis septentrionali, quàm antè dixi Portam Neoxii, cùm ex antè scriptis liqueat esse in parte Urbis vergente ad Solis occasum æstivum portam Auream, tùm ex antiqua Urbis descriptione Regionum, quæ tradit Urbis longitudinem à Porta aurea usque ad litus maris directâ linea pedum quatuordecim millia septuaginta quinque continere. Cedrinus tradit, elephantos collocatos in Porta Aurea similes esse illis, in quibus olim Theodosius sedens Urbem ingressus est. Quibus adjungunt horum elephantorum statuas in Aurea porta statuas ex æde Martis Atheniensis deportasse Theodosium Parvum, qui construxit urbis muros usque ad Blacher-

Corinthiæ. Extra Urbem fuit monasterium Studianum olim, nunc est intra urbem, juxta viam, qua itur ex Columna Arcadii ad Portam Septem turrium, quas claudit murus Urbis habens Portam nunc obstructam, olim patentem, cujus Paraftades sunt duæ columnæ Corinthiæ marmoris maculosi, venis viridibus distincti, sustinentes octo columellas efficientes tres arcus. In latere Portæ sinistro existunt sex tabulæ marmoreæ, singulæ habentes latera clausa columellis aliis teretibus, aliis quadratis, continentes statuas eminenter expressas affabrè scalptas, nudas, clavis pugnantes, quarum superiores habent supra se Cupidines velut præcipites ad volandum: in latere dextro sunt item sex tabulæ cinctæ similiter columellis. In prima tabula inferiori juvenis tenens organum musicum jacet supinus, tibiis implexis: supra ipsum impendit imaguncula velut Cupido; supra Cupidinem mulier: in tabula superiore est statua nuda rebens clavam erectam, pelle leonis brachio involuto, canes dicens manu sinistra. Supra ipsam eminet Lexna, turgens uberibus. Alia tabula continet duos agricolas, ferentes calathos uvæ plenos. In alia tabula est eques alatus: equi frenum retinet mulier,

lier, à tergo sunt mulieres duæ. In summa parte tabulæ, alia mulier recubat. E regione hujus jacet juvenis. Hæc addidi, ob tabularum antiquum opus summo artificio factum. Præterea vidi in septimo colle cum alias Mameticas ædes, tum quatuor præcipuas, habentes vestibula marmorea, columnis marmoreis ornata: duas quidem in latere orientali, quarum duæ habent sex columnas in vestibulo bene proceras & crassas; duas quidem marmoris Thebæi, quatuor verò obscure virentes marmoris miscellanei. Altera est prope columnam Arcadii, nuper facta ab uxore Soleimani Regis, cum Xenodochio luculento, & Gymnasio profitentium literas Turcicas, & Arabicas: in quibus numeravi plusquam sexaginta columnas varias. In dorso collis spectantur aliæ duæ ædes; quarum una habet balnea adjuncta, & Gymnasia literaria. In ædis vestibulo sunt sex columnæ Thebaici marmoris, quarum ambitus est septem pedum, & velut calcaneum æreum: bases quidem, & capitula Turcico labore exculpta, sed scapi antiquissimi, præsertim duarum cingentium aditum ædis, habentium Hypotrachelium subtilius reliquo scapo. Hypotrachelii ima pars æqualis

scapo habet annulum teretem. Super annulum est alter annulus, latus depressus: deinde superest Hypotrachelium depressius reliquo scapo, ut est hominis collum subtilius inter caput & thoracem: nullamque vidi aliam Byzantii habentem Hypotrachelium, tantoperè accedens ad rationem Vitruvii, tradentis Hypotrachelium columnæ Doricæ contrahendum, ita ut in tertio libro de Ionicis est scriptum. Alia ædes Mametana est in eodem colle, in cuius vestibulo sunt sex columnæ bene excelsæ: in Gymnasii atrio sunt quatuordecim, totidem in porticu vicina.

C A P. X.

De Regione Tertiadecima Urbis, Sycena appellata & de oppido Galata, sive Pera.

GAlatam oppidum fuisse partem Constantinopolis, ostendit antiqua Descriptio Regionum: Novæ, inquit, Romæ Tertiadecima Regio est Sycena; quæ sinu maris angusto divisa, societatem Urbis navigiis frequentibus promeretur; tota lateri montis affixa, præter unius plateæ tractum. Stephanus ait, urbem Sycas contra novam Romam esse sitas, appellatas sua ætate Iustinianas: cur autem

ita appellarentur, non explicat; sed si ex eo, quod Iustinianus eas ædificiis ornarit, aut collapsas restituerit, his enim de causis urbes solent mutare nomina. Miror Procopium non meminisse horum ædificiorum, cum totius sinus Cornu nuncupati ædificia à Iustiniano ædificata, vel restituta exactè describat; nisi fortasse erratum sit in Procopio scribente *Lucundianas* pro *Iustinianis*: cum ait, regias suburbanas Iustinianum renovasse in æreo loco, & loco, quem lucundianas vocant; aut si in Procopio mendum non est, erratum videri potest in Stephani Codice habente Iustinianas pro lucundianis: ac Stephanus longè ante Iustinianum scripsit. Itaque, si vitium est, Stephani non est, sed Hermolai Grammatici Constantinopoleos, qui Commentaria Stephani redegit in Epitomen, quam Iustiniano dedicavit. At verò Iustinianæ potius, quàm Lucundianæ nominandæ videntur Sycæ, ex collatione multorum Codicum non modo Procopii, sed etiam Iustiniani editorum, & manuscriptorum. Iustinianus in suis Novis Constitutionibus; illud, inquit, manifestum est, si majus intervallum sit, & plures sint Decani feretro inservientes, & plures scholæ, propter feretri

pondus paucillum quiddam ipsis dandum esse. Deinde paulò infrà addit, *ἢ* similiter videri, si funus effertur intra novos urbis muros, & trajectum *τῶν Ἰουστινιανῶν ἢ τοῖς Συκῶν*, hoc est, Syca-
rum, sive Iustinianarum, quoniam non longè distant. neque opus est ma-
jore tempore, aut labore ad illuc profici-
scendum. Sin autem extra muros bu-
jus foelicis Urbis funus ducitur, sive ul-
tra alios trajectus, quàm trajectum Sy-
cenum funus effertur; prætereo cætera.
Vbi adverte *πέρασμα* Latine verten-
dum esse *trajectum*, non autem *terminum*, ut habet Latina interpretatio. Ex
antedictis patet oppidum Sycas nomina-
tas esse trans Sinum, & contra Con-
stantinopolim: sed contra quam Con-
stantinopolis partem non declarat Ste-
phanus: ac ex antiqua Regionum Vr-
bis descriptione assequor, tradente Re-
gionem Sextam à Foro Constantini us-
que ad trajectum Sycenum porrigi, hoc
est, Peræum, sive Galatinum nunc ap-
pellatum. Et ne videar contemnere re-
centes, afferam ex his nonnullos, qui
tradunt Absimarum Ducem hostium
obsidentium Constantinopolim, se re-
cepisse in Portum Syca, sitæ è regione
Constantinopolis. Evagrius scribit ca-
pita Longini, & Theodori à Ioanne
Scy-

Scytha Constantinopolim missa, ex con-
 tis appensa, ad nuncupatas Sycas in
 ulteriore littore opposito Constantino-
 poli sitas, Regis jussu erecta fuisse, ju-
 cundum spectaculum Byzantinis. Idem
 addit, Vitalianum usque ad nuncupatas
 Sycas incursiones fecisse. Contra quem,
 habentem in Sycis stationem, mittitur à
 Rege Anastasio Marinus Syrus pugna-
 turus. Ambæ igitur classes se præparant;
 una ad puppim Sycas, altera Constan-
 tinopolim habens: primum remos in-
 hibebant; deinde post excursiones, &
 leves pugnas utrinque factas, prælium
 navale commissum est circa loca appel-
 lata Vitharia. In fugam se conjecit Vi-
 talianus, magna ex parte virium sua-
 rum amissa, ut nemo hostium deinde in
 Bosporo inveniretur. Nec me movet
 Strabo, qui videtur extra Sinum Syca-
 ponere: Ex Promontorio, inquit, Fre-
 tum Bosporium in quinque stadia strin-
 gente, usque ad portum sub Syca posi-
 tum esse triginta stadia; ex Syca ad By-
 zantium cornu quinque stadia: Quæ
 non discreparent ab his, quæ antè dixi,
 si intelligeret Byzantium cornu, ut
 Plinius intelligit, Promontorium ipsum
 Bosporium, in quo Byzantium situm
 est. At Strabo declarat statim subdeus
 Cornu esse Sinum longum sexaginta

X, stadia.

stadia. Itaque aut erratum esse Cedici
 Straboniani arbitror, aut ipsum Stra-
 bonem errare, cum ex antè scriptis,
 tum maximè ex Dionysio Byzantio
 antiquiore, & suæ patriæ scriptore, tra-
 dente Syeodem locum esse juxta Sinum
 Cornu appellatum, in eo loco ubi ho-
 die extat Galata, ut planius declaravi
 in Bospori circumnavigatione. Longè
 etiam errant Perotini, qui dicere so-
 lent, Ianuenses primos conditores esse
 Peræ oppidi, cum multis antè seculis
 condita fuerit, quàm Ianuenses Peram
 emisissent, vel navatæ in bello operæ lo-
 co mercedis accepissent ab Imperatore
 Constantinopolitano: cum Iustinianus
 ponat Sycas intra Urbis muros, & A-
 gathius muris clausas tradat, cum ait
 adventu hostium tantum terrorem in-
 jectum fuisse civibus Constantinopoli-
 tanis, ut Iustiniani Regis milites armati
 insisterent muris Sycarum, ut promptè
 obsistere hostibus possent. Quid quòd
 Stephanus Sycas appellat Urbem, quam
 postea recentes scriptores, sed antiquio-
 res, quàm Ianuenses Galatam accepis-
 sent, castellum Galaticum vocant, tra-
 dentes classem Saracenorum stationem
 à Magnaura ad Cyclobion habuisse.
 Post autem duos dies, cum vehemens
 ventus flaret, ad castellum Galatam us-
 que

Tunc ad Clidion appulsam partem clas-
~~is~~, exustam fuisse igne, quem Impe-
 rator ex Acropoli jacularetur. Zonaras
 narrat Michaëlem Imperatorem, cum
 terra & mari obsideretur, in hanc de-
 sperationem venisse, ut catenam con-
 tenderet ab Acropoli ad oppidulum in
 contrario littore positum. Adhuc Ga-
 lata porta est, quæ appellatur catena,
 ex eo, quod ab Acropoli usque ad eam
 portam catena extenderetur. Auctam
 verò à Ianuensibus non semel, sed ite-
 rum, ostendunt muri sæpius promoti,
 adhuc extantes ab Oriente duplices, ab
 Occasu triplices, designantes varia ur-
 bis incrementa. Iam videre licet anti-
 quas Sycas in media Galata muris clau-
 sas, sitas contra Regionem Sextam, &
 trajectum Sycenum, totas affixas lateri
 montis, quales describit Regionum Vr-
 bis libellus, præter unius plateæ tra-
 ctum, quem subjacentium sub eundem
 montem littorum tantum præstat æ-
 qualitas. Oportuit hanc plateam latam
 fuisse centum passus Romanos. Nam
 tanta hodie superest inter montem &
 finem planities, & maior fortasse: quo-
 niam tot post annos dilatata fuerit, ut
 quotidie videmus excrecere ex proje-
 ctione purgamentorum, quæ, ut de-
 scendant in profundum, retinentur sub
 liciis

licis arcas ligneas stabiliuntibus, quas fistucis defigunt incolæ studio augendæ planitiei littoralis, & oræ maritimæ efficiendæ propius portuosæ. Verùm ut planius intelligatur ubi olim Sycena regio fuerit, Galatæ situm, ut nunc est, describam.

CAP. XI.

Descriptio Galatæ: & de templis Amphiarai, & Diana, & Veneris, & theatro Syceno, & foro Honoriano.

SYcena regio, jam vulgò nominata Galata, sive Pera, rectius nominanda Perza, ut Iosephus Iudæam trans Iordanam nominat Perzæ, & trans Euphratem Strabo regionem appellat Perzæ. Cur autem appelletur Galata, Constantinopolitani omnes jam prædicant, ex eo, quòd illic olim lac venderetur, aut mulgeretur, decepti nominis allusione: nec dubito si scirent Galatam appellatam olim Sycam, quin etiam auderent eam dicere à ficum lacte ita appellatam esse: suamque tum aberrationem à vero tueri possent auctoritate Dionysii Byzantii, scribentis Sycam appellatam à multitudine, & pulchritudine arborum ficum ibi provenien-

venientium. Quantò rectius conjectas-
sent, si à Galatis populis eam Galatam
nominatam fuisse arbitrati essent, ad-
ducti Ioannis Tzetæ civis Constanti-
nopolitani, & diligentis Grammatici
Varia Historia, abhinc ferè quadrin-
gentos annos conscripta: quæ tradit
Brenum Gallum, Ducem Gallorum,
quos Græci Galatas appellant, profe-
ctum Byzantium, illinc trajecisse: in-
deque Byzantii locum appellatum fuisse
Petam, ex traiectione Galatarum; à
quibus postea arbitror etiam Galatam
appellatam. Hæc autem sita est partim
in colle, partim in planitie subjecta sub
ipsum collum, quem duæ valles effi-
ciunt, una ab Oriente, altera ab Occi-
dente, utraque longa circiter unum
miliare. Collis dorsum procedit à Sep-
tentrione ad Meridiem, latum ubique
non minus ducentis passibus; tam lon-
gum, quàm valles, quibus utrinque
clauditur: deinde conjungitur cum re-
liqua continentis planitie. Collis me-
ridianum latus, & planitiem sub ipsum
subjectam, continentes Galatam, cir-
cumscribit sinus Ceratinus, Isthmum-
que, & peninsulam ferè semicircularem
efficit: ut si lineam duceres ab ore &
faucibus Sinus ad medium recessum,
quem Sinus Ceratinus insinuat in val-
lem,

lem, quæ collem Galatinum ab occasu claudit, inclusam videres intra semicirculum, quem designaret ducta linea, Galatam, accedentem ad figuram arcus intenti, nisi ejus Cornu vergens ad occasum dimidio largius quàm orientale esset, & minus longum. Galatæ circuitus muro circumdatus pater quater mille & quadringentos passus: latitudo varia: nam media est sexcentorum passuum, quorum viginti intercedunt inter Sinum & muros. Iam verò planities procurrens inter Sinum & collem, dilatatur in centum octoginta passus; clivus verò in quadringentos. Latus Galatæ orientale patet in latitudinem primò quadringentorum passuum, deinde contrahitur in ducentos sexaginta passus. Latus pertinens ad Occasum, extra veterem Galatam, situm habet mollem clivum, & ferè totum ad Meridiem, tendentem præter exiguam proclivitatem subsidentem ad Solis occasum, juxta muros veteris Galatæ sitam. Clivi enim collis Galatini duplici devexitate inclinantur; una in valles, altera in Sinum. Vnde fit, ut urbs sit pro-na triplici proclivitate; una à Septentrionibus ad Meridiem, altera ad ortum Solis, tertia ad Occasum. Declivitas per mediam Galatæ latitudinem decur-

currrens, tendit à Septentrionibus ad Meridiem, ita prona, ut in multis locis **clivi gradibus** molliantur, ut domus ex **parie infera** scalis ascenduntur, ex **supera** adeantur plano pede usque ad primam contignationem: latus verò tam **vergens** ad Solis ortum, quàm ad **occasum**, duplicem devexitatem habet, unam à Septentrionibus ad Meridianum cardinem, alteram ad Orientem, aut Occidentem: ut non modò **vix rectæ**, sed etiam **transversæ** proclivitate habeant: sed orientale latus proclivius in utramque devexitatem, occidentale molles clivos habet tam rectos, quàm transversos. Denique Galata sic prona est, ut si eadem altitudine omnes domus essent, superiores contignationes aspectu maris fruerentur, ex eisque velut ex theatris **haves ultra citraque** trajicientes spectarentur. Neque modò Galata, sed tota ferè Constantinopolis maris aspectu frueretur, si lex à Zenone constituta, & à Justiniano sancita **servaretur**, jubens intra centum passus neminem posse Constantinopoli impedire maris aspectum, neque rectum, neque obliquum. Plana urbis pars **discurrens** inter imos collis clivos & Sinum, nusquam minus stricta ducentis passibus; in cornibus largior est: & quidem ali-

alicubi pater in longitudinem, quadringentorum passuum. Oppidum triplo longius, quàm latius. Latitudo tendit à Septentrionibus ad Meridiem; longitudo ab Oriente ad Occasum. Latus occidentale lätius quàm orientale, & ferè eadem latitudine qua media urbs: nam per longitudinem quingentorum passuum nusquam minus lata quingentis passibus. Orientale latus contrahitur molliter, quoad ejus extremitas in formam cunei reducitur; ubi lata est ducentos sexaginta passus. Totum litus, quod circuit Galatam, portuosum est, naves admittens usquè dum contingant oram maritimam. Inter moenia & Sinum intermissum est spatium, ubi tabernæ & officinæ mercatorum & cauponæ frequentes, & vacua intervalla ad exonerandas naves. Portas habet maritimas sex: quarum tres trajetum frequentem habent ad Constantinopolim. Ita enim contra Constantinopolim jacet Galata à septentrionibus, ut primo, secundo, tertio collibus, & valli primæ & secundæ Constantinopolitani sit adversa, præ se habens Sinum & Constantinopolim, à tergo suburbana ædificia. Nam supra Galatam multæ domus suburbanæ partim in collis Gالاتini dorso, partim in ejus latere,

teribus triplicibus: nec Galata attingit
 summum verticem collis, imo ex sum-
 ma urbe, ubi est excelsissima turris, ad-
 huc restat extra urbem ascensus trecen-
 torum circiter passuum, plenum ædi-
 ficiis, inde jugum planum tendens à
 Meridie ad Aquilonem, largum circi-
 ter ducentos passus, longum duo mil-
 lia passuum, per quod medium discut-
 rit via lata utrimque ædificiis cincta
 hortorum & vinetorum; neque est ul-
 la pars amœnior: ex qua ejusque late-
 ribus videtur Sinus Ceratinus, & Bospo-
 rus, & Propontis, & septem colles
 Constantinopolis, & Bithynia, & sem-
 per nivosus Olympus. Denique ædifi-
 cia non modò in colle Galatino, sed et-
 iam in collibus & vallibus circumvicinis
 sitis in littore Galatino posito contra
 Constantinopolim, tot colles & valles
 habent, quot Constantinopolis, ut jam
 longè dimidio majorem, quam sit Ga-
 lata, urbem efficere possent, ac si cen-
 tum annos felicitas Imperii Byzantini
 duraverit, altera Constantinopolis fu-
 tura est Galata. Qui scribunt, Byzan-
 tem conditorem Byzantii templum Am-
 phiarai ædificasse in Syca, aberrant
 quidem à rei veritate, sed non procul.
 Nam Dionysius Byzantius tradit, post
 locum Sycenum fuisse templum Am-
 phia-

phiarai , ædificatum à Colonia deda-
 ctoribus , quorum princeps erat Byzas.
 Amphiaræum cùm cæteri Græci , tum
 Megarenſes honorabant , Deum ut ha-
 berent. Sed Amphiarai templum , cui
 non eſſet in loco , quem Dionyſius ap-
 pellat Sycenum , tamen ejus appellatio
 dilatata fuit , poſtquàm Sycena urbs
 condita fuit , ut etiam intra Sycas Am-
 phiarai , & Dianæ Luciferæ , & Veneris
 Placidæ templa incluſa fuerint , ut pla-
 nè demonſtravi in tractatione Boſpori.
 Sed horum jam nulla reſtant veſtigia,
 neque illorum , quæ tradit antiqua Re-
 gionum Urbis deſcriptio in regione Sy-
 cena fuiſſe ; neque hominum ullorum
 memoria viventium recordatur veſti-
 giorum , ubi illa fuerint : imo non mo-
 dò eorum memoriam , ſed ne nomen
 quidem Sycenæ regionis quiſquam jam,
 qui vel audierit , vel legerit , reperitur.
 Theatrum tamen & Forum Honorii-
 num duntaxat ex architectonica ratio-
 ne conjicere licet , fuiſſe illud quidem
 in imis clivis , ut ſolent eſſe omnia
 Theatra , quorum veſtigia vidi in Græ-
 cia. Forum verò in planitie vicina Por-
 tui , ubi nunc Xenodochium ædifica-
 tum eſt in fundamentis templi divi Mi-
 chaëlis , quod integrum extabat , cùm
 veniſſem Byzantium , eoꝛque aquæ ube-
 rioris

riores adductæ sunt inventis cuniculis antiqui aquæductus subterranei. Denique nihil antiquæ Sycenæ jam apparet. Nam columnæ, quæ antiquæ visuntur in aliquot templis Galatinis, à Ianuensibus foris exportatæ dicuntur, quorum nonnullæ antiquo opere elaboratæ sunt. Cisterna divi Benedicti spoliata cameris, & columnis circiter trecentis concamerationem sustinentibus, conversa in hortorum culturam jam alentium templi ædificium, indicat opus fuisse antiquæ opulentiae.

EX antè scriptis cognoscere potes, quæ monumenta Constantinopolis olim habuerit, quæ verò ædificia publica nunc habeat à Turcis, & qua ratione sint nonnulla à Turcis ædificata, separato volumine essent tractanda. Nunc summatim pauca exponam: Ædes Mametanas continet plus trecentas, quarum sumptuosissimæ à regibus, & regum purpuratis ædificatæ, sed omnes testæ plumbeis tegulis, marmoribus, & columnis marmoreis ornatæ ex spoliis Christianarum ædium, ut hæ prius ornatæ fuerant ex veterum decorum spoliis. Balnea & Thermas habet publicas supra centum: quarum quinquaginta magnæ & geminæ, & ferè
tales

tales quales descripsi à Mametho Rege ædificatas. Xenodochia & publica hospitia longè supra centum habet, quorum illustria aquas salientes in medio atrio habent ex agris suburbanis ductas. Sed præcipuè excellunt reges Turcorum in aquis ducendis intra Urbem. Eusebius quidem laudat Constantinum, In mediis, inquit, Foris videas fontes boni pastoris insignia habentes, his qui sacras literas norunt explorata, Daniele, scilicet & leones ex ære factos laminis aureis fulgentes. Valens & Andronicus magnis sumptibus flumina procul ab Urbe perduxerunt, partim arcubus adhuc extantibus supra terram, partim opere subterraneo: ceterique reges ingentes piscinas, & lacus subterraneos, quos cisternas posterius appellavit, permulta in omni urbis regione ingentibus sumptibus ædificaverunt, metuentes obsidionem à vicinis hostibus. At Turcica Constantinopolis jam adeò longinquos habet hostes, ut cisternas, aut diruant, aut in alios usus convertat quàm aquarum, atque copia aquarum salientium fruitur perductis ex omni agro suburbano etiam longè remoto: nullum enim est celebre templum, nullum Xenodochium, nullum publicum hospitium, nullæ thermæ nobiles,

biles , quæ non habeant aquas salientes in media area. Prætereo Bassarum, cæterorumque purpuratorum domos. Omitto Regem ipsum, cujus claustrum, occupans vetus Byzantium , passim perennes fluvios habet longè extra Urbem adductos. Prætereo lacus , & castella ubique in Foris, in viis creberrima, non modò largos potus largientia , sed etiam ex usibus hominum exeuntia, immunditias urbis in mare everrunt, & impuriorem spiritum & causas gravioris cœli auferunt , quibus urbes haberi solent infames. Prætereo nunc narrare, ut omnia ædificia Constantinopolitana sint facta ex ruinis incendio- rum & terræmotuum humilia, ut non multa habeant duas contignationes , lapide cæmentitio , aut latere non modò cocto , sed etiam crudo resecta. Excipio domos Galatæ à Ianuensibus conditas , & domos aliquot purpuratorum regionum. Christiani Græci suas sexcentas ædes sacras amiserunt : ex quibus nullam retinent nobilem præter ædem Monasterii , ubi habitat Patriarcha ; reliquæ aut funditus everse , aut in usus religionis Mametanæ conversæ sunt : nam quas habent ædes jam sacras circiter septuaginta , obscuræ sunt. Franci circiter decem habent ; Armeni septem ;

Iudæorum. verò synagoge plusquam triginta, vix capientes multitudinem maximæ nationis. Ex antè scriptis faciliùs fortasse cognosces absens, monumenta antiqua, quæ tradit antiqua Regionum Urbis descriptio, quam sine his præsens videas Constantinopolim: quod experietur, qui similia investigare possit me conabitur. Quod ut quivis promptius possit, adjungam statim de Regionibus novæ Romæ Constantinopolitanæ (incerto authore, sed illo tamen antiquo) libellum scriptum ante Iulianiani tempora.

REGIO PRIMA.

Prima Regio continet domum Placidia August. domum nobilissimam Marina, Thermas Arcadianas, vicus sive angiportus viginti novem, domos centum decem & octo, porticus perpetuas duas, balneas privatas quindecim, pistrina publica quatuor, [pistrina privata quindecim,] gradus quatuor, Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat. Vernaculum unum, velut servum in omnibus, & internuntium regionis. Collegiatos vigintiquinque, qui è diversis Corporibus ordinati, incendiorum solent casibus subvenire. Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuenda Urbis cura

mandata est. Hactenus auctor : subdit Gyllius quæ sequuntur.

Quos P. Victor, sive Sextus Rufus Vernaculos vocatos, fuisse [ait] in Antiqua Roma, hic in Nova Roma appellat Denunciatores: Collegiatorum non meminit neque Ruffus, neque Victor; omnes meminerunt Vicomagistrorum; quos distinxisse videtur Constantino-politana descriptio in Collegiatos & Vicomagistros. Latiniùs quidem Vicorum magistri appellarentur, ex inscriptione adhuc exstante in Capitolio-antiquæ Romæ;

IMP. CÆSARI DIVI.

TRAIANI PARTHICI FIL.

DIVI NERVÆ NEPOTI.

TRAIANO HADRIANO.

AVG: PONTIF. MAXIMO.

TRIBVNIC. POTESTAT. XX.

IMP. II. CON. III. P.

MAGISTRI VICORVM. XIV.

Pergit autor libelli.

REGIO SECUNDA.

Secunda Regio ab initio Theatri minoris, post æqualitatem sui latenter molli sublevata clivo, mox ad mare precipitiùs abrupta descendit, continet in se Ecclesiam magnam, Ecclesiam antiquam, Senatum, Tribunal purpureis gradibus

extructum, thermas Zeuxippi, Theatrum, Amphitheatrum, vicos sive angiportus triginta quatuor, domos nonaginta & octo, porticus magnas quatuor, balnea privatas tredecim, pistrina privata quatuor, gradus quatuor, curatorem unum, vernaculum unum, collegiatis triginta quinque, Vicomagistros quinque.

REGIO TERTIA.

Tertia Regio plana quidem in superiori parte, utpote in eo Circi spatio longius explicato, sed ab ejus extrema parte nimis prono clivo, mare usque descendit. Continet in se eundem Circum Maximum, domum Pulcheria Augusta, portum novum, porticum semitundam, qua ex similitudine fabrica Sigma Græco vocabulo nuncupatur, tribunal Fori Constantini, vicos septem, domos nonaginta quatuor, porticus magnas quinque, balneas privatas undecim, pistrina privata novem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatis viginti & unum, Vicomagistros quinque.

REGIO QUARTA.

Regio Quarta à Miliario aureo cælibus dextra laevaue surgentibus ad planitiem usque valle ducente perducitur. Continet in se idem Miliarium aureum, Angu-

Augustaum, Basilicam, Nymphaum, porticum Fanionis, liburnam marmoream, navalis Victoria monumentum, ecclesiam sive Martyrium sancti Menna, stadia, scalam Timasii, vicos triginta quinque, porticus magnas quatuor, balneas privatas septem, pistrina privata quinque, gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos quadraginta, Vicomagistros quinque.

RÉGIO QUINTA.

Regionis Quinta non modica pars in obliquioribus posita locus, planitie excipiente producitur: in qua necessaria civitati adificia continentur. Continet in se Thermas Honorianas, Cisternam Theodosiacam, Prytaneum, Thermas Eudocianas, Strategium, in quo est Forum Theodosiacum, & obeliscus Thebaus quadratus: horrea olearia, Nymphaum, horrea Croadentia, [Troadentia] horrea Valentiniana, horrea Constantiaca. Portum habet Probosphorianum, scalam Chalcedonensem, vicos viginti tres, domos centum octuaginta quatuor, porticus magnas quatuor, balneas privatas undecim, pistrina publica septem, pistrina privata duo, gradus novem, macellos duos, Curatorem unum, [Vernaculum unum,] Collegiatos quadraginta, Vicomagistros quinque.

REGIO SEXTA.

Regio Sexta brevi peracta planitie; reliqua in devexo consistit; à Foroque Constantini Scalam usque sive Trajectum Syceum porrigitur spatium suum. Continet in se columnam purpuream Constantini, Senatum ejusdem loci. Neorium portum, scalam Syceam, vicos viginti duos, domos quadringentas octuaginta quatuor, porticum magnam unam, balneas privatas novem, pistrinum publicum unum, pistrina privata decem & septem [Græci decem & septem,] Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos quadraginta novem, Vicomagistros quinque.

REGIO SEPTIMA.

Regio Septima in comparatione superioris planior, quamvis & ipsa circa lateris sui extremitatem habeat, [abeat] in mare declivior. Hac à parte dextra Columna Constantini usque ad Forum Theodosii continuè extensa porticibus, & de latere aliis quoque pari ratione perrectis, usque ad mare, velut seipsam inclinat, & ita deducitur. Habet autem in se Ecclesias tres, hoc est Hirenem, Anastasianam, & Sancti Pauli, columnam Theodosii, intrinsecus usque ad summam gradibus perviam: equitus magni

gnos duos partem ejusdem fori, thermas Carosianas, vicos octoginta quinque, domos septingentas undecim, porticus magnas sex, balneas privatas undecim, pistrina privata duodecim, gradus sexdecim, Curatorem unum, Collegiatos octoginta, Vicomagistros quinque.

REGIO OCTAVA.

Octava Regio ex parte Tauri, nulla maris vicinitate contermina, angustior magis quam lata, spatia sua in latitudinem [longitudinem] producta compensat. Continet in se partem Fori Constantini, porticum sinistram Taurum usque, Basilicam Theodosianam, Capitolium, vicos viginti unum, domos centum octo, porticus majores quinque, balneas privatas decem, pistrina privata quinque, gradus quinque, macellos duos, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos decem septem, Vicomagistros quinque.

REGIO NONA.

Regio Nona prona omnis, & in Notum [totum] doflexa, extensi maris littoribus terminatur. Continet in se ecclesias duas, Cenopolim & Omonæam, horrea Alexandrina, domum Nobilissima Arcadia, thermas Anastasianas, horreum

344 DE TOPOGRAPHIA

Theodosianum, vicos sexdecim, domos centum & sexdecim, porticus majores duas, balneas privatas quindecim, pistrina privata quindecim, pistrina publica quatuor, gradus quatuor, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatis triginta octo, Vicomagistros quinque.

REGIO DECIMA.

- **R**egio Decima in aliud civitatis latus à Nona Regione platea magna, velut fluvio interveniente dividitur. Est vero tractu planior; nec usquam præter maritima loca inaequalis, longitudinis ejus latitudine non cedente, continet in se Ecclesiam, sive Martyrium Sancti Acatii, thermas Constantinianas, domum Augusta Placidia, domum Augusta Eudoxia, domum Nobilissimæ Arcadia, Nymphæum majus, vicos viginti, domos sexcentas triginta sex, porticus majorum sex, balneas privatas viginti duas, pistrina publica duo, pistrina privata sexdecim, gradus duodecim, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatis nonaginta, Vicomagistros quinque.

REGIO UNDECIMA.

- **R**egio Undecima spatium diffusa liberrime, nulla parte mari sociata est: verum ejus extensio tam plana, quam etiam

etiam collibus inaequalis, continet in se Martyrium Apostolorum, patatium Flaccilianum, domum Augusta Pulcheria, Bovem aream, cisternam Arcadiacam, cisternam Modestiacam, vicos octo, domos, quingentas tres, porticus majores quatuor, balneas privatas quatuordecim, pistrinum publicum unum, pistrina privata tria, gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatis triginta septem, Vicomagistros quinque.

REGIO DVODECIMA.

Regio Duodecima Portam [Portum] a civitate petentibus in longum plana omnis consistit: sed latere sinistro, mollioribus clivis deducta, maris confinio terminatur, quam mœnium sublimior decorat ornatus. Continet in se Portam Auream, porticus Troadeas, Forum Theodosiacum, columnam itidem intra se gradibus perviam, Monetam, portum Theodosiacum, vicos undecim, domos trecentas sexaginta tres, porticus majores tres, balneas privatas quinque, pistrina privata quinque, gradus novem, Curatorem unum, Collegiatis decem & septem, Vicomagistros quinque.

REGIO DECIMATERTIA.

Tertiadecima Regio, Sycana est, quæ finem maris angustis divisa, societatem Urbis navigiis frequentibus promeretur; tota lateri montis affixa, præter unius plateæ tractum, quam subjacentium eidem monti littorum tantum præstat æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Thermas Honorianas, Forum Honorianum, theatrum, navalia, domos quadringentas triginta unam, porticum majorem unam, balneas privatas quinque, pistrinum publicum unum, pistrina privata quatuor, gradus octo, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos triginta quatuor, Vicomagistros, quinque.

REGIO DECIMAQUARTA.

Regio sanè Quartadecima licet in Urbis quartadecima numeretur parte, tamen quia spatio interjecto divisa est, muro proprio vallata, alterius quodammodo speciem civitatis ostendit. Est verò progressis à porta modicum situs plana, dextro autem latere in clivum surgente usque ad medium ferè platea spatium nimis prona, unde mare usque mediocrius hac, quæ civitatis continet partem, explicatur æqualitas. Continet in se Ecclesiam.

fiat, palatium, Nymphaeum, Thermas, Theatrum, Lusorium, pontem sublimem, sive ligneum, vicos undecim, domos centum sexaginta septem, porticus majores duas, balneas privatas quinque, pistrinum publicum unum, privatum unum, gradus quinque.

COLLECTIO CIVITATIS.

Cognita Vrbe per partes, fas est etiam situm occlusa jam universitatis aperire, ut magnificentia unicum decus, non solum videatur opere & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis, natura felicitate munitum. Providentia ergo divina tot futurorum hominum domiciliis consulente, longo tractu in Promontorii qualitatem spatiosior terra, faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine circumflui maris intellavallatur. Hoc quoque spatium, quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro actes turrinum extensa custodit. Intra quas septa Civitas continet in se omnia sigillatim memorata. Quae nunc ad infirmiorum memoria qualitatem summatim collecta referemus. Habet ergo Vrbs Constantinopolitana palatia quinque, ecclesias quatuordecim, domos divinas Augustarum sex, domos

domos divinas Augustarum sex, domos Nobilissimas tres, thermas octo, Basilicas duas, fora quatuor, Senatus duos, herrea quinque, Theatra duo, Lusoria duo, portus quatuor. Circum unum, cisternas quatuor, Nymphae quatuor, vicos trecentos viginti duos, domos quatuor millia trecentas octoginta octo, porticus quinquaginta duas, balneas privatas centum quinquaginta tres, pistrina publica viginti, pistrina privata centum viginti, gradus centum decem & septem, macellos quinque, Curatores tredecim, Vernaculos quatuordecim, Collegiatos quingentos sexaginta, Vicomagistros sexaginta quinque, columnam purpuream, columnas intra se pervias duas, Colossum unum, Tetrapylum aureum unum, Augustaeum, Capitolium, Monetam, scalas maritimas tres. Habet sanè longitudo Urbis, à Porta Aurea usque ad litus maris directà linea, pedum quatuordecim millia septuaginta quinque: latitudo autem pedum sex millia centum quinquaginta. Haecenus auctor libelli. Subjungit Gyllius.

QUod autem quatuordecim regiones non continerent nisi quatuor mille & trecentas octuaginta octo domos, intelligere oportet domos principum

cipum civium majores, ut Sex. Ruff. &
 P. Victor tradentes, quatuordecim re-
 giones Romæ domos continere circi-
 ter mille & septingentas quinquaginta
 quinque, interpretari necesse est illustres
 & capaces: cum utraque Roma verus, &
 nova maxima esset, & frequentissime
 habitaretur. Nam, ut præteream vete-
 rem Romam, profectò Nova Roma
 Constantinopolitana adeò frequens erat
 eo tempore, quo hæc Regionum Urbis
 descriptio conscripta est, ut etiam qui
 habitarent apud vias latas & fora, angu-
 stè habitarent: adeoque connexa fuerunt
 ædificia, ut vix locus sub dio apertus
 inveniretur, ut cœlum quis aspicere pos-
 set, suburbanaque ædificia latissime usque
 ad Silymbriam, & mare Ponticum con-
 tinuarentur; marisque non exigua pars
 ambientis Urbem obrueretur defixis sub-
 licis ædificia sustentibus. Hæc autem
 monumenta, & longè plura, olim fue-
 runt Constantinopoli, quæ nunc nulla
 extant, præter columnam purpuream,
 & Arcadianam, & ædem Sophiæ, &
 Hippodromum spoliatum, & cisternas
 aliquot. Nam quæ fuerint Byzantii an-
 tiqui, antequàm eversum fuisset à Seve-
 ro, monumenta, nemo scribit, quam-
 vis plurima conjicere licet, florentis diu
 heroïcis temporibus cum ingenia om-
 nium

nium artium erant in pretio , cum Rhodus tria millia signorum habebat non præstantior Byzantio ; ex cujus muris tanta arte constructis , quantopere interiora niterent existimare possumus. Hoc duntaxat scimus , Darium , Philippum , Severum , Byzantii monumenta vastasse , & Byzantios ipsos cum omnia consumpsissent , tamen Severi militibus restitisse lignis , quæ ex ædificiis detrahebant , & statuis , quas in hostes proiebant. Qui autem à Constantino re-ædificati Byzantii tot monumenta perdidērunt , partim aptè attigi , partim summatim perstringam . Primum imperatores dissentientes , deinde incendia creberrima non modò fortuita , sed etiam ab hostibus tam externis , quàm dissidentibus variarum factionum partibus jacta (quorum nonnulla tres , alia quatuor dies exurere non cessarunt) non modò apta ad comburendum , sed etiam ex marmore statuas & signa , atque omnem structuram ex quavis materia constructam , velut quippiam accommodatum ad exurendum acervos ruderum exaggerantia instar collium ex omni genere materiæ accumulatorum , priorem aspectum confundentia , ut ne illi quidem , qui ipsa construxissent agnoscere pollent , quid , vel ubi ea ipsa prius fuisset .

fuiſſent. Neque modo ab hoſtibus antiqua monumenta everſa ſunt, ſed etiam ab Imperatoribus etiam Conſtantinopoli amiciffimis, inter quos primus Conſtantine Magnus, quem Euſebius ſcribit templa Deorum diruiſſe, veſtibula vaſtaſſe, recta detraxiſſe, eorum ſtatuas æreas ſuſtuliſſe, quibus tot ſeculis gloriabantur, eaſque in omnibus foris Conſtantinopoleos propoſuiſſe non ad honorem, ſed ad ludibrium; totamque Urbem ſui nominis impleviſſe æreis operibus ſumma & antiquiſſima arte elaboratis, ut eaſ ſpectatores ludibrio haberent: aureas autem Deorum ſtatuas, argenteaſque è medio ſuſtuliſſe, reliquaſque ex pretioſa materia factas ſpoliaſſe, ſtatuas verò ex ære factas reliquiſſe abjectas. Deinde auget Euſebius, quàm infeſtus Conſtantine fuerit Gentilium monumentis, ut ex toto Imperio ea deleri curarit, ut lege edixerit Gentilium templa evertenda eſſe. Quàm etiam ipſe Euſebius iis infeſtus fuerit, quàm etiam reliqui ſcriptores Chriſtianæ religionis, percipitur ex eorum ſcriptis: nempe tam acerbos fuiſſe in Deorum monumenta, quàm Mametani nunc ſunt in noſtrates ſtatuas. Nec modò mediores, ſed etiam illi Coryphæi, Baſilius, Gregorius, non modò in monumenta
lapi-

lapidea deorum sævierunt, sed etiam in eorum libros, qui de eis lascivè scripsissent. Quid alios commemorem Imperatores Constantini successores omnibus notos, qui adeò infensè imaginibus fuerunt etiam Christianæ religionis, ut non solum ipsas everterint, sed etiam earum pictores, scalptores, fictores insectati sint, ut ex earum insectatione, velut alii Parthici ex Parthia devicta, sic hi Icomachi nominati fuerint. Sileo terræmotus non modò illos scriptis celebratos, quibus sub Zenone, Iustiniano, Leone Conone, Alexio Comineno Urbis non modò præclara ædificia funditus eversa sunt, sed etiam tota ferè Vrbs, ejusque mœnia corruerint, ut ea in antiqua sede consistere vix perciperetur, nisi Bosphorus & Propontis (antiquæ Constantinopolis limites æterni) locum, in quo olim fuerit, circumscripsissent. Præterea vastas Urbis Regionès post longa incendia, & bella diu jacuisse desertas, inopia civium, deinde promiscuè ædificari coeptas, nulla cura habita vicos dirigendi, sed omisso discrimine ædificasse in ruinis incendiorum, & terræmotuum, ea fuit causa, ut non modò sicut de Roma incensa Livius inquit, veteres cloacæ, sed etiam aquæductus & cisternæ per publicum ductæ, nunc privata passim subeant

subeant tecta , formaque sit Urbis occupata , magis quàm divisâ. Prætereo Regum Turcicorum claustra ingentia mediam Urbem occupantia , regionumque purpuratorum septa integras Urbis insulas claudentia , & vias publicas occupantia , vel longè avertentia , fundamentaque non modò supra terram extantia , sed etiam substructiones subterraneas abditissimas sagacissimè investigatas funditus demoliantur : ac nisi vidissem per id tempus , quod ego egi Byzantii permuta templa , & palatia adeò penitus à fundamentis imis deleta , & Turcicis structuris postea referta , ut recognoscere nequirem pristinum eorum situm , non tam facilè coniecissem , quid demoliri potuissent ab Urbe capta , quam quotidie etsi ædificiis publicis ornate student , tamen horridior est atque obscurior interdiu , quàm olim noctu , in qua pernoctantium luminum claritudo (sicut Marcellinus ait) dierum solita imitari fulgorem , ædificiorum splendorem illustrabat. Nunc diei fulgor casarum obscuritatem detegens , reddit obscuriorem. Unde fit , ut si vel Constantinus , qui illam restituit , ornavit , vel alii , qui eam auxerunt , reviviscerent : antiquorum ædificiorum situm non agnoscerent. Quid ego externus ? quem non antiquorum

Z

ædifi-

ædificiorum vestigia , non statuar , non
 inscriptiones , non numismata , non ha-
 bitatores studiosi antiquitatis informã-
 runt, (qui alienissimi sunt ab omni anti-
 quitate) sed potius inquirentem impe-
 dierunt , ut nihil metiri , nihil percontari
 liberè ausus sim , non modò à Barba-
 ris , sed ne à Græcis quidem , quibus ni-
 hil à literis alienius , nihil nomini La-
 tino infestius , quod ut caninum mor-
 dent, dente canino detestantur, execran-
 tur : neque offa ulla eos mitigare queat,
 sed muko succo uvæ ; quos ut impleve-
 ris , nisi crebras invitationes feceris , ni-
 si Græco more exclamaveris te bibere,
 operam & vinum perdideris : neque ta-
 men ab eis quicquam reportaveris , nisi
 levia quædam , nisi morem bibendi,
 quem solum retinent ex moribus anti-
 quorum Byzantium. Ad has incom-
 moditates hæc accedit , quòd ex antiquis
 scriptoribus Græcis non adjuvari potes
 ad Constantinopolis cognitionem : non
 enim Dionysius Halicarnassæus , non
 Livius, non Strabo, non Vitruvius, non
 Varro , non alii infiniti , ad cognoscen-
 dam novam Romam , sicut antiquam,
 mihi auxiliati sunt ; non Blondus , non
 Fulgosius , non alii plerique mihi digi-
 tos ad fontes intenderunt , non ignotus
 scriptor patriæ Constantinopolitanæ
 quic-

quicquam me dōcere potuit: ille enim
 meras nugas habet, & duntaxat docet,
 quis ædes sacras ædificaverit, sed in quo
 loco sitæ fuerint, non docet: qui si re-
 visceret, earum positiones ignoraret: ad-
 eò omnia immutata sunt, ut non modò,
 quæ supra memoriam viventium anti-
 qua dicere possumus, sed etiam quæ
 sunt supra singulos cursus ætatis, anti-
 qua dici possunt. Sic enim quotidie va-
 stantur, ut senex nesciat, quæ puer vidit,
 neque modò ædificia antiqua deleta, sed
 etiam locorum nomina, quæ illa tene-
 bant, amissa sunt, aliaque barbara suc-
 cesserunt, & planè Scythica inaudita. Sic
 enim hæc gens suam linguam amat, ut
 omnium locorum, quæ invaserit, statim
 immutet nomina, aliaque imponat no-
 va incognita, non pristinorum nomi-
 num interpretationem habentia, sed
 quidvis aliud potius significantia: non-
 dum enim se rerum potiri putant, nisi
 nominum potiantur; sic enim Græca &
 Latina suspecta habent, ut timeant vel à
 nominibus ipsis. Quid igitur investiga-
 sti? exigua profectò vestigia cùm ex ho-
 minum memoria, tum ex scriptis autho-
 rum quidem tempore recentium, sed usu
 antiquorum: quicquid enim est supra
 memoriam nostram, dicere antiquum
 possumus in recognitione locorum. Ex

illis paucis velut ex unguibus leonem, deprehendi quatuordecim Regiones potius, quam ex earum descriptionibus non propriis, sed communibus, & ambiguis, aut ex vestigiis ædificiorum, quæ illæ continebant, & memoria paulò post exstinguetur, si Turci valebunt: itaque fiet, ut ne me quidem multò diligentiores postea ulla vestigia reperiant Regionum Urbis, ejusque monumentorum. Quibus si succurrere magis, quam antevertere conatus sum, & vindicare ab interitu proximè peritura, siquidem fortasse erraverim, excusandus sum, & mea mora Byzantina diuturnior, quam voluissem, non accusanda, sed damnanda fortuna, in quam me conjecit Francisci Regis mors, cujus nutu in Græciam accesseram, non diu ut desiderem Byzantii, sed ut conquirerem Codices Græcorum antiquos, ut non unius Byzantii, sed multorum locorum situs describerem, ut juvarem, si quid possem literæ. A quo conatu depulsus, veritus sum redire priusquam quippiam conatus essem, quamobrem venissem. Itaque meo tenui vestigali Asiam, Græciamque peragrarè conatus sum, urbesque nobiles describere: quod addere volui, ne quis putet, reditum meum retardatum vel ab aliqua Myro Byzantia, vel ab Asiaticis de-

delitiis, quas omnes exopto his, qui maluerint meam fortunam calumniari, quam probare studium: ad quod non utilitas, non existimatio (cum domi meliora, & illustriora præstare potuissem, in animi tranquillitate, & salutari corporis ratione,) non Leonis Byzantii, non Pasiadis facetiæ me retinuerunt, sicut nec me retinuit pronuntiandi vehementia Byzantii Pythonis, quem Demosthenes etiam apud inferos horrere dicitur, non Barbarorum voces asperæ, truculentæ (quæ etiam non modò tardigradas beluas concitare possent, sed etiam Byzantium ipsum Pythonem ad relinquendam patriam) me extrudere potuerunt ad reditum celerem. Nescio quod fatum, me in hos errores ærumnoso meliora sentientem rapuit; & scientem, & prudentem in omnia fere pericula coniecit: siue constantiæ causa, siue rei honestas ad ea me impulit; confirmata Platoniorum iudicio, tradentium nullum esse modum vestigandi veri, nisi inveneris; & quærendi defatigationem turpem esse, cum id quod quæritur sit pulcherrimum.

F I N I S.

Z 3

TYPO-

358 DE TOPOGRAPHIA
 TYPOGRAPHVS
 Lectori S. .

HActenus doctissimus & omni laude
 dignissimus Gyllius. Qui utinam
 editioni operum suorum interesse potuif-
 set! sanè tot mendis non scatuis-
 sent: quæ nos tollere ex parte conati, ne diuinando
 quidem interdum bonum sensum elicere
 potuimus. Præter enim characterum ni-
 torem nihil quod satisfacere Lectoribus
 possit, in Gallica Lugdunensi editione oc-
 currebat. Tædium omnia distincta: &
 quoties verbum aliquod desit, non ante
 prehendere potuimus, quam sibi quo-
 tenderet autor planè incerti eramus. Co-
 nati tamen sumus, quæ potuimus; & ita
 exemplar hoc concinnauimus, ut paucioribus
 salebris obnoxii futuri sint Lectores.
 Quos etiam iuvare studuimus doctissimi
 GVIDI PANCIOLI in Tractatum
 de Regionibus Urbis Commentariis. Hæc
 enim calci Gylliani operis subjunximus;
 iterum sed alio ordine edito eodem libello
 & haud paulo emendatiore. Singulis au-
 tem Regionibus Commentaria dicti Pan-
 cioli subjunximus: Qui vir, etsi à Gyllio
 ipso adiutum se fuisse fassus sit, plurima
 tamen lectu dignissima ex aliis autoribus
 deprompta addendo, rem hanc obscurissi-
 mam non mediocriter illustravit. Tu
 Lector utere, & boni consule.

VRBIS

V R B I S

CONSTANTINOPOLITANÆ;

qualis tempore Arcadii & Honorii fuit,

D E S C R I P T I O,

incerto auctore :

Ex Libro Notitiæ Veriusque Imperii, à
GUIDO PANCIROLO edito;

Cum ejusdem in eandem Annotat.

R E G I O P R I M A
continet in se

Domum Placidia Augusta:
Domum nobilissima Marina:
Thermas Arcadianas:
Vicos sive Angiportus viginti
novem :

Domes centum, decem & octo:

Portiones perpetuas duas:

Balneas privatas quindecim:

Pistrina publica quatuor:

Pistrina privata quindecim:

Gradus quatuor:

Z 4

Cura-

Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat :

Vernaculum unum, velut servum in omnibus, & internuncium regionis:

Collegiatos viginti quinque, qui è diversis corporibus ordinati, incendiis solent casibus subvenire:

*Vicomagistros quinque, quibus per no-
ticiam tuenda Urbis cura manda-
ta est.*

Regio prima] Romam in regiones quatuordecim divisam fuisse, ex Plinio & Tacito constat, ubi urbis incendium à Nerone factum recitat. Eas breviter Sext. Rufus & P. Victor viri-Consulares descripserunt: hîc quoque ante NOTICIAM VTRIVSQUE ROMANI IMPERII, ab ignoto auctore ponuntur: Constantinopolis, Romæ veteris simulachrum facta, & NOVA ROMA appellata, ipsa quoque illius exemplo in regiones XIV est divisa, ut auctor est inter alios Iustinianus, Novell. 43. qui eas κλίματα appellat: nonnullaque Romæ monumenta eò translata, & nova plura sunt fabricata; quæ velut Notitiæ Vtriusque Rom. Imperii affinia, non omnino prætereunda esse duxi: Itaque quasdam ad ea clariùs explicanda Annotationes apposui; etsi nonnulla etiam in ejusdem Notitiæ Commentario, prout occurrebant,

CONSTANTINOPOL. 381
 rebant, suis locis sunt declarata. Horum descriptionis auctor id observat, ut Ecclesias & digniora præmittat: mox quæ omnibus sunt communia, eodem semper ordine recitat, Vicos, Domos, Balneas, Pistrina, Gradus, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos; postremò Vico-magistros. In XIII Regione per errorem Vici omittuntur; & in XIV Curator, Vernaculus, Collegiati, & Vico-magistri pariter desiderantur: quos reponemus. Ecclesiæ XIV in VII tantum Regionibus inveniuntur: at Romæ nullus Vicus sua carebat. Ædicula; & aliqui duas habebant. In quaque igitur regione sigillatim singula opéra attingemus.

Domum Galla Placidia Augusta] Fuit filia Theodosii Magni, & soror Arcadii Honorique. Hæc Româ captâ ab Alarico Vandalorum seu Gothorum rege abducta, Athaulfo Alarici affini, & ejus successorî, nupsit: quo extincto, restituta, & Constantio, qui mox imperavit, nupta, Valentinianum & Honoriadem filios suscepit, ut Eutropius, Zonaras, Cedrenus & alii sunt auctores.

Domum nobilissima Marina] Arcadii filia, quæ Nobilissimæ titulo insignita, innupta mansit, ut auctor est

Cedrenus. Dignitas Nobilissimi in antiqua Inscriptione primùm Valeriano Iuniori tributa invenitur, circa annum salutis cclx. Mox Severino & Maximo Cæsaribus, L. 1. C. de feriis, & deinceps aliis. L. 2. C. de mag. munic. L. 3. C. de feriis: donec ad feminas quoque pervenit. Hæc erat quædam participatio Imperii: nam hoc titulo honestatus, purpuream vestem aureo limbo circumdatam gerebat, & supra Præfectos sedebat, ut auctor est Zosimus libro 2, qui vult hunc honorem à Constantino excogitatum: sed constat longè antè fuisse.

Thermas Arcadianas] Ab Arcadio constructæ, Procopius de ædificiis Iustiniani, Oratione p̄fima; Ex Propontide, inquit, ad Orientalem plagam Urbem naviganti occurrit publicum Balneum, quod *ARCADIANÆ* dicitur, Constantini Urbem alias variam exornans. Hic atrium Iustinianus extruxit, quod Urbi prætenditur, & leniter alluitur mari; ut qui hîc deambulant, cum præternavigantibus loqui possint. Hæc igitur in confinio maris in prædicto atrio sic habent: est enim atrium aspectu pulcrum, quod leves venti perflant: cujus inferna pavimenta columnarum & marmorum præcipua venustate integuntur.

can-

tantum enim splendorem effundunt, ut
 Solis radiis concertare videantur. Mul-
 ta quoque ærium exornant; partim
 ænea, partim lapidea cælata, præben-
 tia spectaculum multa admiratione di-
 gnum. Hactenus Procopius. Hæ Ther-
 mæ fortè sunt, quæ Xerolophus vo-
 cantur, quas ab Arcadio fabricatas fuis-
 se, auctor est Cedrenus. Xerolophus,
 inquit, opus est Arcadii, columnæ
 Theodosii Tauro positæ omnia simi-
 le. Hoc opus in Foro Arcadii fuisse,
 Socrates scribit lib. 7. cap. 1. Loquens
 enim de Sabatio hæretico, ait: Fa-
 ciebant collectas contra Sesonnicum
 suum Episcopum in loco civitatis qui
Ξηρόλοφος [al. *Ξηρόλοιφος*] appel-
 latur, in Arcadii Fóro. Hæc ille. Ædifi-
 cium erat plures cellas continens: unde
 Thermas fuisse conjicio. Nicephorus
 enim Gregoras, libro 7. cap. 1. Athana-
 sium Patriarcham Constantinopolis in
 cellis Xerolophi resedisse scribit. Sonat
 autem hæc vox, inquit Suidas, Siccam
 inunctionem, sine lotionem; quod ibi
 ungerentur, non lavarentur: & addit,
 olim fatidicum hunc locum fuisse, in
 quo è tripode responsa reddebantur, &
 LV I temporum Astronomica erat re-
 volutio: ibique XV I cochleati & recom-
 diti erant secessus. Ego quoque in ve-
 rusto

tusto codice Græco XII cochleas ibi fuisse lego, & Dianæ, Severique & Marciani columnas, ac minoris Theodosii, & Valentiniani statuas. Ibidem scriptum epigramma Iustinianus citat (in §. item lex Cornelia Instit. de publ. jud.) quod ex Xenophonte fuerat desumptum in quinto Anabaseos. Zonaras quoque Leone Isauro imperante, Arcadii statuem in Xerolophi columna positam, terræmotu concidisse scribit. Thermæ verò hîc publicæ, vel à Principibus ædificatæ appellantur: Balnea erant privatorum.

Domus CXVIII] Intelligo insignia ædificia: quemadmodum Romæ Domus ab Insulis distinguuntur. Alioqui vici XXIX vix singuli quaternas domos habuissent. Nec dignus mediocri civitati hic numerus ædificiorum fuisset. Nobiles ergo domus hîc tantum recensentur; cætera ædificia omittuntur.

Porticus perpetuas duas] Longas & perpetuas. Hæ non erant, ut hodie, ædibus conjunctæ, ut pars earum censerentur sed separatæ, ad spatiandum, & animi gratia ædificatæ: unde Strabo, lib. 5. Geograph. ubi Romæ loca describit, Liviæ porticum *περίπατος*, id est, deambulationem appellat: cui & Plinius consentit, lib. 14. cap. 1. Idem Strabo

CONSTANTINOPOL. 365
 bo. lib. 13. Georg. autor est, Cumanos
 Æolas mutuam pecuniam ad extruen-
 dam porticum accepisse: & cum præ-
 stituta die non restituerent, à creditore
 prohibito fuisse, ne sub ea deambula-
 rent: cum verò plueret, præ pudore edi-
 cto permisisse, ut eam subire possent: &
 cum præco clamaret, ut porticum subi-
 rent, ivisse in proverbium, Cumanos
 nescire ob pluviam porticum subire,
 nisi à præcone admonerentur. Has Vl-
 pianus intelligit, cum porticus sine ædi-
 bus fuisse scribit in lege cætera 41. § hoc
 Senatusconf. de leg 1. Tacitus (libro 15.)
 loquens de Neronis incendio, Porti-
 cus, inquit, amœnitari dicatæ, latius
 procidère. Talis fuit porticus Athenis:
 cujus partem à Mycone mercede, par-
 tem à Polygnoto gratuito pictam Pli-
 nius memorat lib. 35. cap. 3. quæ ob id
 varia [*ποικίλη*] est appellata, in qua
 Zeno docuit, ob id Stoïcus nuncupa-
 tus. Suidas in ver. 501. Imaginibus ar-
 genteis & marmoreis hujusmodi por-
 ticus exornari consueverant, ut ex te-
 stamento apud Marcellum (in l. Seia,
 §. ult. alf. Lucius de aur. & arg. leg.)
 deprehenditur: Hæredem meum, in-
 quit, volo, ut in patria mea faciat por-
 ticum publicam: in qua poni volo ima-
 gines argenteas, item marmoreas. Hic

duu

duas porticus intelligi puto, à Palatio usque ad Forum Constantini: quæ per longum spatium sunt perpetuæ, nec interrumpuntur. Procopius enim scribit (de ædific. Iustinian. orat. i.) Iustiniano imperante Palatium, ædem Sophiæ, & utrasque Porticus magnas, usque ad Forum Constantini ædificasse. Idem & Cedrenus: qui easdem ambas porticus Basilisco imperante flagrasse memorat: & hæc semper sunt restitutæ. Quælibet autem Regio Constantinopoli aliquot porticus habebat: quod Romæ erat seculus.

Gradus IV] Tribunal intelligitur: ad quod per gradus marmoreos ad accipiendum panem plebi dandum ascendebatur: qui panis *gradilis* à gradibus vocatur. Valentinianus (in l. C. Theodos. de anno civi.) Panis, inquit, gradilis in alium gradum translatio inhibetur. Idem (in d. l. 2. C. Theod. eo.) Univerſi panem gradilem de gradibus adipiscantur. Ex quibus constat, gradum eminentis tribunal fuisse, unde panis capiebatur. Constantinus enim (ut auctor est Metaphrastes) quotidie octuaginta millia panum in pauperes elargiebatur. Socrates (lib. 2. cap. 13.) octuaginta millia modiorum fumenti fuisse scribit: quibus Vinum, Carnem, &

& Oleum addidisse, Suidas tradit. Erant ergo 14 gradus seu tribunalia in prima Regione ad hæc distribuenda erecti.

Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat] Hi ab Augusto primum inventi, Magistratus à Tranquillo appellantur, cap. 30. Spatium, inquit, Urbis, in Regiones Vicosque divisit: instituitque, ut illas annui Magistratus sortitò tuerentur: hos Magistri è plebe electi. Illorum loco Curatores xiv. postea Alexander Augustus instituit. Lampridius: Fecit Roma, inquit, Curatores xiv. sed ex Cos. viris; quos audire negocia urbana cum Præfecto Urbis iussit: ita ut omnes aut magna parte adessent, cum acta fierent. Hi videntur lites suæ Regionis curasse; & pupillorum inopumque curam habuisse.

Vernaculum unum, velut servum in omnibus, & internuncium Regionis] Hunc credo fuisse velut ministrum Curatoris, qui nuncia perferebat ad homines suæ Regionis pertinentia. Hi sunt, qui à S. Rufo & P. Victore in Regionibus Romæ Denunciatores vocantur: quorum bini in qualibet Regione erant constituti.

Collegiatos xxv, qui ex diversis corporibus ordinati, incendiis solent casti-

368 DE TOPOGRAPHIA
casibus subvenire] Romæ Præfectus Vi-
 gilum VII cohortibus libertinorum
 hominum imperabat : quos Augustus
 ad arcenda incendia instituit, singulas-
 que cohortes binis Regionibus præpo-
 suit, ut Paullus (in l. 3. de off. præf. vig.)
 Tranquillus & Dion lib. 55. memorant.
 Constantinopoli vero DLXIII viri, ex
 diversis artificum corporibus extracti,
 per XIV Urbis Regiones, & ipsi nocte ad
 arcenda incendia excubabant, qui Col-
 legiati vocabantur. Hic numerus nec
 minui, nec augeri poterat; & uno mo-
 riente, Præfectus Urbi alium ex ejus
 corpore substituebat. Honorius & Theo-
 dosius ad Ætium P. V. & non P. P.
 ut vulgo legitur in l. pen. C. de com-
 merc. & ita ex Cod. Theodosiano (in
 l. ult. C. Th. de calcis coct.) emendan-
 dum. Quingentorum, inquit, sexa-
 ginta trium Collegiatorum numerus
 maneat : nullique jus addendi mutan-
 dive, vel in defuncti locum substituendi
 pareat copia : ita ut iudicio tuæ sedis sub
 ipsorum præsentia corporatorum in eo-
 rum locum quos humani subtraxerint
 casus, ex eodem quo illi fuerant cor-
 pore subrogentur. Hæc illi. Eligebantur
 autem Collegiati ex XXXV corporibus
 artificum, quos Constantinus in epi-
 stola ad Maximum recenset (in l. 1. C.
 de

de excuſ. artif.) qui ab omnibus muneribus perſonalibus, præterquam ab ar-
cendo incendio immunes erant (l. 1. C. de privileg. corporat.) In prima hac Regione erant tantum Collegiati xxv: in aliis alii, qui complebant numerum DLX. (vel DLXIII.) ad quem explendum, in xiv. Regione xxxvii aut xl (ut legitur apud Zenonem, l. 1. C. de Collegiat.) deſiderantur. Alibi Collegiati pro Decanis deſunctos humanitibus accipiuntur: (in l. 9. C. de ſacr. ſanct. eccl.) aliquando pro Municipibus, in l. 41. C. Th. de op. publ.

Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuenda Vrbs cura mandata eſt]
Hi primùm ab Auguſto inventi. Tranquillus in Aug. cap. 30. Spacium, inquit, Urbis in Regiones vicoſque diviſit: inſtituitque ut illas annui magiſtratus ſortitò tuerentur; hos magiſtri, è plebe cujuſque viciniæ electi. Itaque ſinguli Curatores ſingulas Regiones tuebantur: vicos plures Vico-magiſtri appellati: quos credendum eſt aliquot milites habuiſſe, quibus noctis latrocinia & alias injurias prohiberent: ſicut erant Romæ Vigiles dicti, (l. ſi maritus, C. de adult.) qui id curabant, & Cuſtodes Urbis quandoque (l. ſed & miles, §. qui aut. de excuſ. tutor.) vocantur. Romæ

370 DE TOPOGRAPHIA
pro singulo vico bini, terni, & quaterni
statuebantur Vicomagistri. Hic vero
quælibet regio quinque tantum habet:
ita ut universi sint LX, etsi infra in col-
lectione civitatis LXV numerantur.

REGIO II.

*Regio secunda ab initio Theatri mi-
noru per aequalitatem sui latenter molli
sublevata clivo, mox ad mare precipitiu
abrupta descendit. Continet in se*

Ecclesiam magnam:

Ecclesiam antiquam:

Senatum:

*Tribunal purpureis gradibus extru-
ctum:*

Thermas Zenxippi:

Theatrum:

Amphitheatrum:

*Vicos sive Angiportus triginta qua-
tuor:*

Domos nonaginta & octo:

Porticus magnas quatuor:

Balneas privatas tredecim:

Pistrina privata quatuor:

Gradus quatuor:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatos triginta quinque:

Vico-magistros quinque:

*Ecclesiam magnam] In Templum
S. So-*

§. *Sophiæ*, id est, *Dei Sapiëntia*, à Constantino, vel (ut alii) à Constantio conditum appellabatur : quod incendio exustum, postmodum Iustinianus omnium orbis terrarum splendidissimum fecit : de cujus nobili architectura Perianthri liber, & alii, extant. Evagrius scribit, templi longitudinem fuisse pedum cxc : latitudinem pedum cxv : altitudinem à pavimento ad centrum hemisphærii pedum clxxx.

Ecclesiã antiquam] Fortè aliquam ex illis intelligit, quæ à Constantino conditæ fuerant; & aliquot Procopius recenset orat. 1. de ædific. Iustiniani.

Senatum] Locus in quo Senatus habebatur : quem, ut auctor est Sozomenus, Constantinus Magnus ædificavit: ubi eandem celebritatem kalendis Ianuarii quorannis fieri voluit, quam Romæ Senatus habebat. Incendio combustum, ob seditionem ortam de eiciendo D. Io. Chrysostomo, splendidior Iustinianus restituit, ait Procopius.

Thermas Zeuxippi] Insignes eæ erant porticu domos & officinas circumdantē. Illis annui redditus, ad accendenda balnei lumina, & facta recta habenda, assignati erant. Theodosius (in l. qui plurimæ, C. de op. publ.) Quia,

Aa 2 inquit,

inquit, plurimæ domus cum officiniis suis in porticibus Zeussippi [Zeuxippi] esse memorantur, reditus memoratorum locorum pro quantitate, quæ pla-
 suit, ad præbenda luminaria, & ædifi-
 cia ac recta reparanda, Regia Urbis la-
 vacro sine aliqua jubemus excusatione
 conferri. Hæc ille. Scribit autem ad Se-
 verinum Præfectum Urbi (non Præto-
 rio:) ut rectè legitur in Codice Theo-
 dosiano, l. 52. de oper. publ. Hoc bal-
 neum Palatio Principis vicinum fuisse,
 & postea Numerorum vocatum, Ni-
 cephorus scribit lib. 9. cap. 9. Eiusdem
 Sozomenus & Sostrates meminere.
 Id credo primùm à Zeussippo condi-
 tum, qui circa Neronis tempora By-
 zantii Christianos afflixit (Niceph. lib.
 8. cap. 7.) & inter alios Divum An-
 dream Argyropolim fugere compulit.
 Erat tum, ut puto, Macedonia & Thra-
 ciæ Præfectus. Hoc balneum postmo-
 dum Severus Imperator auxit, & or-
 navit: unde Severi est appellatum: ve-
 rùm Cædrenus ab ipso conditum affir-
 mat. Numerorum deinde balneum est
 nuncupatum, quia milites ibi lavaba-
 tur. Zosimus lib. 2. in peninsula id
 fuisse scribit: Olim quidem, inquit, eo
 loco portum habebat, quo porticus
 illæ desinunt, quas Severus Imperator
 extru-

exstruxit, cum suas adversus Byzantios iras deposuisset, qui hostem ipsius Nigrum in urbem admisissent. Hæc ille. Suidas auctor est, Christodorum poetam statuas & imagines Zeuxippi carmine celebrasse: inter quas laudatur quæ Hesiodo poetæ posita fuit. Procopius, lib. 1. de ædificiis Justiniani, id balneum affirmat à Justiniano restauratum esse: sed Zeuxippum dici, quia ibi equorum junctorum cursus exercebatur, quod Græca hæc dictio sonat. Ejus meminit D. Gregorius Nazianzenus in oratione ad Arianos, & de se ipso; Nec novam, inquit, illam Hierusalem, hoc est, Zeuxippum in viso. Imperante Justiniano incendio consumptum est. Cedrenus: Incendio, inquit, consumptum est Balneum Severi, quod Zeuxippi nomen gessit: in quo varium inerat spectaculum, artiumque splendor, & marmorum, & lapidum, & ex ære imaginum; & opera virorum, quæ à multis sæculis fabricata erant; quibus hoc unum deerat, quod animæ non inerant illorum, quos referebant. Inter præcipua & ingenium superantia opera, stabat & Homerus, qualis fuerat cogitabundus, manibus insertis infra pectus: barba sine cultu demissa; capilli capitis æquales, rami ab utraque sincipitis

parte: facies præ senio hirsuta, ac curis de universo: nasus ad reliquas partes proportionē æquali, oculi palpebris affixi; ita ut cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse, fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus. Et ad basim infra pedes ejus, lorum quoddam æneum subjectum. Erant porro æneæ columnæ omnium sapientia, poësi, arte dicendi, ac fortitudine clarorum virorum.

Tribunal purpureis gradibus extructum] Id erat ex marmore porphyrite: quæ vox Latinè *purpureum* sonat, quia purpuram hic lapis imitatur.

Amphitheatrum] Secundum litus maris: per quod ad Palatium Principis, & Portum Iuliani ibatur: in quorum medio fornaces esse consueverant, quæ à Theodosio juniore tolli sunt jussæ: in l. ult. C. Th. de calcis coctor. Omnes, inquit, fornaces, per omne spacium, quod inter Amphitheatrum & D. Iuliani portum & litus maris extenditur, tolli præcipimus, propter salubritatem Urbis amplissimæ, & nostrarum ædium vicinitatem: nec ulli his in locis coquendę calcis præberi licentiam.

REGIO III.

Regio tertia, plana quidem in superiori parte, utpote in eo Circi spatium largius explicato, sed ab ejus extrema parte nimis prono cliuo, mare usque descendit. Continet in se eundem

Circum maximum:

Domum Pulcheria Augusta:

Portum novum:

Porticum semicircularem: quæ ex similitudine fabricæ Sigma Græco vocabulo nuncupatur:

Tribunal Fori Constantini:

Vicos septem:

Domos nonaginta quatuor:

Porticus magnas quinque:

Balneas privatas undecim:

Pistrina privata novem:

Curatorem unum:

Collegiatos viginti & unum:

Vicomagistros quinque.

Domum Pulcheria Augusta] Sororis Theodosii junioris, quæ virgo permansit: etsi mortuo Theodosio fratre, Martiano, quem creavit Imperatorem, nupsit. De hac multa Zonaras, Cedrenus, Zosimus, Nicephorus & alii. Aliam domum in xⁱ Regione habuit.

Portum novum] Est forte ille à Iuliano apostata fabricatus. Alius fuit in

376 DE TOPOGRAPHIA
VI Regione Neorius vocatus, ubi erat
navale.

Porticum semicircularem, quæ à similitudine fabricæ, Sigma Græco vocabulo nuncupatur] A similitudine Græcæ literæ C (quæ nunc Σ scribitur.) Hujus sæpe Zonaras & Cedrenus (in Michaële Monacho, Basilio Macedonio) meminerunt.

R E G I O I V.

Regio quarta, à Milliario aureo collibus dextra lavaque surgentibus, ad planiciem usque vallis ducento perducitur. Continet in se idem

Milliarium aureum:

• *Augustæum:*

Basilicam:

• *Nymphæum:*

Porticum Phanionis:

Liburnam marmoream, navalis Victoria monumentum:

Ecclesiam sive Martyrium Sancti Menna:

Stadium:

Scalam Timasii:

Vicos triginta duos:

Domos trecentas septuaginta quinque:

Porticus magnas quatuor:

Balneæ privatas septem:

Pisiri-

Pistrina privata quinque:

Gradus septem:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatos quadraginta:

Vicomagistros quinque.

Miliarium aureum] De hoc ita Cedrenus scribit: Supra Miliarii fornicem duæ sunt statuæ Magni Constantini, & matris ejus, & in harum medio Crux: à tergo earum Trajanus, & juxta hanc Ælius Hadrianus eques, & Horologium, à Iustiniano ibidem collocatum. Erat hæc columna Romæ in Foro ab Augusto posita; à qua omnes viæ Italiæ initium & finem accipiebant, ut Plutarchus, Dion, P. Victor & alii tradunt: non tamen ab ea milliaria numerari cœpisse, Æmilius Macer monet, in l. Mille de ver. sig. Mille passus, ait, non à Miliario urbis, sed à continetibus ædificiis numerandi sunt. Sicut ergo Romæ erat *Miliarium aureum*, ita & Constantinopoli, quæ Nova Roma appellata, in omnibus veterem imitabatur. Sed ibi non columna, ut Romæ, fuisse videtur, sed ædificium; ut ex prædictis Cedreni verbis, & ex Suida deprehenditur: qui sub ejus testudine Constantini & Helenæ columnas & Crucem, ac simulacrum Fortunæ, pluresque

resque alias statuas fuisse scribit; & illud Miliam, non Miliarium appellat.

Augusteum] Erat ingens ærea columna, à Iustiniano fabricata. Cedrenus: Absoluta est, inquit, anno xv. Imperii Iustiniani ærea columna magna, quæ vocatur Augusteum: eique imposita est Iustiniani statua equestris, sinistra manu tenens pomum rotundum, quo indicatur Orbis Imperium penes ipsum esse: dextram autem intendebat, quasi Persas juberet stare, & Romanorum ditionem non invadere. Omnes verò æreæ circa columnam regulæ erant auratæ, introitum Palatii Constantini Magni regentes: qui etiamnum æreus dicitur.; columna verò Augusteum vocatur. De hac latè Procopius, de ædific. Iustin. in 1. orat. Vbi Augusteum non columnam, sed locum, in quo erat columna, vocatum fuisse scribit, quod & Macellum appellabatur. Columna, inquit, præcipua, magnitudine admiranda, non tamen simplex & uniformis; sed grandibus in circuitu lapidibus composita. Hanc æs optimum, in tabulis & verticibus circumfusus undique vestit, lapides ipsos suo robore vinciens, & ornatu regens; colore quidem auro puro obscurius, dignitate vero non multo inferius, par planè

planè & æquiparandum argento. In hujus columnæ vertice stabat prægrandis equus, ære conflatus, versus ad auroram, admiratione dignus, similis ituro, & antè pulchrè proclinato. Nam inter priores pedes sinistrum levat, tanquam terram pulsaturus; alter pes lapidi, super quem graditurus est, infixus hæret. Posteriores verò pedes ita contrahit, ut si stare prohibeatur, in parato sit. Huic equo insidet æreum Regis simulacrum; Achillem vocant, propter figuram, quam refert; etenim soleas subligatas habet, absque ocreis. Pectus heroico thorace munitum est, & caput galea. Splendorem quemdam projicit, spectans ad Orientem, iter, ut opinor, accepturus ad Persas. Gerit sinistra manu orbem, quo innuit terram & mare sibi subditum esse. Nihil armorum tenet, neque ensen, neque hastam, sed tantum Crucem orbi impositam, per quam regnum & belli victoria illi obvenit. Dextram manum ad Orientem extendit; & porrectis digitis jubet ut Barbari ultra non progrediantur. Infra verò locum hunc Augustum forum appellat: Est forum, inquit, aucte regias, columnis circum munitum; Augustum vocant Byzantii: in hoc ad Auroram Curia seu Prætorium constructum est, Iustinia-

stiniani Regis opus: quò Romanorum Senatus conveniens initio anni solennem festivitatem peragit. Idem & Suidas tradit. Phavorinus forum obsoniorum Augustæum fuisse tradit; ita appellatum, inquit Suidas, quòd Idibus Octobris singulis annis Regionum Curatores & Senastophori in honorem Augusti ibi saltarent; vel quòd Constantini & Helenæ ejus matris statua eo in foro essent locata.

Basilicam] Basilica quoque omnium insignis ibidem erat ædificata; de qua hæc Cedrenus: Ortum à mediis chalcopratiis incendium, cum utramque porticum, tum contigua omnia, & Basilicam devoravit: in qua fuit Bibliotheca librorum 120 [millia] continens. inter quos libros fuit etiam draconis intestinum pedes 120 longum; cui Homeri poemata Ilias & Vlyssæa aureis literis fuerant inscripta, cum historia rerum ab Heroibus gestarum. Erat Basilicæ testudo multis columnis suffulta: qualia hodie visuntur templa, ordinibus columnarum sustentata; quæ [templa] etiam Basilicæ appellantur, quòd instar Basilicarum sint fabricata. Eam in VI Æneïdos Virgilius describit:

*Templum augustum, ingens, centum
sublimæ columnis.*

Vibo

*Vrbe fuit summa, Laurentii regia
Pici.*

*Hic sceptrum accipere, primosque at-
tollere fasces.*

Regibus omen erat.

Ibi causæ agitabantur, Legati civitatum audiebantur; publica que negotia tractabantur. Hæc inaurata, marmoribus splendebat. Theodosius Cyro P. V. Constantinopolitanæ, L. Basilicam, C. de oper. publ. Basilicam, inquit, auratam, & marmoribus decoratam [in] nullius imaginis aut pictarum tabularum obumbratione fuscari jubemus, Cum verò Constantinopoli & ejus Urbis Præfecto scribat, hanc significat. De eadem, credo, intelligit Zonaras in Leone Magno, quum flagrasse Maximam Domum vocatam scribit: in qua & Senatus & delecti cives deliberatum convenire solebant, atque ipse Imperator, consularem vestem sumpturus. Opus illustre & splendidissimum: in quo pedaneos judices in cellulis judicasse Iustinianus scribit, in §. sedebant aut. de judic. Novell. 81. Hanc Basilicam à tergo Miliarii fuisse, Suidas scribit: in verbo βασιλική: & in ea statuam inauratam, & alias. Inter cetera ibi erat elephas, à Severo ob hanc causam factus, quod argentarius quidam illius

custo-

nam ex consummatione accipere, in l. Si is qui quadringenta, ad fin. ff. ad leg. Falcid. Hoc Stadium spectabat mare. Procopius De ædificiis Iustiniani orat. l. in fin. In loco, inquit, mari proximo, quod nunc Stadium vocant (certaminibus quibusdam, opinor, locum olim dedicatum) ampla Xenodochia Iustinianus & Theodora uxor exstruxerunt. Hæc ille.

Scalam Timasii] Erant trigradus per collem ad mare descendentes, à Timasio facti: vel locus ad commodè descendendum paratus, ita nuncupatur: nam Scalam etiam descensum ex navi vocant. Gyllius lib. 2. cap. XI. de Bosporo Thracio Scalam molis brachium ponticuli interpretantur: Credendum tamen est, hinc marmoreas scalas fuisse, cum locus pro insigni nominetur. Ex his aliquod vectigal colligebatur, quod ad Aquæductus reparationem impendebatur. Theodosius (in l. ad reparationem, C. de aquæduct.) Ad reparationem, inquit, Aquæductus hujus alme Urbis, omnia vectigalia, quæ colligi possunt ex universis scalis hujus inclytæ Urbis, ad refectionem ejusdem Aquæductus procedunt. Hæc ille. Naves, credo, quæ merces exonabant, aliquid solvebant, Iustinianus quoque

recitat codicillos Hierio in quibus nepoti Hierio suburbium coparium cum omnibus fensis reliquit. Novell. 119. Item Cedrenus autor est. Copronymo imperante, favissimo frigore mare concretum fuisse: mox repente aëre; inter alia frustum glaciæ Arcis Scalas Constantinopolis attrivisse. Fuit Timasius Magister Pedum Magni Theodosii, qui à Valentinianis temporibus militare coeperat. Ab Eutropio Arcadii cubiculario per calumniam accusatus; in Oasim est relegatus. Syagrus P. P. pater, ut Zosimus in 5 scribit.

R A G I O V.

Regionis Quinta non modica pars, in obliquioribus posita locis, planitie excipiente productior: in qua necessaria civitatis adificia continentur. Continet in se

Thermas Henovianas:

Cisternam Theodosianam:

Prytanæum:

Thermas Endocianas:

Strategium, in quo est Forum Theodosianum; & obeliscus Thebanus quadratus:

Horrea holcæria:

Nymphaeum:

Horrea Troadensia: [al. Croadensia:]

B b

Her-

Horrea Valentiniana:

Horrea Constantiaca:

Portum habet Proserianum: [al. Pro-
bisphorianum:]

Scalam Chalcedenensem:

Vicos viginti tres:

Domes centum octoginta quatuor:

Porticus magnas septem: [al. quatuor:]

Balneas privatas undecim:

Pistrina publica septem:

Pistrina privata duo:

Gradus novem:

Macellos duos:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatis quadraginta:

Vicomagistros quinque.

Cisternam Theodosianam] Locus est
infra terram concameratus, non vi-
vam, nec perpetuam, sed imbribus con-
ceptam aquam continens: l. i. §. hoc
interdictum, ff. de fonte. Petrus Gyl-
lius, in Topographia Constantinopolis
scribit, se Constantinopoli inventam
sub terra cisternam, ignorantibus do-
minis indicasse. Erat, inquit, longitu-
dinis pedum cccxxxvi, latitudinis
clxxxii, ambitus ccxxiv passuum.
Concameratio sustinebatur marmoreis
columnis cccxxxvi. pedes xii inter se
distantibus. Singulae xii dodrantum al-
titu-

titudinem superabant : In longitudinem per XII ordines, in latitudinem per XXVIII erant dispositæ. Hyeme, irruente aquaductu, ad media columnarum capitula implebatur cisterna, piscesque innatabant : quos ædium dominus æstate navicula circumvectus, tridente transfigebat.

Prytaneum] Athenis erat æd. Prytaneum vocata; in quam Senatores ac sapientes conveniebant, & viri de Republica bene meriti publicè alebantur. Cicero lib. I. de Orator. Suid. in Πρυτανείῳ. Cujus exemplo, prope Cister-nam Regiam erat Constantinopoli Palatium, in quo vir doctissimus duodecim discipulos erudiebat, qui postea Reipublicæ utiles futuri essent. Cedri-nus in Leone Isauro Iconomacho: Apud Regiam, inquit, Cisternam Pala-tium erat venerabile, in quo juxta an-tiquam formam Oecumenicus magister [magister] sedebat, duodecim habens discipulos, eruditione & vitæ graves. Hi cum omnem discendi scientiam ce-leritate & amplitudine ingenii perce-pissent: Ecclesiasticam divinarum re-rum sapientiam acri studio tractabant. Absque eorum consilio quicquam agi, ipsis quoque Imperatoribus nefas puta-batur: quos Leo sustulit. Id Zonaras

clarius exprimit: Domus, inquit, erat in Basilica, proxime Forum ætæarium regio; in qua multi codices & humanæ ac divinæ sapientiæ asservabantur ab antiquis temporibus: & ad habitandum attributa qui eruditione excelleret, quem Oecumenicum Doctorem appellabant. Is quoddecim concubinales habebat excellenter eruditos. Hi publicus victus præstabatur: quos eruditionis avidi adibant. Hos etiam Imperatores ad rerum gerendarum consilia adhibebant. Quos cum Leo in suam sententiam, ut imagines impugnant, trahere nequivisset, nocte cum libris combussit. Quemadmodum ergo Athenis viri de Republica benemeriti in Prytæneo alebantur: ita & hic eruditi. Et ob id Prytæneum hanc domum vocatam fuisse puto, quæ instar Atheniensis erecta fuit.

Thermas Eudorianas] Ab Eudocia uxore Theodosii junioris, quæ antequam Christiana fieret, Athenais vocabatur; de qua plura Zonaras, Nicephorus, & alii. Alias habebat ædes in decima Regione; ubi de ea aliquid dicitur.

Strategium] Hæc interpretor Castra Prætoriana, ubi degebant Prætoriani milites. Eo in loco erat Forum Theodosia-

dosianum, & Obeliscus Thebæus quadrus Thebis Ægypti Constantinopolim advectus; qui in quadrum erat formatus.

Horrea holcæria] Credo legendum *oleæria* sine aspiratione, ubi oleum condebatur.

Horrea Troadensia] E Troadensi advectas merces, vel frumenta continetia: quemadmodum in nona Regione sunt Horrea Alexandrina, in quibus frumenta Alexandria advecta conservabantur. Troas verò est regio Phrygiæ ad Hellepontium sita, non longè à Constantinopoli.

Horrea Valentiniana] A Valente Imperatore facta. Fortè hoc est illud Horreum, in quo Suidas (in verbo Manaim) scribit Manaimi statuam fuisse, qui adversus Scythas exercitum duxit. Et ibi erat æneus modius; ut secundum justam ejus mensuram frumentum emeretur & venderetur, pretio autem à Valente in modios xii præstituto (pro Valentiniano enim lego Valente, qui Constantinopoli imperavit.) Is navæ manum præcidi jussit, qui ejus legi fraudem fecit. Et ob factam memoriam manus æræ ibi sunt affixæ.

Erant & *Horrea*, in quæ aurum, argentum & gemmæ deferbantur. Nam

Paulus Iureconf. homines in Horreis pretiosissimam partem fortunatum reposituisse scribit in l. 3. § effraeturæ, ff. de offic. Præf. vigil. Lampridius quoque refert, Horrea Alexandro fabricata fuisse, in quæ privati homines qui domi loca non habebant, aut custodia carebant, aurum, argentum, gemmas, aut grana convectarent. Domini verò Horreorum illata suo periculo custodiebant. L. cum plures § locator. locati.

Portum Prosferianum] In quo edulia exonerabantur. Προςφορῶν enim Græci esculenta vocabant.

Scalam Chalcedonensem] Commodum descensum è regione Chalcedonis, ut eo trajiciatur: nec amplius stadiis quinque ab Europa dividitur.

Macella duo] Duo loca ampla intelligit, in quibus obsonia vendebantur.

R E G I O V L

Regio Sexta, brevi peracta planitie, reliqua in devexo consistit. A Foro namque Constantini, Scalam usque sive trajectum Sycanum, porrigitur spatium suum. Continet in se

Columnam purpuream Constantinæ

Senatum ejusdem loci:

Neorion portum:

Scalam Sycanam.

Vide

Vicos viginti duos:

Domos quadringentas octoginta quatuor:

Porticum magnam unam:

Balneas privatas novem:

Pistrinum publicum unum:

Pistrina privata decem & septem:

Gradus decem & septem:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatos quadraginta novem.

Vicomagistros quinque.

Columnam purpuream Constantini]

Hæc erat in Foro Constantini, lapideis tabulis strato. Zonaras in Nicephoro Phoca Imperatorem Nicephorum, inquit, maledictis usque in Forum lapideis tabulis stratum prosequuntur; in quo Columna rotunda Porphyretica sita est. De hoc ita Cedrinus: Constantinus anno sui Imperii xxi v. forum condidit, cum duobus amplis Rostris: in eoque Foro Columnam Romæ allatam posuit, uno solidoque lapide constantem, qui totus erat purpureus, id est, ex porphyrite constans: atque eam æreis fasciis vinxit, inscriptis. In ejus summo statuam sibi collocavit, cum hac inscriptione, CONSTANTINUS. Splendebat Solis instar. Opus fuit Phidiae, Athenis adjectum. Sub basim co-

● B b 4 columnæ

columnæ vii posuit spoliis ac vii cophi-
nos Christi miraculis insignes: infra scri-
ptosque versus apposuit: (Cedrinus in
Theodosio:)

*Tibi Christo, omnididoneque, rectorque
optimæ*

*Urbeni hanc v. tibi qua fovuit, modò
subdidit*

*Et sceptræ Romanamque omnem po-
tentiam.*

*Hac tu malis defende semper ab om-
nibus.*

Idem ferè aliis verbis Zonaras narrat
Teretium, inquit, Columnam Porphy-
reum Romæ, in ferunt, allatam, in
Foro lapideis tabulis instrato locavit
undè à Græcis *placcus* nominatur: su-
praque æneam statuam, arte & magni-
tudine admirabilem erexit: antiqua enim
manu penè vivens expressa erat: Id A-
pollini simulachrum fuisse ferunt, ex
Ilia Phrygia translatum: sed Constanti-
nus suum illi nomen indidit, clavis
quibusdam capiti insertis, qui corpus
Domini salutiferæ Cruci affixerant. Ea
ad nostram ætatem permansit integra,
columnæ insistent: Sed sub Alexio Co-
mnenò, vehementi venti impetu de-
cta concidit, & multos conerivit. Sta-
tuam illam Nicephorus (lib. Eccl. hist.
8. cap. 4.) melius exprimit: Maxi-

mam,

matris, inquit, illam porphyreici marmoris Columnam construxit: in qua statuarum quoque suarum collocavit, in polo seu vertice mundi, Crucem infixam manentem. Quo ille symbola indicavit, virtute invicti eius trophæis significatam bonam, mare ipsam à se subactum. Gyllius scribit illam ex viis lapidibus constructam, æneis laureatisque Zonis commixtas, ut videri non possent, cingentibus. Sed his dissolutis, hodie structura quadam intercisâ, marmora colligantur. Columna est ab iudæis pedum LXXX & duodrantis, præter gradus, spiram, & stylobaten. Sitâ est in Foro Constantini.

Senatum ejusdem loci] Erat in Foro Constantini ad boream domus, Senatus nuncupata, æneis statuis, & marmoribus porphyreicis orata, in quam Senatus, & præcipui cives, deliberandi causas convenire consueverant, & Imperator consularem vallem accipere solebat, Leone Magno impesante, flagitavit, ut Zonaras & Cedrenus memorat.

Neorion portum] Id est Navale, ubi naves fabricabantur à quo Porta illi proxima secundum aliquos Neorion dicitur: sed à Gedran, & Zenara infra in XII Regione Aurea vel Pulebra vocatur.

Alii Imperialem nominarunt, quia Arei Principis proxima erat.

Sytenam Scalam] Id est, gradus, quibus ad litus descendebatur, ut in Syoenam proximam insulam traiceretur, quæ nunc Pera vocatur. In hoc toto sinu multa navicularum millia, pluresque quam Venetiis cymbæ ad transferendos homines comparata reperiuntur. Peramæ vulgò dicuntur, quod ultrò citroque transferant.

Porticum magnum unum] Hæc usque ad Forum Constantini extendebatur, quam ob seditionem Iustiniano imperante crematam Procopius scribit lib. I de bello Persico.

R E G I O VII.

Regio septima, in comparationem superioris planior, quamvis & ipsa circuitu sui extremitatem habeat (al. abeat) in mare declivior. Hæc à parte dextera Columna Constantini, usque ad Forum Theodosii, continuè extensa porticibus, & de latere aliis quoque paritione perrectis, usque ad mare velut se ipsam inclinat, & ita deducitur. Habes autem in se

Ecclesias tres, hoc est, Armen, Anastasiam, & Sancti Pauli:

Column-

CONSTANTINOPOL.

*Columnam Theodosii, intrinsecus usque
ad summitatem gradibus perviam:*

Equites magnos duos:

Partem ejusdem Fori [Theodosiani:]

Thermas Carolianas:

Vicos octoginta quinque:

Domus septingentas undecim:

Porticus magnas sex:

Balneas privatas undecim:

Pistrina privata duodecim:

Gradus sexdecim:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatis octoginta:

Vico magistros quinque.

Irenen] In Septima Regione, in loco qui Taurus appellatur, erat Templum S. Irenæ, id est, Pacis: quam, ut inquit Socrates & Cedrinus, Constantinus Magnus condiderat; & Imperante Iustiniano conflagravit.

Anastasia] Sanctæ Anastasiæ [Templum:] cujus reliquie primo anno Imperii Leonis Magni Symio Constantinopolim allatæ fuere, & in ejus Templo repositæ, quod erat apud Rostra Detriti. Anastasiæ templum à Catholicis est ædificatum: quia D. Gregorius Nazianzenus ibi S. Trinitatis dogmata suscitavit; Templumque Anastasiæ est appellatum: vel quod, inquit Sozomenus,

DE TOPOGRAPHIA

nis mulier gravida, quæ ex eius porticu cadens interiit, precibus populi revixit: [de qua re infra pluribus.]

Sed verius est, duas Constantinopoli fuisse Ecclesias Anastasias dictas: Alteram Novatianorum, ab Arianiis dirutam, ab ipsis vero denuo excitatam, ut ait Sozomenus, lib. 4. cap. 19. & ob id Anastasiam dictam. Altera fuit à Gregorio Nazianzeno denominata. Fuera hæc domus Nicobuli, in quam Gregorius Constantinopolim veniens, hospitio est receptus: atque ibi S. Trinitatis dogmata jam extincta renovavit, unde locum Anastasiam vocavit: (Gregor. Nazianz. in oratione ad 150 Episcopos, & in Cantico Anastasie.) Et domus in Ecclesiam versa, in magnificam Basilicam excrevit. Sozomenus vero id nomen eum locum habuisse scribit lib. 9. cap. 5. quod mulier gravida ex sublimi porticu, quem Dei verbum audiret, deorsum delapsa, & mortua, omnium precibus vitam recepit: Mariannus nobilis civis & dives, amplum & speciosum ibi extruxit Templum. (Metaphrast. 10. Januarii.) Ob nomen vero, D. Anastasie, reliquæ ibi fuere repositæ. (Theodorus Lecttor in Collectanea.)

5. *Colonnarum Ebreasii, utrinsecumque ad summitatem gradibus pendens*

De

De hac ita Zonas in Iustiniano: Antio, inquit, Imperatoris nostri magnam Columnam in vestibulo Magni Templi collocata, absoluta est: cui eques troni suam statuam imposuit. Eo loco prius steterat Columna Magni Theodosii, statuam argenteam sustinens, a filio eius Arcadio factam, pondere virescens, & cecidit. Quam ille, praestitutus, cum Columna demerisset, argento direpto, reposuit: quae adhuc troni eius imagine visitur. Cum stante hac Columna hac Constantinopoli facta sit descriptio, ante Iustinianum scripsum esse oportet. De hac Columna aliter Cedrinus in Zenone loqui videtur, aut de alia intelligit: In Tauro, inquit, Columnam posuit Magnus Theodosius, istas contra Scythas continentem pugnas, & de illa statuta trophaea: habet intus, viam sursum ferentem. In bivio eques positus est, ipse Magnus Theodosius, dextram versus Urbem intendens, & Columnae inscripta trophaea demonstrans. Hac quarto Zenonis imperii anno: terrae motu concussa cecidit: quae statuam Theodosii habebat. Idem loquens de Anastasio: Multa, inquit, Constantini Magni opera conflavit; suamque statuam inde confecit, & in Columna Tauri constituit. Namque prius ibi posita fuerat Theo-

Theodosii Magni: ea iterum motu dejecta
& comminuta fuerat.

Equites magnos duos] Horum alter
fuit Theodosius Magnus, quem prope
Columnam, dextram versus Vrbem in-
tendisse, & trophæa Columnæ inscrip-
ta monstrasse, Cedrinus scribit.

Thermæ Cerefianæ] A Cerefia Va-
lentis Imperatoris filia nominatas, ut
Sozomenus explicat lib. 6. cap. 9. Ma-
rianus, inquit, cum vita, tum doctrina
admirabilis, qui jam olim quidam in
regia sacellitem egerat, ac jam unus
presbyter, sectæ Novariæ erat; do-
cebatque filios Valentis Imperatoris A-
nastasium & Carosam præcepta Gram-
matica: Quarum nominibus sunt bal-
nea Constantinopolis etiamnum appel-
lata.

R E G I O V I I I.

*Regio Octava, ex parte Tauri, nulla
maris vicinitate conterminata, angustior
magis quam lata, spatia sua in longitu-
dinem [latitudinem] producta compensat.
Continet in se*

- Partem Fori Constantini:*
- Porticum sinistram, Taurum usque*
- Basilicam Theodosianam;*
- Capitolium:*
- Vicos viginti duos:*

De-

CONSTANTINOPOL. 399

Demos centum octo:

Porticus majores quinque:

Balneis privatis decem:

Pistrina privata quinque:

Gradus quinque:

Macellos duos:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatis septendecim:

Vico-magistros quinque:

Regio Octava] Hæc Regio tota mediterranea, partem Tauri (quæ erat vltus Constantinopoli) continet. Cujus etiam Zonaras in Nicephoro Botoniata meminit, & partem Fori Constantini, Porticum sinistram, Taurum usque, Basilicam Theodosianam, & Capitolium comprehendit. Suprà diximus, Constantinopolim Romæ simulacrum fuisse, unde illius exemplo Regiones quatuordecim, Miliarium, Capitolium & alii suprà exposita, habuit.

REGIO IX.

Regio Nona, prona omnis, & in totum [notum] deflexa, extensi maris litorebus terminatur. Continet in se Ecclesias duas,

Canopolim, &

Omeniam:

Herrea Alexandrina;

De

400 DE TOPOGRAPHIA

Domum Nobilissimam Arcadiam.
Thermas Anastasianas.
Horreum Theodosianum.
Vicos sexdecim.
Domos centum sexdecim.
Porticus maiores duas.
Balneas privatas quindecim.
Pistrina privata quindecim.
Pistrina publica quatuor.
Gradus quatuor.
Curatorem unum.
Vernaculum unum.
Collegiatos triginta octo.
Vice-magistris sex.
Ecclesias duas, Conopolim, & O-
niam.] Primam à loco Vebis ita voca-
to denominatam puto. Forè illa Eccle-
sia à fontē extra Portam auream, qui
postea in conum & uliginem conver-
sus est, nomen habet. Leo antequam
renum potiretur, eo luto cæco oculis
illito, lumen restituit, postea factus Im-
perator, ibi Deiparæ Virgini, quæ illi
Imperium prædixerat, templum dedi-
cavit, quod forè Conopolla, à loco
Vebis cœnoso est appellatum. Nicepho-
rus libro Ecclesiasticæ Historiæ 15. cap.
25. Procopius in hoc suburbio, Fons di-
cto, Iustinianum Deiparæ Templum
condidisse scribit: verum non ex novo
fecit, sed renovavit. Altera Ecclesia à
Con-

CONSTANTINOPOL. 407

Concordia [*ὁμολογία*] est dicta, cujus fortè antea illud Templum fuerat: sicut & Romæ tria ferme Concordiæ Templa fuisse legimus: unum à M. Furio Camillo, ob seditionem militarem dicarum; alterum à M. Manlio prætorè ob seditionem & ipsam militarem in Gallia: Tertium in Foro Romano, prope Græcost. sim, à L. Opimio Cos. delectis partibus Gracchanis, magna Populi indignatione conditum: cui inscriptum est OPVS RECORDIÆ, pro CONCORDIÆ. Aliam Livia Augusta ædem Concordiæ fecit, aut instauravit (D. Augustin. de Civit. Dei lib. 3. c. 25.) Quorum unum à Constantino splendidius est restitutum: quemadmodum in Basilica Lateranensi vetus indicat inscriptio.

Horrea Alexandrina] Quotannis Alexandria dccc myriades artabatur, seu medimnorum Articorum frumentum Constantinopolim mittebantur: pro quibus nomine nauli nautis 90. millia aureorum imperante Iustiniano solvebantur; edicto Iustiniani. 13. Erat autem antiquitus libertate Senatus & diriorum civium coacta pecunia sexcentarum & undecim librarum auri, quæ apud Præfectum Urbis vel Annonæ reponebatur; & aliam Princeps addiderat, quæ hoc frumentum emebatur.

L. 3. C. Theodos. de sum. Urb. Constantinop.) & vetum Constantinopolim, in Horreis recondebatur, quæ à loco, unde advehebatur, Alexandrina vocabantur.

Domum Nobilissimam Arcadiam] Filia Arcadii, ut auctor est Cedrenus, Nobilissimæ titulo insignitur. Habebat & in sequenti Regione aliam Domum. Tres filias Arcadius ex Eudocia uxore reliquit: Pulcheriam, Marinam, & Arcadium; quæ cælibes virginesque manserunt: Niceph. lib. 13. cap. 38. & Cedrenus.

Thermas Anastasianas] Dictæ ab Anastasia Valentis Imperatoris filia, sicut Carosianæ, ab hujus sorore, supra in vi Regione: Quarum nominibus, inquit Sozomenus (lib. 6. cap. 9.) sunt Balnea Constantinopoli etiamnum appellata. Marcellinus verò (lib. 17.) ab Anastasia sorore Constantini has Thermas cognominatas fuisse scribit. De hoc ita Paulus Diaconus lib. 13. In Urbe, inquit, Constantinopoli, Domus est maxima, nomen habens Caryæ, id est, Nucis. Est enim in ejus Domus vestibulo arbor nucis, in qua (ut sermo est) fuerat appensus martyr Acarius, & defunctus. Ob quam rem etiam Oratorium illic est ædificatum. Hæc ille. Procopius ait:
Ana-

CONSTANTINOPOL. 403
Anastasianæ balneas petit, à sorore
Constantini cognominatas.

REGIO X.

*Regio Decima, in aliud civitatis la-
tus à Nona regione platea magna, velut
fluvio interveniente dividitur. Est ve-
ro tractus planior: nec usquam præter
maritima loca, inæqualis, longitudi-
ni ejus latitudine non cedente, Conti-
net in se.*

*Ecclesiam sive Martyrium Sancti
Achatii;*

Thermas Constantinianas:

Domum Augusta Placidia:

Domum Augusta Eudocia:

Domum Nobilissimæ Arcadiæ:

Nymphaeum majus:

Vicos viginti:

Domus sexcentas triginta sex:

Porticus majores sex:

Balneas privatas viginti duas:

Pistrina publica duo:

Pistrina privata sexdecim:

Gradus duodecim:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatos nonaginta:

Vico-magistros quinque.

*Martyrium S. Achatii] Is Con-
stantinopoli ad Nucem excruciatu fuit:*

C c 2

quam

quam Nicophorus in medio Templo in ejus memoriam condito, Arcadio imperante, extitisse memorat, lib. 13. cap. 38. cum ille sub Diocletiano, centum annis antè, passus esset. Loquens enim de Procopio tyranno, Templum illud vetustate collapsum, Iustinianus pulcherrimum restituit: Quod collapsum, inquit Procopius (de ædific. Iustiniani 1. orat.) à fundamentis restituit, admiratione plane dignum tale ædificium splendere. ut eam de se opinionem præbeat, quasi totum nivibus perfluat. Martyrium verò ædem appellat, in qua humatus est hic martyr. de quo Martyrologium 6 Maii.

Thermas Constantinianas] Gyllius (lib. 3, Topographiæ Constantinop.) legit CONSTANTIANAS: quantum sæpe apud Sozomenum, Socratem, & Suidam fit mentio. Sed verisimile est etiam à Constantino, qui suam Urbem tot ornamentis decoravit, Thermis honestatam fuisse.

Domum Augustæ Placidie] Theodosii Magni filia, (Sofimus in fine lib. 6.) quæ aliam domum in prima Regione habebat (in Theodosio:) & cum Honorio resedit in Italia.

Domum Augustæ Eulocie] Hæc fuit Theodosii junioris uxor, antea Athenais

CONSTANTINOPOL. 405
nais dicta, & postea Christiana facta:
fœmina omnium sui temporis eruditis-
sima. Vitam Christi carmine Homericoo
centone composuit. Demum suspecta
adulterii, à viro ejecta, Hierosolymam
migravit, & Theodosio defuncto Con-
stantinopolim rediit: Zonaras, Nice-
phorus.

R E G I O . XI.

Regio Vndeccima, spacio diffusa libe-
riore, nulla parte mari sociata est. Ve-
riem ejus extensio, tam plana, quàm et-
iam collibus, inaequalis. Continet in se

Martyrium Apostolorum:

Palatium Flaccilianum: [Flaccilia-
num]

Domum Auguste Pulcheriae:

Bovem arenam:

Cisternam Arcadiacam:

Cisternam Modestiacam:

Vicos octo:

Domos quingentas tres:

Ponticus majores quatuor:

Balneas privatas quatuordecim:

Pistrinum publicum unum:

Pistrina privata tria:

Gradii septem:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatas viginti septem:

Vicomagistros quinque.

Martyrium Apostolorum] Constantinus hoc ædificaverat, inquiunt Cedrenus & Eusebius: qui de hoc ita scribit (de vita Constantini lib. 4. cap. 58.) Apostolorum Templum in Urbe sui cognomine, ad perpetuam illorum memoriam conservandam ædificare cepit. Illud verò cum in infinitam extensusset altitudinem, lapidumque omnis generis ac crustarum varietate ab ipso solo ad superiorem contrignationem colustrasset, summo artificio factis laquearibus tectum intus complexus est, auroque universum contexit. Suprà verò pro tegula inductum æs à toto opere imbrium injurias arcebat. Quod ipsum etiam multo auro fulgebat: ita ut longè contemplantibus, per reciprocatos Solis radios incredibilis splendor effundi videretur. Interiorem Ædis partem, undique in ambitum circumductam reticulari opere ex ære & auro affabrè facto convestivit. Ac Templum quidem hunc in modum permagna Imperatoris cura & studio exornatum est. Huic autem atrium ingens & subdiale circumdatum, in apertum purumque aërem explicabatur. Hujus per quatuor latera porticus erant dispositæ, quæ medium atrium cum Templo ipso complectebantur. Porticibus accommodabantur regis Domus, Bal-

Balnea, Deambulatoria, aliz habitationes plurimæ, ad necessitatem illorum qui locum custodirent, constructæ. Hæc omnia dedicavit Imperator, ut Servatoris nostri Apostolorum memoriz apud omnes gentes æternitatem compararet. Subdit cap. 66. Constantinum ibi in aurea arca sepulchrum fuisse, quam utrinque sex stipant Apostoli. Idem affirmat Socrates. Iustinianus id postea splendidius fecit. Procopius enim (de ædificiis Iustiniani, dicta Oratione prima) ita scribit: Erat antiqua apud Byzantium Ædes, Apostolis consecrata, longitudine temporis jam collabens, & quæ (ut timebatur) amplius stare non poterat. Hanc Iustinianus pro dignitate instauravit: ubi Latomi & artifices effosso fundamento invenerunt tres arcas ligneas, insculptis literis indicantes, trium Sanctorum ibi esse corpora, scilicet Andreæ, Lucæ, & Timothei: quæ Iustinianus & omnes Christiani maximo cum tremore conspexerunt. Zonaras vult hoc Templum à Theodora Augusta instauratum.

Palatium Facilianum] Si legamus *Falcillianum*, derivabitur à Falcilla, altera Arcadii filia; & apud Cedrenum reponendum nomen *Falcilla*. Gyllius legit *Placillianum*, à Placilla, uxore Ma-

gni Theodosii, quam Paulus Diaconus appellat Flacillam. Sed hæc fuit filia Theodosii junioris, ut auctor est Marcellinus Comes: cuius, inquit Gyllius in hoc Palatium esse potuisset, & *Facillianum* [Flacillianum] vocantur.

Bovem æreum]. Quem Pergamo alatum fuisse, Cedrenus scribit. Caminus, inquit, fuit, in quo ustus est Sanctus Antipas martyr. Sunt qui hunc Bovem esse autumant, a Petillo inventum, qui à Phalaride Agrigenti tyranno primus illud tormentum experiri coactus est. Zonaras Phocam tyrannum in Bove crematum esse scribit, ubi, Caminus, inquit, fuisse perhibetur æreus, forma Bovis, Pergamo translatus: qui & loco Constantinopolis nomen dedit.

Cisternam Modestiacam] Modestus fuit primò Comes Orientis, mox Præfectus Prætorio Valentis [l. quinque C. de cohort.] & cum esset Arianus, Catholicòs afflixit: demum gravi morbo precibus D. Basilii est liberatus, ut Gregorius Nazianzenus est auctor in oratione funebri in Basilicum. Hunc cisternæ de qua agitur auctorem fuisse puto.

REGIO XII.

Regio Duodecima, Portam à civitate petentibus in longum plana omnis conficitur: sed latere sinistro mollioribus clivis deducta, maris confinio terminatur: quam mœnium sublimior decorat ornatus. Continet in se

Portam Auream:

Porticus Troadenses: [ali. Troadicas],

Forum Theodosianum:

Columnam eisdem intra se gradibus perviam:

Monetam:

Portam Theodosianam: c [Portam Theodos]

Vicos undecim:

Domes trecentas sexaginta tres:

Porticus majores tres:

Balneas privatas quinque:

Tistrina privata quinque:

Gradus novem:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatos decem & septem:

Vicomagistros quinque

Portam Auream] Græci ἀπαια,

ab ipsius & proximorum ædificiorum pulchritudine, vocant. Unde patet, falli eos, qui Neoriam à vicino Navali appellare, maluerunt. ita etiam Cœdientis,

Cc 5 Zona-

Zonaras, (in Leone Isaurico) & alii appellant. Eam esse puto, quam idem Zonaras in Leone Philosopho, Occidentalem aurei triclinii portam appellat, & inde Aurea est dicta. Nicetas in Alexio Duca, Marzullo, & de gestis post expugnatam urbem. Nicephorus Gregoras de ingressu Michaëlis Palaeologi in Urbem. In ea elephanti erant collocati: quos illis ferebant similes fuisse, quibus insidens Theodosius olim Urbem ingressus est: Cedrenus. Hos Theodosium parvum [juniozem] eò ex æde Martis Atheniensis deportasse tradunt. Hæc porta mari opposita ad occidentem, ad mediterranea ad Arcis finem trans mittebat (Nicephorus lib. 15. cap. 25.) & mediterranea respiciebat: à qua ad litus maris directa linea mensura erat pedum XIV MLXXV . quæ erat Urbis longitudo. Erant plus minus tribus millibus passuum.

Porticus Troadenses] Credo à Troadensibus Constantinopoli morantibus ædificatas: aut illa pars urbis ita vocabatur; vel merces Troadensium eò importabantur: quemadmodum supradictum est de Horreis Troadensibus.

Columnam itidem intra se gradibus perviam] Hanc supra erat statua Theodosii, quam in Aurea Porta sitam fuisse,
&

CONSTANTINOPOL. 412
 & Leone Isauro imperante concidisse,
 autor est Zonaras. Hanc Columnam
 Gyllius opinatur Arcadii fuisse (lib. 4.
 Topogr. Constantinop. cap. 7.) & XXI
 lapidibus scapum cum spira & capitulo
 constituisse narrat; ubi pugnas Theodo-
 sis contineri asserit.

REGIO XIII.

*Tertiadecima Regio, Sycana est, qua
 sinu maris angusto divisa, societatem
 Urbis navigiis frequentibus promeretur.
 tota lateri montis affixa, prater unius
 platea tractum, quam subjacentium ei-
 dem monti litorum tantum praestat a-
 qualitas. Continet in se*

Ecclesiam:

Thermas Honorianas:

Forum Honorianum:

Theatrum:

Navalia:

*Domos quadringentas, triginta, &
 unam:*

Porticum majorem unam:

Balneas privatas quinque:

Pistrinum publicum unum:

Pistrina privata quatuor:

Gradus octo:

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatis triginta quatuor:

Vici

cap. 12. DE TOPOGRAPHIA.

Vico magistros quinque.

Sycana] Peninsulâ sinu maris angustî divisa. Hæc hodie Galatâ seu Perâ vocatur, peninsula angustio fîcto ab Urbe divisa. Stephanus (de urbibus) Sycæ, inquit, est civitas e regione Novæ Romæ, nunc Iustiniana dicta. Sed intra novos Urbis muros Iustinianas seu Sycas Iustinianus collocat (Novell. 59. cap. 5.) ut ejus pars esse mereretur. Sycæna à laudatissimorum ficuum proveniendi Græcis est nuncupata. (Dionysius Byzantius, Cedrenus) à Francis (ita Latinos vocant) nunc inhabitata. A Brenno Gallorum (quos Græci Galatas vocant) duce, eo profecto Galatam nuncupatam Gyllius opinatur, lib. 4 Topograph. Const. cap. 14. item Peram, id est Trajectum vel Perzæam dictam, quemadmodum Iosephus Iudæam Trans-Jordanam, & Strabo Trans. Euphratensem appellat. Sycam, seu Sycarum trajectum Anastasius vocat in Constitutione qua mortuos gratis sepeliri mandat; L. 8. magna, Cod. de sacrosancta Eccles. Colle à septentrione ad meridiem intersecatur, quem utrinque valles longitudinis unius miliaris claudunt. Ejus muri circuitus est quatuor millium & quadringentorum passuum. Ibi Coparium suburbium statuere Iustinianus videtur.

detur, Novell. 159 §. Volo igitur. Socrates lib. Eccl. Hist. 11. cap. 30, Locus, inquit, è regione Urbis jacet, Sycaque dicitur, ac Regio xiii est Urbis Constantinopolis, quo Novatianorum Ecclesia, Constantino imperante, est translata.

Societatem Urbis navigia frequentibus promeruit. Multa enim ibi navicularum milia, & longe plures quam sint Venetiis cymbae, quae ultro citroque homines trafrantur, esse dicuntur, unde peninsula pars Civitatis esse potuit. Montibus magna ex parte circumdata, æqualem ad aliud litus planitiem habet, Ecclesiam, Forum Theatrumque Honoriana, & alia ceterarum Regionum ornamenta continet. Ibi Pertinax Vir Consularis, Patriarcha egregium Pacis templum extruxit; ac locum nobilibus ædificiis ornatum Constantinus mœnibus munivit, ait Cæsar Baronius Cardinalis in Annalibus; anno 314 in fine.

Navalia. Etiam hic naves fabricabantur.

Hic desunt vici duo, qui huic peninsulae sufficiebant, in longum porrectæ, & complent numerum vicorum, qui Infra in Epilogo recensentur cccxxi. & his ademptis essent cccxx.

REGIO. XIV.

Regio sanè [hac] licet in Urbis quatuordecima numeretur parte; tamen quia spacio interjecto divisa est, muro proprio vallata, alterius quodammodo speciem civitatis ostendit. Est verò progressus à porta mediorum situs planus; dextero eorum latere in cilium surgente, usque ad medium ferè plateæ spatium, nimis pronus: unde mare usque mediocri hac qua civitatis continet partem, explicatur aequalitas. Continet in se •

Ecclesiam:

Palatium:

Nymphæum:

Thermae:

• Theatrum:

[Lusorium:]

Pontem sublicium, sive lignum:

Vices undecim:

Domos centum sexaginta septem:

Porticus majores duas:

Balneae privatae quinque:

[Pistrinum publicum unum:]

Pistrinum privatum unum:

Gradus quinque.

Decimaquarta Regio propriis undique clausis moenibus, alterius Civitatis speciem exhibet.] Quia, ut puto, ibi habi-

tans Imperator sibi Arcem quandam condere voluit; & ipsa montuosa, ad mare descendens, in planitem quandam desinit. Continet Ecclesiam: sed quæ hæc sit, non exprimitur.

Palatium] Ita appellatur Principis habitatio, quia Augustus in Palatino monte habitabat, inde ejus domus Palatium est vocata: & ita etiam Romuli domus appellabatur. Quæ (inquit Dion in Augusto) etiamsi alibi degat Imperator, locus, ubi habitat, semper Palatium nominatur.

Lusorium] Fortè idem quod Ludus Venatorius, in quo cum feris pugnaturi se exercebant: cujus lura meminerunt, in l. aut damnum, § quicumque, de pœnis. Fortè rectius à navibus lusoriis dictis, quæ ibi fabricabantur, hic locus nomen habuit. De quibus Marcellinus lib. xvi. & in Cod. Theodosiano lib. 7. est titulus 17. de lusoriis Danubii.

Pontem sublicium, sive ligneum] Suidas scribit apud Divum Mamantem pontem fuisse xxi fornicibus constantem: eò enim multæ confluebant aquæ. Is fortè antè sublicius, postea lapideus est factus.

Gradus quinque] In fine hujus Regionis, post *Gradus quinque*, addimus sequen-

416 DE TOPOGRAPHIA
sequentia, quæ defunt, & ex collatione
aliarum regionum sunt restituta,

Curatorem unum:

Vernaculum unum:

Collegiatis triginta septem:

Vico magistros quinque.

Collegiati infra in Collectione sunt
DLX. quibus hîc defunt XXXVII. Sed
Theodosius junior tres addidit, & eos
LXI. [DLXII] statuit, in l. penult.
de commerc. & mercat.

COLLECTIO CIVITATIS.

*Cognita Vrbe per partes, fas est etiam
situm conclusa jam universitatu aperi-
re: ut magnificentia unicum decus non
solum videatur opere & manu confectum,
sed etiam conspirantibus elementis, na-
tura felicitate munitum. Providentia
ergo divina tot futurorum hominum de-
miciliis consulens, longo tractu, in Pre-
montorii qualitatem spaciosior terra,
faucibus Pontici maris opposita, sinuosi
portuositate latibus, angustior latitudine,
circuitu ut maris tutela vallatur. Hoc
quoque spatium, quod solum apertum
maris circulus derelinquit, duplici mare
acies turrium, extensa custodit. Intra
quas septa civitas, continet in se omnia
singillatim memorata. Quæ nunc ad
firmiorem memoria qualitatem summa*

rim collecta referemus. Habet ergo Vrbis
Constantinopolitana

Palatia quinque:

Ecclesias quatuordecim:

Domos divinas Augustarum sex:

Domos nobilissimas tres:

Thermas octo:

Basilicas duas:

Fora quatuor:

Senatus duos:

Horrea quinque:

Theatra duo:

Enfonia duo:

Portus quatuor:

Circum unum:

Cisternas quatuor:

Nymphæa quatuor:

Vicos trecentos viginti duos:

Domos quatuor millia trecentas octo-
ginta octo:

Porticus quinquaginta duas:

Batneas privatas centum quinquaginta tres:

Pistrina publica viginti:

Pistrina privata centum viginti:

Gradus centum, decem & septem:

Macellos quinque:

Curatores tredecim:

Vernaculos quatuordecim:

Collegiatos quingentos sexaginta:

Vico-magistros sexaginta quinque:

Dd

uen-

Habet sanè longitudo vi-
ta aurea usque ad litus maris directà li-
neâ , pedum quatuordecim millia se-
ptuaginta quinque . Latitudo autem
pedum sex millia , centum quinqu-
ginta .

Habet Palatia quinque] Roma pro
his domos M C LXXX.

Ecclesias quatuordecim] Romæ ædes
CCCCXXIV.

Domos divinas Augustarum sex . Dr
æ nos Nobilissimas tres] Divinæ voca-
tuæ Domus illarum , quibus Augusta-
rum titulus dabatur , & ignem proce-

Senatus 11] Romæ t
in quibus Senatus habeba
est P. Victor. Vnum por
tolium , & Forum ; ubi e
cordia. Alterum ad Por
Tertium intra ædem Bell
Flaminio ; ubi dabatur S
exterarum nationum , q
admittere volebant.

Herææ 5] Romæ CCX
Theatra 11] Romæ 1
Lusoria 11] Romæ lu
Victorem VI.
Tortus 14] Romæ -

erant, quæ nobilissimæ titulum obtinebant.

Thermae VIII] Romæ erant XI. Victor scribit XVI.

Basilicæ II] Romæ decem: Victor XII.

Fors IV] Romæ undecim: Victor XVI.

Senatus II] Romæ tria erant loca, in quibus Senatus habebatur, ut auctor est P. Victor. Unum ponit inter Capitolium, & Forum; ubi erat ædes Concordiæ. Alterum ad Portam Capenam. Tertium intra ædem Bellonæ, in Circo Flaminio; ubi dabatur Senatus Legatis exterarum nationum, quos in Urbem admittere volebant.

Herrea V] Romæ CCXCII.

Theatra II] Romæ III.

Lusoria II] Romæ ludi IV. apud P. Victorem VI.

Tortus IV] Romæ I.

Circus I] Romæ II. penes P. Victorem VII.

Cisternæ IV] Romæ non sunt.

Nymphae IV] Romæ XV.

Vici CCCXXII] Romæ CCCXXIV.

Domes IV millia CCCXVIII] Romæ insulæ XLVI millia DCII Domus MDCCXXX. Domus erant majores. & testudinatæ, à quatuor partibus
Dd 2 pluen-

420 DE TOPOGRAPHIA)
 pluentes; Insulæ fastigiatae, à duobus
 lateribus pluentes. Vnde intelligitur hîc
 ædificia magnifica, non alias ædes,
 quæ numero quatuor millia trecenta
 octoginta octo tantæ Vrbi paucæ fuis-
 sent. Plures enim mediocres habent
 Civitates.

Porticus XLII] Romæ VI.

Balneæ privatas c. LIIII] Romæ
 DCCCLVI.

Tistrina publica XX, *privata* CXX]
 Romæ omnia ccc. LIV.

Gradus cxvii] Romæ non inve-
 niuntur.

Macellos V] Romæ *Macella* II.

Curatores XIIII] *Legendum* XIV.

Licet Regio ultima suprâ per errorem,
 nullum haberet Curatorem, nec Verna-
 culum, nec Collegiarum, nec Vico-
 magistros, constat tamen ex Breviario [seu
 Collectione Civitatis] hîc appposito, eos
 per incuriam omissos. Romæ erant Cu-
 ratores XXIV.

Collegiatos DLX] Theodosius in l. pe-
 nult. C. commerc. ponit DLXIII. tri-
 amplius addens. Ex hoc numero ap-
 paret Regioni XIV triginta septem de-
 esse. Hi Romæ non erant; sed loco
 eorum Vigiles in VII. cohortes divisi.
 L. 3. ff. de Offic. Præf. Vigil. Dion,
 Tranquillus.

Vico-

Vico-magistros LXV] Legendum LXX. Quini enim erant in quaque regione, unde v. desiderantur. Romæ erant DC LXXI I.

Columnam purpuream] Romæ non extat, quia inde Constantinopolim deducta, ut auctor est Cedrenus. Hanc Petrus Gyllius ex lapidibus quadratis factam in Hippodromo esse scribit.

Columnas intra pervias 11] Totidem Romæ Columnæ cochlides.

Colossium 1] Romæ 11. Per errorem, ut & alia, omissus est in Regionibus.

Tetrapylum aureum 1] Petrus Gyllius in Topographia Constantinopolis, Lib. 3. cap. 6. ignotum scriptorem citat, qui vult hanc fuisse Aream quadrilateram, undique porticibus circumdatam, quatuor portas habentibus, prius *Quadrivium* nominatam. Latini hoc Stadium vocant. Sed hoc in Regionibus Urbis non invenitur, nisi sit Stadium in 4. Regione situm, quod in hoc Epilogo omittitur. Tetrapyli in Leone Magno meminit Cedrenus Evgrius lib. 1. cap. 28. à Mammiano senatore, Zenone Imperante, extructum refert. In Vibæ, inquit, duas regales Porticus cum ob eximiam ædificationem valde magnificas, tum ob lapideam concinnitatem & splendorem in

primis ornatas ædificavit : Erexitque Tetrapylon , velut intestinum inter illas duas Porticus interjectum , columnis & ænea materia pereleganter & exquisitè elaboratas . Quod ad Tetrapylon à Mammiano ædificatum attinet , ne vestigium quidem illius reliquum vidimus , inquit Gyllius . P. Victor in x Regione Romæ ponit Pentapylon .

Augusteum] Forum ita dictum Constantinopoli .

Capitolium] Vt Romæ : ubi Victor i i ponit, verus & novum.

Meneta] Romæ erat : sed non ponitur pro loco insigni .

Scalas maritimas i i i] Romæ non erant : sed pro his alia , quæ hic desunt , ut Naumachia, Lacus, & similia .

Habet longitudo Urbis à Porta aurea usque ad littus maris ~~directa~~ linea pedum x i v millia lxxv . Sunt plus minus quatuor milliariis , statuendo quinque pedes in passum .

Latitudo pedum v i . millia cl . id est ~~unius~~ , & plus minus quartæ partis milliarii . Circumibat circiter decem milliaria cum dimidio . Fertur portas xx i i i habuisse . Laonicus Chalcondylus in Othomannorum historia , Constantinopolim c x i stadia completi scribit . Essent plus x i i i milliariis Italicis .

Vul-

Vulgo fertur XVIII milliaria circum-
ire.

Præter prædicta celebratur in Iure
Aquæductus Hadriani, qui Palatio
Principis, & Nymphæis, Balneisque Vr-
bis deserviebat: quemadmodum Theo-
dorus minor Cyro P. P. (aut P. V.)
scribit in l. omnes, C. de aquæduct.

Therma Achillis ab eodem citantur:
in quas ex memorato aquæductu aquæ
per plumbeas fistulas derivabantur: Di-
ctæ omnes. Has Thermas prope Stra-
tegiam fuisse, Cedrenus scribit, ab ara
Ajaci & Achilli ibi dedicata nuncupa-
tas. Cassiodorus incendium Constan-
tino Imperante ortum ad Thermas,
quæ vocantur Achilleæ, pervenisse me-
morat, in Tripert. lib. 10. cap. 11.

*Suburbia Constantinopolis, quo-
rum Iura meminerunt.*

Hebdomum suburbium Constantino-
polis fuisse, auctor est Procopius
lib. 1. de ædificiis Iustiniani, in prima
oratione. Alterum, inquit, templum
ædificavit D. Theodoræ in suburbio,
quod Hebdomon, id est, Septimum vo-
catur. Idem Zonaras in Phoca: Cedre-
nus in Arcadio & Iustino, & plures alii.
Ibi plura jura condita fuerunt, in qui-

Dd 4 bus

bus perperam legitur: *septies* pro *septimi*. L. pen. C. de sacrosanct. Eccles. l. 19. C. de iur. de lib. l. 30. C. de fidei com. l. 34. C. de donat. De quo in Commentariis ad Notitiam. Ibi ædem D. Ioannis Baptistæ Theodosium Magnum ædificasse Zonaras scribit. Gyllius nunc intra Urbem esse vult, in vi colle, & à numero Suburbiorum Septimum vocatum.

Blacherna] Recitat Iustinianus in Novell. 159 §. 1. testamento Hierii suburbium in Blachernis Anthemio filio relictum fuisse. Auctor est Zonaras, Pulcheriam sororem Theodosii minoris ibi ædem Beatæ Virginis ædificasse; quam Iustinianus (auctore Procopio) instauravit. Cedrenus scribit, Iustinum, nepotem Iustiniani illi duos arcus addidisse. Anastasius Imperator triclinium magnum ibidem fecit, ut auctor est Sidas, & Tiberius balneum: Zonaras. Blachernarum nomen à quodam eo in loco regnante inditum fuisse, ex Dionysio Byzantio Gyllius autumat. Iacebat ad litus maris: ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum extruxit: Nicephorus lib. 15. cap. 25. Histor. Ecclesiast.

Studii Monasterium, aliud Constantinopolis suburbium fuit: in quo maiorem

rem lectum ad sepeliendos mortuos servatum fuisse; Iustinianus refert Novella 59. cap. 6. Hujus originem ita Nicephorus recitat lib. 15. Eccles. histor. cap. 23. Studius vir quidam præclarus, Roma Constantinopolim pervenit, ubi Divo PræcurSORI templum erexit, in quod ex domicilio eorum, qui *αὐτοί* *ἐν τῷ*, id est, intomues, dicuntur, monachos induxit. Horum domicilium Marcellus divinissimus construxerat: in quo perpetuis carminibus Hymni Deo canerentur; sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisa. Propter hoc Consul factus est Studius, ut hoc fronti Cœnobii inscriptum carmen significat, quod Latine ita versum est:

Magnificam postquam construxit Studius ædem,

Consul accepit, mercedis nomine, honorem.

Id Leone Magno imperante contigit.

Ceparia aliud erat Constantinopolis Suburbium, quod ab Hierio codicillis nepri relictum fuisse, Iustinianus narrat, D. Novell. 159. §. 1.

Suburbium in promontorio sinus Sesthenii] Hoc ultra mare in Asia fuerat Ardaburii Magistri militum Theodosii minoris: postea venit in prædictum Hierium, qui Præfect. Prætorio Zenonis

nis fuerat. L. scrinarios, C. de milit. test. Nominis Sosthenii causam hanc Nicephorus tradit, lib. Eccles. Histor. 7. cap. 50. Memoria, inquit, proditum est, Argonautas Græcorum, cum ad eum locum pervenissent, prædari eam regionem coepisse; & ab Amyco, qui ibi tum rerum potiebatur, in fugam versos, ac palantes in quendam nemorosum & incultum locum, propter, densitatem arborum, profugisse: ibique eis latitantibus Virtutem cælitus advenisse, viri specie, alas veluti aquilæ in humeris habentem; victoriamque adversus Amycum oraculo denunciaisse. Illos porro id secutos, cum illo conflixisse, victoriam reportasse, & ipsum unâ cum copiis suis concidisse. Atque ut gratiam visioni ei referrent, Fanum ebs, & statuem ea quæ eis apparuerat forma, in loco eo excitasse: nomenque regioni Sosthénium indidisse, quod scilicet robore accepto salvi evasissent.

Bytharion seu *Philorheum* Suburbium nuncupatum, Novell. 159. §. 1.

In Venetis, Suburbium, d. Novell. 159. §. 1. in quibus idem Hierius prædia possidebat.

Venetam Portam Procopius lib. 1. de bello Persico nominat: Postquam, inquit, ad *Venetam Portam* constitit, quæ

quæ dextrorsus Imperatorio throno est, in Hypalium ire constituit. A Suburbio in Venetis dicto vocata videtur. Fortè Venetæ factiones homines ibi degabant.

Pentichium in trajectu, & *Rufiniam* Suburbia, in quibus Bellisarium prædia possedisse Procopius memorat libro 1. de bello Persico, in Theodosio: & Sozomenus lib. 8. cap. 21. meminit.

Alia Suburbia prætermittuntur, quia de his tantum quorum lura meminerunt, agere volumus.

De ædificiis Præsentibus Constantinopoli.

TOtam Urbem Constantinopolis hodie deformatam esse Gyllius scribit lib. Topographiæ Constantinopol. ubi ædibus depreßis fabricatis, nihil pristini splendoris retinuit: exceptis paucis Purpuratorum domibus, Templis, Thermis, & Xenodochiis, quæ magnificè extructa visuntur; & sunt sequentia.

Templa marmorea omnia plumbo recta & columnis splendentibusque marmoribus exornata ultra.

Thermæ publicæ: quarum 1. magnæ;
&

& geminæ; alteræ pro viris; alteræ pro mulieribus, ultra

Xenodochia publica: quorum illustria aquas in media atrii arca salientes habent, ex agris suburbanis ductas ultra

F I N I S.

